

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Yaşar Nabi Nayır
TEK YOL
ATATÜRK YOLU

Varlık
yayınları

**TEK YOL
ATATÜRK YOLU**

YAŞAR NABİ NAYIR

TEK YOL
ATATÜRK YOLU

Beşinci Baskı

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Cağaloğlu Yokuşu 40, İstanbul

FAYDALI KİTAPLAR : 60

**Bu kitabın ilk baskısı, eylül 1966'da
ikinci baskısı, ekim 1974'te,
üçüncü baskısı, ekim 1977'de
dördüncü baskısı ekim 1980'de yapılmıştır.**

Kapak : S. Maden

**Varlık Yayınları, Sayı : 34
İstanbul'da Kurtiş Matbaası'nda dizilip,
Eren Matbaasında basılmıştır.
Ekim 1981**

BİRKAÇ SÖZ

Kurtuluş yolunu, Türk ulusuna, Atatürk açmıştır. Önce ülkemizi sömürgeleri arasına sokmaya kalkışan emperyalizme karşı kazandığı eşsiz zaferiyle, sonra da, böyle bir sömürgeleşmeyi önlemek için, ulusunu ortaçağlık uykusundan silkip ayağa kaldırmak üzere giriştiği, zamanına göre akılları durduracak kadar cesur devrimleriyle.

Biz kurtuluşumuzun, bugün de, kesin olarak o yolun izlenmesine bağlı olduğuna, onun açtığı yoldan uzaklaşmanın bizi, bağımsızlık savaşımızdan önceki korkunç duruma kadar sürükleyebileceğine inanıyoruz. Bu gerçeği büyük Önder de görmüş ve Türk Gençliğine hitabıyla, kurduğu Cumhuriyeti ve başardığı devrimleri ona emanet etmiştir.

Bizim için Atatürk'ü izlemekten başka çıkar yol bulunmadığına inancımı bıkmadan, usanmadan tekrarladım yüzlerce yazımda. İstedim ki yurdumuzun geleceği ve kalkınması konusunda bugünkü kanılarımı da yansıtan o yazılardan hiç değilse bir kısmı, gazete ve dergi sayfalarında dağılıp kalmaktan kurtulup bir

kitap haline gelsin ve Atatürk gençliğinin yeni kuşaklarınca da okunsun.

Güç işti bu! Çünkü, ilkin dil sorunu çıkıyor karşımıza eski yazılarımızı ele aldığımız zaman. Çeşitli tarihlerde yazılmış yazılarda dil yöntemi bakımından birlik aramak elbette olacak şey değil. Gerçi, bütün o yazıları yeni baştan elden geçirip bugünkü dil ve deyişe uygun hale getirmek aklâ gelebilirdi. Ancak böyle bir tutum o yazıların tarihî gidişimiz içindeki yerlerini belirtmek imkânını ortadan kaldıracaktı.

Yazıları kronoloji sırasına göre değil de konu bakımından birbirlerine yakınlıklarını gözönünde tutarak sıraladım ama böylece hayli uzun zaman farkları ile yazılmış yazıların yan yana düşerek dil uyuşmazlığını büsbütün göze çarpar hâle getirmesi sonucu ortaya çıktı.

Böyle bir derlemede önlenmesi imkânsız bu sakınca için özür dilerken, Atatürk ilkelerini belirtmek bakımından önemli gördüğüm noktalarda göze çarpacak tekrarları da okurlarımın hoş göreceklarını umarım.

YAŞAR NABİ

ATATÜRK'LE GELEN

Atatürk'le bize gelenlerin en başında insan olmak hay-siyeti vardır. Ondan önce de bu uğurda çalışanlar olma-mış değildir. Ne var ki, bu çalışmaların sonuçları pek yarım, pek eksik kalmıştır. Çünkü hiçbiri bu ereğe ger-çekten varılabileceğine inanmak cesaretini gösterememiş-tir.

İlk olarak Atatürk'tür ki, adına ümmet dedikleri ve Tanrı buyruğuna dayanmak iddiasıyla türlü kişilerce yüzyıllardan beri konulmuş yasaların kıl kadar dışına çıkamayan bir halkı eşit haklı özgür yurttaşlardan kurulu bir ulus yapma işine girişmiş ve bu yolda hiçbir engelin önünde boyun eğmeyen bir inançla yürümüştür.

Kurulu düzeni tümüyle gökten inmiş bir değişmez bütün olarak bilen ve ona karşı gelmeyi rüyasında görse hayra yormayan kişilerden, her iki dünyanın sorunları üzerinde düşünebilen özgür insanlar yaratmak kolay iş değildi. O zamanki koşullar içinde, pek çoklarımızca hat-tâ olacak iş de değildi, bir ütopya idi. Oysa Atatürk, in-san aklının zaferine inanıyordu. Ulusuna güveni vardı ve bu güveni hiçbir zaman sarsılmamıştı. Biliyordu ki, onun eksikleri, sefaleti, âcizliği, kişilikten yoksunluğu yalnız ku-laktan dolma bilgilerine körükörüne bağlılığından ileri geliyordu. Onu özgür düşünmeye alıştırmanın ilk koşulu bu köleliğinden kurtarmaktı. Bu da bir yasa çıkarmakla, ol demekle olacak işlerden değildi. Bu gerçeği çok iyi bildiği içindir ki, yurdunu kurtardığı tarihten ölümüne kadar geçen zaman içinde hiç durmadan hep ulusuna ses-lendi, ona, bütün diktatörlerin tersine, verilen buyruklara göre değil, aklını kullanarak düşünmesini salık verdi. Ör-

nek olarak ileri, mutlu, aydın ve zengin Batı uluslarını gösterdi, onlardan hiçbir farkı olmadığını, geri kalmışlığının tek nedeni, kendisinin yüzyıllar boyunca aldatılmış olan cahil ve çıkarıcı kişilerin sözünden dışarı çıkamayışı olduğunu anlattı.

Ama bunu anlatmakla kalmadı. O cahil, sinsi, çıkarıcı sömürücülerin sevgili halkına yaptığı kötülükleri önlemek için de gereken yasaları çıkarmaktan, karşılaştığı engelleri birer birer devirmekten de hiç geri durmadı. Hasta vücuttaki, ilâçla önlenmesi imkânsız, kangren yuvalarını, eline neşteri alarak teker teker temizledi. Yüzyıllardan beri Tanrı adına konuşmaktan başka hiçbir olumlu iş yapmadan cahil ve fakir halkın sırtından rahatça yaşamının yolunu bulmuş çirkin yobazın gözünün yaşına bakmadı. Yalvarışlarına kulak asmadı. Binbir şaklabanlıkla eteklerini öpenlerin ikiyüzlülüklerini yüzlerine vurmaktan çekinmedi.

Tarihinde hiçbir zaman ulusu, ileri Batı ülkelerindeki gibi kendini yönetmek mutluluğuna erişmemiştir. Onu ilk defa olarak bu düzeye çıkarmak istiyordu. Ama biliyordu ki, o günkü koşullar içinde Batı sisteminde bir demokrasi, yurdun yönetimini, halkın değil, sadece onu sömüren yobazların, onların efendilerinin eline verecektir. Keskin zekâsıyla tuzağı gördü ve içine düşmekten sakındı. Ülküsü domakrasiydi ama ilkin halkını bu olgunluk düzeyine çıkarmak gerekiyordu. Bu sonuca varmak için medreseden çıkmış kuşakların ortadan kalkması, Atatürk çağında yetişmiş öğretmenlerin yetiştirdiğı okumuş bir kuşağın yurt yönetimini bütünüyle ele alması gerekiyordu. O günü görmediğı için gözü açık gitmiştir..

Topkapı adıyla filmi çevrilen, Eric Ambler'in «The Light of Day» adlı romanı var. Olayı İstanbul'da geçen bu romanda bir Türk binbaşısının ağzından çok ilginç bir söz aktarıyor. Atatürk Dolmabahçe'de ölürken : «Yaşar-

şam on beş yıl içinde demokrasiyi memleketime yerleştirebilirim. Ölürsem bunun için üç kuşaklık bir zaman ister.» demiş. Bu söz ister doğru olsun, ister yakıştırma, bir gerçeği dile getirmektedir. Atatürk yaşamış ve demir pençesini gevşetmemiş olsaydı, on beş yıl içinde gericilik bu yurttan bütün kökleriyle birlikte sökülüp atılmış olacaktı.

Atatürkçü kuşağın uyanması, ölümünden sonra başladı, daha yeni yeni güçleniyor. Bu da gericiliğin yurt çapında genişlemesinin doğurduğu tepkiyle olmuştur.. Çünkü Atatürk'ün ölümüyle birlikte, sözüm ona, özgürlük adına başlatılmış olan gevşeme ve hoşgörü hareketi özgürlüğü büsbütün yok edecek ve yurdu Atatürk'ün gelmesinden önceki çağa itecek bir ortam yaratmıştır.

Tehlike bir ara öylesine büyümüştür ki, Atatürk'le iyi, doğru ve güzel olarak bu yurda gelen ne varsa hepsinin birden yok olmasıyla burun buruna geldiğimizi sandık. Ve bu korkunç duygu, Atatürk'çü kuşağın üstünde bir kırbaç etkisi yaptı. İşte şimdi yurt boyunca akla kara arasında verilmekte olan kıyasıya savaş da böylece başladı. Bu savaş Atatürk çağı kayıtsız şartsız yurda egemen oluncaya, yobazlar amana gelip sininceye kadar sürecek.

Ne demişti Atatürk : Türk, öğren, çalış, güven! Bu söz söylendiği zaman şöyle diyenler çıktı: «Tersine bir öğüt bu, ilkin güven, sonra çalış, en sonra da övün demek gerekirdi. İnsan çalışmadan öğrenmekle işe başlar mı?» Oysa ki, bunlar Atatürk'ün ne demek istediğini anlamamışlardı. Atatürk ilkin «öğün» diyordu ulusuna. Türk ulusundan olduğun için öğren, bin yıllık düşünce köleliğinden kurtulup akıl özgürlüğüne kavuştuğun için öğren. Öğünmek, kendini, kişiliğini bilmek, kendine güvenmek demektir. Bu gururla yola çıkıp çalışacaktı Türk ulusu. Çalışacaktı ve başaracağına güvenecekti. Ne yapsam boş, ben yüzyıllarca sürmüş bir tutsaklık çağının çocuğuyum, kaderimi değiştirmeye gücüm yetmez benim, günümü gün etmeye bak-

malıyım demiyecekti, babası, dedesi gibi. İyi günlerin, kurtuluş günlerinin mutlaka geleceğine, çok yakında geleceğine inanacaktı. Gerçekten de bu inançla doluydu Türk gençliği onun sağlığında, çok şeyler yaptığına, daha zor şeyler yapacağına güveniyordu. Ama sonra ne oldu, ne bitti! Birden ufuklar karariverdi. Atatürk'ün bin kere daha güç koşullar içinde, yalnız iradesinin gücüne güvenilerek almış olduğu sonuçlar teker teker atıldı bir safra gibi, yalancı bir yükseliş uğrunda.

Şimdi neyle öğünsün Türk gençliği, teker teker yere çalınmış devrimlerini hatırlayarak, her on kasım günü Atası'nın karşısına çıkarken biraz daha yüzünün kızardığını duyan bu gençlik, neyle, nasıl öğünebilirdi? Çalışmasına çalışıyordu ama, eski şevk yoktu bu çalışmasında, çünkü geriye doğru kaçan bir çember üstünde koşarmış gibi, hep yerinde saymaktan kurtulamadığı için yarına güvenini yitirmişti. En kötüsü de buydu ya, güvenini yitirmişti! Artık öğrenemiyor, çalışmıyor, güvenemiyordu. En büyüğünün bu büyük buyruğunu yerine getiremediği için de yerin dibine geçiyordu.

Atatürk bizler için savaştı. Çocukluğunun, gençliğinin ne korkunç koşulları içinde geçtiğini unutmayarak yarınki kuşakların da bu acıları tatmasını ülkü edinmiş, bu ülkü uğrunda gözünü budaktan sakınmayan bir yüreklilikle çarpışmış ve kazanmıştı. Ölümünden bunca yıl sonra iç düşmanın elinden teker teker aldığı siperlerin gene teker teker düşmanın eline geçişine seyirci kaldığımız yetişir artık.

ATATÜRK'LE GİDEN

Ya Atatürk'le giden? dedim içimden. Ondan ne haber?

İlkin lâiklik bir kuş olup uçu Atatürk'le birlikte. Sağlığında Atatürk'ün her buyruğunu bir hadis gibi üç

defa öpüp başlarına koyan, her yaptığına bir mucize gözüyle bakan birtakım sivri akıllı kişiler ölümünden sonra, onun tutumunu alttan alta aşırılıkla suçlamaya başladılar: «Canım, halkın din duygularını ne diye kösteklemeli? Hem yanibaşımızda koskoca bir Rus devleti dikilmiş bekliyor. Komünizme karşı Allah'a bağlılıktan üstün panzehir mi olur?» diye başlarını sallayarak, onun sımsıkı kapamış olduğu birtakım kapıları, usuldan usuldan, aralamaya başladılar. Atatürk'ün lâiklik anlayışının ne kapristen, ne de din düşmanlığından doğmadığını, yurdu dış tehlikelerden korumanın ve köhne Doğuyu Batı uygarlığına alıştırmanın tek yolu, yobazlığın yıkılmasından geçtiğini ve bu konuda büyük Önderin en küçük bir tâvize bile yanaşmamasının ilerlememiz için gerekli geldiğini anlayacak bilinçten yoksun olduklarından, küçük, küçücük çıkarlarını yürütmek için halkın hoşuna gidecek demagojilere yolu açmakla Atatürkçü sistemin temel direklerinden birini yerinden oynattıklarının farkında değillerdi, ya da farkındaydılar ama o küçük, küçücük kişisel çıkarları kendi gözlerinde yarınki Türkiye'nin sorunlarından çok daha değerli olduğu için boş veriyorlardı böyle şeylere.

Böylece usuldan usuldan açılmaya başladı kaçak hafız okulları yurdun dörtbir köşesinde. Böylece, gitmiş olan arapça ezan, bu sefer oparlörlerle çoğaltılmış olarak geri geldi. Böylece din dersleri kuruldu okullara, imam hatip okulları açıldı, böylece tekke âyinleri yarı resmî törenler ve kabine üyelerinin katılmasıyla yeniden diriltildi, böylece din propagandası siyasi partilerin tek ve en büyük yarışma aracı oldu, böylece ileri hareketler lânetlendi, Nurculuk adı altında bir ilkel ve ulus düşmanı zihniyet en ücra köylerimize kadar yayıldı, böylece kulaktan kulağa fısıltılarla Atatürk adı yerden yere çalındı, böylece ömürlerinde cami yüzü görmemiş iki yüzlü kişiler cami camî

dolaşıp aptessiz namazlar kıldılar, oruçsuz iftarlar ettiler, böylece her söyleve tanrı sözüyle başlamamak ayıp sayılır oldu, ulusun hayrına olan her yenilik Tanrı adına yasaklandı, kâfirlikle, dinsizlikle suçlandı ve böylece, bütün gerçek aydınlar dinden soğutuldu. Böylece, Atatürk'ün düşüncesine Türkiye'nin politika ve iktidar ufuklarını uzun yıllar için kapayan ortamın temelleri sağlam kazıklar, ulusun canevine atılan kazıklar üstünde yükseltildi. Ve lâiklik, gidiş o gidiş, gitti gider.

Lâiklikten sonra devletçilik de pılısını pırtısını toplayıp ayrıldı aramızdan. Yanlış anlaşılmasın. Devletçiliğin gösterisi değil kendisiyle giden. Yoksa, devlet malını yağma işinde bir kazanç aracı haline getirilen devlet fabrikaları değil, 1950'de bütün devlet endüstrisinin tasfiye niyetiyle işe başlayanlar, bir süre sonra, alıcı çıkmayan devlet fabrikalarını yerlerinde bırakmakla kalmadılar, ona, bir yapılcık sıtması içinde bir yığın yenisini de ekleme sevdasına düştüler. Ama gel gör ki, zihniyet o eski zihniyet değildi. Devlet fabrikaları, yapı ve ithal işleriyle, işletme ve satın alma oyunları ile bir partizan vur-guncular kalabalığının arpalığı haline gelmiş, ulusun hayrına değil partinin ve onu tutanların yararına çalışır olmuştur. Atatürk çağında o daracık bütçelerimizin kendi dar imkânlarıyla kurulan fabrikalarımız bir de baktık, yabancı sermayenin çöplüğü haline gelivermiş. Bunu büyük bir nimet gibi halka kabul ettirmeyi başaranlar kapitülasyonları hatırlatan imtiyazlar tanıdılar yabancı ülkelere ve bize, daha doğrusu kendi ceplerine kesenin ağzını açan bazı devletlere yalnız milli emniyetin bütün sırlarını değil işlerimizde en küçüğümüzden en büyüğüne kadar her şeye karışmak hakkını da verdiler. Böylece kurtuluş savaşında bağımsızlığı uğrunda varını yoğunu vermiş olan bu yiğitler ülkesini, kendi kör çıkarları uğruna,

yeni baştan sömürgeleştirmek için ellerinden geleni yaptılar.

27 Mayıs'tan sonra her şeyin değişeceğini, devletçiliğin anayasamızda yazılı olduğu gibi baş ilkelerimizden biri haline geleceğini umduk ve sevindik. Ne yazık ki suyun başını tutmuş olanlar iyice çöreklenmişlerdi devlet malının üstüne. Sırtımızda boza pişirenlerden yakamızı kurtarmak için iyiniyetli, yurtsever kişilerin gösterdikleri gayretler, yağmacıların ve yardakçıların suçlamaları arasında kaynayıp gitti ve bir de baktık ki biz, bir kere daha, bir 1950 ortamı içine girivermişiz.

Atamızla birlikte halkçılık da gitti. Gerçi O'ndan sonra gelenler O'ndan baskın çıktılar bu konuda. «Halkçılık demek halkın her isteğine boyun eğmektir. Bu da milli iradenin tecelli etmesiyle olur.» diye saf insanları kolayca avlayabilen bir yeni edebiyat tutturdular. Halkçılığı, oy almak için devlet kesesinden para dağıtıp halkın satın alınan oylarını gene o halkı ezmek, biraz daha sefil ve perişan etmek, onun sırtından geçinenleri yağlayıp ballamak için kullandılar. Halk, cami istiyordu, çarşaf istiyordu, çocuklarını hafız okullarında okutup yalan dünyanın değil öbür dünyanın nimetlerine hazırlamak istiyordu. Halkın bu mâsum isteklerini pek haklı bularak onları gerçekleştirmek için didinenler kendi hesaplarına öbür dünyayı bir yana bırakarak şu geçici dünyanın nimetlerinden bol bol yararlanmanın sarhoşluğu içinde yüzüyorlardı.

Atatürk halkın iyiliği için yapılması gerekenleri yaparken halka danışmıyor, yüzyılların kötü telkinleri altında halkının kendi çıkarlarından habersiz bir hâle getirilmiş olduğunu biliyordu. O yüzden ilkin yapıyor, sonra halka yaptığıının nedenlerini anlatarak onu aydınlatmaya çalışıyor ve başarıyordu da. Giriştiği devrimlerin hiçbirini halka, oy yoluyla kabul ettirmenin imkânı olmadığını biliyordu ama, beni başınızda istiyor musunuz? diye soracak

olsa yüzde doksan evet cevabı alacağından da şüphesi yoktu. Halk ona inanıyor, hoşuna gitmese de devrimlerine ses çıkarmıyor, sonuçlarını bekliyordu. Çünkü sonradan kendisini aldatacak olanlar o sıralarda, korkularından, olumsuz propagandalarını yürütemiyorlardı. İşte halkçılığın gidişi de böyle oldu.

Devrimciliğe gelince, bütün bu saydıklarım gittikten sonra onun yerinde durması olacak iş miydi. O yüzden, zaten ilkönce ona yol göstermiş artık devrimlerin tamamlanmış ve yerleşmiş (!) olduğu ileri sürülerek devrimciliğin de anlamı kalmadığı iddia edilmiş, yavaş yavaş Atatürk'ün anısını ve eserlerini de unutturma çabasına girişilmişti. Ancak, büyük Devrimcinin eserine candan bağlı kuşakların direnmesi karşısında daha ileri gidememiş, devrimcilikle savaşmak için bir karşı ağırlık olsun diye gelenekçilik adı altında, yutturmaca bir gericiliğin savunmasına girişmişlerdi, Atatürkçülere devrim yobazları, devrimbazlar diye küfredenler onlardı.

Bu çabalarında o kadar ileri gittiler ki, Atatürk'ün adını ağızlarından düşürmedikleri halde Atatürk zamanında yasaklanmış olan ırkçılık ve şeriatçılık gibi akımların öncülüğünü edenlere milliyetçi adını taktılar ve kendi elleriyle kurdukları milliyetçi derneklerinin, gericilikte kendilerini bile yıkıp geçecek bir güç kazanmaya başladığını görünce ürküp onları kapatma yoluna gittiler. Gittiler ama bir yandan da kendilerine sadık kalmayı kabul edenlerin her türlü gericilik hareket ve propagandalarına göz yummaktan da geri durmadılar. Ortaya milliyetçi damgasıyla öyle insanlar çıktı ki gerçek milliyetçiler milliyetçiliklerinden utanır oldular. Böylece de, Atatürk ilkelerinden biri daha, milliyetçilik de, neye uğradığını anlamadan, şeriatçıların baskısı altında çekilip gitti.

Geriye kala kala bir cumhuriyetçilik ilkesi kaldı ortada. Ama insaf edip söyleyin, bugünkü cumhuriyetçiliğimiz Atatürk'ün zamanındaki cumhuriyetçilik midir?

Atatürk'le gelen ne varsa, onun yokluğundan yararlanarak elbirliği edip yok ettikten sonra veya edilmesine seyirci kaldıktan sonra, şimdi olup bitenler karşısında arpacı kumrusu gibi pis pis düşünüyor, Atatürk'ün açtığı ve gençliğe emanet ettiği yola yeniden girebilmek için bir kurtuluş çaresi arıyoruz. Bu ortam içinde uğraşmalarımızın boşuna olacağını ben şimdiden haber vereyim size. Seçimlerin sonuçlarına bir kısım aydınlarımızın niçin şaşıp kaldıklarını benim aklım almıyor. Şaşıyorlar, çünkü olayların gelişmesi, batı bilginlerinden öğrendiklerine uymuyor. Kitaptan başlarını kaldırıp yurdun gerçeklerine bakmasını bilmiyorlar. Yok İnönü ortanın solu demiş de, yok Halk Partisi iyi çalışmamış da... Lâf bunların hepsi! Devrimcilerin cephesi bugün de, yarın da öbür gün de bu ortam içinde bütün seçimleri kaybetmeye adaydır. Adaydır, çünkü bütün siyasî seçimler, anayasanın yasakladığı din propagandası temeline dayanıyor. Yüzlerce, binlerce tanık var ortada. Değil hükümet gözcülerinin bulunmadığı ücra köylerde, büyük şehirlerimizin büyük alanlarında da nice hatipler, sözlerine Müslüman kardeşlerim, diye başlamışlar, bütün aydın ve devrimci cepheyi kâfirlikle, zındıklıkla, moskof uşaklığıyla suçlamışlardır. İnönü, ortanın solundayız, demiş dememiş, bu propagandalar gene yapılacaktı, çünkü o sözleri söyleyenler zaten sözlerinin apaçık iftira olduğunu biliyorlardı.

Yüzde altmış okuyup yazma bilmeyen, okur yazarlarının yüzde ellisinden çoğu en küçük bir ciddi düşüncüyü okuyup anlayacak seviyede olmayan bir ülkede ne basının, ne de radyoların önemli bir rolü olur seçim sonuçları üzerinde.

Köyler hocaların eline verilmiştir, hocaların ve ağaların sözünden dışarı çıkmayacaktır. Köy öğretmenleri, devam zorunluğu yoluyla zaten köylünün gözünden düşürülmüştür. Köylü öğretmene karşı ve hocadan yana ol-

duđu sürece yalnız hocanın tuttuğu yön kazanacaktır seçimleri. Bu da bir ekonomik düzendir ama Batı kitaplarının sözünü ettiği ekonomik düzenden büsbütün ayrı gerçekler üstüne kurulmuştur. Köylümüz ve işçimiz hocaların telkiniyle, yalan -dünyanın nimetlerini tepip kalan- dünya'ya gözlerini çevirdikçe, bütün çıkarları bu dengenin bozulmamasında toplanan birtakım politikacılar da bu ortamı sürdürmek için ellerinden geleni yapmaya yeminli oldukça, ülkücülerin, halkı eğitip biçimsel değil gerçek demokrasinin şartlarına uygun bir düzeye getirme çabaları hep bałtanacak ve bu ortam da böylece sürüp gittikçe bu memleketin kaderine, gerici ve tutucu kuvvetler hâkim olmakta devam edeceklerdir. Yeni hayal kırılışlarının acısını tatmamak için şimdiden kendimizi bu gerçeklerin buruk tadına alıştırmamız yerinde olur sanırım.

ATATÜRK'TEN KALAN

Atatürkçülük nedir?

Kısaca, Atatürk'ün sözleri ve devrimleriyle getirdiği yeni düşünce sistemi ve önümüzde açtığı yeni yoldur.

Büyük Ata'nın dediklerini ve yaptıklarını bir bütün halinde ele alıp inceleyince vardığımız sonuç ise şu oluyor: Bu düşünce sisteminin temeli lâikleşme ve Batıya yönelik ilkelerine dayanır.

Devrimlerin başlıcalarını sırayla ele alalım :

Saltanatın ve bir süre sonra hilâfetin kaldırılması, Atatürk devrimlerinin temelini teşkil eder. Batıda da hâlâ krallar vardır, uluslararası nitelikte dini başkanlıklar da vardır. Ama taşıdıkları anlam ve vasıfları bakımından bunların hiçbirisi Osmanlı İmparatorluğunun dini hükümdarlığı ile kıyaslanamaz. Halkının yüzde doksandan fazla okuma yazma bilmeyen bir ülkede, Osmanlı pa-

dişahları yüzyıllar boyunca yurdun tek sahibi ve Tanrı'nın yeryüzünde vekil ve gölgesi sıfatıyla öylesine katı bir gelenekler sisteminin temsilciliğini etmişlerdir ki taşıdıkları bütün otorite ve güçten kendilerini yoksun edecek yeni bir anayasanın kanatları altında bile yıkılması şart olan geriliklere paratonerlik etmekten ve çıkarlarını eski düzenin devamında gören mayası bozukların umutlarını her zaman ayakta tutmaktan geri durmayacaklardı. Lâikleşmeye karşı en güçlü kale olan skolâstîği yıkmak, onun en sağlam dayanağını ayakta bıraktıkça mümkün olamazdı.

Hafta tatili kanunu, önemsiz bir halka gibi görünür devrimler zinciri içinde. Ama taşıdığı anlam büyüktür. Lâik devrimin tabu kutsala karşı ilk kesin darbesi vurulmuş ve muhafazakârlığın direnme gücü böylelikle ustaca denenmiş oluyordu. Hafta tatilinin kutsal gün olan cumadan dünyamızın ortak malı pazara çevrilmiş Batıya yönelme ve onunla kaynaşma hareketine karşı duran engellerden önemli birinin ortadan kaldırılması bakımından da dikkatle üzerinde durulmaya değer.

Tevhid-i tedrisat (tek öğretim) kanunu ile medreselerin kapatılması, geriliğin, skolâstik düşünce sisteminin belkemiğini kıran bir vuruştur. Yüzyıllar ulusun uygar dünya ile her türlü temasını yasaklayan, ileri doğru atılan her adımı önleyen, yeniye düşmanlığı bayraklaştıran medreselerin kapatılması, yurttaki devlet eliyle yönetilen lâik öğretimden başka bir öğretimin yasaklanması, devrimlerin her türlü gerici saldırılara karşı korunması bakımından alınmış en yerinde bir tedbir oldu. Bunun ardından Şer'îye mahkemelerinin kapatılması bir memlekette iki ayrı çeşit öğretim olamayacağı gibi iki ayrı adalet düzeni de olamayacağı sağlam mantığına dayanan ve birinci reformu tamamlayan bir tabii sonuçtu ve devlet

işlerinin teokratik baskıdan tamamıyla kurtarılması ereğini kesin olarak gerçekleştiriyordu.

Devlet düzeninde yapılan bu esaslı reform hareketini memleketin dış görünüşünde de meydana getirmek, halkımızı doğulu giyinişin ilkel görünümünden kurtarmak, bir yandan da sarığı, kavuğu, cüppeyi, külâhı hâlâ cahil halk üzerinde otorite sağlamak için âlet gibi kullananların bu taktiğine son vermek için çıkarılan kıyafet kanunu ile türbelerle tekkelerin kapatılmasını sağlayan kanun, gerilikle uyuşukluğun son yuvalarını ortadan kaldırmış oldu.

Bunun ardından, medeni kanunla, yasalarımızdaki İslâmi fıkıhtan gelen ve uygar hukuk anlayışı ile uyuşmayan yargılar kaldırılarak yaşama düzenimizin, Batı normlarına uygun hale getirilmesi yolunda en kesin adımlardan biri daha atılmış oldu.

Yazı devrimleriyle Doğu-İslâm uygarlık ve kültüründen büsbütün kopuyoruz. Gerçekten, Batı uygarlığı içinde ulusal kültürümüzü kurabilmek, ümmet düzeninden ulus düzenine geçebilmek için Arabın dini felsefesinin etkilerinden kurtulmamız şarttı. Bu kurtuluş da dilimizi arap yazısı ile okuyup yazdığımız sürece mümkün olamayacaktı. İlkin bu yazıyla dil devrimine gidilemez, dilimizi kıskaç gibi kavramış olan arap ve fars gramer kurallarından zihnimizi sıyaramazdık. Dilde kökten bir değişiklik ancak Arap sülâlesinden habersiz kuşakların üniversitelerimizi bitirmelerinden sonra başlamıştır. Bugün dahi eski harflerle okumuş olanlarımızın bu harfleri hiç tanımamış kuşaklarla anlaşmak ve bağdaşmakta ne kadar güçlük çektiklerini görüyoruz. Şimdi yeni kuşakların bilim dallarında olsun, güzel sanatlarda olsun Batı ile bağdaşması ne kadar kolaysa Doğuyu anlayıp hazmetmesi de o kadar zorlaşmıştır. Gerçi bu ayrılık eski ve yeni kuşaklarımız arasında bir uçurum açmıştır ama zamanla

bu ayrım eski kuşaktan kişilerimizin azalıp yeni kuşakların çoğalması ile kendiliğinden ortadan kalkacak. Tam çağdaş düşünüş ve anlayışa erişmemiz o zaman daha da hızlanacaktır.

Üniversite reformu yüksek öğretim sistemimiz içinde yer almış eski zihniyet ve görüş mensuplarını ayıklamak maksadıyla yapılmış, bu zihniyettekilerin çokluğu yüzünden ancak kısmen başarıya ulaşmıştı.

Soyadı kanunu, ünvan ve rütbelerin kaldırılması, kadınlara bütün yurttaşlık haklarının tam olarak tanınması, bütün bunlar da yukarıdan beri gözden geçirdiğimiz teokratik düzenden lâik demokrasi düzenine geçiş hareketimizin birer basamağından ibarettirler.

Görülüyor ki, Atatürk devrimlerinin temeli lâikleşme hareketidir, dolayısıyla da, devrimlerden değil, ancak bir Atatürk Devriminden söz açmak daha yerinde olur.

Cumhuriyeti ilân ettiği tarihten ölümüne kadar geçen on beş yıllık kısa süre içinde Atatürk'ün gerçekleştirdiği bu büyük Devrimin gerekçesi neydi?

Atatürk, Osmanlı İmparatorluğunun hastalığına doğru teşhisini daha Harbiye sıralarındayken koymuştu. İmparatorluğun devlet düzeni payandalarla ayakta tutulan bir enkaz yığınınından başka bir şey değildi. Bu devleti kurtarmak için hükümet mekanizmasından yurttaşların zihniyetine kadar yurttan ne varsa hepsini yıkıp yeni baştan kurmaktan başka çare yoktu. Böylesine bir dev gücü kimse de olmadığı gibi bu toptan değişikliğin gerekliliğine inanmış kişilerimiz de bir avuçtan ibaretti. Zaman zaman bu yıkıntılar içinde şu ya da bu gediği tıkama gayretleriyle ufak ufak reform hareketlerine başvurulmuyor değildi. Ne var ki bu gayretler tepeden tırnağa çürümüş harap bir tekneyi paslı yamalarla yürütmeye çalışmaktan farksızdı. Onun için bütün ıslahat teşebbüslerinin uyandırdığı umutlar kısa bir süre içinde uçup gidiyor, daha kötüsü umut

kırılışları birbirini kovaladıkça memleket aydınları yurdun geleceği konusunda karamsarlığa düşüyor, duydukları usanç ve bezginlikle bir nemelâzımcılık felsefesi içinde kendilerini teselli ediyorlardı.

Hangi ciddi ve iyi iş kalkışsanız karşınıza dinî görüşün vetosu çıkıyordu. Zaman zaman cesur bir önderin hamlesi karşısında kısa bir süre sinse bile kara güç çok geçmeden daha hınçlı olarak başını kaldırıyor, kara cahil sürülerini aydınlara karşı ayaklandıırarak yenilikleri ezip geçiyordu. Zaman uygar ülkelerin ilerlemesi lehine hızla akıp giderken bir de bakıyordunuz yıllarca süren emeklerle yurttan meydana getirilen bir uyanma hareketi beş on yobazın gayretiyle söndürölüyor, her kalkınma davranışı Tanrı adına bastırılıp gömölüyordu.

Bütün Hıristiyan Batı dünyası refah ve mutluluk içinde inanılmayacak bir hızla ilerlerken İslam dünyasının günden güne önüne geçilmez bir çöküntü içinde yıkılıp gitmesi neyi gösterirdi? Bu iki dinden birinin uygarlığı teşvik ettiğini, ötekininse ona düşman olduğunu mu? Bu aceleci görüşe kapılmaya imkân yoktur. Çünkü tarih gösteriyor ki altı yüzyıl daha eski olan Hıristiyan dinî ortaçağda Batı ülkelerini amansız bir baskı altında kasıp kavurur, her türlü yeniliğin karşısına çıkarken İslâm ülkeleri parlak bir uygarlık içinde gelişip serpilmişler, bilimlere kucak açmışlar ve Avrupa'yı uzun zaman karşılarında titretmişlerdir. Demek ki dinler, insanlar onları nasıl yorumlarsa öyle oluyorlar. Şu halde kusur dinde değil, birtakım zorbaların halkı sömürmesi için caize karşılığı dine istenen biçimi vermiş olan sözde din bilginleridir. Bizim gelenekler dediğimiz de yüzyıllar boyunca üstüste yığılan bu yorumların ve bu yorumların etkisi altında meydana gelen hurafelerin halkın içinde çöreklenmesinden başka bir şey değildir.

Atatürk bir demokrasi âşığıydı. Fransız İhtilâlinin hayranıydı. Kurtuluş Savaşını böyle bir inançla hazırlamış, ta başından beri her davranışını halka danışarak yapmayı âdet etmişti. Ancak karşılaştığı gerçek onu daha ilk adımlarını atarken bir yılgınlığa uğratmaktan da geri kalmadı. Birinci Büyük Millet Meclisi'nin manzarasını bir gözönüne getirin. Bu Meclisin orduları bozguna uğratıp memleketi düşmanın eline düşürmesini önlemek için Mustafa Kemal'in o insanüstü sabrı, eşsiz inandırma gücü gerekmişti. O Meclis içinde elbette uyanık, aydın kişiler eksik değildi. Ama bunlar azlıkta kalıyordu. Onlar Mustafa Kemal'in tarafını —akıl ve mantığın tarafı olduğu için— tutuyorlardı ama bu azlığın çoğunluk altında ezilmemesi ancak Atatürk'ün zaman zaman Meclisin havasını birkaç kelime ile değiştiriveren mucizeli çıkışlarıyla mümkün oluyordu. Atatürk, halkı aydınlatmadan, sapık inançlardan, taassup ve cahillikten kurtarmadan Batı usulünde bir demokrasinin ancak geriliğin yararına olacağını ve yurdu yüzyıllardır altında inlediği yobazlık boyunduruğu altına bir daha düşürmekten başka bir şeye yaramıyacağını anladı. Bu demokrasi âşığı, daha o zamandan, bu memlekette gerçek demokrasinin ancak ulusu teokratik düzenin baskısından kurtarıp tam aydınlığa kavuşturmakla gerçekleşebileceğini kavradı. İşte lâikleşme hareketinin mantık silsilesi içindeki dizisin, hastanın nabzını elinden bırakmadan, zamanları geldikçe, birer birer ortaya koydu ve içinde uzun bir süre sakladığı milli sırrı böylece gerçekleştirdi.

Halkın ibadetine, inancına asla karışmamış olan Atatürk, hacılar hocalar din adına ne zaman ortaya çıkıp dünya işlerine burunlarını sokmaya kalkışsalar sarsılmaz iradesi ile onların karşısına dikilmiştir.

Din hakkındaki görüşünü şöyle açıklamıştı: «Bir dinin tabii olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uygun ol-

ması lâzımdır.» Sahte din adamlarından bu noktada ayrılıyordu. Onlar akılla mantığın, ilimle fennin, dinin buyruklarına, din adına verecekleri fetvalara kayıtsız şartsız uymasını istiyor, dünya düzenini yalnız Tanrı adına konuşan kişilerin yönetmeye yetkili oldukları düşüncesini savunuyorlardı.

Atatürk bu gibi cahil kişilerin safsatalarına karşı halkını uyarmak için de şunları söylemiştir: «Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçü ile hangi şeyin dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Hangi şey, mantığa, milletin menfaatine, İslâmiyetin menfaatine uygunsa hiç kimseye sormayın, o şey dindir. Eğer bizim dinimiz akla, mantığa uygun bir din olmasaydı mükemmel olmazdı, dinlerin sonuncusu olmazdı.»

Bilimin gerçeklerine din adına karşı çıkan, uygar yaşamının şartlarını Tanrı adına yasaklamaya kalkan kişilerin günahsız halkımızı uygarlığa düşman etmeleri, ne güçlükler, ne fedakârlıklarla uçurumdan kurtarılmış bu yurdu yeni baştan tehlikelerin, hem de eskisinden çok daha büyük tehlikelerin kucağına atmak demek olacaktı. Onun için Atatürk hiçbir gerici harekete, ne kadar önemsiz olursa olsun, asla göz yummamış, şeyh Sait isyanı, Menemen olayı gibi, gerilik ve yobazlığın ayaklanma derecesine varan cüretlerini ise amansız bir şiddetle cezalandırmıştır. Yobazlık konusundaki demeçleri Türk ulusuna vasiyet niteliğini taşıyacak önemdedir. Ne demiştir Atatürk? «Bizi yanlış yola sevkeden habisler, biliniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşlerdir. Saf ve nezih halkımızı hep şariat sözleriyle aldatagelmışlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz, görürsünüz ki, milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve melânetten gelmiştir.» Gene demiştir ki: «İrtica fikirleri güdenler muayyen bir sınıfa dayanacaklarını sa-

nıyorlar. Bu katiyen bir vehimdir, zandır. Terakki yolu-
muzun üstüne dikilmek isteyenleri ezip geçeceğiz. Yenilik
vadisinde duracak değiliz.. Dünya müthiş bir cereyanla
ilerliyor. Biz bu âhengin dışında kalabilir miyiz?•

Görüldüğü gibi ulusal egemenliğe büyük değer ve-
ren, demokrasinin gerçekten âşığı olan Atatürk, milli ege-
menliğin gereği olan hoşgörüyü gericilere karşı asla gös-
termemiştir. Çünkü biliyordu ki bu alanda gösterilecek
en küçük bir zaaf demokrasinin büsbütün yıkılıp saltanatla
hilâfetin ve onun tabii sonucu olan ortaçağ karanlığının
bu memleket üstüne yeniden çökmesine yol açacaktı. De-
mokrasiyi, ama halka dayanan gerçek demokrasiyi kur-
mak için girişilen savaşta, atılan ilk adımlarda istibdat
devri hayranlarına yenilmemek için çok uyanık davran-
mak, hurafelerle, halkın aldatılması yolu ile çıkarlarını
sağlamaya alışmış kimselerin baltalamalarına meydan
vermeden ulusu iyiyle kötüyü kendiliğinden ayırt edecek
olgunluğa getirmek lâzımdı. Bir ulusu aydınlığa kavuş-
turmak için gerekli yolları açmak, engelleri temizlemek...
evet ama, bir ulusu 15 yıl içinde mutlak karanlıktan
mutlak aydınlığa ulaştırmaya hiçbir insanın gücü yetmez-
di. Atatürk 1938'de gözlerini bu dünyaya kapadığı zaman
ardında, demokrasiye erişmek için elinden geleni yapmak-
la birlikte bunu gerçekleştirmeye yeteri kadar vakit bu-
lunmamış, biraz otoriter karakterli olmasına rağmen iler-
leme yolunda dev adımlarla yürüyen sapaşğlam bir dev-
let bıraktı. Böylece de, kurduğu devletin, hiç değilse dev-
rimlerinin kendisinden sonra yaşamayacağı hayaliyle gö-
nül avutmuş olan ham ruhlara ne kadar yanıldıklarını
bir kere daha gösterdi.

Atatürk'ün düşündeki büyük ve kalkınmış (Muasır me-
deniyet seviyesinin üstüne çıkmış) Türkiye, her alanda
Batı ölçüleri içinde yaşayan, Batının ayrılmaz parçası
haline gelmiş bir ülkedir. Asıl ülküsü buydu. Ama bili-

yordu ki bu ÷lk÷ye erişmenin tek yolu her alanda tam anlamıyla lâikleşmektir. Tarih anlayışı ve kendi gözlemleri ona apaçık göstermişti ki, Batı bu ileriye yaşama düzeyine, ancak bütün toplum düzenini lâikleştirmeyi başardıktan sonra erişebilmiştir. Rönesanstan Fransız İhtilâline kadar geçen dönem Batıda teokrasi ile lâiklik arasında arasız savaşlar çağıdır. Aşağı yukarı iki yüzyıl sonra biz hâlâ bu savaşın içindeyiz, zaman zaman ilerlemeler ve gerilemelerle durmadan vakit kaybettiğimiz için de Atatürk'ün düşü olan Batılılaşma ereğine onun ölümünden çeyrek yüzyıl sonra da henüz erişmiş olmaktan uzak bulunuyoruz.

İşte, Atatürkçülüğün ne olduğunu açıklamak için lâikleşme ilkesi üzerinde durmamın ve bütün devrimlerin temeli olarak onu kabul etmemin gerekçesi budur.

-

ATATÜRK VE LÂİKLİK

Atatürk'ün baştan başa kahramanlıklarla, defa parıltılarıyla, zekâ ve öngörü mucizeleriyle dolu hayatında mutlaka kötülecek bir taraf keşfetmeye çalışanlar, bula bula, mahut «din düşmanlığı» masalını buldular.

«Evet, dediğiniz gibi memleketi düşman istilâsından kurtardı, evet, büyük inkılaplar yaptı, evet, eşsiz bir asker ve dâhi bir idare adamıydı, ama ne çare ki dine saygı göstermedi, İslâmlığın yükselmesine çalışmadı» diyorlar.

Bu iddia doğru mudur? Araştıralım.

İstiklâl Savaşının dâhi kurtarıcısı, büyük zaferlerinden sonra, millete asıl kurtuluş yolu olan çağdaş uygarlığın kapılarını açacak yerde, onların istediği gibi eski çürümüş şekliyle dini müesseseleri kuvvetlendirmeye çalışsaydı netice ne olacaktı? Okullar yerine medreseler çoğalacak, ilmin yerini safsata, hükûmetin yerini şeyhülislâm kapısı alacak, yirminci yüzyılın aydınlığı yerine Ortaçağın karanlıklarına doğru başdöndürücü bir koşu başlayacak, milli iktisat büsbütün bozularak âciz haline düşecek, iktisadi üstünlüğünden kuvvet alan yabancı tahakkümü yavaş yavaş gelişerek borca batan memleketin asıl efendisi haline gelecek ve o koca devlet yapısı, içinden çürüyüp bir gün dışarıdan vurulacak bir fiske ile dar-madağın olarak memleket şu veya bu emperyalizmin düşkün bir sömürgesi haline gelecekti.

Şimdi elinizi vicdanınıza koyup düşünün: Atatürk bunu yapmış olsaydı, dine, İslâmlığa iyilik mi etmiş olacaktı, kötülük mü?

Şüphesiz, bu arada dini kendilerine geçim vasıtası yapan beş on bin kişinin kesesi dolacak veya yüzü gülecek, ama millet kan ağlayacaktı.

O, asıl bunu yapmadığı için dine en büyük hizmeti etmiştir.

Birçok büyük Müslüman bilginlerinin de kabul ettikleri gibi Atatürk, dini, etrafını sarmış olan hurafelerden temizlemekle yalnız Türkiye'de bir inkılâp yapmakla kalmamış, açtığı çığrın nasıl bir nur ve yükseliş yolu olduğunu eserleriyle isbat etmek suretiyle başka İslâm ülkelerine rehber olmuş, İslâm dininin aslındaki saflığa yeniden kavuşması için gereken temeli atmıştır.

1936 da Bosna'ya yaptığım seyahatte Bosnasaray'da seksenlik bir din adamıyla tanışmıştım: Türkiye'den geldiğimi öğrenince beni görmek istemiş. Konuştuk. Bana aynen şunları söyledi: «Bakmayın, din adamlarının çoğu, itibarlarını kırdığı, menfaatlerine zarar verdiği için Mustafa Kemal'i sevmeyiz. Ama benim artık bir ayağım çukurda. Dünyadan beklediğim hiç bir nimet yok. Ben, müsaade edin de size hakikati söyleyeyim: Onun din adına yaktığı ne varsa hepsi Müslümanlığa sonradan musallat olmuş hurafelerden ibarettir. Hiç bir din adamı, İslâmlığa Mustafa Kemal kadar hizmet etmemiştir.»

Bu mübarek adamın yüzü, o dakikada, hidayete ermekten doğan bir nurla parlıyordu.

«Hamdolsun hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız. Bizim dinin icaplarını, dinin yasaklarını öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur... Hangi şey ki akla, mantığa, milletin menfaatine, İslâmiyetin menfaatine uygunsa hiç kimseye sormayın, o şey dindir. Eğer bizim dinimiz, akla, mantığa uygun bir din olmasaydı mükemmel olmazdı, dinlerin sonuncusu olmazdı» diyen Atatürk, dine değil, onu küçülten, milletin

ayaklarına takılmış bir pıranga haline getirmeye çalışan cahil softaya düşmandı.

O cahil softanın elinden bu millet de, bu din de neler çekmiştir! Beş on kuruşluk menfaat uğrunda hastalıkları dualarla, efsunlarla tedaviye kalkışarak halkın sağlığı ile oynayan o değil midir? Kadınları, yani toplumun yarısını kara örtülere bürüyerek köleleştirmeye çalışan o değil midir? İyiliği, doğruluğu, eşitliği şart kılan bir dini beş on zorbaya dalkavukluk etmek için bir derebeylik koruyucusu haline getiren o değil midir? Dinlerin en demokratını, istibdatların en korkuncuna destek yapan o değil midir? Beşikten mezara ilmi aramayı salık veren peygamberin inancını bütün bilgilere karşı bir duvar gibi yükseltmeye çalışan o değil midir? Köhne Bizans'ın mirası olan mumları ve âyinleri, çeşitli tarikatleri İslâma girerek dinlerin en safını içinden çıkılmaz bir mistiklik uyuşukluğu haline koyan, Tanrıyla kul arasında bir vasıtalar zinciri yaratarak Allah adına halkı haraca bağlayan o değil midir?

Her ileri hamlemizde, iyiye, doğruya doğru her kılmadanışımızda hâlâ ve her yerde karşımıza çıkan engel hep o değil midir? Bizi eteğimizden tutulmuş geriliğin, köhneliğin, yıkılışın uçurumlarına doğru çeken hâlâ o değil midir?

Dünya karşısında hakir, düşkün, utançlı, başı önünde gezen hasta adamdan dinç, gürbüz, mağrur ve umutlu bir millet yaratan, böylece de İslâm milletlerinin mutlak bir inkıraza mahkûm oldukları, asla istiklâle lâyık olmadıkları hakkında Batıda yerleşmiş olan kanaati kökünden baltalayan, Müslüman devletlere ilerlemenin, garplılaşmanın, medeni milletler arasında eşit bir mevkîe sahip olmanın yolunu göstererek rehberlik eden büyük adamı düşünün, bir de dini, ya menfaat hırsıyla, yahut kara cahillikleri yüzünden muhakkak bir uçuruma itmeye çalış-

şan o kara yobazları gözünüzün önüne getirin. Din adına kimin kimi ithama haklı olduğunu kolayca anlarsınız.

Bir, inançlarını yayma uğrunda bin türlü mihnete katlanarak Afrika'nın vahşi ormanlarında, Çin'in sıtmalı bataklıklarına modern tıbbın en ileri vasıtalarıyla birlikte medeniyeti ve fenni götüren Hristiyan misyonerlerini, bir de bizim kendi memleketimizde keselerini doldurmak için halkı doktorlardan soğutmaya çalışan, radyoyu, traktörü, fotoğrafı şeytan icadıdır diye parçalatmak isteyen, kardeşle kardeşin arasını açan softa bozuntularını düşünün, böyle insanlardan dine iyilik geleceğine inanabilir misiniz? Din adamlarımızın elbette ki hepsi böyle değildir, ama dıştan bakanların karşılaştıkları manzara ne yazık ki budur.

Tanrı sözünün değeri sözünde değil, anlamında olduğunu düşünmeden, Kur'an'ın tercüme edilemeyeceğini söyleyerek Müslümanların Tanrının emirlerini öğrenmek için ille kendilerine muhtaç olmasını istemeleri nasıl izah edilebilir? Halbuki büyük Türkçü Ziya Gökalp, «Bir ülke ki camiinde Türkçe ezan okunur, — köylü anlar mânasını namazdaki duanın... — Bir ülke ki mektebinde Türkçe Kur'an okunur, — Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Hüdânın.. — Ey Türk oğlu, işte senin orasıdır vatanın!» diyerek, Atatürk inkılabından çok önce din bahsinde millete doğru yolu çizmişti...

KURTARICI ATATÜRK

Türk milletinin kaderini, gitmesi gereken yönün tam tersine sürükleyen bir rejimin elinden bizi kurtaranlara şeref payları dağıtılırken en büyük payın Atatürk'e düştüğü üzerinde hepimiz birleşiyoruz. Bu yurdu iç ve dış düşmanlarından temizlemiş olan Büyük Kurtarıcı, 27 Mayıs'ta gençliğin ve ordunun, bu en güvendiği iki kuvvetin

başına geçerek memleketi korkunç bir yıkılıştan bir kere daha kurtarmıştır.

İhanet döneminde çok daha büyük felâketlere uğramamış, tamiri imkânsız sonuçlarla karşılaşmamışsak bunu da Atatürk'ün bütün bu sürece düşüklerin üstünde yaptığı manevi baskıya borçlu olduğumuzu unutamayız.

Dost meclislerinde büyük Ata'mıza sövmeyi marifet sayan bir kurumlu başbakan bile hiçbir zaman O'na ve eserine açıkça dil uzatmak cesaretini gösterememiştir. Böylesine güçlüydü Atatürk. Ölümünden bunca yıl sonra en pervasız ve saygısız insanlara bile böylesine saydırdı kendini.

Atatürk Devrimleri adını verdiğimiz hareket nedir? Türk milletini yüzyıllar boyunca yerinde saydırmış geri ve kokmuş bir düzenden çağdaş medeniyetin ortak malı olan bir «hür düşünme ve hür yaşama» düzenine geçirme gayreti. Büyük Ata'nın Batıya çevrili parmağı hâlâ bize o tek kurtuluş yolunu işaret ediyor.

Düşmanı yurttan kovup çıkardıktan sonra Atatürk bundan da çetin savaşa girişti: Geriliğe karşı topyekûn savaş! Atatürk'ün sağlığında bu savaş, yobazlığın sinmesi ve yenilgiyi kabul etmesi ile bitmiş göründü. Ama Onun ölümünden sonra yeniden başladı. Demokratların işbaşına gelerek softaların sırtını sıvazlamasıyla büsbütün alevlendi. İşte bugün de bütün yurt boyunca sürüp giden ve bize huzur yüzü göstermeyen kavga budur. İlerinin geriyle, bilginin cahillikle, aydınlığın karanlıkla savaşı! Elbet geri ileriye, cahillik bilgiye karanlık aydınlığa yenilecek sonunda. Ama bu sonuç ne kadar geç alınırsa memleketin çilesi o kadar uzun sürecek, arada belki beklenmedik korkunç şeyler de geçecektir.

Bugün bütün aydınların üzerinde önemle durması, birleşmesi, olanca dikkatini ve gücünü üzerinde toplaması gereken büyük dâva budur.

Ne zaman ileri doğru bir adım atmaya kalksak karşımıza dikilen engel hep din adına yükselmektedir. Bunu görmemezlikten gelemeyiz. Tehlikenin, büyüklüğü ölçüsünde açık ve kesin konuşmanın zamanı gelmiştir.

Soruyoruz! İslâmlık ilerlemeye, yükselmeye, medenileşmeye engel olan bir din midir? Bütün din adamları hep birden ayağa kalkıyorlar: Hâşa!

Sonra bir gazeteci, din adamlarımızın makam bakımından en büyüğüne gidip danışıyor. «Efendim, diyor, General Gürsel, Kur'an'ın ve ezanın Türkçe okunmasına taraftar olduğunu söyledi. Siz ne dersiniz?» Diyanet İşleri Başkanımız yerinden fırlıyor: «Olamaz öyle şey» diye. «Neden?» sorusuna da şöyle cevap veriyor: «Çünkü onüç asırdır böyle gelmiş, böyle yapılmış.»

Büyük, korkunç bir çelişme karşındayız. Müslümanlık ilerlemeye engel olan bir din midir, değil midir? Kararımızı vermek zorundayız. Din bilginleri gene, evet demekte devam ederken bir yandan da ilerlemenin en mâsum şartlarına dahi din adına yasaklar koyabileceklerini sanıyorlarsa aldanıyorlar.

İki gerçekten biri: Ya bu din gerici, ilerlemeye engel bir din değildir. O halde din adamlarımızın pek çoğu, hele dini temsil edenlerin çoğunluğu yanlış bir yoldadırlar, bu dini anlamamışlardır. Ya da Müslümanlık gerici, ilerlemeyi imkânsız kılan bir dindir.

Kararımıza göre almamız gereken tedbirler, değişektir tabii. Din adamlarımız dalâlet içindeyseler, geçmişte olduğu gibi bu milleti hâlâ kollarına asılarak geriye çekmelerini hoş görmekte nasıl devam edebiliriz? Bir milletin hayatı ve geleceği söz konusu olurken din adamlarımızın da bizimle birlikte yirminci yüzyıl çağını yaşamlarını ve radyodan seslerini duyuracaklarsa genizden bir Arap şivesi ile güzelim Türkçemizi katletmelerini istemek hakkımızdır.

Kur'an ve ezan Türkçe okunamazmış. Bakın hele, bunu bir Türk söylüyor. Hem de ne Tanrı sözünde, ne de Peygamberin sözünde dediğini doğrulayacak tek kelime bulamamış olacak ki, sebep olarak da yüzyıllardan beri bunun bir gelenek haline gelmiş olmasını ileri sürüyor. İyi ya; bizim bütün şikâyetimiz de ilerlemeye engel olan bu çeşit geleneklerden değil mi? Bir vakitler dünyanın yarısını ele geçirmiş olan İslâm âleminin sonradan köle ve parya durumuna düşmesine bu gelenekler sebep olmadı mı?

Biz işte o geleneklerin değişmesini istiyoruz. İslâmın ilerlemeye engel olmadığını ileri sürenlerin sözlerine dayanarak istiyoruz.

Kur'an'ın ahlâk kısmı, erdemleri öven ve kişiye kötülükleri yasaklayan kısmı var. Bir de şariat denen kısmı var ki, Peygamberin sağlığı zamanında devletin idaresini düzenlemek için konulmuş olan yasaları biraraya topluyor. Bugün o yasalardan meydana gelen kanun kısmı Suudi Arabistan hariç, dünyanın hiçbir Müslüman devletinde tatbik edilmiyor, edilemiyor. Çünkü edilmesi için erkeğe dört karı alma, kadınlarını istediği anda boşayabilme hakkının tanınması gerek, hırsızın elinin bilekten kesilmesi gerek, faiz yasak olduğu için bütün bankaların kapanması gerek. Miras düzeninin medenî kanundan çok farklı hale getirilmesi, kadının medenî haklardan çoğunu kaybetmesi gerek. Bunlar birtakım gerçekler. Biri hariç, bütün Arap ülkeleri de uyamıyor Kur'an'ın bu şariat kısmına. Tesettür de bunların arasındadır. Tesettür denen, kadının erkekten saklanması olayı bugün İslâm memleketlerinde ancak medenî şehirler dışında yaşayan geri ve cahil kişiler arasında tutunabiliyor. İşte bu gerçeklere bakarak ki, başka dinden olanlar, hattâ birtakım Müslümanlar, İslâmı ilerlemeye engel olan bir din diye tarif ediyorlar. Bu itham bizim kutsal duygularımıza

dokunuyor mu? Şu halde bu ithama sebep olan gerçekleri ortadan kaldırmaya bakalım.

Bir din adamı, «Dinimizde tesettür şarttır» derken bugün açılmış ve bir daha kapanmasına imkân olmayan milyonlarca Türk kadını ne mevkîye koyduğunu düşünabiliyor mu? Yok, «Futbol oynamak günah»mış, yok «Sinemaya giden kadın kocasından boş düşer»miş. Cami kürsülerinden uluorta yükselen bu cırlak sesler dinimizi lekeleyip duruyor. Nasıl medenî iktisat düzenine uymadığı için artık faiz yasağından söz etmiyorsak, edemezsek, onun gibi kadının örtünmesinden de söz açmamamız gerekir. Nasıl medenî kanun yargılarına cami kürsüsünden din adına sövemezsek Kur'an'ın ya da ezanın Türkçe okunmasına da karşı gelemeyiz. Yoksa o itham, o korkunç itham bizi yakamızdan tutup yere çalar.

Dinimiz üzerinde durmalı ve kararımızı vermeliyiz. Bu din ilerlemeye engel değilse, onun adına ayaklarımıza çelme takanları yolumuzdan uzaklaştırmalıyız. Kaybettığımız bunca yüzyıl yetmedi mi? Daha kaybedecek zamanımız var mı?

GENE KURTARIR

Türkiye Cumhuriyetinin 38 inci yıldönümünü kutladığımız günlerde İkinci Cumhuriyetin, bu 38 yılda varılan merhaleden geri dönülemeyeceğini sağlam teminat altına alan, yeni Anayasa'sı yürürlüğe girmiştir.

Neler bekliyorduk bu İkinci Cumhuriyetten, ne büyük umutlara kapılmıştık. Parti çekişmeleri sona erecek, sen-ben dâvalarına paydos denecek, bir kardeşlik havası içinde elele mutlu günlere gidilecekti. Ama neyler-siniz ki, evdeki pazar çarşıya uymadı.

Unutulmaması gereken önemli nokta şu: Bu İkinci Cumhuriyeti, ilkinî doğru yolda ve Anayasa gereklerine

uygun bir şekilde yürütmemekle akıllmaz bir direnme gösterenlerin hatası gerektirmiştir. Yurdun sağlam kuvvetleri, ordusu, gençliği ve basını elele vererek bu direnmeye karşı, ulusun karşı direnme hakkını kullanarak gerici bir gidişin bayrağını açmış olan eski iktidarı devirmiş, Atatürk devrimlerini herşeyin üstünde ve politika çatışmalarının dışında tutacak bir Anayasa hazırlayarak bu yolda iradesini kullanmak için ulusu bir kere daha sandık başına çağırmıştır.

Bu devrimi yapanlar ulusun yönetimi için en iyi yolun demokrasi olduğuna, Türk ulusunun bu güç ve tehlikeli idare şeklini başaracak olgunlukta bulunduğuna inanmış, yeni anayasa ışığında eski sen-ben kavgalarına son verileceğini, Yassıda duruşmalarından alınan dersin cahil halkın saflığından faydalanmaktan başka bir düşünceleri olmayan kötü politikacıları yıldıracağını ve onları doğru yola çekeceğini ummuşlardı. Bu umut yüzünden her türlü tehlikeyi ortadan kaldırmaya yetecek tedbirlerin alınması bile gereksiz görülmüştür. Çünkü ulusun kaderini yeni bir yoldan selâmete çıkaracaklarına inanmış olanlar söze değer veren mert askerlerdi. Politikada tecrübeleri yoktu. Memleketimizde particilik çatışmalarının nasıl sorumsuzluk ve inançsızlık bataklığı içinde yüzdüğünü bilmiyorlardı. Onun için siyasal çalışmalara izin verildiği anda çalınan tehlike çanlarına kulaklarını tıkadılar. Parti önderlerini masa başına çağırıp onlardan devrimlere ve gerçek demokrasiye sadık kalacaklarına dair imza almanın da, yeminlerin de parti çıkarları karşısında beş paralık değeri olmadığını hesaba katmadılar. Onun içindir ki seçim propagandası süresince kanunların suç saydığı sözlerin ve hareketlerin her alanında yüzlerce defa tekrarlanmasına göz yumdular. Propaganda adı altında yalanın, ikiyüzlülüğün bozuk para gibi harcanmasına ses çıkarmadılar. Yeni Anayasaya uyumak istemediklerini, uymayacaklarını meydan meydan

gezerek halka müjdeleyenlerin olsun adaylıklarını düşürecek iki satırlık bir yasa çıkarmak oyunları önlemeye yetecekken, bunu bile gerekli görmediler.

Sonra ne oldu? Beklenen oldu. Yeni bir Anayasa yapılmış ama o Anayasa'ya karşı olanların çoğunlukta görüldüğü bir Meclis kurulmuştu. Bugünkü sonuca varmak için birbuçuk yıl yorulmuş, ter dökmüş olanlar hâlâ taze demokrasimizin geleceğini yenibaştan tehlikeye düşüren bu durumun zararlarını nasıl azaltabileceklerini, memleketi daha büyük dertlere düşürmemesini nasıl sağlayacaklarını düşünüp durmaktalar.

Seçimlerin ertesi günü bir hamlede idareyi ele alarak eski rejimi diriltmek, ihtilâlin sorumlularından hesap sormak, öc almak için memleketi kana boyamak sarhoşluğu içinde nâralar atmış olanlar, bütün ulusca, ulusun bütün sağlam kuvvetlerince benimsenmiş olan ihtilâlin hatırasının ve izlerinin aramızda dipdiri yaşadığını ve hiçbir suretle yok edilemeyeceğini düşünmiyecek kadar basiretsizlik içinde bulunuyorlardı. Nitekim bu yönde gösterilen azılı hareketler karşısında ihtilâl yapmış ve benimsemekten bir gün geri kalmamış olan ordunun sert bir uyarısı ile kendilerine geldiler. Oysa ki bu beklenmedik bir şey değildi. Devrimciler dürüst bir seçim yapacaklarına, iktidarı milletin iradesi ile seçilecek olan yeni meclislere devredeceklerine söz vermiş ve bu sözü yerine getirmişlerdir. Ama bu arada meydana getirilmiş bir yeni Anayasa vardı ve seçimlere katılan partilerin liderleri bu Anayasa ışığında yürüyeceklerini, Atatürk ve 27 Mayıs devrimlerine asla karşı durmayacaklarını taahhüt etmişlerdi. Yani iktidar karşılıklı bir anlaşma ile ve iki tarafça verilmiş sözlere güvenilerek devredilecekti. Ama daha ilk günden, Meclis'in kapıları bile açılmadan imzalarını yalayıp yutanların yüksek perdeden çıkışları, eski ihtilâlcileri değil, bu sefer ordunun başında bulunan helâl

süt emmiş askerleri harekete geçirdi. Çok şükür son dakikada yapılan bir anlaşma ile tehlike önlendi ve İkinci Cumhuriyet Anayasa'sı yürürlüğe girebildi.

İkinci Cumhuriyetin Ulusca kurtuluşumuz yolunda son deneme olduğunu bu sütunlarda yazmıştık. Memleketin daha birçok aydınları bu noktaya önemle işaret ettiler. Ama düşük iktidarın verdiği ibret dersini alacaklarına, onun öcünü almayı tasarlayan birtakım kişilerin ulusun, yurdun geleceği umurlarında mı? Menderes yanlış yolda direnmenin cezasını çekti. Onunla birlikte bütün ulus çekti. Olayların bu sonuca varmasını kimse istemezdi. Öc alma davasında olanlar, ulusun uyanık kuvvetlerine karşı cephe kurmaya kalkıştıklarını akıllarından çıkarmasınlar. Demokarsili yada demokrasisiz bu ulus kendini bekleyen aydınlık geleceğe yürüyecektir. Biz bu yürüyüşün demokrasi ışığında olmasını istiyoruz. Demokrasi-den yana görünüp ulusu batırmaya çalışanların, ulusun iradesine dayanır görünüp ulusu batırmaya savaşanların oyununu görüyor ve bu oyunun bizi hiç de hayırlı sonuçlara götürmeyeceğini seziyoruz. Tehlikeyi anlamamakta ısrar eden, çıkmazlığı kırk kere denenmiş gerilik yolunda ayak direrlerse bu ulusu yolundan gene de çeviremeyecekler, ancak kendilerine de, ilerleyiş yolunda memlekete kaybettirdikleri zamana da yazık olacaktır.

Bu yurdu kaç kere uçurumun ta dibine gelmişken kurtaran Yüce Atatürk bizimle beraberdir. Büyük bir tehlike ânında gene yardımımıza koşarak kurtarır bizi. Kurtarmasına kurtarır ya, ölümünden çeyrek yüzyıl sonra, bunca okumuş evlâdı yetişmişken, gene de Onun yardımına muhtaç olmak ağır geliyor kişiye. Biliyoruz. O bizim kusurumuza bakmaz, dara düştük mü gene yetişir, kurtarır bizi, ama içimizden bu kadar nankör yetiştiği için yüzüne bakamaz olduk. Utanıyoruz.

ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

Atatürk'ün Milli Kurtuluş hareketinin başına geçtiği günden ölümüne kadar, sözleri ve davranışlarıyla, tuttuğu yola ideoloji bakımından milliyetçilikten başka bir ad verilebilir mi? Aklı başında hiç kimse bunun tersini ileri süremez.

Nadir milliyetçilik dediğimiz? Her alanda milletin yararını herşeyin üstünde tutmaktan, bağlı olduğu ulusun gelişip yücelmesini ülkü edinmekten başka. Vaktiyle Türk Ocakları'nın başında bulunanların da tutumu bundan başkası değildi. Bizde milliyetçiliğin ve Türkçülüğün önderleri sayılan kişiler zamanlarında ulusun Batılılaşması, uygarlaşması yolunda savaşıyorlar ve onu yabancı kültürün, Arabın etkisinden kurtarıp Batı ortak uygarlığına kavuşturmak için didiniyorlardı. Onun içindir ki başta liderleri olan Ziya Gökalp'ler, Akçora'lar ve Tanrıöver'lerle birlikte hepsi Atatürk cephesine katılmış ve Mustafa Kemal'i Türkçülüğün yüzyıllardır beklediği ulusal önder olarak selâmlamışlardır.

Ziya Gökalp gibi Atatürk de ulusu uyuşturan, geri-leten hurafelere, zararlı geleneklere karşıydı. Çıkarları uğruna dini padişahların ve ağaların savunucusu bir politika haline getirmiş sahte din adamlarına karşıydı. Her çeşit geriliği maneviyat ve mukaddesat maskesi altında savunmaya kalkışanlara karşıydı. Cahilliğin, iptidailiğin, medreselerde okutulan safsatanın düşmanıydı. Bu vasıfları ile Atatürk, milliyetçiliğin ta kendisi olmuş, Türk Ocakları hareketinin tasarlayıp da başarmayı hayal edemediği bütün devrimlerin düşünücüsü ve gerçekleştircisi olarak milli kahraman mertebesine ulaşmıştı.

Atatürk devrimleri, ne kadar geniş ve kökten bir sarsıntıyla yurdu sarmış ve yağurmuş olursa olsun, bu memlekette yaşayan gericilerin yada gericilikten yararlanan kişilerin topunu birden ortadan kaldıracak güçte olamazdı. Özellikle ki, bunlar Atatürk'ün yaşadığı sıralarda ya bir köşeye sinip seslerini kesmişler, yada en devrimcilerden daha devrimci görünerek asıl kimliklerini gizlemesini bilmişlerdir.

Bu sinmiş yada yararları uğruna inanmış görünen gericiler, Atatürk'ün ölümünden sonra gizlendikleri deliklerden yavaş yavaş başlarını, sonra da bütün gövdelerini çıkarmaya başlamışlar, büyük kurtarıcının hayatında kurulmuş görülen milli birlik havasını bozmak için zehirlerini yavaş yavaş akıtmaya, durulmuş suları bulandırmaya başlamışlardır.

İlerici olduğu için, Batıcı olduğu için Atatürk'e düşmandılar. Ancak bu düşmanlığı yalnız kendi aralarında kulaktan kulağa fısıldıyor, ortaya asıl hüviyetleriyle çıkarmaktan korktukları için, çok kere aşırı milliyetçi diye tanıtıyorlardı kendilerini. Bu çeşit insanların yirmibeş yıldır süren çabaları ortaya acayip milliyetçilik doktrini çıkarmıştır. Mukaddesat namı mahkûm etmiş hurafelerini Arapların bile tanımakta güçlük çekecekleri bir aşırılık ve tahrifçilikle ulusa mal etmek isteyen her türlü yeniliğe, Batıdan gelen bir düşünceye ve bilimin gerçeklerine karşı çıkan bu gericici davranış yüzyıllar boyunca bu ulusun iliklerine işlemiş Moskof düşmanlığını bir komünizm heyulâsı ile birleştirerek kendi görüşlerine uymayan her düşünceyi bununla suçlamak yolunu en ucuz ve en geçer metod olarak benimsemiş, bundan fazlasıyla da yararlanmak imkânını bulmuştur. Bunlar zamanla işi öylesine azıtmışlar ve iftiracılıkta öyle pervasız olmuşlardır ki, kırk yıllık milliyetçileri bile aynı silâhla vurmaya kalkışmışlar, bu yolda, İnönü'yü, hattâ Atatürk'ü bile

komünistlikle suçlamaktan sıkılmayacak kadar âr perdesini bir yana bırakmışlardır.

«Biz milliyetçiler, milliyetçiliğin ilk şartı» gibi iri lâkırdırları dillerinden düşürmeyen ve Milliyetçiler Derneği adıyla kurdukları bir topluluğu, Menderes gibi bir gericiler hâmisine bile kapattıracak kadar işi azıtan, milliyetçiliği âdeta tekelleri altına alan bu bir avuç karıştırıcı ve kışkırtıcı kişinin istedikleri nelerdir? Dikkat ederseniz kolayca ayırdedersiniz. Atatürk neler istemişse tam tersini isterler. Atatürk, eğitimde birlik ilkesini koyarak her türlü din okullarını mı kapatmıştır? Bunlar köy enstitüsü istemezler, öğretmen istemezler, sadece imam - hatip okulu isterler, Kur'an kursu isterler. Atatürk kılık devrimi mi yapmıştır? Bunlar hacının hocanın sarıklanmasını, kadının kara çarşafı bürünmesini isterler. Atatürk Alfabe devrimi mi yapmıştır? Bunlar Arap yazılarını kitaplar bastırıp dağıtır, geleneklerimiz derken Arabin harflerini bile içine katmayı unutmazlar. Atatürk, kurtarıcı olarak millete müsbet ilmi mi göstermiştir? Bunlar bir «31 Mart» kışkırtıcısı Kürtçü Said'in ibrikler ve oturaklarla peşine düşerek onun hurafelere dayanan telkinlerinde memleketi nura boğacak gücü aramışlardır.

Bunlar ekonomi ilkeleri adına bir liberalizm öğrenmiştir, söyler söyler onu söylerler. Devletçiliğin her çeşidi komünizme açılan bir kapı olduğu için dinen ve şer'en haramdır. Kazanmanın her türlü ile mülkiyetin haklı haksız her çeşidi de dokunulmaz mukaddesat arasına yerleştirilmelidir. Zaman zaman en ufak haddinde dahi faizin meşru olup olmadığını tartışır, ama halk ve devlet kesesinden aşırılmış karaborsa kârlarının helâl olduğu üzerinde hiçbir şüpheler yoktur.

İşçinin, köylünün haklarından söz açtınız, patronun veya ağanın sömürücülüğüne dokunacak oldunuz mu ne-uzubillâh komünist olup çıkarsınız. Zaten eski yobazın ağ-

zında kâfir neyse ve ne kadar kolaylıkla kullanılırsa zaman zaman yobazının ağzında komünist de aynı anlamda aynı kolaylıkla kullanılan bir silâh haline gelmiştir. Ancak eski kâfir sözü gibi bu komünist ithamı da bu kullanım bolluğu yüzünden lâçka olmuş, en yerindesi bile tutmaz ve cidiye alınmaz hale gelmiştir. Bütün Türk öğretmenlerini içine alan isnatlarda olduğu gibi, hattâ bazen bu silâh geriye teperek onu kullananları yere vurur da olmuştur.

On yıl boyunca Menderes'i nasıl koltuklayıp azdırmışlarsa 27 Mayıs'tan sonra da Demokrat Parti'yi yeniden diriltip memleketi gericilik yollarında maceralara sürüklemek için neler yapmış ve hâlâ da yapmakta oldukları, bütün aklı başında aydınlar, ağızları şaşkınlıktan bir karış açık, seyretmişlerdir.

Ormanlarımız bir avuç oy uğruna feda edilir. Onlar feda edenlere kurban olurlar. Bereketli ovalarımız birbirî ardından çölleşir. Onların kılı bile kıpırdamaz. Uzmanlar bu memleket yakın bir gelecekte açlığa mahkûmdur, der; onlar yağmur duasına çıkar, af af diye tepinirler. İşte onların milliyetçilikleri, milletseverlikleri böylesine bir tutumdur.

Politikada, bilimde, sanatta ve edebiyatta her yeniliğe yan gözle bakan, en mâsum söz ve düşünceleri en zorlama yorumlarla çekiştirip kötüye yoran, işçinin, köylünün, öğretmenin, Atatürkçünün, gençliğin ve ordunun düşmanı bu korkunç zihniyetin suratından bu milliyetçilik maskesi hemen koparılıp alınmalıdır. Alınmalıdır, çünkü bu tipte halk ve ulus düşmanı kişiler milliyetçi geçindikçe milletin seven ve ona yararlı olmak isteyen aydın gençlerin «milliyetçi» olmaktan veya öyle sayılmaktan korkmaları beklenilmiyecek şey değildir.

CAĞDAŞ MİLLİYETÇİLİK

Milliyetçilik, son faşizm ve nasyonal - sosyalizm hareketlerinden sonra bir doktrin olarak, gerçel bütün medenî dünyada oldukça gözden düşmüştür ama, yalnız hür dünya memleketlerinde değil, demirperde ülkelerinde bile, devletlerin, milletlerin tutumunda başlıca güdücü ilke olarak kalmakta devam etmiştir. Son çağın milletlerarası başlıca anlaşmazlıklarını bir gözönüne getirin. Cezayir meselesi: Fransa - Arap milliyetçiliğinin bir çekişmesi. İsrail meselesi: Araplarla Yahudiler arasındaki ezeli düşmanlığın son belirtisi. Kıbrıs meselesi: İngiliz, Türk, Yunan milliyetçileri arasında bir uyuşmazlık. Keşmir meselesi: Hint ve Pakistan halklarının, aynı soydan olmalarına rağmen, kendilerini aynı milletten saymamalarının tabii bir sonucu.

Örnekleri çoğaltabilirsiniz. Böylece günümüzdeki milletlerarası gelişmeleri bütününü ele alınca dünyamızın bugünkü gidişine, elli yıl önce gibi, gene de toplu bencillik duygularının, yani milliyetçiliğin hâkim olmakta devam ettiğini kabul etmek zorunda kalırız.

Büyük milletler arasında bu bencillik rağbette kaldıkça küçük milletlerin; birtakım hayallerin çekiciliğine kapılıp, «dünya kardeşliği» ilkesi uğruna benliklerini tehlikeye atmaları kadar saflık olamaz.

O yüzden, ister kabul edilsin, ister edilmesin; milliyetçilik bugün milletler arasındaki münasebetlerde tek geçer akçe olmakta devam ediyor ve sağduyu üstün gelip milletler tam bir özgecilikle kucaklaşınca kadar da devam edecektir.

Ancak, şunu da söyleyelim ki, günümüzde belirtilerini her alanda gördüğümüz bu milliyetçilik, nazizm örneğinde bir takım teorilerin peşine takılarak doktrinleşmekten uzak, daha çok bir toplu korunma duygusunun belirtisi

halinde karşımıza çıkıyor. Bugün milliyetçilik denince aklımıza gelen, milli menfaatlerin herşeyden üstün tutulmasıdır. Zaten millet sevgisinden kuvvet alan milliyetçiliğin de bundan kısa tanımı olamaz.

Özgürlüklerine kavuşmak için Osmanlı devletini yıkmak amacıyla ortaya atılmış olan eski Osmanlı tebası çeşitli milletlerin hareketleri hep bu anlayıştan kuvvet almıştır. İlkın hıristiyan tebaalarımız arasında Türk'ü sistemli bir şekilde yok etmek düşüncesinin etkisi altında beliren bu hareket sonradan Arap asıllı tebaalarımıza da bulaşmış, bu milletler bağımsızlıklarına kavuştuktan sonra da devam etmiş, kendi topraklarında Türk'e asla Osmanlıların vaktiyle ona göstermiş oldukları hoşgörüyü göstermemişlerdir. Bugün hattâ yurdumuzda kalmış azınlıklarda bile bu milli korunma içgüdüsünü apaçık görmüyor muyuz? Meselâ İstanbul'daki azınlıkları ele alın. Kendilerine ait işlerde, kurumlarda hiçbir zaman Türk çalıştırmazlar. Bankalarında ticarethanelerinde, bürolarında ancak odacılar Türk'tür. Hattâ onların bile Türk olmamasına, hiç değilse Kürt olmasına dikkat ederler. Her yerde birbirlerini tutar, kollar, yoksullarına yardım ederler. Bu dayanışma duygusu sayesinde ekonomik durumları bizdet kat kat yüksektir. Bir zamanlar İstanbul'da Türk aileler azınlık milletlerden hizmetçi çalıştırırlardı. Bugünse bütün azınlık evlerinde Türk hizmetçi çalışır. Çünkü artık hizmetçi olmaya yanaşacak azınlık yurttaş kalmamış gibidir.

Kıbrıs'ta uzun yıllardanberi apaçık bir Türk - Rum çekişmesi gitmektedir. Bu çekişme büyüyüp bugünkü haline gelmezden ço önce, Kıbrıs Rumları sırf aralarındaki dayanışma sayesinde Adanın bütün ticaretini ellerinde toplayabilmişlerdir. Onlar zorda kalmayınca Türklerle alış-veriş etmezlerdi. Bugün Rumlar bu tutumlarını hem Türk, hem de İngiliz mallarına karşı açık bir boykot ha-

line getirmiş bulunuyorlar. Türkler ise Rum tüccarlardan alış-veriş etmekte bir sakınca görmezlerdi. Ancak Rum çarşı ve mahallelerine girmenin tehlikeli hale gelmesi üzerine Türkler, ister istemez kendi aralarında iş görmek zorunda kaldılar. Bunun sonucu olarak da Türkler arasında ticaretin gelişmesine, servetin artmasına yol açıldı.

Aynı hali Balkan memleketlerinde görürüz. Aslına bakılırsa, aralarında kalmış Türklerin işlerine öyle uzun boylu karışmazlar. İstedikleri gibi yaşamalarına, geri ve ilkel hayatlarını bildikleri gibi sürdürebilmelerine engel olmazlar. Ama ekonomi alanında aldıkları tedbirlerle; toplum olarak da, birey olarak da Türklere karşı davranışlarıyla onların ekmeklerini ellerinden almak, kendilerini hergün biraz daha aç ve çıplak hale getirmek için ellerinden geleni arkalarına koymazlar. Bu, o milletlerin içinde yatan bir duygudur. Ne ilkelleştirilmiş, ne doktrini yapılmıştır. Sadece kuvvetli olmak, birlik olmak için Türklerin aralarında yaşamaması gerektiği düşüncesinden doğan kendiliğinden bir davranıştır bu. Bence gerçek milliyetçilik de budur. Osmanlı idarecilerinde bu duygu yer etmiş olsaydı bugün Osmanlı ordularının at oynattıkları toprakların bütünü Türklerle dolu zengin ve mutlu bir memleket olarak bize kalabilirdi. Rusya'da böyle olmamış, orada yaşayan yabancı milletler, kendi topraklarında hep azınlıkta bırakılmamış mıdır? Bu milliyetçi politika, sözüm ona komünizm maskesi altında, bugün de medenî dünyanın gözleri önünde gitmiyor mu? Kırım'da Tatar kalmış mıdır?

Şimdi bir de bizde son zamanlarda göze çarpan ve milliyetçilik duygusunu kendi inhsarlarına almak isteyen birtakım kişilerin, dünyamızda olup biten bütün bu gelişmelerden habersiz, giriştikleri akla sığmaz hareketlere bir göz atalım. Bunların milliyet konusunda ellerinde tuttukları en önemli silâh, gelenektir. Gelenek dediler mi

akan suların duracağını sanırlar. Onlara göre ise gelenek demek, çarşaf demektir. Arap harfi demektir, cübbe - sarık demektir. Biraz daha gayret etseler, Arnavut kaldırımı, çamurlu sokak ve çukur helâyı da geleneklerimiz arasında sayarak kutsal ilân edeceklerdir. Bir de mukaddesat sözü düşmez ağızlarından. Özlemini çektikleri ortaçağ geriliklerinde ne varsa bu mukaddesatın içinde toplandığını sanırsınız. Oysa geleneklerimizin ta Orta Asya'ya kadar uzadığını, Arap taklitçiliğinden önce kendimize göre, belki de daha üstün bir medeniyetimiz bulunduğunu, bu medeniyette kadının pek ulu bir yer tuttuğunu ya bilmezler, yada işlerine geldiği için unuturlar. Bu türedi milliyetçiler, Ziya Gökalp'in büyük bir sağduyu ile açıklayıp ilkelerini koyduğu Türkçülüğün adını bile anmaz olmuşlardır. Onların milliyetçilik adını verdikleri duygu bu ilkelerle hiçbir zaman uyuşamaz da ondan. Atatürk'ün devrimleriyle uyuşamadığı gibi. Oysa Ziya Gökalp, Atatürk'ün başında bulunduğu devrim hareketleriyle, Türkçülüğün en büyük kahramanı ve milliyetçi ülkülerini gerçekleştirecek tek insan olarak alkışlanmıştır.

Hem nasıl unutabiliriz canım. Bizde Türkçülük hareketi başlangıcında yabancı milletlerden çok bu dinci - Arapçı unsurları bulmuştur karşısında. Milletin ümmet demek olduğunu, ümmet arasında ayrılık yaratmanın kitema uymıyacağını ileri sürerek Hamdullah Suphi ile de Ziya Gökalp'la da uğraşmış olan softalar hiç değilse samimiydiler. Milliyetçilik adına konuştuklarını iddia etmiyorlardı. Bugün onların izinden yürüyenlerin ise ağızlarından milliyetçilik sözü düşmüyor.

Atatürk'e karşıdırlar. Atatürk devrimlerinin memlekete getirdiği ve bizi en az yüzyıl ileri götürmüş olan hamlelerin hepsine karşıdırlar. Ezan Arapçaya çevrilince bayram etmişlerdir. Okullarımızdan —Tanrı göstermesin— Türkçe büsbütün kaldırılıp öğrenimin Arap diliyle yapı-

lacağı ilân edilse sevinçlerinden deliye dönerler. Bütün Arap illerinde sebepsiz, mantıksız bir Türk düşmanlığı kasırgası eserken onların indinde Araptan büyük millet yoktur. Irak'ta, beşyüz bin Türk'ün Arap boyunduruğu altında inlediğini, anadilleriyle okumak, gazete çıkarmak haklarından mahrum edildiklerini hatıra bile getirmek istemezler. Milliyetçi duyguları milliyetimize bu açık saldırıya karşı en küçük bir tepki göstermez. Tepki göstermek de ne kelime. O kardeşlerimizi dünyanın en büyük nimetine kavuşmuş da sayarlar belki.

Batı Trakya'da Yunan parasıyla tutulmuş profesyonel tahrikçiler Türkler arasında Türkiye düşmanlığını yaymaya çalışırken işte yurdumuzdaki bu insanların yazılarını, düşüncelerini kendilerine destek olarak alıyorlar. Her yerde Türk düşmanlığı bu çeşit akıl almaz hezeyanların yardımı ile yürütülüyor.

Bütün Atatürkçü aydınları komünistlikle ithama kalkışarak komünizme karşı savaşmayı çıkmaza soktukları yetmiyormuş gibi, milliyetçiliği Atatürk düşmanlığı haline sokarak, yeni yetişen Atatürk'e bağlı kuşakları milliyetçilikten soğutmaya çalışan, hattâ bir dereceye kadar muvaffak da olarak komünistlerin başlıca yardımcısı kesilen onlar değil midir?

Bu memlekette milliyetçi rejim yerine dinci bir rejim kurulmasını isterler. Bu memlekette ortaçağ düzeninin yeniden diriltilmesine, Atatürk devrimlerinin yıkılarak yerine her yanda gerilik ve taassup bayrağının açılmasına çalışırlar. Bir diyeceğimiz yok. Böyle düşünmekte hürdurler. Ancak bu duygu ve isteklerine açıkgozluk edip milliyetçilik adını vermesinler hiç olmazsa. Asıl gücümüze giden o.

MİLLİYETÇİLİK VE GELENEKLER

Milliyetçiliğin en doğru tarifi, «her olay karşısında milli menfaatleri herşeyden önce gözönünde tutmak» olsa gerek. Demıştik ya, çok kere milliyetçilik adına girilen hareketler ve ileri sürülen düşüncelerde bu tarife aykırı bir yol tutulduğu göze çarpar. Üstün ırk, üstün millet gibi aşırı iddiaların, dünyaya hâkim olma megalomanilerinin şu son zamanlarda Almanya, İtalya ve Japonya'yı ne müthiş bir felâkete uğrattığını gözlerimizle gördük. Ama Hitler, Mussolini ve Yoşida, milliyetçi olduklarına, milletlerinin hayrına çalıştıklarına kanidirler. Sulh ve sükûn içinde gelişmekten başka birşey istemiyen milletlerini, halbuki, hudutsuz hırslarıyla bir kumar masasında harcamaktan başka birşey yapmadılar. Şimdi biz bu şekilde şahlanan ve şahsi hırslar uğruna milleti harbe ve felâkete tahrikten başka birşeye yaramayan bir azamet sevdasına milliyetçilik adını verebilir miyiz? Ne yazık ki verenler oluyor. Ve ne yazık ki, milliyetçi sıfatının böylesine kötüye kullanılışı çağımızda bu mefhumu karşı entellektüel muhitlerde geniş bir antipati yaratmaktan geri kalmamıştır.

Halbuki milli duygu en tabii duygulardan biridir. Biz nefsimizi sever ve kayırırız. Ailemizi kendimize başka insanlardan çok daha yakın bulur ve onu korumak için elimizden geleni yaparız. Mahallemiz bizim için başka mahalleler halkından daha cana yakındır. Başka şehirlere gittiğimiz zamansa bir hemşerimize rastlayınca gözümüzün içi güler. Okul arkadaşlarımızla aramızda bir tesanüt hissi vardır. Meslektaşlarımıza diğer meslekler mensuplarından çok bağlıyızdır. Bunun gibi, bizimle aynı dili konuşan, aramızda menfaat ve duygu birliği bulunan milletdaşlarımızı hiç şüphesiz başka milletlere mensup insanlardan ayırır, onlara gönülden bir bağlılık duyarız. Bir

Hotantolu için başka bir Hotantolu, en medeni milletlerden birinin evlâdından, meselâ bir İngilizden daha sevimli daha üstündür.

Nazari bakımdan milliyetçilik istediği kadar tenkide uğrasın, insanları kendi ailelerine bağlamaktan vazgeçiremeyeceğimiz gibi, kendi milletlerini de öbürlerinden üstün tutmalarına asla engel olamayız. Bu tabii his en ilkel insandan en yüksek aydıra kadar herkeste kendiliğinden doğup gelişmekten hiçbir zaman geri durmayacaktır.

Ama, yeryüzünde insanların tabii duygularını sömürmek için fırsat kollayan menfaat düşkünleri daima görülmüştür ve görülecektir. Din duygusunun birtakım cahil ve gözü kararmış insanlar tarafından, akli eren insanları dinden soğutmak pahasına, geriliğe, iptidailiğe, kısaca şerre âlet edilmesi kabilinden milliyet duygusu da çok kere haris veya hasta ruhlu kimselerce mistik bir hale konularak çığırından çıkarılmakta, insanları milli menfaatlere taban tabana zıt istikametlere sürüklemek için bir yem gibi kullanılmaktadır.

Bir milletin büyüyüp gelişmesi ilerlemesine, ilerlemesi de gözleri daima ileride olmasına bağlıdır. Halbuki birtakım insanlar görürsünüz, milliyetçiliğin gözü mazide, yani geride olmayı icabettirdiğini sanırlar, Atalarımız ne yapmışlarsa, nasıl yaşamış neler düşünmüşlerse, tıpkı onlar gibi yaşayıp düşünme ve yapmanın milliyetçiliğin ilk şartı olduğunu telkin ederler. Halbuki zamanla değişmeyen hiç birşey yoktur. Bugünkü devirde üç yüzyıl önceki gibi düşünüp yarının binasını sağlam temeller üzerinde atmaya imkân yoktur. Çağımızın insanı olmak için çağımızın kafasını taşımaya mecburuz. Başka milletlerden geri kalmamak için bütün milletleri yakından tanımaya, onlarda gördüğümüz her yeni ve iyi şeyi benimsemeye mecburuz. Bunu yapmazsak onlara yetişemeyiz, geri kalınca da zayıf düşer, başka milletlerin oyuncağı oluruz.

Bu yüzden dünya haritasından silinmiş milletler az mıdır? Bizzat kendi mazimiz, Osmanlı İmparatorluğunun son yılları bunun en bâriz delilidir. Bir Atatürk çıkıp şaşılacak dehâsıyla istilâcıyı durdurmuş olmasaydı, halimiz ne olurdu? Düşüncesi bile insanı titreten bir kâbustur bu!..

1934'te çıkan bir yazımda düne bağlılık taassubuna «santimantal milliyetçilik» adını vermiştim. Milli menfaatleri, milletin hayrını, milletdaşların refahını herşeyden üstün tutan ve dünya görüşünü buna göre ayarlayan gerçekçi milliyetçilikle asla bağdaşmıyacak olan bu görüşe sahip olanların elinde yakın zamanlara kadar büyük bir koz vardı: Japonya misali...

«Bakın, derlerdi, Japonya'ya! İlim ve fende en ileri milletlerle atbaşı beraber gidiyor. İhracat mallarıyla her tarafı istilâ etti. Dünyanın en büyük ordu ve donanmalarından birinin sahibidir. İstikbale namzet bir millet! Ama, geleneklerine de sımsıkı sarılıyor. Milli kıyafetiyle dolaşmaktan, evinde ataları gibi yaşamaktan utanmıyor.»

Henüz son hâdiseler imdadımıza yetişmediği için: «Japon misali sizi aldatmasın, derdim. Japonya, gerçekten milli geleneklerine sahip nadir milletlerden biridir. Asırlarca müddet dünya ile hemen hiç temas etmeden yaşamış. Kendi âdetlerini, kanunlarını kendi içinde, kendi öz dehâsıyla yoğurmuş. Halbuki bizim vaziyetimiz öyle mi ya? Gelenekler bahsinde bizim çok dikkatli davranmamız gerçekten milli olanlarıyla, sonradan bize yabancı ırklardan aktarılanları birbirine karıştırmamamız lâzım. Biz uzun asırlar bir ümmet hayatı yaşamışız. Orta Asya'dan getirdiğimiz örf ve âdetlerden çoğu kaybolmuş. Anadolu yaylâsında çaprazlaşan çeşitli medeniyetlerin kalıntılarıyla cenuptan akın eden Arap medeniyeti bizi asıl benliğimizden hayli uzaklaştırmış. Milli geleneklerimiz diye dört elle sarıldığımız şeylerden yüzde kaçının milli sıfatına lâayık olduğunu düşünmek zorundayız.»

Halbuki bir zamandır Japon misali de artık ağıza alınamaz oldu. İkinci Dünya Savaşı, bize gösterdi ki, ihtişamıyla gözlerimizi alan o muazzam kale, iskambil kâğıdından bir köşk, sadece bir dekordan ibaretmiş. Fenni, tekniği alırken, hümanizmasından başlayarak medeniyeti ve kültürü de beraber almayı ihmal ettikleri için, manevi destekten mahrum olarak yükseltilen bina, ilk sarsıntıda tuzla buz oluverdi. Bir de baktık ki, harpte en şaşırtıcı kahramanlıkları gösteren milletin, yenilgiden sonra galip devlet generaline bir Allahlık pâyesi vermediği kaldı. Şimdi Japonya, Amerika hayranıdır. Ve her adımını ona uydurmaya çalışıyor.

Milli gelenekler derdinden tamamiyle uzak olan Amerika ise bugün dünyaya hâkimdir ve toprakları üzerinde yaşayan insanlara, yeryüzünde şimdiye kadar görülmüş en yüksek hayat seviyesini temin etmiştir. Amerika'da milliyet duygusu yok mu? Elbette ki var. Amerikalı, mensup olduğu toplulukla övünür. Ama, üstün ırk falan gibi boş nazariyelere, mazi ve tarih hasretine kendini kaptırmadığı için daima daha ileriye, daima daha iyiye doğru koşmayı milliyetçiliğin başlıca şartı sayar.

Milliyetçi geçinen aydınlarımızdan biri, geçenlerde : «Opera, demiş, geleneklerimiz arasında yoktur. Şu halde bize ne lüzumu var?» Bu kadar ilkel ve yanlış bir düşünce, bir fikir adamının kafasında nasıl doğabildiğine gelin de şaşmayın. A efendim, geleneklerimiz arasında olmayan şey o kadar çok ki Sinema var mı? Tiyatro var mı? Stadyum var mı? Futbol var mı? Otomobil var mı? Karyola var mı? Say sayabildiğin kadar. Şimdi geleneklerimiz arasında bulunmayan şeylerin topyekûn lüzumsuzluğuna karar verecek olursak, halimiz nice olur? Ortaçağ hayatına mı dönelim? Ama, beyimiz ortaya böylesine parlak bir fikir atarken bu kadar incisini düşünmeye hacet görmez. Fikir, aşırılığı ile, görülmemişliği ile etrafın-

dakileri şaşırtıyor mu, ona bakar. İnanacak bir iki man-
kafa bulur elbet.

Her millet kendi gelenekleri arasında bulunmayan, kendi icadı olmayan şeylere kapılarını sımsıkı kapamaya kalksaydı, dünya birbirine hiç benzemez milletlerle dolu olurdu. Halbuki batı medeniyet âlemi, bugün sınırların geçildiği bile zor farkedilecek kadar bir bütün haline gelmiştir. Biz, bu medeniyet katarına büyük bir gecikmeyle katılmış bir milletiz. Muhasebemizi yapmış, Şarklı kalamiyacağımızı anlamış, Garp medeniyetini tercih ederek onun topluluğu arasına girmişiz. Artık münakaşa kapıları kapanmıştır. Biz istesek de istemesek de zamanla o topluluğa tıpatıp benziyeceğiz. Yaşayış ve dünyayı görüş tarzımızda bir fark kalmayacaktır. Olsa olsa bir ahret görüşünde farkımız kalır ki, onun da dünya işlerine tesiri dokunmamak lâzım gelir. Zaten Şark'a pek aldanmıyalım belki biraz inat edecek, bizden daha yavaş davranacak, ama o da eninde sonunda aynı kervana katılmaktan başka çare bulamıyacaktır.

Peki, ne yapalım? Mazimizi inkâr mı edelim? Ne münasebet! Tarihimiz şan ve şerefle doludur. Elbette ki onu bilecek, benimseyecek ve onunla övüneceğiz. Ama, tarihimizi tetkik ederken de körükörüne bir taassuba kapılmadan, atalarımızın yaptıkları arasında iyi ve kötü olanları ayırdedeceğiz, iyisi yanında kötüsünü de görmekten kaçınmayacağız ve bilhassa mazinin, ileriye doğru attığımız adımlarda ayaklarımıza takılan bir engel olmasına dikkat edeceğiz. Biz bugünümüzle de, hazırladığımızla da övünmek isteyeceğiz.

Milletimizi seveceğiz. En mütevazı işçisine, en yoksul köylüsüne varıncaya kadar her ferdi ile seveceğiz, hattâ kaderin darbesine uğramış olanları daha çok severek onların üzerine daha büyük şefkatle eğileceğiz. Her işimizde dürüst olmayı, her hareketimizde milli menfaat ölçüsünü

kullanmayı şiar edineceğiz. İnanışlarımızda softalığa saplanmaktan kaçınacağız. Çünkü bileceğiz ki, taassup en hayırlı duyguları bile şerre âlet eden korkunç bir hastalıktır. Milletimize zararı dokunduğunu apaçık gördüğümüz düşünce ve kanaatlerin milliyetçilikle alâkası olamayacağına inanacağız. Milletimizin düşmanlarına düşman, dostlarına dost olacağız.

Bu memleket insanların refah ve saadete kavuşması ancak bu memleketin kendi imkânlarıyla kalkınmasına bağlı olduğunu bilerek bütün gayretlerimizi bu uğurda harcayacağız. Bu millete beşiklik etmiş olan Anadolu'da arayacağız.

Bizim anladığımız milliyetçilik budur.

GELENEK VE GELECEK

Büyük Fransız romancısı Duhamel, memleketimizde bulunduğu sıralarda fırsat düştükçe bize öğütler vermekten geri durmadı. Bunların arasında «Geleneklere önem vermek, geçmişle bağları koparmamak» da vardı.

Bize devrimlerimizin bütün kazancını kaybettirip memleketimizi, içinden güç yakayı sıyırdığı ortaçağa tekrar döndürmeyi hayal edenlerin ekmeğine yağ sürmüş oldu bu sözler. Fırsatı ganimet bilerek hemen: «Bakın büyük bir Batılı yazar da bize neyi tavsiye ediyor» diye böbürlenmeye başladılar. Halbuki bu zafer çılgınlıklarına hak verdirecek birşey görmüyoruz ortada. Duhamel'in o sözünü, hakkımızdaki düşüncelerinin bütününden ayırıp öne sürmek sahtekârlıktan başka şey olmaz. Çünkü Georges Duhamel, Batıyı örnek alışımızdaki isabeti, devrimlerimizin büyük değerlerini, medenileşme ve kültürleşme yolundaki çalışmalarımızı her gittiği ve her konuştuğu yerde dilinin döndüğü kadar övmekten geri durmamış, 'Türkiye'nin bu devrimci hareketiyle bütün Doğulu milletlere ör-

neklik ve önderlik ettiğini önemle belirtmiştir. Bizimkiler gibi Atatürk düşmanı değildir. «Atatürk'ün sesini samimi olarak alkışladığını» söylemiyor mu?»

Duhamel'in ağzında «gelenek» sözünün bizim gelenekçilerimizin ona vermeye çalıştıkları anlamdan çok ayrı bir mahiyeti vardır. Meselâ bizde gerilik taraftarının korunması ve devam ettirilmesi gerekliliğine inandıkları gelenekler arasında «Arap yazısı» da var. Halbuki Duhamel, bu yazı devriminin Türk kültürüne bir hizmet olduğuna inanır. Nitekim Çinliler, Lâtin harflerini kabul edip etmemek hususunda fikrini sordukları zaman memleketimizi örnek göstererek, isabetli bir iş yaptığımızı söylemiştir.

Duhamel'in bugünkü Fransız sanat ve fikir dünyasının en muhafazakâr kutbuna bağlı olduğunu gözönünde tutarsak, muhafazakârlığın bir ileri Batı memleketiyle bizde ne kadar değişik kılıklara büründüğünü ibretle görürüz.

Duhamel, harbleri ortadan kaldıracak yerde daha da vahşileştiren makine medeniyetinin insanlığa saadet getirmemiş olduğuna inanır. Fazla makineleşmiş memleketlerden pek hoşlanmaz. Moskova dönüşünde Sovyetleri nasıl yermişse, Amerika dönüşü de Yenidünya'dan hayal kırıklığı ile söz etmiştir. Avrupa kültürünün fertçi, yerleşik, huzurlu geleneklerine bağlıdır o. Bu düşünceye onun yaşındaki pek çok Fransız yazarında rastlamak mümkündür. Avrupa'nın altın devri sayılan bir çağda, 1900 de onaltı yaşındaydı. İlk Dünya Harbi felâketinden önceki mesut yıllara rastlamıştı gençliği. Gelenekler dendi mi, o çağlar gelir Duhamel'le onun neslinden olanların aklına.

Denizaltı ile uçak henüz daha birer oyuncaktı. İdeoloji kavgaları ise, bir gün dünyamızı sonu gelmez felâketlere sürükleyen bir tehlike olabileceğinden habersiz gençlerin elinde heyecanlı bir kafa sporundan fazla bir şey ifade etmiyordu. Hayatta bir oturmuşluk, bir huzur vardı. İlmin zaferine, güzel sanatların üstünlüğüne inanılıyor-

du. İşte bugün ileri yaştaki Avrupa aydınları için gelenekler deyince hatıra gelen manzara budur.

Bir de kendimize bakalım: Bugün en yaşlılarımızın Cumhuriyete kadar hatırlayacakları yıllar böyle bir saadet havası içinde mi geçmiştir? Ne gezer? Belki zengin aileler içinde memleket ve dünya işlerine kulaklarını tıkamış beyzadeler arasında çocukluk yıllarını bir saadet çağı diye hatırlayanlarımız vardır. Ama memleketimizin o yıllardaki hali yürekler acısıdır. Birbirini kovalayan bozgunlar, iktisadi sıkıntılar, iç ve dış huzursuzluklar, türlü felâketler ve bütün acıların kararttığı, karamsar, yarından ürümsüz, karanlık bir edebiyat...

O günleri gözleriyle görmüş veya babalarından dinlemiş olan Türk nesilleri elbette ki geleneklerimiz içinde yurdun o hazin durumunu hazırlamakta rol oynamış olanları hayırla anacak değillerdir.

Gelenekler diye ataların manevi mirasına deniyorsa bunların arasında fes de var, çarşaf da var, mecelle de var, Arap harfleri de var, medrese de var, hattâ saltanat da hilâfet de var, hâsılı bizl son yüzyıllar boyunca bozgun dan bozguna uğratıp perişan ve harabeden bütün gerilikler var. Daha doğrusu, muhafazakârlarımız «gelenekler» deyince bütün bunları, herşeyden önce bunları anlıyorlar. Ama bir Batılı milliyetçi, ne kadar muhafazakâr olursa olsun milleti ilerlemekten, kuvvetlenmekten büyü-yüp serpilmekten alıkoyan engelleri hiçbir zaman milli gelenekleri arasında saymaya razı olmaz.

Gerçi biliyorum, meselâ Fransa'da, Maurras gibi, memleketi Hitler ordularının istilâsına uğradığı zaman, «İşte Fransız şimdi gerçek kurtuluşa kavuştu!» diye haykıracak kadar gözleri kararan sözde milliyetçiler yetişmemiş değildir. Ama ne de olsa, onların bu çeşit sapıkları bile bütün ilerlemelere perde çekilmesini isteyecek kadar ileri gıtmemişlerdir.

Gelenek, gelenek diyoruz ya, asıl milli geleneklerimize ancak Cumhuriyetten sonra değer vermeye başladığımızı hiç düşünüyor muyuz? Şeriat rejiminde «gelenek», Arabın bize getirip kabul ettirdiği dünya görüşü demektir. Ama Anadolu'nun halk inanışları, şiirleri, türküleri, nakışları tamamiyle unutulmuş, hor görülmüştü. Bu sözde gelenekçi rejimde gerçek milli geleneklerimiz, ancak halkın o eşsiz sayduyusu sayesinde bir dereceye kadar varlığını devam ettirebilmiştir.

Milli geleneklerimizin, folklor değerlerimizin, anıtlarımızı ve eski eserlerimizin sevgi ve saygısını biz ancak düşüncesini benimseye başladıktan sonra edinebildik. Bu alanda ne yapılmışsa Cumhuriyet çağında Batılı aydınlarca yapılmıştır.

Bütün bunları Duhamel'e bir bir anlatmak fırsatını bulsaydım, bana tamamiyle hak vereceğine hiç şüphe etmiyorum.

Bugün medeni insanlığın ortaklaşa malı olan Batı kültürünü benimsememize karşı koyanlar atalar mirası dedikleri şeyler arasında ne kadar çoğunun yabancı bir kültürün malı olduğunu acaba düşünüyorlar mı? Divan şiirimiz bizim öz edebiyatımız mıdır? Enderun musikisi Türk halkının gerçek sesi midir?

Türk aydınları, Doğu ile Batının medeniyet ve kültürlerini kıyaslayacak duruma geldiği zaman, kendisine çok daha yakın gelen batı kültürünü seçmekte tereddüt etmedi. Eğer halkımız içinde hâlâ bu tereddüdü gösterenler varsa, bunların da bilgi ve görgü bakımından en geri kalmış insanlar arasından çıktığını görmüyor muyuz? Bilgi ışığı yayılıp çoğaldıkça memleketimizde bu son direnmeler de, zorsuz basksız, kendiliğinden eriyip gidecektir.

Gelenek bahsinde çok titiz davranmak zorundayız. Dünün mirası arasında ilerlememize engel olabilecek, bi-

zi medeni dünyadan ayırabilecek, ilkel, geri, utanılacak duruma düşürebilecek ne varsa hepsini ayıklamaktan başka çıkar yolumuz yoktur. Gelenekle geleceği birlikte yanyana düşünmek gerek. Evlâtlarımız dün de değil yarında yaşıyacaklar. Onlara yaşanmaya lâayık bir hayat sağlamak sorumluluğu altında olduğumuzu unutabilir miyiz?•

TÜRK ULUSÇULUĞU

Bütün ulusal dâvalarımızın hep birden ve yeni baştan ele alındığı bu yeni ülkü ve inanç çağında yarının büyük Türkiye'sini yaratacak ve yolumuza ışık tutacak Türk ulusçuluğunun hangi esaslara dayanacağını düşünmenin sırasıdır.

Türk ulusçuluğu üzerine, şu son yıllarda pek çok şey söylenmiş ve yazılmıştır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu söylenen ve yazılanlar ulusçuluğumuzun yönü ve gelişmeleri bakımından aydınlatıcı olmaktan çok, karıştıracı ve yanıltıcı bir karakter taşır. Çünkü ulusçu olmayan, Türklüğü sevmemiş ve ona bağlanmamış pek çok kişiler hep ulusçuluk maskesi altında karşımıza çıkarak bize ulusçuluğun gerektirdiği yönün tam tersini göstermekten çekinmemişlerdir. Bir yazımda bu ikiyüzlülüğün yarattığı tehlikeye işaret ederek şöyle demiştim :

•Atatürk devrimlerine yüz çevirmeyi marifet saymaya başladığımız günden bugüne kadar ne yazık ki aramızda bu Türk düşmanlığının belirtileri o kadar büyük bir hızla serpillip gelişti ki, Ziya Gökalp'in Türkçülüğün esaslarını kurduğu yıllardan bu yana ulusal gidişimizin ne yanlara çevrilmiş olduğu üzerinde ne kadar durup düşünsek yeridir sanırım.• O yazımda Türk düşmanlarına hücum işaretini veren ilk hareketin ezanın Türkçe okunmasını önleyen kanunun çıkarılması olduğuna işaret ederek kül-

tür hayatımızın her yönünde Türk düşmanlığını bayraklaştıran yobazların nasıl hükümetten teşvik görmüş olduklarını anlattıktan sonra yazımı şöyle bitiriyordum :
•Üstelik bu Türk düşmanlığı telkinlerinin bir de ulusçuluk maskesi altında yapılması gibi görülmemiş bir ikilyüzlülüğün kurbanıyız. Türk'e karşı olanlar Türklüğü savunuyormuş gibi tavırlar takınmasınlar o da bize yeter. Hiç değilse ulusçuluk yolunda dostlarımızla düşmanlarımızı ayırmakta daha az yanılmış oluruz.

Gerçekten de düşük iktidar, bütün yönelmelerinde olduğu gibi, sinsi bir riyakârlıkla ulusçuluk tasarlarken bir yandan da ulusçuluğun tam tersi bir gidiş tutturmuştu. Bu gidiş, Türk ülkesinde Türk din adamlarının Türkleri camide namaza çağırırken onlara Türkçe ünlemelerini yasak etmekle başladı. Bu işaret (Peygamberin ulusu ve dilidir diye) Araplığı Türklükten üstün gören ve tutan aydınlı cahilli yobazlara cesaret verdi. Ondan sonrasını bilmeyen var mı? Devlet nerdeyse kendi eliyle kurduğu okulları kapatarak kaçak din okullarını resmileştirecekti. Kanun dışı kaçak din ticareti alabildiğine yürütülürken buna karşı gelen gerçek devrimciler ve ulusçular kötü maksatlarla lekelenmeye kalkışıldı. Eğitim hayatımıza büyük bir ilerleme getirmiş olan Köy Enstitüleri ortadan kaldırıldı ve bunların köylerde canla başla çalışan yirmi bin mezunu topyekûn şüpheli kişiler gibi gösterildi. Birtakım hurafalere gelenek adı verilerek bunlara ulusça sınıksız sarılmamız gerektiği düşüncesi savunuldu. Gerinin her çeşidi ulusçuluk adına moda haline getirildi. Dilde gerilik, tarih anlayışında gerilik, eğitimde gerilik, devrim anlayışında gerilik, demokrasi görüşünde gerilik, ekonomi politikasında gerilik, sağlık politikasında gerilik, dış politika sorunlarını ele alış ve karar verişte gerilik, toplumsal düzenlenişimizde gerilik, parolamız olmuştu.

Türkçe söylememek ve yazmamak için durmadan Osmanlı sözlerini karıştırarak çarpıta çarpıta Türk Diline ve hançeresine en aykırı seslerle yıllar yılı kulaklarımızı tırmaladılar. Milyonlarca Türk köylüsü hâlâ ortaçağlık yaşamalarını kulübeler ya da mağaralarda sürdürüp dururken bir, iki büyük şehrin mahallesinde birkaç milyoner yaratmış olmakla övündüler ve bunu ulusal kalkınmanın kanıtı saydılar. Atatürk'ün uygarlık haklarına sahip kılmak için elinden geleni yaptığı Türk kadını toplumsal hayatımızın dışına atmaya uğraştılar. Erkeğin dört kadın alabilmesini bile Meclise teklif etmeye kadar vardurdılar işi. Türk analarını yenibaştan karalara bürüdüler, turizmin dünya ulusları arasında bir yarışına halini aldığı bir sırada memleketimizi yabancı düşmanlığın telkinler ile turistlerin ayak atamıyacakları bir hayayla kararttılar. Türk düşmanlığının, yurt düşmanlığının, uygarlık düşmanlığının sembolü haline gelen bu gidişlerine de ulusçuluk adını vermeye kalkıştılar.

O karanlık günleri çok şükür arkada bıraktık. Şimdi yeni devrimin ışığında bu memleketin bir daha öyle bir felâkete uğramaması ve ilerleyişimizin yeni engellerle karşılaşmaması için ulusça tutumumuzun ana çizgileri üzerinde birleşmemiz gereklidir. Ulusçuluk yolunu bırakmıyacağımıza göre, ulusçuluğumuzun temelleri neler olacaktır? Bize kalırsa rahmetli Ziya Gökalp bu bakımdan ihtiyacımızı karşılayacak esasları daha otuzbeş yıl önce hazırlayıp önümüze koymuştur. «Türkçülüğün Esasları»nı her Türk aydını bugün bir kere daha okumalıdır. Ziya Gökalp'in bunca zaman önce ileriye görmekte gösterdiği dehâya hayran olmamak elde midir? O koca kitap, bütünü ile bugün dahi bu memleketin aydınlarına yol çizerek, kılavuzluk edecek niteliktedir. Nitekim Cumhuriyetimizin ilk yıllarında bu esaslar üzerinde uluscularımız arasında bir tartışma da yoktu. Ama dediğimiz gibi, on

yıllık Demokrat Parti çağı herşeyimizin olduğu gibi, ulusçuluk görüşünde de halk arasında partizanca ayrılıklar yaratmanın yolunu bulmuştur. Bir zamanların ümmetçilikle savaşıyan Türk Ocakları bile bu son yıllarda birtakım geri düşünceli kişilerin eline düşerek açıkça Atatürkçülüğe ve gerçek Türkçülüğe aykırı bir yol tutturmuştur.

Ulusçuluğumuzun ilkeleri neleri olacaktır? Türkçülüğün Esasları'nı önümüze açarak bu ilkeleri kolayca yeni-baştan saptayabiliriz.

Ulusçuluğumuz Türk diline, bu dilin özleşmesi hareketine karşı olabilir mi? Ulusçuluğumuz tarih görüşünde ulusçu değil de ümmetçi bir görüşten yana olabilir mi? Ulusçuluğumuz eğitimde Türk dilini ve bilim görüşünü esas tutan lâik okullar yerine örümcekli kafalar tarafından tutulan, cahil kişiler tarafından okutulan hâfız okullarını ülkü edinebilir mi? Milyonlarca Türk ilköğretimin dışında kalırken, küçük bir azınlığın iyi okumasını ülkü edinebilir miyiz? Ulusçuluğumuz ezanın ve Kur'an'ın bu memleket insanlarının anlayacakları dile çevrilmesine ve Tanrı buyruğunu her ulus gibi Türk ulusunun da anlaması hakkından bu insanların yoksun bırakılamıyacakları tezine karşı olabilir mi?

Ulusçuluğumuz Türk kadınının uygarlık haklarından yoksun bırakılmamasını ve toplum hayatımızın dışına atılmasını sağlık veren şariatçıların görüşünü tutabilir mi? Ulusçuluğumuz genellikle her yeniliğe, bilim ve uygarlık yolundaki ilerleyişe karşı çıkan yobazlardan yana olabilir mi?

Ulusçuluğumuz yalnız birkaç büyük şehrimizin yirminci yüzyıl uygarlığının faydalanmasına karşılık, yurdun baştanbaşa geriliğin ve yoksulluğun kucağında hâlâ bin yıl önceki yaşayış temposunu sürdürmesini doğru bulabilir mi? Bir yanda bir ilçenin hemen bütün toprakları tek ailenin elinde toplanmışken, köylü çoğunluğunun toprak-

sız, parasız, pulsuz, ekmeğini büyük şehirlerde hamallık ederek kazanması gerçeğini iyi ve doğru düzen diye benimseyebilir mi? Çarpık çurpuk daracık sokaklarımızda sokağa sığmayacak genişlikteki Cadillac'lara gâmrük kapılarını ardına kadar açarak kitaplık kâğıda ve hayat kurtarıcı ilâca kapamak gafletine düşmüş olanların tutumunu beğenebilir mi?

Türk ulusçuluğu birtakım hurafeleri, yağmuru duadan bekleyen, kadını kapkara örtülere bürüyen, sağlık kurallarına aykırı, ilkel bir yaşayış tutturanların cahilce hareketlerini gelenek sayarak tutabilir mi? Görgüsüzlüğün bilgisizliğin adını gelenek koymayı uygun görebilir mi? ulusçuluğumuz küçük bir zenginler, vurguncular azınlığını her sorunda halka karşı, çoğunluğa karşı savunabilir mi? Halka karşı olmak Türk ulusçuluğunun parolası olabilir mi? Halkçılığı ilkelerinin başına geçirmiş olan Atatürk'ün ve Ziya Gökalp'in görüşlerini ulusçuluğa aykırı göstermek isteyen bahtsızları ulusçu, uygarcı saymaya imkân var mıdır? Ulusun menfaatlerine aykırı herhangi bir görüşü ulusçuluk adına ileri sürülebilir mi?

Ulusçuluk yolunda dalâlete düşmemek için bu soruların cevaplarını vermeliyiz. Aydın görüşlü yurtsever insanlar içinde bu soruların herhangi birine evet cevabını verebilecek tek kişinin çıkabileceğini sanmıyorum. O halde, milli birliğimizin esaslarında hiçbir anlaşmazlığımız yok demektir.

NİCİN ATATÜRK

Devrimlerimizin bu millet için tek kurtuluş yolu olduğuna inanan aydınların bu memlekette Atatürk'e ve eserine gösterdikleri bağlılığı aşırı bulanlar var. Her şeyi tek adamın kişiliğine bağlamanın bir çeşit tanrılaştırma olduğunu, aşağılık duygusunun gelişmesine yol açtığını, millete hiçbir övünme ve kendine güvenme payı bırakmadığı için de faydasından çok zararı dokunduğunu söylüyorlar. Belli bir doktrine esir olmadan, hür düşünmeye alışmış fertler yaratmak istiyorsak bu kötü geleneği bozmak, Atatürk'ün de insan olduğunu, yanlış düşünebileceğini, yanlış işler yapabileceğini önceden kabul ederek devrimler dediğiniz yenilikleri bile değişmez bir bütün diye görmeden teker teker akıl ve muhakemenin süzgecinden geçirmek gerektiğini; buna karşı gelenlerin bir çeşit diktatörlük özlemi içinde olduklarını ve «bir şefe bağlanmak» kötü alışkanlığının yayılmasına yol açtıklarını ileri sürüyorlar.

Bu itirazlar Türk milleti için devrimlerimizin bir ölüm kalım meselesi olduğuna inanmış kimselerden gelse, bu görüşü iyi niyete yormak gene mümkün olabilecek. Ama biraz dikkat edince görüyoruz ki şimdi daha ileri gitmeye cesaret edemedikleri için bu dolambaçlı görüşü ortaya atarak suları bulandırmaya yeltenenler daha müsait fırsatlarda yalnız Atatürk'e değil, eserine de karşı olmayı bir marifet saymışlardır. Bir milletin içinden sağduyuyu yitirmiş kişiler her zaman çıkar. Hattâ en aydın sayılanlar arasından bile. Milletin ileri doğru yürüyüşünde küçük aksamalar yaratsa bile, olayların gelişmesinde esaslı

bir etkisi olmaz bu çeşit ters davranışların. Onun için, belki üzerinde fazla durulmaya da değmez. Yalnız asıl maksatlarını gizleyerek ve bizden görünerek yukarıda saydığımız çeşitten —ilk bakışta bazılarıımıza makûl gibi görünebilecek— düşüncelerle karşımıza çıktıkları zaman daha dikkatli davranmamız bu düşüncelerin ne kadar sudan ve yanlış olduğunu göstermeye çalışmamız bir vazife olur.

İlkin, kaç kere söylediğimizi tekrar edelim. Atatürk derken zihnimizde beliren, bir adamdan çok bir fikirdir. Bu milletin kurtuluşunu sağlamış olan, devamını ve yükselmesini de sağlayacak olan bir dünya görüşü ile Atatürk'ün kişiliği içimizde ayrılmaz bir bütün olmuştur. Atatürk'e veya Atatürk düşüncesine bağlanmak, sandıkları gibi kişiyi tanrılaştırmak değildir. Tam tersine, hür düşünmeye alışmanın ilk şartıdır. Çünkü nedir Atatürkçülük dediğimiz bizim? Yeni bir hayat felsefesi mi? Bizler için belki yeni, ama Batı dünyasının çoktan ulaşmış olduğu bir düşünme düzeni. Atatürk bize neyi öğretmeye çalıştı? Yazılmışsa, buyrulmuşsa körükörüne inanmamayı. Her ele aldığımız işde geleneğe, göreneğe saplanmadan aklımızı kullanmayı. Hiç bir gerçeği veya bize gerçek diye belletilmiş i hemen kabul etmeden müsbet ilimlerin ışığında felsefesi bu cümlesinin içinde toplanmıştır denilebilir. Bize kabul ettirilmeye çalışılan kurallar, —hattâ kutsallık şuurun süzgecinden geçirmeyi. «Tanrı buyruğu mu divorlar, Tanrı bize akıl vermiş, o akla aykırı olan Tanrı buyruğu olamaz» der nutuklarının birinde, Atatürk'ün bütün perdesi altında bile olsa— şuurun kontrolünden kaçırılmak istendi mi, bu oyuna gelmiyeceksin, diyordu. Çünkü biliyordu ki, yüzyıllardır bu milleti felâketten felâkete sürüklemiş olan gerilikler hep bu, şuurun işe karışmasını yasak eden buyrukların kurduğu ezici baskı yüzünden olmuştur. Müsbet ilimlerin bile yurda sokulmasını kutsal

inançlarla çatışmamak şartına bağlamış olan bir eğitimin bu milletin ruhunda yapmış olduğu tahriplerin öyle birkaç yıl içinde giderilemeyecek kadar büyük olduğunu biliyordu. Onun için müsbet ilmlerin önemine her fırsatta işaret etmekten geri durmamıştır.

Hayır, Atatürk düşüncesine bağlılık, kötü niyetlilerin dedikleri gibi, milletin kendine güvenme duygusunu yok etmez. Tam tersine, ancak bu görüşe bağlanmış olanlardır ki, kendilerine güvenebilirler. Çünkü Atatürk'ün onlara daima akıllarını kullanmayı ve onun buyruğu dışında buyruk tanımamalarını tavsiye ettiğini bir an bile unutmazlar. Asıl, düşünmeden inanacaksın diyenlerin, kendi aklına güvenmemesi gerektiğini tavsiye ederek, onları bir aşağılık kompleksi içine düşürdüklerinden şüpheleri yoktur.

Onun içindir ki, belli bir doktrine esir olmadan, hür düşünmeye alışmış fertler yaratmak istiyorsak, Atatürk'e bağlanmayı yasak etmek değil, Atatürk'ün izinden şaşmamayı salık vermek zorundayız. Her insanın, hattâ Atatürk'ün de yanlış düşünebileceğini kabul etmek için bile Atatürkçülüğü şuurlu bir inanç haline getirmiş olmak gerek. Çünkü Atatürkçülük herşeyden önce taassuba karşıdır. Atatürk adına kurulmaya kalkışılacak bir taassuba bile.

Atatürk bağlılığının «bir şefe bağlanmak» psikozunu yaratması tehlikesine gelince, böyle bir tehlikenin asla söz konusu olamayacağını hemen söyleyelim. Çünkü gerçek Atatürkçüler Atatürk'ten sonra şeflik sistemini devam ettirmeye kalkışanları hiçbir zaman hoş görmemiş, nereden gelirse gelsin, her türlü diktatörlük teşebbüslerini Atatürk'ün onlara telkin ettiği demokrasi ve hürriyet ilkelerine aykırı bulmuşlardır. Atatürk'e hiç inanmadan sırf menfaat uğrunda bağlanmış nice kimseler koşmuş, inan-

cın ve idealin her türlüünden yoksun olduklarını da bu suretle ispat etmişlerdir.

Atatürk'ü sevenler ona mavi gözleri ve kızıl saçları için bağlanmamışlardır. Sadece onun adında ve kişiliğinde en doğru ve sağlam dünya görüşünün sembolünü buldıkları için inanmışlardır ona. Niçin inandıklarını bilirler, söyleyebilirler, tartışmasını yapabilirler. Onun için de bir yandan Atatürk düşmanı geçinirken, bir yandan da kendilerine Atatürkçülük dersi vermeye, hür düşünceden falan söz açmaya kalkışan kılıflı softaların riyalı sözlerine gülüp geçerler.

Ama Atatürk'teki ne kudrettir o, düşmanlarını bile, eserini yıkmaya çalışırken, gene de adını saygı ile anıp yolunda görünmeye mecbur ediyor.

ATATÜRK VE DEMOKRASİ

Atatürk ve eseri üzerinde düşünürken arasıra o büyük işlerin görüldüğü zamanın şartları gözümüzden kaçıyor, hükümlerimizde insafı elden bıraktığımız oluyor.

Meselâ, ah ne olurdu şu demokrasiyi ölmeden gerçekleştirseydi de bize dörtbaşı mâmur bir eser bırakmış olsaydı, bugün karşılaştığımız güçlüklerden bizi kurtarmış olurdu, diyoruz.

Kimileri de, Atatürk yaradılıştan mağrur ve mütehakim adamdı, gerçek demokrasinin gerekleri onun mizacına uygun düşmezdi, diyorlar. Gerçekten öyle miydi? Atatürk'ün âni öfkelerini, birdenbire verilmiş sert kararlarını hatırlayanlar bu görüşe hak vermekte acele etmemelidirler. Son gününe kadar hayatını ve hareketlerini yakından incelersek varacağımız kanaat şu olacaktır; Atatürk, Fransız ihtilâlinin hayranıydı. Bu ihtilâlin felsefesi bütün fikirlerine her zaman hâkim olmuştur. Samsun'a ayak basarken, kafasında yaşattığı hayal buydu.

Yurdunda Batı demokrasilerine eş bir demokrasi hayatı kurulup gelişmedikçe kurtuluş olmayacağına inanıyordu. «Hâkimiyet, kayıtsız şartsız milletindir» formülü üzerinde bu kadar ısrar etmesi, açtığı devrin, bu idealini gerçekleştirmemiş olmasına rağmen sonuna kadar formulüne sadık kalması bunu açıkça gösterir.

Atatürk, Milli Mücadeleyi tam bir demokrasi inancıyla hazırlamış, ilk Büyük Millet Meclisi'ni bu imanla toplamıştır. Ancak karşılaştığı gerçek, onu daha ilk adımlarını atarken bir yılgınlığa uğratmaktan da geri kalmamıştır. Birinci Meclis'in manzarasını bir gözönüne getirin. Bu Meclisin orduları bozguna uğratıp memleketi düşman eline düşürmesini önlemek için Mustafa Kemal'in o insanüstü sabrı ve harikûlade belâgati gerekmiştir. Meclis içinde elbette çok zeki, kabiliyetli, hamiyetli kişiler eksik değildi. Ama bunlar azınlıkta kalıyordu. Onlar Mustafa Kemal'in tarafını —akıl ve mantığın tarafı olduğu için— tutuyorlardı, ama bu azınlığın çoğunluk altında ezilmesi ancak Atatürk'ün birkaç kelime ile Meclisin havasını değiştiriveren mucizeli zekâsıyla mümkün oluyordu. Halkı aydınlatmadan, bâtıl-itikatlardan, çevresini saran taassup ve yobazlıktan kurtarmadan tek dereceli seçime gitmek İkinci Meclisin terkiibini de Birinci gibi bir şekle sokmak demek olacaktı. Böyle bir Meclisse, vatan için yakın bir tehlike de bulunmadığından, gerekli tesanüdü sağlayamayacak, gerçek demokrasiye götürecek devrimlerin gerçekleşmesine asla meydan vermiyecekti.

Atatürk düşündü ki, nihayet demokrasi dediğimiz de gaye değil, ancak vasıtaadır. Halkın hayrına en iyi idare şekli diye tarif ederiz onu, halkla beraber halk için, deriz. Ama bir memleketin toplum şartları böyle bir idarenin halkın yararına olmayacağını gösteriyorsa, o zaman Atatürk'ün yaptığı gibi, halka rağmen halk için ilkesini tatbik etmekten başka çıkar yol yoktur. Bu yolun teh-

likesi tek adamın halkın yararına diye girdiği işlerin yanlış olduğunun sonradan meydana çıkması ihtimalidir. Birçok diktatörler bu yüzden lekelenmişlerdir. Almanya ve İtalya gibi siyasal olgunluğa sahip memleketlerde demokrasiyi kaldırıp sözüm ona halkın hayrını kendi bildiğine göre tâyin etmeye kalkışmak akıl kârı değildir. Hitler'le Mussolini bunu yaptıkları için memleketlerini ihtiraslarına kurban etmişlerdir.

Atatürk'ün eserini ise, bugün uzaktan, tarafsız bir görüşle incelerken başardığı işlerin daima halkın yararına ve zamanın şartları içinde en doğru ve akıllıca hareketler olduğunu görüyor, yanılmak için o kadar çok sebebin bulunduğu bir muhitte devlet idaresinde bu derece isabetli bir yol tutabilmiş adamın muhitinden ve çevresinden ne kadar üstün bir yaradılışa olduğunu daha iyi anlıyoruz. Düşünüyoruz ki O, devrimlerin birçoğuna karar verirken, hattâ en yakın arkadaşlarını bile hareketin doğruluğuna inandırabilmek için büyük güçlüklerle karşılaşmıştır. Tamamiyle bağımsız olunca her noktayı ayrı ayrı incelemeye kalkışacak ve ister istemez milletin o devirdeki muhafazakâr ruhunu ifade edecek bir Meclisten bu son derece önemli, fakat o kadar da cüretli kararlarını nasıl geçirebilirdi? Böyle bir demokrasi yoluna gitmek memlekette gerçek demokrasinin kurulması için gerekli toplum şartlarını gerçekleştirmek umudunu bir yana bırakmak demek olacaktı.

Atatürk, bu menfi şartlara rağmen, demokrasiyi memlekette yerleşmiş görmek hayalinden hiçbir zaman vazgeçmedi. Son günlerine kadar hep bu istek ve umut içinde yaşadı. Hattâ tecrübelerle de girdi. Serbest fırka denemesi bunun başlıca delilidir. Ama kurulmasını bizzat teşvik ettiği bu parti ne yazık ki kısa zamanda halkın dini duygularını siyasete âlet etmek isteyenlerce kötüye kullanılmaktan kurtulamadı. Bir yandan da Atatürk'

ün çevresindekiler, bu partinin halk arasında kazandığı nüfuzu, kendi menfaatleri için bir tehdit gibi görerek, mevkilerini kaybetmek korkusu ile, Atatürk'e mübalâğalı bir şekilde aksettirmek, onda bu deneme ile memlekete bir ihtilâl tehlikesi yarattığı duygusunu uyandırmak için ellerinden geleni yaptılar. Böylece Atatürk, gerçek demokrasiye gerekli şartların meydana gelmesi için biraz daka beklemek lâzım geleceğini düşündü. Başaramadığı her işe son derece üzülen bir insandı. Başarısızlıklara da alışkın değildi. O yüzden üzüntüsü iki kat oldu.

Sonra unutmamak lâzım ki o sıralarda memlekette demokrasinin en ateşli taraftarların, büyük kalabalığın kendi cephelerinde olduğunu sanan gerilik taraftarlarıydı. Memeketin Batıyı tanımış, yeni fikirli, demokrasiyi en iyi anlamış ve sevmiş aydın kişileri ise, o günkü şartlar içinde yapılacak tek dereceli seçimin o kadar özledikleri ilerlemeleri daha uzun zaman uykuda bırakmaktan başka bir işe yaramıyacağını düşünerek ilkin halk yararına bir idareyi yıkılmaz temeller üzerinde kurmak gerektiğine inanıyorlar, Atatürk'e de durmadan bu telkini yapıyorlardı. Zamanın şartlarını gözönünde tutunca bu aydınların yanılmış olduklarını da söyleyemeyiz.

Atatürk, Batı anlamında gerçek demokrasiyi kuramadı, diyoruz. Ama onun idaresine diktatörlük adını vermeye de dilimiz varmıyor. Halkının gözü kapalı bir güveni vardı ona. Referanduma başvurursaydı, halkından kendini isteyip istemediğini sorsaydı yüzde doksanlık bir olumlu cevap alacağından şüphe eder misiniz? Bu şartlar içinde memleket idare eden adamın rejimine gene demokrasiden başka ne ad verilebilir?

Ah! Atatürk milli eğitim seferberliğine vaktinde girişmiş olsaydı, şimdi bu alanda ne kadar daha ileride olurduk, diyoruz.

Atatürk'ün bilgiye, öğretime ne büyük bir önem vermiş olduğunu kendi sözlerinden kolaylıkla çıkarabilirsiniz. Devrimlerinin gerçekleşmesi için en çok öğretmenlere güvendiğini kaç kere tekrarlamıştır. «En hakiki mürşit ilimdir» sözü de onundur. Bakın, bugün bile bu sözüne itiraz edenler çıkıyor aramızdan. İlme bile karşı koyanlar var. Bir de Cumhuriyetin ilân edildiği 1923 yılını düşünün. Gelin de o şartlar içinde bir milli eğitim seferberliğine girişin. Eğitim yalnız iyiniyet değil, öğretmenle yapılır. Memlekette öğretmenler ihtiyaca yetmiyorsa ne yaparsınız? İlk öğretmenleri yetiştirmekle işe başlarım, diyeceksiniz. Söylemesi kolay! Bir memlekette çocukları okutacak öğretmen azsa, o öğretmenleri yetiştirecek yüksek öğretmenler büsbütün az olmak gerekir. Elde ne varsa onunla girişeceksiniz işe. Yoksa ilkokul öğretmenlerini öğretmen okuluna tâyin edip acele adam yetiştirmeye kalkıştınız mı, o iş artık bir öğretim olmaktan çıkar da bir istatistik doldurma marifeti haline gelir. Bugün bile okullarımızın seviyesini beğenmiyoruz. Öğrencilerin iyi yetişmediğinden söz açarken bunda iyi yetişmemiş hocaların da payı bulunduğunu ileri sürenler oluyor. Öğretim işlerimiz ya daha hızlı tutulsaydı ne olacaktı? O zaman büsbütün düşük bir seviye ile karşılaşmıyacak, bir sürü yarım ve çeyrek aydınlar yetiştirmiş olmanın azabını çekmiyecek miydik? Sonra düşünün ki, memleketin ihtiyacı yalnız öğretmene değildi. Subay yoktu. Hâkim yoktu. Ziraatçı yoktu. Doktor yoktu. Mühendis yoktu. Hâsılı bir memleketi ayakta tutacak, ileriye götürecektik ihtisas kollarının hemen hepsinde büyük eksikler göze çarpıyordu. Üstelik memleket fakirdi. Ağır bir savaşın yükü altından yeni kalkmış, yaralarını sarmakla meşguldü. Bir öğretim seferberliğinin ağır masraflarını karşılayacak vergileri bu halktan istemek insafsızlık olurdu. Atatürk'ü son hızıyla gitmek istediği bir yolda ağır yürümek zorunda bırakmış olan sebepler aşılmaz engellerdi.

Ah! Atatürk etrafına o dalkavukları toplamamış ol-
saydı, diyoruz. Sanki dalkavuğu samimi hayrandan, iman-
lı ülküdeştten ayırt etmek mümkünmüş gibi.

Memleketin her sahada tanınmış insanlarını, başlıca
değerlerini çevresine toplamaya, onlara danışmaya çok
önem verdi. Edebiyatımızın o zamanki hemen bütün şö-
retleri mebus olmuşlardır. Meclisin mümkün olduğu kadar
her sahadaki ilim ve sanat adamlarının en iyilerini için-
de toplamasını istemiştir. Buna rağmen çevresini birtakım
dalkavuklar sarmışsa, bunlar yanlış hareketlerini de gök-
lere çıkarmışsa kabahat onun değildir. Nihayet bir Do-
ğu ülkesinde şeflik ediyordu. Baş kimse onu eteklemek
gelenek arasına girmişti. Bu şartlar içinde Atatürk'ün ba-
zan dalkavukların alkışlarına aldanıp şu veya bu yana
yanlış adımlar atmış olmasını kınamak değil, bu şartlar
içinde nasıl olup da her alanda bu kadar doğruyu görüp
bu kadar hayırlı iş başarmış olduğuna şaşmak gere-
kir.

SOL - SAĞ

«Sınıflar politikada en önemli rolü oynar. Bütün
halkoyu sondajları, bütün seçim ve parti analizleri hayat
seviyesi ile siyasi tercih arasında bir ilişki bulunduğunu
gösterir. Elbette bütün zenginler bir yanda, bütün yok-
sullar da öbür yanda değildirler, ama zenginlerin büyük
kısmı bir yanda, yoksulların büyük kısmı da öte yanda-
dırlar. Her toplumda, isteklerini yerine getirebilen ve
hayattan tam anlamıyla kâm alan imtiyazlılarla azçok sı-
kıntı içinde olan ezilmişler arasında temelli bir zıt an-
laşma vardır.»

İşte böyle diyor Maurice Duverger, «Politikaya Giriş»
adlı eserinde. Ortaya koyduğu bu kural yeni bir ger-
çeğin dile getirilmesi de değildir aslında. Bütün Batılı dü-

şünürler ve bilginler bu kanıyı paylaşırlar. Paylaşırlar, çünkü gözlemlerini hep Batılı toplumlar üzerinde yapmışlardır. Oysa ki bu kurala uymayan başka toplumlar da vardır dünyada. Örneğin İslâm ülkelerinin toplumları. Alın Pakistan'ı, İran'ı, Türkiye'yi, çeşitli Arap uluslarını. Bu ülkelerde tam anlamıyla özgür ve demokratik seçimler yaptırın, göreceksiniz ki en zenginlerle en yoksullar hep bir yanda ve bir yönde oy kullanmaktadırlar. Neden diyeceksiniz? Tek neden, bu gori kalmış ülkelerde toplumların henüz siyasî olgunluğa erişememiş olmasıdır.

Memleketimizde demokrasi kuralından bu yana olup bitenleri apaçık görmüyor muyuz? Demokrasi Parti iktidarda kaldığı on yıl boyunca sosyal adalete açıkça cephe almış, seçim sıralarında vâdettiği işçi haklarını, grev özgürlüğünü hiçbir zaman vermemiş, sendikaları siyasî baskı altında tutmuş, toprak reformunu savsaklamış, bütün bu gerçeklere karşın, işçi ve köylü yığınlarının oyunu rahatça alabilmiştir. Çünkü bu yığınlar, bizde sendikalara değil, hocalara bağlıdır. Ulusun asıl büyük çoğunluğunu bu sınıf teşkil etmiyor mu, o halde hocaları ve hocaların patronları olan ağaları, büyük tüccarı elde etmek seçimleri devamlı olarak kazanmak için tek şart haline geliyor demektir. Üstelik siyasî mücadelenin ağır masrafları da ancak bu kaynaktan karşılanabilir. Demokrat Parti, bu gerçeği iyi kavradığı ve bu yolda girişilecek yurda zararlı işlerin vicdani sorumluluğunu da kolayca üzerine alabilecek bir ahlâk yapısına sahip olduğu için girdiği bütün seçimleri kazanmıştır.

Köle gibi boğaz tokluğuna çalıştırılan topraksız çiftçi, ağanın hizasında oyunu kullanmış, bütün haklı istekleri reddedilen, ama bundan haberi bile olmayan işçi ise patronu ile aynı oy pusulalarını büyük bir vicdan rahatlığı içinde sandığa atmıştır. Demokrat Parti'nin ba

şarısındaki sırrı iyice kavramış olan A.P. de bugün aynı oyunu oynamaya, din konusu ile eski Demokratları savunmaktan başka hiçbir konu ile ilgilenmeden Meclislerde mutlak çoğunluğu elde etmek ereği peşinde koşmaktadır. 1960'dan beri memlekette büyük bir uyanma hareketi başlamış olmakla beraber bugün dahi köylü ile işçinin ezici çoğunluğuna gerçek çıkarının nerede olduğunu anlatma imkânları aydınların eline geçmiştir.

Hakkını yemiyelim Duverger'nin, Demokraside sınıf şuurunun oynadığı rol üzerinde düşündüklerini yukarıya aldığımız yazar, kitabının başka bir bölümünde bir parantez açarak diyor ki: «İlkel toplumlarda, iyi beslenmeyen, okuma - yazma bilmeyen, ezilen halk tabakaları siyasi mücadelenin dışında kalırlar. Bu mücadele dar bir çerçeve içinde, işden anlayan kişiler arasında geçer.»

Görüyorsunuz ya, toplumsal gerçeklerimizle, işte böylece biz de ilkel toplumlar arasına itilmiş bulunuyoruz. Doğru değil mi? Bizde politika anlayışı —ki gerçek menfaatlerin anlaşılması demeye gelir— geniş halk yığınları arasına yerleşebilmiş midir? Politika adına, köy yada mahalle imamıyla cahil parti ajanlarından başka kimden birşeyler öğrenebilir kalabalıklar?

«Filânca parti dini bütünmüş, falancada heç iş yok, tüm gâvur, gominis diyola onun için.» İşte politikanın ve seçim tercihinin dayandığı felsefe bu kadar anlamsız bir gerekçeye inebilmektedir. Ama o gâvur dediği, gominis dediği parti, kendisini toprak sahibi etmeye, gelirini arttırmaya, yurdunu zenginleştirmeye çalışıyormuş. Böyle bir lâf edecek olsa biri, onu da, «Aslı yoktur ellelem, çok dinledik biz böyle avara lâkırdılar» diye başını çevirir. Dünya nimetleri üzerine söylenen ne varsa hiçbirinin aslı yoktur onun için, ama din adına kendisini kandırmaya, ağzından lokmasını almaya gelenlere başının üstünde yer verir. Böylece ilkel toplumlarda siyasi mü-

cadelenin tamamıyla dışında kalan, bu konuda hiç birşey bilmeyen kalabalıklar dört yılda bir sandık başına gide-rek sayılarının çokluğu ile şu yada bu partiyi iktidara ge-tirir, yurtlarıyla birlikte kendi kalkınmalarına da kendi elleriyle set çekerler. Onun içindir ki, geri kalmış mem-leketlerde gerçek partiler yoktur. Bütün partiler birbiri-ne benzer. Görünüşte aralarında hiçbir ayırım yok sanır-sınız. Ama gerçekte büyük ayrımlar vardır davranışların-da. Bu da asıl hüviyetlerini kamufle etmeleri yüzünden olur. Programlarına bakın, bütün partilerimiz devrimci-cidirler, geriliğe karşıdırlar. Oysa ki derece derece dev-rimlere sırt çevirirler oy alabilmek için, ve bu yönde en çok ileri, daha doğrusu geri gidebilen o kadar çok oy toplayabileceğinden emindir.

Böyle bir politik ortam içinde açık rejimi yürüttükle-rini sananlar da bir dereceye kadar kendi kendilerini al-dattıklarının farkındadırlar; zaman zaman, karşılaştıkları güçlükler aşılmaz hal aldı mı buna itiraz da ederler. Ama demokrasiden başka çıkar yol da yoktur. Demok-rasi denince de ille ileri Batı ülkeleri akla gelir. Batıya göre bambaşka şartlara bağlı ilkel bir toplumun da ken-dine göre ayrı bir demokrasi yapısı olması gerekliliğini en akli başında aydınlar bile kolay kolay kabule yanaşmaz-lar. Böylece toplum, devamlı bir huzursuzluk, kördögüşü-nü andıran bir siyasî çekişme içinde bocalayıp durur.

Sonunda ne olur?

Onu da Duverger kitabında söylüyor: «Kurumların re-formu vaktinde yapılmadı mı, toplumdaki uyumsuzluk ih-tilâlcı infilaklara yol açabilir.»

Gerçekten de Komünizmin kendi gücüyle başarıya erişmiş olduğu memleketleri bir gözönüne getirin: 1917 - 1918 Rusya'sı, İkinci Dünya Savaşı öncesi ile sonrasının Çin'i, Uzakdoğunun çeşitli geri ülkeleri ve günümüzün Küba'sı. Hepsinde şartlar aynıydı. Son derece geri kalmış,

bir yandan otokrasi, bir yandan dinî taassup çemberi içinde bocalayan, siyasi olgunluktan tamamiyle yoksun fakir uluslar. Bugün Ortadoğuda, Uzakdoğuda, Güney Amerika'da aynı şartlar içinde bulunan daha birçok ülkeler de, gerekli ilerleme ve reform tedbirlerini vaktinde alamazlarsa aynı çıkmaza düşmek tehlikesiyle karşı karşıyadırlar.

Bu gerçeği yalnız gericilerle gericileri sömürenler bilmezler, yada gündelik çıkarları uğruna bilmez görünürler. Onlar dini inançla geleneklerin komünizmin yayılmasına karşı en sağlam kaleler oldukları boş inancı içinde gafletlerini sürdürürler. Geriyi tutmakla, geri toplum kurumlarını gelenek perdesi arkasında savunmakla karşısında olduklarını sandıkları komünizmi kendi elleriyle ve hareketleriyle beslerler. Çünkü gerçekleri iyice gören ve ilerlemeye, insanca yaşamaya engel olan gericiliğin yarattığı umutsuz hava içinde bu tehlikenin ancak karşı aşırılıkla ortadan kalkabileceği kanısına varan aydınların çoğalmasa ile, gerici akımların genişlemesi oranında aşırı sol da genişleyip güçlenir. Böylece iki aşırının birbirine dış bilemesinden meydana gelen ikilikler de bir toplumda hiç beklenmedik ânlarda korkunç karışıklıklar ve patlamaları hazırlar.

Bugün toplumumuzun karşılaştığı tehlikenin tek cephe olmadiğini bilelim. Aşırı solla başarılı bir savaşa girişmenin ilk şartı da aşırı sağın bizi geriye itmesine ve yeni hamleleri topyekûn engellemesine karşı kayıtsız davranmamak olduğunu kabul edelim. Hele solla savaşmanın tek yolu, saği desteklemek olduğu gibi çocukça bir gaflete bundan böyle olsun kendimizi kaptırmamaya dikkat edelim.

ATATÜRK VE BATI DÜŞÜNCESİ

Hep biliyoruz, Atatürk doğmatik bir görüşün adamı olmamıştır. Bunun yanında kesinlikle inanmamız gereken bir gerçek daha var: Atatürk, sistemli Batı düşüncesinin, ülkemizde, ilk tam ve mükemmel temsilcisi olmuştur. Batıyı bütün tarihi çerçevesi içinde ele alarak, örneğin orada hüküm sürmüş ortaçağ üstünlüğünü tartışmaya kalkmakta bir fayda yoktur. Geri ve ilkel bir toplum düzeyinin hayranları yurdumuzda çok yapmışlardır bu görüşün savunmasını; şu sıralarda birtakım ileri sayılan kişiler arasına da bu Batı düşmanlığının yayılışını hayretle izliyoruz. Hem Atatürk'e toz kondurmuyorlar, hem de onun emperyalizme karşı koymuş olmasından Batının da karşısında olduğu sonucunu çıkarmak istiyorlar. Oysa bu demagojiyi yürütenler de pek iyi bilirler ki, Batı demek, emperyalizm yada kapitalizm demek değildir. Nitekim şimdi Çin'le Sovyet Rusya Doğu ülkeleri sayıldığı için Doğu demek sosyalizm ve komünizm demek olmadığı gibi.

Atatürk, ulusu için Batılılaşmayı öngörürken, Batıyı bir coğrafya terimi olarak ele almıyordu tabii. Onun için Batı düşüncesi ve uygarlığı eski Yunan ve Roma uygarlığını, Rönesanstan sonra kendine örnek alarak gelişmiş olan, Avrupa'dan Amerika'ya sıçrayan, oradan da Asya ve Afrika'nın türlü ülkelerine yayılmak yolunda olan bir düşünce sistemidir. Bu sistemin, bazı dar görüşlü kimse-lerin ileri sürdükleri gibi, hristiyanlıkla da bir ilgisi yoktur. Hristiyanlık, Batıyı yoğurup ortaçağa götürmüşse, Rönesanstan sonra da Batı düşüncesi hristiyanlığı yo-

ğurup, yontarak bu uygarlığın karşısında değil, onun savunucusu bir din düzeni haline sokulmuştur. Nitekim büyük küçük bütün dinleri doğurmuş olan Doğu mistikliğinin de İslâm gibi, zamanına ve yerine göre ileri sayılması gereken bir dini zamanla her türlü ileriliğe karşı koyan bir inanç haline getirmede hayli başarı kazanmış olduğunu da biliyoruz.

İşte Batı ile Doğu arasındaki bu temel ayrılığı fark ettiği içindir ki Atatürk, daha ilk gençlik yıllarından başlayarak ulusunun ancak Batılılaşma yoluyla yok olmaktan kurtulabileceğine inanmış ve Batı ile Doğunun elinden kurtarıp kendini öbür tarafa atmasından başka çare olmadığını görmüştür. Atatürk'ün bu inancı, kurtuluş savaşımızın ve bu trajik oyunun ortasında bulunduğu sıralarda, bilincinde tam bir iman haline gelmiştir.

Atatürk, İstiklâl Savaşını yalnız düşmana karşı yapmamıştır. Doğu, bütün bu savaş süresince, onun ileri düşüncelerinden ürktüğünden, kendisini arkadan vurmak için hiçbir fırsatı kaçırmamıştır. Bağımsızlık savaşımızın tarihi bu ihanetlerin korkunç hikâyeleriyle doludur.

İhanet Birinci Millet Meclisi içinde yer almıştır. Beş on aydınlanmış ve Atatürk'e inanmış kafa dışında, çeşitli hacılar hocalar, şeyhlerle dolu bu Meclis, Atatürk'ün on mütevazî ileri hareketlerine karşı dahi şeriat bayrağını açarak onu engellemeye çalışmış, ancak Atatürk'ün o eşsiz dehâsı ve sabrıdır ki, Milli Mücadele'nin bir iç kavgasına çevrilip yurdun kapılarını düşmana ardına kapılar açmasını önleyebilmiştir.

İkinci Millet Meclisi'nde bu gerici kafaların büyük çoğunluğu temizlenmişti ama, büyük Ata'nın tasarladığı kökten devrimleri kavrayıp onlara kayıtsız şartsız bağlanacak milletvekillerinin sayısı gene de çoğunlukta değildi. O halde Atatürk, devrimlerini nasıl başarabildi? denebilir. Bunu anlamak için Atatürk'ün yalnız yurt dü-

zenini değil o düzeni kurmakla görevli kişileri de yağurmakta gösterdiği ustalığı yakından bilmek gerekir ki bu da o günlerin olaylarını adım adım izlemekle mümkün olur ancak.

Atatürk'ün çevresinde bulduğu insan materyeli ne durumdaydı? Geleneklere sımsıkı sarılmış, yüzyıllar boyunca Cumhuriyet ve Hürriyet kelimelerini ağıza almanın korkunç sonuçları olacağı inancıyla büyütölmüş, büyük devrimlerin ulus içinde büyük yıkıntılara yol açacağı korkusu içinde titreyen; Halife, Padişah sözlerinin büyü-sünden kendini kurtarmıyan kişiler. Bu gerçeği bildiği içindir ki Atatürk İzmir'i aldığı zaman, «Savaş bitmedi, asıl şimdi başlıyor» diyerek kendi önderliğinde geçen on-beş yıllık Cumhuriyet çağının tarihini önceden haber vermiştir.

Gerçekten de onu, savaştan sonra, tıpkı savaşta olduğu gibi, gözü hiçbir güçlükten yılmaz bir komutan sıfatıyla, parmağı hep ileriye göstererek ön safta göreceğiz. Uygarlık ve batılılaşma cephesi nerede bir çatlak verdiyse yıldırım hızıyla oraya yetişmiş, iç düşmanları her karışısına çıktıkları yerde ezmiş, önüne çıkan her engeli yok etmiş, şahsına karşı girişilen komploların üstüne pervasızca yürümüşür.

Kendisine en inanmış yardımcıları bile bu koşuda yer yer yorulmuş, nefes nefese kalmış, zaman zaman fazla ileri gidildiği korkusuyla yılmış, ama o zerrece ürkmeden ve usanmadan, ardından gelenleri devamlı bir marş marş-la peşinden sürüklemesini bilmiştir.

Atatürk'ün bütün bu devrimler boyunca tutumu gerçekten insan gücünü aşan bir kahramanlık örneği olmuştur. Tehlikelerin hep üstüne yürümüş, halkını alıştırmak için aldatmacalara, yumuşatmalara, ikiyüzlü davranışlara asla tenezzül etmemiştir. Şapka devrimi mi yapılacak, bunu savunan en ileri görüşlü politikacı ve yazarların,

«siperli serpuş» diyerek halka antipatik gelen bir sözü kullanmaktan kaçındıkları bir sırada, o yurdun en geri kalmış illerinden birinde halkın karşısına başında bir şapka ile çıkmış, ve halkına, «Buna şapka derler. bundan böyle bunu giyeceğiz» demekten pervası etmemiştir.

Şimdi «canım, kalıp değiştirmekle kafa değişir mi?» diye Atatürk devrimlerini küçümsemeye çalışan ve «halka mal edilmemiş devrimler yaşamaz» derken o devrimleri halka unutturmak için ellerinden geleni yaparak onun eserine ihanet etmiş olduklarını unutmaya ve unutturmaya çalışanların gayretleri ne kadar boş ve gülünç oluyor.

Atatürk de bilirdi fesi kaldırıp yerine şapkayı koymakla kafanın değişmeyeceğini. Bildiği için de kafayı değiştirmenin ilk ve temel yolu olan eğitim birliği esasını şaşmaz bir ilke olarak kabul ettirmiş, Batı örneğinde bir eğitimi, elindeki imkânlar ölçüsünde yürütmek için elinden geleni yapmıştır, ancak gene biliyordu ki, Doğulu düşüncenin birtakım sembolleri, fetişleri vardır. Fes ve çarşaf bunların başında geldiği içindir ki ilerilik savaşında ilkin bunları yok etmenin gereğine inanmıştı. Pek de iyi etmiştir. Eğer cesur atılışları ile hilâfeti kaldırmamış, tekeleri ve medreseleri kapatmamış, yazı reformunu yapmamış, fesin yerine şapkayı geçirmemiş, kadına özgürlüğünü kazandırmamış, medeni kanunu çıkarmamış olsaydı bu gerekli işleri yapmaya, onun ölümünden sonra kimse cesaret edemeyecekti, nitekim onun ölümünden sonra çok daha elverişli bir ortam içinde, onun devrimlerine bir yenisini eklemeye cesaret edememiş, hattâ, devrimlerinden bazıları küçük politikanın oyunlarına kurban edilmiştir.

Laiklik, batılılaşmanın vazgeçilmez ilkesiydi Atatürk'ün düşünce düzeninde. Onun içindir ki, Batı örneğinde ama Batı taklitçisi değil, Batının yalnız zihniyet ve düşünme sistemini benimsemiş bir toplum yaratmanın ilk

şartı, skolâstik ve dogmacı şeriat yasaklarını yıkmak ve yaşama düzenini akıl ve bilincin rehberliği altına koymak olduğuna bütün benliğiyle inanmıştı. Onun kurduğu toplum düzeni bir dinsizlik düzeni olmayacaktı, ama din adına devletin tutumuna ve yurttaşların yaşayışına da karışılmıyacaktı. Herkes istediği gibi, yasaların koruması altında ibadetini edecek, ama başka dinlere veya mezheplere inananların ibadetine olduğu gibi, hiç ibadet etmek istemiyenlerin özgürlüğüne de karışmıyacaktı. Din adına konuşmak ve fetva vermek yetkisini kendilerinde görenlerin yasakları altında müsbet ilmin hükmünü yürütmesine imkân olmadığını bildiği içindir ki, ulusça hayatımıza müsbet ilimlerin hâkim olması gereğini her fırsatta tekrar etmekten usanmadı.

Batı ve Doğu kavramları işte Atatürk'ün karşısına bu şartlar içinde çıkmış ve böyle değerlendirilmiştir. Bu gerçekten apaçık ortadayken şimdi Batıyı kapitalist, Doğu-yu sosyalist düzenin temsilcisi sayarak batılılaşmanın gereksizliğini ileri süren ve gerici aydınlarla aynı noktada birleşen sözde ilericilerin tutumuna şaşmamak elden gelmiyor.

GERİYE MARŞ MARŞ

30 Ağustos tarihli Cumhuriyet'te çıkan şu haberi birlikte okuyalım :

Balıkesir, 30 (Hususi) — Çocuğu olmayan kadınları, felçli hastaları ve birçok dilek sahiplerini dolandıran yaman bir adam şiddetle aranmaktadır.

Antepli Mehmed Kara diye anılan 45 yaşlarındaki siyah sakallı ve 4 çocuklu olan bu adam, şehrimiz Vicdaniye mahallesinde yerleşmiş ve isminin Muhammed Said olduğunu, çok derin bir hoca olup, okumasının her müşkülü açmaya yaradığını, fakat bu işi çok gizli yaptığını, gizliden gizliye yayarak faaliyete başlamıştır. Bu suretle kendisine gelen felçli hastalardan, çocuk isteyen genç kadınlardan, bataкта parası olanlardan ve bir sürü dilek sahibinden yüzlerce lira temin etmiştir. Bilhassa çocuk isteyen kadınlara «sizin dileğinizin bir ziynet eşyası üzerinde okunması lâzımdır» diyerek onlardan hayli altın bilezik ve küpe almıştır. Bütün bunları topladıktan sonra her dilek sahibine ayrı ayrı senin dileğin şu günde olacak diye birer tarih ve gün vermiş, onlar o tarihi beklerken kendisi de karısını ve çocuklarını alarak ortadan kaybolmuştur.

Mahallenin pahalı evini tutan ve ' giderken de boş bir sandık bırakıp kaybolan «derin hoca» her tarafta aranmaktadır.»

Önemsiz bir zabıta vâkası deyip geçebilir miyiz? Geçmeli miyiz?

Dolandırıcının her türlü sü her toplum içinde çıkar. Ama Tanrı adına dolandırıcılık, şurada burada rastlanan tektük vâkalar halinde kalmaz da, bizde olduğu gi-

bi, toplum içinde yaygın bir âfet halini alırsa, gitgide genişleyen bu tehlike karşısında aydınların ellerini kollarını bağlayıp seyirci kalmaları doğru olur mu?

Bahkesir gibi aydın bir şehrimizde geçiyor bu olay. Ama İzmir gibi, İstanbul gibi daha kalabalık, daha ileri merkezlerimizde de geçemez miydi? Geçmiyor mu her gün?

Sakalını bir karış uzatıp Tanrı adını ağzından düşürmeyen her kişiye körü körüne inanış, düşünün, bu milleti tarih boyunca ne felâketlere sürüklemiştir. Hacı, hoca, şeyh dendi mi, sıfatlarına bir de derinlik eklendi mi, samimi olup olmadığını, bilgisini nereden aldığını araştırmayı bile günah sayan bir gafletin toplum içinde hâlâ çoğunluğu teşkil eden cahil kalabalıkları nasıl geri bir hayat seviyesi içinde tuttuğunu görüp içimiz sızlamıyor mu?

Köylülerimizde küçük bir müdahale ile kurtarılması mümkün hastaları hekimin gözünden bucak bucak kaçırarak, resmi okullarımıza yazılı çocuklarımızın devamlarına, günah tehdidi ile, engel olan, kendi menfaatlerinden başka birşeyi gözleri görmeyen birtakım cahil ve yobaz insanları millete ve vatana karşı ihanet sayılacak hareketlerinde hâlâ serbest bırakacak mıyız?

Her muska parçasına inanan, her üfürüğü mübarek, her tükürüğü mucize sayan saf ve temiz yürekli halkımızın inançlarını, iyiden, doğrudan yana çevirmek için elimizden acaba hiç birşey gelmiyor mu? Gelemez mi?

Bırakın milleti, vatani; doğrudan doğruya din adına da cinayet değil midir bu yapılanlar? Tanrının sınırsız olması gereken şefkat ve rahmeti bu çeşit iğrenç ruhlu kişilerin yüzü suyu hürmetine mi harekete geçer? Tanrı kendini temsil etmek sıfat ve selâhiyetini ne zaman vermiştir bu acınacak kişilere?

Zabıta, şikâyet olunca vazifesini görüyor, zaman zaman da bu çeşit dolandırıcıları yakalarından tutup adaletin pençesine veriyor. Ama, böyle pervasızca aldatılan kişilerden ne çoğunun günaha girmek korkusu ile şikâyetten kaçınacaklarını bir düşünün. Her din maskeli sahtekâr yukarıda tasvir edilen şekilde bir acele ile kendini ele vermez. Sureti Haktan görünerek kurduğu örümcek ağını yıllar yılı aynı köşede tutup eline düşen gafil-leri canlarını fazlaca yakmadan soymasını bilir. Zaten asıl tehlike de bu çeşit insanlardan gelir.

Bunlara karşı ne yapabiliriz? Bizce çok şey yapılabilir. Devlete karşı, Devrim düzenine karşı cephe almak-
tan bile çekinmeyen bu insanlarla zabıta kontrolünü sıkıştırarak mücadeleden, halkta hoşnutsuzluk yaratacağı düşünülerek çekiniliyorsa, karşı propaganda yolu ile kötülüklerinin tesirleri bir hayli azaltılamaz mı? Bu alanda bizce ilk vazife, gerçek din adamlarının şerefini korumakla vazifeli Diyanet İşleri dairesine düşer.

Radyolardaki saatleri yolu ile, yazılı olarak cami-
lerde okutturabileceği vaızlar yolu ile diyanet işleri di-
nin kötüye kullanılmasını bir dereceye kadar önleye-
mez mi? Din adına söylendi mi, ne idüğü belirsiz ki-
şilerin bile ağızlarından çıkan her söze keramet gözü ile
bakan halkımız dinin memleketimizdeki en yüksek ma-
kamı adına yapılacak telkinlere elbette kulak vermekten
geri kalmayacaktır.

Hastayı üfürüğün veya muskanın değil ancak heki-
min iyi edebileceğini, her hastalanan Müslümanın vakit
kaybetmeden hekime ve sağlık memuruna baş vurmasını
halka telkin etmek günah mıdır?

Devletin açtığı okullara devamın günah olduğunu ileri
süren kişilerin dinle hiçbir ilişkileri olamayacağını, bu
okullara devamın millet ve vatan karşısında her ferdin

borcu olduğunu telkin etmeyi hangi gerçek din adamı reddedebilir?

Hacetlerinin, dileklerinin yerine gelmesi için birtakım torba sakallı açgözlülere avuç dolusu para yedirmenin bir işe yaramayacağını, Tanrıya dileklerini yürekten gelen dualarıyla bildirmenin çok daha tesirli olacağını söylemek Hak yoluna hizmet sayılmaz mı?

Yüzyıllar boyunca halk içine yerleşmiş, bugün de menfaat sahiplerinin devamlı telkinleri ile beslenen yanlış inançlara karşı zor yolu ile, baskı yolu ile savaşmaya kalkmanın aksi tesirler yaratmaktan geri kalmayacağını kabul ediyoruz, ama anlattığımız şekilde telkin yolu daima açıktır ve iyi idare edilen bir doğru propaganda ergeç yanlış ve batıl propagandanın kötü etkilerini ortadan kaldırabilir.

Bu kolay işi başarmak için biraz iyi niyet yeter, biraz gayret yeter. Tanrıya da, vatana da böyle bir hizmette bulunmaktan bizi geri bırakan sebepleri bilmiyoruz ve doğrusu anlamıyoruz. Varsa eğer, bize de haber verseler de aydınlansak.

BİR İLERİ ÜÇ GERİ

Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet rejimi içindeyiz. Onun bıraktığı ilkeler bugün de bizi yönetiyor. Oysa ki arada dünyamızın başına neler geldi. Ne devletler yok oldu. Ne rejimler süpürülüp gitti. Bu da, yoktan var ederek bize emanet ettiği devleti ne sağlam temeller üstünde kurmuş olduğunu göstermeye yeter.

Atatürk'ün ölümünden sonra çok yol aldık. Rakamları konuşturmak gerekirse maddenin her alanında büyük ilerlemeler yapmış olduğumuzu söyleyebiliriz. Toprak aynı toprak ama bu topraklar üstünde yaşayanların sayısı gibi üretimi, öğretimi, yolları, limanları, taşıtları,

yapıcı ve yaratıcı gücü eskisinden kat kat ileride olduğu inkâr edilemez. Ancak, onun eserini yere düşürmemiş olmakla öğrenürken gücümüzün, sapandan çıkmış taş gibi, hep O'nun verdiği ilk hızdan geldiğini unutmayalım ve o büyük adama şükran borcumuzu bir kere daha hatırlayalım.

Madde alanı dışına çıktığımızda ise ne yazık ki aynı kesinlikle bir ilerlemeden söz açmak güçleşiyor. Evet, şu son yirmi yıl içinde okur-yazarlarımızın sayısı artmıştır. Okul sayısı, öğretmen sayısı artmıştır. Ne var ki gene de gözümüzün önüne serilen memleket gerçekleri, müsabet ilim ve hür düşünce bakımından ilerlemek şöyle dursun, gerilemiş olduğumuzu söyleyenlere hak verdirecek özellikler taşıyor. Bugün memleket aydınlarını saran karamsarlığın, tedirginliğin başlıca sebebini burada aramak gerekir sanıyorum.

Atatürk memleketi kurtarmak için nasıl dış düşmanla adım adım savaşmışsa, kurtuluştan sonra Batı örneğinde bağımsız ve ileri bir yurt kurabilmek için de gerilik cephesiyle içerde kıyasıya savaşmak ve bu milletin yüzyıllar boyunca özlemini çekmiş olduğu devrimleri onun pençesinden teker teker koparmak zorunda kalmıştır.

Ancak, sınır boylarına dizdiğimiz Mehmetçiklerin göğüsleri yurdu yeni bir düşman istilasından korurken, aynı kesinlikle korunamayan iç cephede yer yer gedikler açılmakta gecikmedi. Dini kendisine siper alan yobazlık, Atatürk devrimlerine kaptırmış olduğu yerleri yeni baştan kazanmak için aşağı tabakaların karanlığını ve bilgisizliğini sömürmekten geri kalmadı.

Atatürk 1938 de gözlerini yumarken Devrimler konusunda tam bir milli birlik havası içinde bırakmıştı milleti. Bugünse aynı konuda milletin içinde çok tehlikeli bir ikilik yaratılmış olduğunu kimse inkâr edemez. O zaman da vardı ikilik, diyenler bulunacak belki. Olsaydı

belirtileri görölmez miydi, derim. Gerçi yer yer hoşnutsuzluklar ve bu hoşnutsuzlukların doğurduğu yersiz olaylara o zamanlar da rastlanmamış değildir. Ama bütün bu hareketler pek cılız birtakım kıpırtılar halinde kalıyor, memlekete yayılmış olan birlik havasını bozmaya yetmiyordu. Bugün durum değişmiştir. Milli vicdandan doğmuş kanunları bile hiçe sayarak Atatürk'ü de, devrimlerine de açıkça söğebilen kendini bilmezlere sık sık rastlanıyor. Bu çeşit insanlar, çevrelerinde kendilerini alkışlayacak bilgisizler de bulabiliyorlar. Bu gerilik kımıldanışları yavaş yavaş birleşmeye, teşkilatlanmaya, bir kuvvet olmaya doğru gidiyor. Karanlıktan fışkıran bir kuvvet!

Çatışma çotin olacağa benziyor. Yanlış anlaşılmasın. Bu çatışmanın sonucundan umutsuz değiliz. Karanlığı temsil eden kuvvet ne kadar büyük olursa olsun mutlaka yenileceği hakkındaki kesin inancımız değişmiş değildir. Bunu kaç kere söyledik. Gene de tekrarlıyoruz. Ama ilerleme yolunda durmadan ayaklarımıza çelmeler takan bu kara ve karanlık cephenin bize günümüzde son derece değer almış olan zaman'dan neler kaybettirdiğini de bilmemezlikten gelemeyiz.

Oysaki zamanın aleyhimize işlemesine katlanacak durumda değiliz.

Değiliz, çünkü müsbet ilim yolundaki ilerlemeler artık gözlerimizi kamaştıran, akıllarımızı durduran bir hız almış bulunuyor. Ay yolculuğuna çıkan füzeler dünyasının bu uydusuna rahatça inebilmektedir. Şimdiden aya ya da başka yıldızlara yolculuğun hazırlıkları yapılıyor. Göklere çevrilmiş dev antenler yıldızların bir milyar ışık-yılı uzaklardan gelen sesini dinliyor ve yeni bir ilmin, radyo-astronomi ilminin temelleri atılıyor. Öte yandan hayatın ilk kaynağı olan canlı hücrenin laboratuvarında suni olarak yapılması yolundaki çalışmalar son devresine gelmiştir. Yarın belki uzak yıldızlarda sentez yolu ile yaratılmış

yeni bir hayatın tohumlarını atmak mümkün olacak. Uçuşta ses duvarını çok gerilerde bırakmış olan insanlık yıldızlara tırmanıyor.

Bizse tam bu çalışmaların ortasında oturmuş ciddi ciddi Kur'an Türk harfleri ile yazılabilir mi, ya da Türkçeye çevrilebilir mi tartışmasını yapıyoruz.

Şehirler arasındaki yolculuklarda yolcuları zorla indirerek cuma namazı kıldıran dini bütün şoförlerimiz türemiştir. Artık karşılama törenlerinde yeşil sancakların bile çıkarıldığı, parti kongrelerinde devrimlere, aydın basına ağız dolusu küfür edildiği günlere de eriştik çok şükür.

«Risalei Nur Talebesi» olduğunu övünerek ilân eden bir okur Forum dergisine gönderdiği mektupta bir zamanlar Avrupa'nın ortasına kadar yayılmış olan Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyıllarda darala darala nihayet bir avuç topraktan ibaret kalışının sebebini din duygularının gevşemiş olmasında buluyor. Sorsak acaba, kimin lehine olmuştur bu gerileme? Din duyguları bizden kuvvetli olan bir başka Müslüman devletin mi? Ne gezer, sadece birtakım lâik Hristiyan devletlerin. Bunların tasavvur ettikleri Tanrı nasıl bir varlıktır ki Hak dininden olan kullarının iman zayıflığını cezalandırmak için onların ellerindekini alıp bâtıl bir dine bağlanmış kullarına ya da düpedüz Allahsızlara bağışlar. Ama o saçmayı yumurtlayan kafada mantıktan eser olsaydı elbette ki Tanrının olsa olsa çalışanı tutup, miskinlik içinde herşeyi kendisinden bekleyenleri kayırmaktan sakınmış olması ihtimalini daha akla yakın bulurdu. Gerçek olan da budur. Dinamik insanlardan meydana gelen bir İmparatorluk nasıl ortaçağ karanlıkları içinde yüzen Bizans'ı ve Avrupa memleketlerini yenilgiden yenilgiye uğratmışsa sonradan derlenip toparlanan Avrupa milletleri, müsbet ilmin ışığında ileri giderken, safsata karanlıklarının gay-

yasına düşen İslâm milletlerini toker toker yutmuşlardır. Tarihin bize verdiği ders yalnız bundan ibarettir.

Yer sarsılır, bilim kurallarına aykırı yapılmış binalarımız çöker, kusuru din duygularının zayıflamasında buluruz; tedbirsizliğimizden, vurdumduymazlığımızdan yangınlar çıkar, çürük çarık yapılarımız çıra gibi yanıp gider, kusuru din duygularının zayıflamasında buluruz. Ormanları yakar, devirir, kuraklığı kendi elceğizimizle yaratırız. Tarlalar ürün vermeyince kusur gene din duygularındandır. Eloğlu didinir, çalışır, biz ayağımızı uzatır, çubuğumuzu tüttürürüz, sonra işlerimiz iyi gitmeyince bütün günahı dinsizlerin boynuna dolar, onları boğup yok etmek için tırnaklarımızı bileriz.

**Daldım gözünde vehm uyuyan susmuş ufkuna,
Ey Şark, kanmadın mı asırlarca uykuna?**

demişti Ali Canip bir zamanlar. Elli yıl oluyor. O uyku, işte görüyorsunuz, hâlâ sürüp gidiyor.

Atatürk işte bu gerçeği görmüş ve ilk iş olarak kollarını sıvayıp bir güzelce sarsmıştı Doğuyu. O gün bugündür uyandı Doğu, ama arada bir, hâlâ, uyku sersemi kişilerin postlarından doğrulup «Eyvah, din, elden gidiyor» çığlığı ile ortalığı velveleye veriyor, medeni dünyaya ayak uydurmak için hızlanmış aydınların paçalarına sarılıyorlar.

«Bu yalan dünya bize lâzım değil» zihniyetinde olanlara bu çağda artık yaşama hakkı kalmamıştır. Milletler hep bu parola peşinde köleliğe yüklendiler. Türk milleti köle olmak istemiyor. «Öbür dünya» peşinde olanlara öbür dünyanın yolları açıktır. Bu dünyada kısacık ömürlerini insanca yaşamak isteyenlerin yakalarını bıraksınlar.

Bir de sırf bu dünyada kör kursaklarını tıka basa dol-

durmak için öbür dünyaları kollayanlar hattâ teşvik edenler var ki bütün çektiklerimizden asıl sorumlu bunlardır.

Türk çocuklarını yeniden Arap harflerini öğrenmeye teşvik eden, her alanda düşmanlarımızla işbirliği eden menfaat düşünlerini ne Atatürk'ün ruhu, ne de onun milleti **asla** affetmeyecektir.

Burada bir gerçek Müslüman'ın, Mehmet Akif'in şu mısralarını nasıl hatırlamazsınız?

**Yıllarca, asırlarca süren uykudan artık,
Silkin de muhitindeki zulmetleri yak, yık!
Bir baksana: gökler uyanık, yer uyanıktır,
Dünya uyanırken uyumak maskaralıktır!**

İKİ TÜRKİYE

Bir Türkiye var: Memleketimizin yirmi otuz yıl önceki halini bilen yabancıların gözlerini kamaştırır. Avrupalıların, ancak Pera adını verdikleri hususi bir adacığı içinde yaşayabildikleri o, kılığı, kıyafeti âdetleri ile baştan başa Asyalı ve geri memleket, nasıl olur da bu kadar kısa bir zaman içinde tam mânâsiyle Avrupalı bir manzara alabilir? Nasıl olur da, payitahtında bile, zengin Türklerin hastalarına ecnebi doktor getirdikleri memlekette, şimdi, hastalanan yabancılar kendilerine mütehas-sis bir hekim tavsiyesini istedikleri zaman Türk ismiyle karşılaşırlar?

Tiyatrolarıyla, orkestralarıyla, operalarıyla, modern üniversiteleri, sanat okulları, en çapraşık teknik işleri bile yabancı yardımına ihtiyaç duymadan başaran mükemmel bir teknisyen ordusuyla kendi yağıyla kavrulan bu memleket dünün o, iç hatlarında işleyen gemiler kadar postaları bile yabancı ellerde olan «hasta adamı» mıdır?

Nasıl olur da «imparatorluk» gibi şatafaflı bir unvan altında bugünkünün üç misli toprağa hükmünü geçirdiği sıralarda sadrazamları yabancı devlet elçilerinin huzurunda titreyen millet, üç çetin ve kanlı harpten bitkin ve fakir, küçülmüş bir halde çıktıktan sonra büyük devletlerin yanı başında eşit müamele gören, Doğunun en kuvvetli devleti haline gelebilir?

Nasıl olur da, bir vakitler sokakta birer gulyabani kılığında dolaşan o haremli dolusu ümmi kadın sürüsünün kızlarından genç cumhuriyetin hâkimleri, mühendisleri, hekimleri, mebusları, mimarları çıkabilir.

Sporcuları dünya stadlarında parlak dereceler alan, milletlerarası kongrelerde genç âlimleri tarafından şeref-

le temsil edilen, insan gibi düşünmesini, insan gibi yaşamasını, ileri insanlar arasında başını önüne eğmek zorunda kalmadan dolaşmasını bilen bu yeni Türkiye, cumhuriyetin eseridir. Bu Türkiye, bir dev adamın insan üstü gayretleri sayesinde yoktan var edilmiştir. Bu Türkiye, bir ziraat memleketi durumundan kurtularak fabrikalarında en ince işleri bile yapacak kudrette ileri bir sanayie sahip olmuştur.

Bugün millet halinde ayakta duruyorsak varlığımızı bu yeni Türkiye'ye borçluyuz. Milletler arasında itibar gören o, yarattığı medenî ordu sayesinde memleketi çetin menfaat rekabetlerine yem olmaktan koruyan o, ileriye doğru emniyetle attığımız adımlarda tek güvencimiz odur. Memleketi bugünkü durumda bırakmıyarak, medenî milletlerle omuz omuza, ileriye, daima daha ileriye götürecektir olan yalnız bu Türkiye'dir.

Fakat bu övündüğümüz ve sevindiğimiz yeni ve genç Türkiye yanında, büyük şehirlerimizde kalan yabancıların gözünden kaçan, arka plânda kaldığı için kendini pek belli etmeyen; ikinci ve daha geniş bir Türkiye'nin varlığını nasıl görmemezlikten gelebiliriz?

Bu ikinci Türkiye, imparatorluğu uçuruma sürüklemiş olan eski ve bâtıl müesseselere sımsıkı sarılmıştır.

Yazın tozlu, kışın diz boyu çamur soltaklarında akşam ezanıyla birlikte el etek çekilen, köle sadakatiyle çalıştıkları halde her türlü içtimâî haklarından mahrum edilen, kadınları erkekten bucak bucak kaçan, ambardan bozma tek sinemasında yaleli, göbek çalkalamalı Arap filmleri coşkun nâralarla seyredilen, elektriksiz, havagazsız, susuz, tiyatrosuz, kütüphanesiz, müzesiz, buna karşılık, her köşe başında yer alan kahvelerinde âvare erkeklerin sabahtan akşama kadar kumar oynadığı, rakının su gibi aktığı meyhanelerinde türlü cinayetlerin işlendiği, ka-

dınların, kızların, gözleri dönmüş erkekler tarafından dağlara kaldırıldığı bir «karanlık dünya»dır bu!

Bu dünyada her yeniliğe düşman bir gözle bakılır, asırlarca önce durmuş zamanın ilerlememesi için insanları sanki el birliğiyle saatin yelkovanına asılmış gibidirler. Antibiyotiklerin bir iki saat içinde iyi edeceği hastalar, dualar, üfürükler, tütsüler ve kocakarı ilâçlarıyla mezara götürülür. Kendilerine aydınlığı getiren devlet okullarından bucak bucak kaçırılan yavrular bir sarıklı cahilin telkinlerine kuzu kuzu teslim edilerek göz göre göre zehirlenir ve böylece karanlığın bir nesil daha devamı temin edilir.

Bu dünyada her iyi ve güzel şey, «gâvur icadı» tekerlemesiyle gözden düşürülür. Birtakım menfaat düşkünü insanları şeyh adı altında putlaştırarak Tanrıya şerik koşan, yoksulluğu, sefaleti, alçalmayı, tembelliği erişilecek en büyük ideal gibi aşlayan telkinler Tanrı adına ortalığa yayılarak en büyük küfür işlenir. Kendilerine insan gibi yaşamayı öğretmek isteyen gözü açılmış vatan-
daşların tavsiyeleri düşmanca karşılanır.

Bu dünyada merhamet yerine garaz, sevgi yerine nefret, hayır yerine şer, doğruluk yerine yalan, iyilik yerine kötülük, yiğitlik yerine zorbalık, medeniyet yerine gerilik, Tanrının emirleriymiş gibi belletilir ve insanlığa uymayan bu telkinlere karşı direnenlere kâfir damgası vurulmaktan çekinilmez.

İki canlı bir insan olamayacağı gibi, yağla su gibi birbirinden ayrılan bu iki Türkiye'nin de ilelebet bir arada yaşaması mümkün değildir. Gerçekten millet vasfına erişmiş hiçbir insan topluluğunda eşi görülmeyen bu ikileşme milli varlığımız için en büyük tehlikedir. Çünkü memleket içinde, iki ayrı millettenmiş gibi birbirine yan gözle bakan iki ayrı insan tipi yaratmaktadır.

Ergeç milletimizin de bu medeniyet bölünmesinden kurtularak birliğe ve bütünlüğe kavuşması mukadder olduğuna göre yukarıda kısaca tasvir ettiğimiz bu iki ayrı Türkiye'den acaba hangisi ötekine uymak zorunda kalacak?

Bu hususta tereddüde zerre kadar yer yoktur. Kafaca ilerlemiş, gelişmiş, zenginleşmiş olanın, geride kalmışa, okumamışa, sapıtmışa uyduğu şimdiye kadar görülmüş şey midir? Dünyada şahit olduğumuz hâdiselerin hepsinde ileriye doğru bir gelişme görürüz. «Tekâmül kanunu» adını verdiğimiz bu olay elbette ki topluluğumuz için bir istisna gözetecck değildir.

Demokrasi millet hayatına çoğunluğun hâkim oluşu diye tefsir edilerek bir müddet bizi yanıltsa bile, çokluğa azlığa değil, sadece ileriliğe ve geriliğe bağlı olan tekâmül kanunu hükmünü yürütmekten geri kalmayacaktır.

Kırk elli yıl önce bu memlekette Batı medeniyetinin ilori fikirlerini savunanlar ancak bir avuç insandan ibaret. Bugün sayıları milyonları buluyor. Yarın, hiç şüphe etmeyin, gerilik taraftarları bir avuç kalmaya mahkûmdur.

Akıntıya karşı kürek çekilemeyeceği gibi tabiat kanunlarına da karşı gelinemez. Gerinin, iptidainin devamını isteyenler ergeç yenilmiş olduklarını itiraf etmek zorunda kalacaklardır. Milletimizin mukadderatına hâkim olabileceklerini zaten hatırmıza dahi getirmiş değiliz. Bütün korkumuz, dış tehlikelere karşı tam birlik içinde, kuvvetli ve sağlam olmamız gerektiği sırada, milli bünyemize birtakım lüzumsuz ve mânasız hastalıklar yaratmalarındandır. Bunu da devletle el ele verecek aydınlarımızın uyanıklığı kolayca önleyebilir.

AKLA KARA

Bugün toplumumuzun içinde bulunduğu, gerçek durumu bütününü ile kavrayıp ne kadarı olumlu, ne kadarı olumsuz olduğunu bize kanılarıyla açık açık anlatacak bir babayiğit çıkmayacak mı içimizden?

Bir sabah kalkıyorsunuz, bir iki iyimser söylevin, bir iki yerinde kararın, bir iki müjdeli haberin etkisi altında yurt ufuklarını pespembe görüp çocuk gibi seviniyorsunuz. Oh, hele şükür, kara günleri artık arkamızda bıraklık, her gün biraz daha yaklaşıyoruz ereğimize, diye bir umut dalgası geçiyor içinizden. Ferahlıyorsunuz. Ama daha iki gün geçmeden öyle şeyler oluyor, ardı ardına öyle haberler ve olaylarla karşılaşıyorsunuz ki, sevinciniz kurasığınızda kalıyor, dertleniyor, kara kara düşüncelere dalmaktan kendinizi alamıyorsunuz.

Örneğin bakın şöyle: Atatürk devrimlerini, onun tamamlayıcısı olan 27 Mayıs ihtilâlini inancı altına almış dörtbaşı mamur bir anayasamız var, bu anayasa durup dururken hangi örümcek kafalının haddine düşmüş bizi yeniden o eski kara günlere sürüklemek?

Bir yandan işçilere yeni yeni haklar tanınıyor, sosyal adalet yönünde hızlı gelişmeler oluyor yurttta. Sendikalar günden güne güçleniyor; partilerin başıboş politikalarını olumlu yöne çevirebilecek duruma geldikleri ileri sürülüyor. Plânlı ekonomi dönemine girdik. Devletçe yapılacak işleri Yüksek Plânlama Dairesi düzenliyor, hükümetle tartışıyor, küçük parti kaygılarının bu düzende büyük aksaklıklar yaratmasını önlemeye çalışıyor.

Yurdumuzun kalkınmasında değerlendirilmesi büyük önem taşıyan turizm konusu da ciddi olarak ele alınmıştır. Bu alanda özel sektörün kör - total gidişini devlet eliyle hızlandırıp yönetmenin ilk belirtileri ufukta görünmüş bulunuyor.

Avrupa ortak pazarına, —şekil bakımından da olsa—

gırmış sayılırız. Bu da ister istemez ekonomik tutumumuz üzerinde hayırlı etkiler yaratmaktan geri kalmayacaktır. Bizi içine battığımız ve bir türlü kendimizi sıyıramadığımız cıvık bataktan tutup çekmek için bütün Batı dünyası yardım elini uzatmış bulunuyor.

Milli eğitim alanında, ulusça öğrenime gösterilen istek göz yaşartıcı bir seviyeyi bulmuştur. Yurdun her yanından okul ve öğretmen isteyen çılgınlık yükseliyor. Dalgalar halinde gelen öğrenci adaylarını ders yılı başlarında nereye sığdıracağımızı bilemiyoruz. Her gün yeni yeni açılan yüzlerce resmi ve özel okul yetişemiyor ihtiyacı karşılamaya. Bu okuyan, aydınlanmak için çırpınan gençlik, yobazlar ne kadar övünseler de, bütün bel bağladıkları gerilikleri önünde durulmaz bir sel gibi sllip süpürecektir. Büyük bir uyanış, kımıldanış, yaratış sıtması içinde titriyor baştan başa memleket. Elbette bütün bu çalışmalar boşa gidemez.

Yazımın burasında, ben bile düşüncemin seline kapılmış, heyecandan ürperiyorum; oysa ki, bu bölüm durumun yalnız bir yüzüydü; öteki yüzü ne yazık ki o kadar parlak değildir, hiç değildir, acıdır, hattâ denebilir ki, korkunçtur.

Her gün önünüze açtığımız gazetelerde ilk göze çarpan haberler nelerdir? Yolsuzluklar, suistimaller, rüşvetler, sahtekârlıklar!

Her yerde olur böyle şeyler, diyeceksiniz. Olur olmasına ya, bu ölçüde değil, bu pervasızlıkta değil. Üstelik bu derece kayıtsızlıkla da karşılanmaz.

İmar rezaletleri üzerine baş yazılar döşenir, usule, plâna aykırı yükseltile yapıların resimleri basılır, en ağır sözler söylenir, kimsenin kılı kıpırdamaz. Ne yalanlayan bulunur, ne de yapılan sakat işleri düzelten. Gene her şey kendi bildiğine yûrür gider.

Sahte sağlık raporları ortaya çıkarılır, bir soruştur-

ma, araştırma derken bu raporların yüzlerce olduğu, bu raporlara dayanılarak kendilerine şoför ehliyeti verilmiş, kör, sağır, topal ya da kolsuz yurttaşların tam ehliyetle yollarımızda arabalarını yürüttüklerini öğreniriz. İstanbul'da ehliyet alamayan kişilerin de taşrada belli bir tarife üzerinden haraçlarını ödeyerek bir günde şıpın işi ehliyet çıkardıklarını anlatırlar. Her şeyin sahtesi sahibisi kadar saygı ile yürürlüktedir. Zaman zaman sahte diplomalılar meydana çıkarılır. Mahkemelerde sahte ilâmlar, noterlerde sahte vesikalar, bankalarda sahte çekler, sınır kapılarında sahte pasaportlar gırla gider. Sahtelerin yanında rüşvetle haksız yere elde edilmiş nice sahicilerinin bulunduğunu da unutmamak şartıyla.

Zaman zaman gıda sanayii kontrolü yapılır, incelenen yüz yerden en az elli beşinin türlü kusurları tesbit edilir, kırkinci ellinci ihtarlar verilir, ya da iş olsun kabilinden onar, yirmişer lira ceza kesilir, âdet yerini bulur, bu dâva da böylece dosyalanıp bir süre rafa konur. Sonra bir de bakarsınız bir ilâç sanayii rezaleti patlak verir. Kendiliğinden vereceği yoktur ha, ancak taklit edilen firmaların şikâyetleri ayyuka çıkıp, bu firmalar özel dedektifleri ile sahte imalâtçıların yerlerini tesbit ederek, ilgili memurlardan habersiz baskınlar yaptırınca iş ortaya çıkar ve koskoca laboratuvarlar kurup sahte ilâç yapan ve biçare fakir fukaranın hem parasını, hem de sağlığını çalan şebekeler meydana çıkarılır. Çıkarılır da ne olur? Bunlara gene beş on lira ceza kesilir. Yaptıkları cinayetin hesabı bu kadarla örtülür ve suçlular başka bir yerde faaliyetlerini devam ettirmek üzere salıverilir.

Trafik düzenimizin bozukluğu üzerine yazılanlar, en meraklı tefrikaları gölgede bırakacak tafsilâtla dolup taşıyor. Her gün bir yığın yurttaş ehliyetsiz ellerin kör menfaatlerine ve vicdansızlıklarına kurban gidiyor. Yüz cezalı iş yap, bir sefer yakalanırsan ver on beş lira ceza

kurtul, kôşe başını döner dönmez başla gene trafik kurallarını çiğnemeye. Beş gün, on gün sonra gene yakalana-
cacak olursan topu topu on beş liraya patlayacak değil mi? Limandan dört Amerikalı bulup birer dolardan Sul-
tanahmet'e attın mı, dört cezanın parası çıktı demektir.

Gemisini yürüten kaptan dememişler tevckkelli. Tek dayanağımız bu felsefe işte.

Bu bozuk düzen toplum işlerimiz bu bozuk düzen kontrolle günden güne bozulacak elbette. Karışan yok, görüşen yok. Sorum denen anka kuşu ortadan sır olalı hanidir.

Bütün bu acı, korkunç gerçekleri görüp günü gününe gerekli tedbirleri alacak, ihtiyaca uygun yasaları çıkaracak Meclisimiz ne yapıyor dersiniz? Ha, o mu? Ya partiler arasında söğüşme ve döğüşmelerden başını kaşıyacak vakit bulamıyor, ya da sadece devamsızlıktan toplanmıyor.

İşte toplum düzenimiz, şu iki bölümde çizdiğimiz yarı ak, yarı kara durumda sürüp gidiyor. Bunları hep görüyoruz ya, iş bilânçoyu çıkarmaya, kârla zararı ortaya koymaya geldi mi kimsenin gücü yetmiyor bu işe, ya da herkes kendi mizacına göre sonucu, ya tozpembe, ya kap-kara gösterip çıkıyor işin içinden.

Gerçek nedir aslında? Hâlâ yarından bir şeyler ummaya hakkımız var mı? Ah, onu bir anlayabilsek.

BİZ NELERLE UĞRAŞIYORUZ?

Gelin dostlarım, bir yabancı ajansın verdiği şu haberi birlikte okuyalım:

•Son zamanlara kadar astronomlar evreni eski adeli teleskoplarla incelemek zorundaydılar. Son yıllar içinde radyo dalgalarını kaydederek evrenin çeşitli yerlerinde çok daha geniş, âdeta akıllara durgunluk verecek kadar geniş bir alanı incelemek imkânını bulmuşlardır.

Cambridge Üniversitesi uzmanlarının geliştirdiği yeni bir alet sayesinde 200 milyon ışık yılı uzaklıkta iki yıldız kümesinin çarpışmasını, bunun çıkardığı radyo dalgaları sayesinde kaydetmek mümkün olmuştur. Bunun ne kadar uzak olduğunu anlamak için şu rakamları verelim, hesabını siz çıkarın: Bir ışık yılı, ışığın, saniyede 180.000 mil hızla bir yılda aldığı yoldur. »

Bakın eloğlu nelerle uğraşıyor! Yeni çağın bilimi nelerlere kol atmış, hangi akla sığmaz uzaklıklardaki yıldızların maceralarını öğrenip bize bildiriyor... Nükleer bilim atomun parçalanmasından işe başlayıp yarın belki bizden trilyonlarca mil uzaklıktaki gezegenleri yerlerinden oynatmanın yolunu bulacak.

Peki biz ne yapıyoruz bu sırada? Biz, hâlâ dünyanın öküzün buynuzunda durmadığını, yağmurun, depremin birer tabiat olayından başka anlamı bulunmadığını yurttaşlarımıza kabul ettirmek için ter döküyor, bu uğurda kötü gözle görölmeye katlanıyoruz.

Yurdun bir köşesini deprem kalbur gibi çalkalayıp yüzlerce cana mı kıyıyor. Sebebi kadınlarımızın açık saçıık gezmesidir. Bir ilimizi kuraklık mı kavuruyor. Günahı camiin yolunu unutanların boynunadır. Hem de kimler söylüyor bunu, aynı ilin son ağaçlarını da elçizleriyle devirip kuraklıktan doğrudan doğruya sorumlu olanlar.

Biz hâlâ hastalarımızı üfürükçünün elinden kurtarıp hekime göstermek için çırpınıyoruz. Yaralara mikrop yuvası örümcek ağı ya da tezcek yerine tendürdüyot sürmenin gerektiğini anlatmaya çalışıyoruz. Birtakım din adamlarının saf köylülerimize «gâvur mektebi» diye bellettikleri okullarımıza öğrenim yaşındaki çocukların devamını sağlamak için, bunun günahla bir ilişkisi bulunmadığına yeminler etmek zorunda kalıyoruz.

Aramızda hâlâ ayın ya da güneşin tutulması olayından geleceğimizle ilgili anlamlar çıkaranlar yaşıyor. Sinemayı günah, radyo dinlemeyi haram saydırmaya gayret edenler çıkıyor.

Ne çekersek hep bilgisizlikten, görgüsüzlükten çekiyoruz. O kadar da değil. Başlı başına bir tehlike teşkil etmez bilgisizlik. Yağmurun niçin yağdığını, depremin neden olduğunu, hastalıkların sebeplerini bilmeyenlere bunları öğretmek o kadar güç olmayabilir. Ama bütün bunların sebeplerini, kendilerine yapılmış kötü telkinler yüzünden, pek iyi bildiklerini sananlara gerçeği anlatabilmek, işte asıl güç olan budur. Bizi terleten, inim inim inleten budur. Kara kaplı kitap adına, saf halkımıza söylenen yalanlardır. Bilmiyene bilmediğini öğretmekle, yanlış doğru bellemiş olana asıl doğruyu öğretmek arasındaki büyük fark yok mu? Bizim bütün dertlerimiz işte bundan ileri geliyor.

İlk öğretim dâvamızı bir türlü tam hal şekline ulaştıramadık. Öğrenim yaşındaki çocuklarımızın ancak yüzde elli, ya da altmışını okutabiliriz diye yanıp yakılıyoruz. Ama o kadarını da gerçekten okutabiliyor muyuz? Köy okullarının kayıtları bize gerçeği söylüyor mu? Gerçeği anlamak için ilkokullara kaydolanların sayısını değil, bunları bitirebilenlerin sayısını ele almak zorundayız. O zaman okutabildiklerimizin okutamadıklarımızın altında bile kaldığını göreceğiz. Ama bu okuyanların da köyde yaşlıların, sözde - din - adamlarının sıkı baskısı altında tam aydınlığa erişebediklerini gözden ırak etmemek gerek. Yalnız ilkokullarımız için mi doğru bu? Ta çocukluklarında aldıkları kötü telkinler yüzünden yoz inanışlarını üniversite sıralarına kadar götürenlerin önemsemeye değmeyecek kadar az olmadığını görmüyor muyuz?

Devrimi kafalarda yapamadıkça devrim kanunları çıkarmakla, en uygar ulusların hukuk esaslarını benimsemekle işin bitmediğini pek geç farkettilik. Bugün, hâlâ umacı kılığında geçen kadınlarımızdan, pislik ve bakımsızlık içinde yüzden kasaba ve köylerimizden yüzümüz kızarıyor. Bir yabancı memleket gazetesi Türk diye fesli, peçeli kişilerin resimlerini yaptı mı çileden çıkıyoruz, ama aynı kılıkların her gün öz yurdumuzda karşımıza çıktığını unutuyoruz. Güneydoğu sınırlarımıza yakın yerlere işi düşen aydınlarımız karşılaştıkları manzaradan dehşete düşüp buralara daha devrimlerimiz girememiş, halk ortaçağlık uykusundan uyanamamış diye döğünüp duruyorlar.

Belli, artık apaçık anlamış bulunuyoruz ki, gerçek kurtuluşumuzu ekonomiden çok kültür alanında aramız gerekiyor. Gerçi, kültür alanında kazanılan başarılar etkilerini bir çırpıda hissetilmez, ekonomik başarılar gibi gözle görülüp elle tutulmaz, istatistik doldurmaz ama o olmadıkça da ekonomik alanda kazanılacak başarılar kabukta kalmaya mahkûm olur. Ulusun yaşayışında açık ve olumlu sonuçlarını kolayca ortaya koyamaz.

Atatürk tevekkelli «müsbet ilimler» deyip durmuyor, yurdun ilerleyip gelişmesini bu yoldan beklediğini «Hayatta tek hakikî mürşit ilimdir» vecizesi ile açığa vuruyordu. Büyük ve kahramanca bir savaştan sonra ulusumuzu bağımsızlığa kavuşturduk. Ama gördük ki bu yurt içinde her kişiyi ayrı ayrı düşünme bağımsızlığına kavuşturmadıkça bunca şehidin canı pahasına elde edilen bağımsızlığı tam bir teminata kavuşturmak mümkün olmayacak. Düşünme bağımsızlığı ise ilkin önyargılara, kalıplaşmış inançlara körükörüne bağlanmamaya, her alanda gerçeği bulmanın tek yolu kendi akıl ve mantığımızı ölçü diye kullanmamıza bağlıdır. Bu seviyeye erişen kişi kurtulmuş, ulusu ve yurdu için tehlikeli olmaktan çık-

miş demektir. Ancak bu seviyeye erişmiş kişilerin büyük çoğunluğu teşkil ettiği yerlerdedir ki, bugün büyük şehirlerimizde olduğu gibi, insanlar hasta olunca hekime gider, güneşle ayın tutulmasını tabii karşılar, bir kuraklık ya da su basması olunca ormanları korumanın gerekliliğini hatırlar.

İşte derdimiz bu. Baş derdimiz bu. Bütün politika alanında karşılaştığımız yenilmez güçlüklerin tek sebebi de bu. O halde neyi bekliyor, halkı okutup eğitme işini kaygılarımızın başına geçirmekte niye gecikiyoruz?

HER ŞEYİN BAŞI

Son devrim öncesinin on yılı milletçe bize çok şeyler kaybettirdi, çok pahalıya oturdu, ama bir de su götürmez faydası oldu, bize büyük bir tecrübe kazandırdı. Ömrümüzün on yılını dolduran olayları çözümlediğimiz zaman görüyoruz ki 14 Mayıs 1950 de bu memleketin kaderini yöneltmek gücünü tesadüfen ellerine geçiren kişilerin sağlam bir ahlâk yapısından yoksun bulunmaları bizi bugünkü sonuca sürüklemekte önemli bir rol oynamış olsa da toplum yapımızın bu ahlâk disiplini bakımından zayıf ve dayanıksız oluşunun da başımıza gelenlerde payı daha küçük olmamıştır.

Bütün talihimizi milletin başına her zaman Atatürk gibi bir ülkücü dâhinin gelmesi umudunu bağlayarak köşemize çekilip rahatça çubuğumuzu tüttüremeyiz. Hattâ demokratik bir idare için ideal sayılabilecek, eksiksiz katıksız bir anayasa yapıp başutumuza astıktan sonra da uykularımızı artık rahatça uyumaya hak kazandığımızı ileri süremeyiz. Bir memlekette kötülükleri önlemek için anayasadan da üstün bir güç bulunduğunu her zaman hatırlatmak zorundayız: Kişilik haklarını bilen ve savunabilen bir halk topluluğu. Bir memlekette bu çeşit insanların sayısı ne kadar çoksa o memleketin toplum yapısı o derece sağlam, hastalıklara karşı dayanıklı demektir. Bilgisizlikleri, korkaklıkları, beceriksizlikleri yüzünden kolayca aldatılabilecek, hakları kolayca ellerinden alınabilecek yurttaşlar bulundukça bunları âcizlerinden faydalanmaya kalkışan kişilerin o toplumda çıkmayacağını beklemek boştur. Anayasaların en parlağı bile böylesine güç bir işi başarmaya yetmez.

O halde ne yapmalı? Geri, bilgisiz, aldatılmış, üstelik de aldatılmaya elverişli durumlarına dört elle sarılmış milyonların kaynaştığı bir ülkede demokrasiden umudu keserek diktatörlüğün hayırlı çeşidini aramak ütopyasına mı düşmeli? Elbette hayır. Çünkü bu hal şekli de, bütün umudumuzu, seçimli ya da seçimsiz, başımıza geleceklerin helâl süt emmişliği, bir de zamanla sütünün bozulmayacağı şansına bağlamaktan başka ne ifade eder?

Yapacağımız iş, her iki idare şeklinde de, idarenin doğru dürüst işlemesine engel olan bu toplumun yapısı hastalığını iyileştirmeye çalışmaktan başka bir şey olmaz. Biliyorum, kolay iş değil bu, hemen istemekle olacak iş değil, çok zaman, para, hele her şeyden önce iman isteyen bir iş bu. Nice zamandır hep bu hastalıktan çeker dururuz. Ama hiçbir zaman hastalığımıza tam teşhisi koyup azimle ortaya atılmak cesaretini gösteremedik. Bundan yirmi yıl, otuz yıl önce asıl dâvamızın bu olduğunu anlayıp ona göre yola çıkmış olsaydık bugün yolu yarılmış, belki de hattâ sonuna gelmiş olurduk. Unutmayalım ki sonuca bir hamlede varılacak olmasa da her geçen yılla haklarını savunmasını öğrenmiş yurttaş nisbetlerindeki ilerleme bizi demokrasi yolunda da bir adım daha ileride bulunduracaktır.

Bu dâvanın yürüyebilmesi için bize zaman ve para kadar, hattâ ondan daha çok dâvaya inanmış aydın gerektiğini unutmayalım. Oysaki biz çok aydın yetiştirmişiz ama memleket sorunlarına eğilen ve ülkülerini incelemelerinin sonunda edinen gerçek aydınlardan çok şu ya da bu Batı memleketinde bunca yıl önce okudukları kitaplardan akıllarında kalmış bayat fikirleri temcit pılâvı gibi önümüze süren, kendi ihtisas kolunun dışında doğru bilgileri ve görüşleri olmayan snoblar yetiştirmişiz. İlk iş olarak bütün halkımızı okutmalı, müsbet bilimlerin ışığına çıkarmalı, kendi hak ve gerçeklerini id-

rak edecek bir olgunluğa eriştirmeli, onları karanlığın gücünden kurtarmalıyız» diyenin yüzüne acıyarak gülümserler. «Hayal, monşer, hayal bunlar,» diye böbürlenirler. Yabanın dağında taşında sürü güdeni okutacaksın da memleketin kalkınmasını ondan bekleyeceksin, diye bunun kıvrırırlar. Her şcyden önce ekonomik kalkınma, diyenleri olur. Bütün suç maddi değerleri öne sürüp maneviyatı ihmal etmemizde diye direnenleri çıkar, yok ne o ne bu, biz ancak şu ya da bu memleketin tutumunu aynen kopya ederek adam olabiliriz. Kendimize göre yol çizecek kafa ne arar bizde? diyenlere de rastlarsınız. Her aydın sanılan kafadan bir ses çıkar, hiçbir ses ötekini tutmaz, bu yurdun yüzyıllardır içinde dönüp durduğu çıkmazdan kurtulması için tutulacak yol üzerinde de o yüzden bir türlü bir anlaşmaya varılamaz. Onlarca kişilik onlarca komisyon kurulur onlarca ay çalışılır, sonunda bir arpa boyu bile yol gidilmiş olmaz. Karara varmak saati geldi mi gene yeni yeni komisyonlar kurulur, raporlar hazırlatılır, gene aynı çelişmeli görüşler çatır durur.

Toprakları topraksız köylüye dağıtmak. Hekimliğı sosyalleştirmek. Halkı gerici unsurların elinden kurtarmak. Siyasi nüfuz ticaretini, din ticaretini, gerçek ticarete de ihtikârı, soygunculuğu önlemek, memleketi imar etmek, sosyal eşitliği ve adaleti kurmak, işçi haklarını garanti altına almak. Hepsi güzel bunların, hepsi gerekli. Ama daha önce aynı yollarda yapılan denemeler bize gösteriyor ki iyi niyetlerle ele alınıp hal çarelerine ulaştırıldığı sanılan pek çok işler bu memlekette hep kâğıt üstünde kalmıştır. Çünkü bu konularda hak sahibi olanlar haklarından habersiz kalmış, dávalarını güden, arayan olmadığı için beş on iyi niyetli aydının teşebbüsü ile varılmış olan sonuçlar bir sürü tedirgin edilmiş menfaatin karşı

koyması yüzünden hiçbir zaman ~~okunur~~ sonuçlara ulaşamamıştır.

İyi güzel, diyorsunuz, ama salık verdiğiniz halkı aydınlatma işi, yani eğitim seferberliği de gene hak ve menfaat sahiplerinin hak ve menfaatlerinden habersizliği yüzünden aynı vurdumduymazlıkla karşılaşmaya, dolayısıyla da yarı yolda tökezlemeye mahkûm değil midir?

Bu tehlikeyi inkâr etmiyorum. Ama ülkücü aydınlar bütün güçlerini bu ana dâva üzerinde toplar ve elele savaşa girişirlerse sonu aydınlardan ve aydınlatılması gereken halktan gelecek bütün karşıkoymalara rağmen az zamanda çok iş görebilirler. Ama önce memleketin gerçek kurtuluşunun bu dâvanın gerçekleşmesine bağlı olduğuna bir kere iman edelim.

Güçlükleri asla küçümsememek gerekir. Hele köylüyü aydınlatma savaşında karşılamak direnme çok büyük olacaktır. Yüzyıllarca kendi haline, daha doğrusu birtakım geri telkinlerin etkisi altında bırakılmış insanların hak yoluna döndürülmeleri, yüreklerine bu dünya sevgisinin aşılınması sanıldığı kadar kolay olmayacaktır. Bu işlere başlarken Atatürk'ün halka rağmen halk için ilkesini hatırdan çıkarmayacağız. Canım herifler okumak, öğrenmek istemiyorlar, nemize lâzım bizim onların işine karışmak. Demokrasi var. Zorla iş olmaz, düşüncesini zihnimizden sileceğiz. Denize düşmüş bir adam kurtulmak istemese de vazifeniz onu kurtarmaktır. Boş inançların elinde sefil ve çaresiz inleyen insanlara da yardım elini uzatmak her kendine aydın diyen kişinin boynuna borçtur. Kurtulmak istememeleri bizim için bir özür olamaz. Hepimizin, bu yurttan yaşayan bütün insanların mutluluğu onların aydınlığa kavuşturulmasına bağlı olunca kimse bu göreve yan çizemez.

Bütün geriliğimizin, ilkelliğimizin sorumlusu cahil ve aydın softalar, geri kafalı insanlardır. Büyük savaşımız onlara karşı olacaktır.

YAŞAMA SEVGİSİ

İstanbul'da yaşayan, millî duyguları büsbütün küllenmemiş Türkler, ne zaman alıcı gözle etraflarına bakınsalar dortlenmekten kendilerini alamazlar. Hatta gözlerini kapasalar bile varlığını onlara zorla kabul ettiren acı bir gerçek var : Bu en önemli ticaret ve sanayi şehrimizde büyük işler ve büyük servetler, daha çok, Türk olmayan yurttaşlarımızın elinde toplanmıştır. İthalât ve ihracat işlerinde başlıca rolü onlar oynarlar. Toptancı ticaret alanında geniş ölçüde karşımıza çıkan onlardır. Yabancı firmaların mümessillikleri gene çokluk onların eline geçmiştir.

Şehir halkının refah seviyesi üzerinde biraz dikkatlice durduğumuz zaman gözümüze çarpan manzara aynıdır : En zengin muhitlerdeki en pahalı apartmanlarda onlar oturur, lüks eğlence yerlerinde çoğunluğu onlar teşkil eder, yabancı memleketlere giderek avuç avuç döviz harcayanların başında onlar gelir; yazları en pahalı sayfiye-leri onlar doldurur. Şehrimizin nüfusuna göre servet dağılışını gösteren bir istatistik meydana getirmek mümkün olsaydı, bu koca şehirde nüfusun yüzde doksanını teşkil eden Türklerin, şehirdeki servet yekûnunda hisseleri belki beşte biri geçmediğini görürdük. Karşılaştırmayı memleket ölçüsünde çıkarırsak bulacağımız nisbetlerin bizi büsbütün ümitsizliğe düşürmemesi mümkün değildir.

Bunları söylemekle, milliyetçiliği ters tarafından anlayan bazı sokak politikacıları gibi, «bu hainleri sürelim, atalım, yok edelim» gibilerden karıştırıcı ve ortalığı heyocana verici bir kampanya açmak istediğime hükmederseniz yanılırsınız. İlk intibanın tesiri altında, aklın ve mantığın

süzgecinden geçmemiş acele hükümlere kapılmak âdetim değildir.

Bir kere, bu maddi üstünlüğü elde etmişlerse onlara kızmaya ne hakkımız var? Hükümeti, bütün memur kadrosu Türk olan, demek ki Türkçü bir politika gütmesi gereken bir memlekette, Türk vatandaşlarla en az eşit şartlar altında hayat savaşına atılan bu azınlıklara bizden çok başarı gösterdikleri için nasıl kızabiliriz? Topraklarının yüzde doksan dokuzundan fazlası Türklerin elinde olan, her şeyiyle Türk olan bir memlekette herhangi bir alanda biz onlardan geri kalmışsak, kabahati kendimizde aramamız gerektiğine inanıyoruz.

Zaten yazımızın konusuna asıl bu noktada gelmiş bulunuyoruz. Büyük bir dâva karşısındayız. Bütün şartlar lehimize olduğu halde, bu memlekette neden asıl Türk unsuru, çok çalışıp çok iş görmekte, dolayısıyla çok kazanıp insan gibi yaşamakta başka soydan yurttaşlarımızın seviyesine erişemiyor?

Bu durumun sebeplerini araştırırken tabiatıyla iki unsur arasındaki bütün farkların bu neticeyi meydana getirmekteki tesir derecelerini birer birer incelemek gerekir.

İlkin soy, yani milliyet faktörünü ele alalım. Milletimizin, parlak iş alanında, başka milletlere göre soy bakımından bir kusuru, bir eksiği mi var? Yani başka milletlerden daha az kabiliyetli bir millet midir?

Tarihi gerçekleri göz önüne getirince, buna kesin olarak hayır cevabını vermek zorunda kalırız. Böyle bir ırkı kifayetsizliğimiz olsaydı, Osmanlı tarihinin hiç değilse ilk yarısında, Avrupa'ya yalnız dehşet değil, aynı zamanda saygı telkin eden bir millet olabilir miydik? O büyüklük devri, sadece taze aşılanmış bir imanın şevkiyle çala kılıç kazanılmış bir zaferler silsilerinden ibaret değildi. Askeri ve idari teşkilât, sanat ve sanayi, siyasi deha bakımlarından asırlarca süren bir üstünlüğü elinde tutan Türk

milletinde, bir Afrika kabilesi imiş gibi, ırkı kusurlar bulmaya çalışmak mantıksızlığın ta kendisi olur.

Zaten Türklerin, ticaret ve sanayi alanını yabancılarla Türk olmayan unsurlara kaptırması bir iki asırlık bir iş tir. Ondan önce, uzun asırlar, Hristiyan azınlıklar bu memlekette iş ve refah seviyesi bakımından en aşağı tabakayı teşkil etmişlerdir.

Türklerle azınlıklar arasındaki ikinci esaslı fark, din ayrılığıdır. Acaba, yukarıda bahsini ettiğimiz enerjisizlik, İslâm dininin Hristiyan ve Musevi dinlerine nazaran hayata daha az intibak etmesinden mi ileri geliyor?

Eğer İslâm dininde, esasta böyle bir kusur ve eksiklik bulunsaydı, küçük bir çöl kabilesi içinde doğmuş olan bu din nasıl olur da bir iki asır içinde dünyanın hemen hemen yarısına yayılabilir, yüz milyonlarca insanı kendisine bağlar ve diğer dinler mensuplarıyla karşı karşıya geldiği her yerde, uzun zaman, üstünlük göstererek onların fetihlerini karış karış ellerinden alabilirdi? Ve bu din, dinamikliğini muhafaza ettiği asırlarda Araplar, İranlılar, Türkler gibi ayrı ırktan milletlerin saflarında hep aynı enerji hamlesini yaratmış, iklim bakımından uyusukluğa daha müsait Asya ve Afrika kıtalarında asırlarca süren bir fırtına esmiştir.

İrk ve din aynı olduğu halde Türk milletinin, asırlarca devam eden üstünlüğünü meydana getiren meziyetleri, aradığımız sebepleri bunlar olamayacağını göstermeye yeter. Fakat geriye başka ayrılık noktası da kalmadığına göre araştırmamızı biraz daha derinleştirmemiz gerekecek.

Milletler de, dinler de zamanla tereddi edebilir, yani gerileyip bozulabilir. Acaba böyle bir gerileme olayı karışında mıyız?

İlkin meseleyi gene ırk bakımından ele alalım. Tarihimizin şanlı devirlerinde Türk milleti soy itibarıyla çok daha saftı. Sonraki asırlarda işgal edilen memleketler

halkı ile karışma neticesinde bu saflık zamanımıza yaklaş-
tığımız ölçüde azalmıştır. Şu halde kanına kattığı taze
kanda üstünlük meziyetleri bulunsaydı yakın tarihimizin
bir alçalış devresi olmaması gerekirdi. Bir milletin kanca
kuvvetlenirken kabiliyetçe zayıflaması görülmüş şey mi-
dir? Hususiyle ki ırk bakımından karışmanın bir milletin
meziyetlerini azaltmak şöyle dursun, hattâ arttırdığı dü-
şüncesinde bütün bilginler birleşirler. Zaten ortada böyle
bir teori olmasaydı bir Amerika Birleşik Devletleri gözü-
müzün önünde canlı bir delil gibi durmuyor mu?

Din bakımından tereddi ihtimali ise, ilk bakışta im-
kânsız gibi görünüyor. Din, hususiyle İslâm dini, değişmez
esaslara dayandığına göre mahiyeti icabı statik olması,
ilerilik ve gerilikle ilgisi bulunmaması lâzım gelmez mi?

Fakat dinler, ilk kuruldukları zamandaki şekil ve ma-
hiyetlerini tamamiyle muhafaza edebilseydiler dahi, za-
manla şartların ve mekânla muhitlerin değişmesi yüzün-
den sonradan tereddiye uğrayabilirdiler. Kaldı ki, aslın-
daki mâna ve hüviyetini aynıyla muhafaza edebilmiş pek
az din vardır. Dinlerin, onları inhisarlarına alan zümrelerin
bilgi seviyelerine göre, zamanla çok çeşitli kılıklara gire-
bildiğini, gerileyip ilerleyebildiğini tarih bize pek çok mi-
salle göstermektedir.

Dinlerin çevresi genişleyip içine yeni topluluklar katıl-
dıkça, bunlar, eski dini inanışlarını, âdet ve geleneklerini
de yeni dinlerine mal ederek onun esasında büyük deği-
şiklik meydana getirirler. Bütün dinlerde, yalnız başka
tek - tanrılı dinlerin değil, eski Pagan inanışlarının bile te-
sirlerini bulmak mümkündür. Bugün Anadolu'da Müslü-
man hocaların verdikleri muskalarda ve yaktıkları büyü-
lerde Sümer ve Etl devirlerinden kalma birtakım remiz-
lere ve sözlere rastlanmaktadır. Bu da gösterir ki, dinler
zamanla büyük bünye değişikliklerine uğrayabiliyorlar.

İslâm dininde meydana gelen en büyük zihniyet değişikliği, Tanrı sözünü dünyaya yaymak için savaşılan yıllardaki enerji ve hayat aşkının yerini, sonraları gevşeklik ve uyuşukluğun almasıdır. Bu da, asırlar boyunca yapılan ve hayat düşmanı telâkkilerin bir neticesi olmuştur. İslâmlığa sonradan musallat olan ve daha ziyade Uzak Şarkla Hindistan'daki İslâm öncesi dinlerin felsefesini aksettiren bir telâkkiye göre bu dünya hayatına önem vermek, iyi yaşamaya bakmak büyük bir gûnahtır. Tanrı bu dünyayı sırf kullarını sınamak için yaratmıştır. Ebedi hayat öbür dünyada olduğuna göre insanlar dışını sıkıp bu dünyada bütün isteklerden uzak yaşamaya, çile çekmeye bakmalıdırlar. Çalışmak, hayat şartlarını düzeltmek için gayret sarfetmek boştur. Çünkü yer yüzünde olup bitecek her şey önceden Tanrı tarafından kararlaştırılmıştır. Kimse kaderini değiştiremez. «Rızayı Bâri'ye gözle — Hilâfından haber eyle — Mukadderde hatâ olmaz — Hemen yan gel safa eyle» kıtası vaktiyle pek çok salonlarımızın baş köşelerine asılan levhada okunurdu. Ama bu da oldukça eski bir telkin olsa gerek, daha sonraları din simsarları «Safa eyle» sözünü de «Cefa eyle» ile değiştirmenin yolunu bulmuşlardır. Bir zamanlar dini âyinlerin vazgeçilmez arkadaşı sayılan musikiyi bile gûnahlar arasına koyarak insanların içinden yaşama ve insan sevgisini koparıp atmak için ellerinden geleni de esirgemediler. Başına belâlar mı geliyor? Gözlerini yum, Tanrıya tevekkül et. Bir ihtiyacın mı var? Tanrıdan iste, dilerse o sana gönderir. Senin ona erişmek için kolunu kıpırdatmana bile hacet yoktur. İslâm âleminin bir iki asır içinde dünya hâkimliğinden bir sömürgeler ve sefalet yuvası haline gelmesinde işte bu telkinler âmil oldu. Bu telkinler dini bütün Müslüman olan Mehmet Akif'i bile çileden çıkarmıştı. Kılını kıpırdatmaya lüzum görmeyerek her şeyi Tanrıdan bekleyenlere Safahatı'nda yıl-

dırımlarını yağdırırken şöyle haykırır : «Demek ki her şeyin Allah, yanaşman, ırgadın o — Çoluk çocuk ona ait: lâlan, bacın, dadın o... — Ya sen nesin? Mütevekkil! Yutulmaz artık bu! — Bifaz da saygı gerektir... Ne savgısızlık bu?»

Tanrıya da, dine de saygıyı unutanların hep Tanrı adına etrafa saçtıkları zehirler yüzünden bütün, Şark, o arada milletimizde yaşama şevkini, çalışma hevesini, hamle kabiliyetini geniş ölçüde kaybetti. Sınırlarımız her gün daraldıkça insanlarımızla teşebbüs zihniyeti de o nisbette azalıyordu. Kılıç kuvvetiyle kazandığımız yerleri, tevekkül ve dua kuvvetiyle muhafaza edemiyeceğimizi üç asırlık tecrübe bile bize öğretemedi. Şer erbabı, dünya baş döndürücü bir süratle ilerlerken, tevekkül dozunu artırmak gerektiğini millete telkin etti. Bu zihniyet yüzünden milletçe bir uçuruma sürüklendiğimizi görerek yanıp yakıla aydınlık yobazların tekfir silâhiyle yere serildi. Bu hal, ta Büyük Atatürk'ün, bu milletin kaderini çelik iradesiyle yolundan çevirdiği güne kadar devam etti. Ancak Cumhuriyetten sonradır ki müsbet telkinlerin tesiriyle yaşama sevinci, dolayısıyla iş görme gücü halkımız arasına yavaş yavaş, yer yer, sızar oldu, bir hareket devri başladı. Ama üç asırlık ihmalin tahrihlerini üç yılda da, otuz yılda da gidermeye imkân yoktu. Her gün bu hızı biraz daha arttırmak, yaşama sevgisini en ücra köylerimizde kadar yaymak gerektiği bir sırada gene o kara kuvvet karşımıza çıktı, bu milleti batırmak için zehir saçmaya koyuldu.

Dini de birlikte kaybetmek istemiyorsak, bu çeşit din adamlarının maskelerini yüzlerinden almanın, İslâmın gerçek mahiyetini ortaya koymanın, bu dinin ilerlemeye, iyi yaşamaya, çok çalışmaya engel olmak şöyle dursun, bunları şart kıldığını öğretmenlerin zamanı gelmiştir.

GERİLİĞİN ÇELİŞMELERİ

Çevrenize ibret gözüyle bir bakın: takside, otobüste, kamyonda, berberde, kahvede, evde, çarşıda, her yerde baş köşeye asılmış bir levha: «Allahın dediği olur.» İnancınırlar mı bu levhanın dediğine, onu asanlar? pek sanmam. Çünkü yaşadıkları dünyaya alıcı gözle baksalar görürler ki şu yeryüzünde yüzyıllardır olup biten her şey onların isteklerinin tam tersi yönde gelişmiştir ve gelişmektedir. Her şeyin Tanrının takdiri ve buyruğu ile olup bittiğine inansalar, onun buyruğu ile olan işlere ve girişlere karşı durmak gereğini duymazlar. Demek ki, derler, Tanrı bizim düşündüğümüzden tersini beğeniyor ve insanları o yöne götürüyor. Atatürk gelmiş, bu yurdu en karanlık günlerinde en korkunç bir yıkılıştan kurtarmış, aydınlığa çıkarmış, iyiye, güzele götürmüş. Demek ki Tanrının takdiri böyleymiş, derler. Demokrat Parti, sözüm ona, dini tutuyorum derken türlü fesatların, kötülüklerin, ahlâkdışı davranışların batağına saplandığı için 27 Mayıs olmuş ve bu gidişi destekleyenler, cezalandırılmışlar. Gene onların mantığını kullanırsak, bütün bu olaylar Tanrının dileğiyle, buyruğu ile meydana gelmiş, Allahın dediği olmuştur. O halde ne diye kızarlar bu olaylara, ne diye karşı gelmek, değiştirmek için ellerinden geleni yanlarına komazlar. Oysa ki Allahın hikmetinden sual olunamayacağını, Allahın takdirindeki sebepleri insan aklının alamıyacağını da gene kendileri söylemezler mi?

Fransızlara karşı savaşlarında Cezayirlileri öğerler ve beğenirlerdi. Şimdi hür Cezayir'in başkanı, din adamlarının son F.L.N. kongresinde devletin toplumcu gidişini çekıştirmeleri üzerine, onlara dönüp şöyle bağırmıştır :

«Sosyalizmin İslâmlıkla bağdaşmıyan yönü yoktur. İslâmlığı ilerlemeye düşman yönde kullanarak lekelemeye çalışanlar şunu bilsinler ki, bugüne kadar bunu yapabilmek fırsatını bulmuşlarsa bu sadeco gösterdiğimiz aşırı müsamahanın sonucudur.» İşte bu tutum da, Cezayir'in devrimcileri de, hepsi bizim kadercilerin kanısınca Tanrının dileğiyle ortaya çıkmışlardır. Sen hem «Allahın dediği olur» de, hem de olanlara karşı ayaklan ve kendi görüşünü Tanrının takdirinden üstün tut, İşte bu, çelişmelerin en büyüğüdür.

Aslını ararsanız dinlerin başlıca çelişme alanını teşkil eder bu konu. Dinlere göre insanlar bütün yaptıklarından sorumludurlar, öte yandan gene onlara göre her şey Tanrının dileği ve buyruğu ile olmaktadır. O halde insanların kendi iradeleri dışında olan hareketlerinden sorumlu tutulmamaları gerekir. Bu temel çelişme karşısında insan, aklını kullanarak kararını verecektir: Ya insanlar bütün hareketlerinde özgürdürler, hiçbir gücün e'kisi altında değillerdir, öyle olunca elbette yaptıklarından sorumludurlar, ya da her şey Tanrının dileğince olmaktadır, o halde kimsenin kimseyi cezalandırmaya hakkı yoktur. Ama yobaz kafası böyle ince hesaplara girmez. Hem «Allahın dediği olur» levhasını gözünün önüne asar, hem de kendi düşüncesine uymayan ya da kendine zarar veren her olaya karşı —Tanrıya karşı geldiğini aklına bile getirmeden— ayaklanır.

Bunları söylerken bu mantık dışı kadercilik görüşüne katıldığımı sanmayın. Elbette ki insanlar kesin anlamı ile kaderciliğe inansalar yaşamak ve durumlarını düzeltmek için küçük bir gayret göstermemeleri gerekir. Öyle ya, siz çalışın ya da çalışmayın, kaderinizi değiştirmek madem ki elinizde değildir, madem ki, rızık da bütün belâları da veren yalnız Tanrıdır, o halde ne demeye tatlı canınızı sıkarsınız? Siz kılınızı kımıldatma-

sanız da çorbanız önünüze gelecektir. Bu inanışta olanlar için sigortanın da, her türlü tedbirin de, temizliğin de, sağlığı korumanın da hiçbir önemi yoktur, hattâ bir bakıma Tanrıya güvensizlik olacağı için günahı da olabilir. Doğu'yu böylesine geri bırakan da bu inanış değil midir? Gerçi bu kanıları aşılayan din adamlarının önüne, çalışsın ya da çalışmasın, çorbaları gelmiştir ama, Tanrıdan değil, aldattıkları kullardan gelmiştir. Buna karşılık bu inanışın kurbanı olan milyonlarca insan da açlıktan, hastalıklardan, tedbirsizliklerden kırılmış, ormanlar yakılıp yıkılmış, verimli topraklar çöle dönmüş, vaktiyle büyük uygarlıkların canlı izlerini taşıyan ülkeleri bilgisizlikle tembelliğin koyu sefaleti kaplamıştır.

İşte Atatürk, İslâmı bu korkunç kadercilik saplantısından ayıramadığı için devlet işlerini kesin olarak din işlerinden ayırması ve din adamlarının dünya işlerine karışmalarını yasaklamak zorunda kalmıştır. Atatürk'ün lâiklik ilkesi bu bakımdan bir uygarlaşma ve ilerleme ilkesi olarak ortaya çıkar. Bu yüzden de uygarlığın nimetlerine inanmış aydın kafaların tam desteğini kazanmıştır. Gene onun için yobazların başlıca saldırı hedefleri olmuştur. Bakın ne diyor Nurcuların başı bu konuda : «Lâiklik ile dînsiklik arasında bir fark mevcut değildir. Hristiyanlık dünyevi esaslara sahip olmadığı için din ile dünya işlerini birbirinden ayırabilir. Reform hristiyanlıkta mümkündür. Türk devrimleri dahi, hristiyan reformunun bir taklidinden ibarettir.» (Said-i Nursi: Mektubat, 1958, s. 401). (1)

Bu açık sözleri için Kürtçü Said'e teşekkür etmeliyiz. Çünkü Atatürkçülerden biri bu düşüncüyü ileri sürmüş olsaydı, hemen protestolarla karşılaşır ve dînsizlikle suçlanırdı, ama kendini peygamberlerle bir tutmaya kal-

(1) Çetin Özek: Nurculuğun İcyüzü, Milliyet, 9.4.1964.

kan kişiler hakkında böyle bir suçlama yapılamayacağı için o, her aklına geleni söyleyebilir.

Bir kere bu adamın 1958 yılında gösterdiği cürete bakın: Lâiklik ile dinsizlik arasında bir fark yoktur, diye-biliyor da anayasamıza ve devlet düzenimize yöneltilen bu ağır suçlamaya karşı sorumlulardan tek kişi harekete geçmiyor. Ama işin bu acıklı yanını bir kenara bırakalım da asıl üzerinde durulacak noktaya gelelim. Şimdiye kadar İslâmlığın ilerlemeye engel olup olmadığı sorunu çok tartışılmış ve her seferinde din adamları «hâşa» diye ayağa kalkmışlardır. Nurcu Said ise sözünü esirgemiyor. bu konuda: «Hristiyanlık dünyevi esaslara sahip olmadığı için din ile dünya işlerini birbirinden ayırabilir. Reform hristiyanlıkta mümkündür.» fetvasını vermekle hiç farkında olmadan hristiyanlığın üstünlüğü iddiasını ortaya atmış oluyor. Değişmez ilkelere bağlanan bir yaşama düzeni zamanla çürümeye, ilerlemekten yoksun bir ortam içinde kalıplaşıp kalmaya mahkûmdur. Bu tehlikeye işaret eden aklıbaşında kişilere karşı din adamlarımız her zaman «ahkâmın zamanla değişebileceği» kuralının dinimizce kabul edilmiş olduğunu, dolayısıyla ortada böyle bir tehlike bulunmadığını ileri sürmüşlerdir. Bakın işte, Nurcu Said onlara da karşı çıkıyor ve bu hükmü tanımadığını açıkça ilân ediyor. Reformlar Hristiyanlıkta olabiliyor diyor, onların dini buna müsaittir. Şu halde hristiyanlar dinlerine istedikleri reformları uygulayarak ilerlemenin önünde hiçbir engel tanımayabilirler. Nitekim öyle de olmuştur. Ama İslâmîliğe gelince gene Nurcu başına göre, her yenilik dine aykırıdır. Olamaz. Böylece, Nurculuğun İslâmın ilerlemeye karşı olduğu ilkesini de benimsediği kendiliğinden ortaya çıkıyor. Ama ilerlemeden yoksun bir toplum zamanla paryalık durumuna düşüp yıkılacağı için bu kanıda olanlar doğrudan doğruya İslâmîliği ortadan kaldırmaya çalışıyorlar demektir. Zaten İs-

İslâm ülkeleri hep bu çeşit inanışların elinde tutsak kaldıkları için değil midir ki geri kalmışlar, Batının sömürgeci durumuna düşmüşler, ancak Batılı düşüncelerin etkisi altında gelişen aydın Müslümanların çetin savaşları sonunda yeni yeni uyanmaya başlamışlar ve kendilerini bunca yüzyıl geriye atan gücün nereden geldiğini kavrayarak ona karşı harekete geçmişlerdir. Şimdi bizim bir ricamız var: İslâm dini adına konuşma yetkisini kendilerinde bulanlar lütfen aralarında tartışıp kesin, bozulmaz bir sonuca versinler bu konuda: İslâm dini bütün reformlara, yeniliklere karşı mıdır, fıkıh'ın İslâm'ın dini esaslarından ayrılması imkânsız mıdır? Kısacası İslâmlık ilerlemeyi engel midir, değil midir? Biz bu konuda aydınlanalım ve tutumumuzu ona göre ayarlayalım.

Gazetelerimizde üstüste yapılan ifşalar, yobazların devrimlere karşı açtıkları savaşın yasalarımızla ne hazin bir çelişmeye düştüğünü açıkça önümüze sermiş bulunuyor. Meğer artık Kur'an kursları dönemi çoktan aşılmış da Medreseler bile kurulmuş. İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğünün bu konuda iki yıl önce verdiği rapor da hiçbir işlem görmemiş. Acı gerçekler bunlar! Devletin gözü ve hoşgörüsü altında bir yandan Devrimlere karşı gelecek kişileri yetiştiriyor, sonra bunların toplumumuz içinde yarattıkları tehlikeli akımları önlemek için durmadan tedbirler alıyor, emniyet kuvvetlerini harekete geçiriyoruz. Geçen gün gazeteler yazıyordu. Büyük illerimizden birinin merkezinde bir günde takkeli, sarıklı bin kişiyi toplamış polis. A, efendim! Kılık yasası yeni mi çıktı? Bu yasa karşı tek tük göze çarpan aykırılıklar neden vakitinde kovuşturulmadı? Zamanında uyanık davranılsaydı iş böyle bin yurttaşı birden sırf başındaki nesne için karakollara götürmek tuhaflığına varmazdı. Hep kendi ektiklerimizi biçiyoruz.

Yalnız gericilik mi? İşportacılık öyle, gecekonduculuk

öyle, kaçakçılık öyle. Önce hoşgör, görmemezlikten gel, adam sen de, ne olmuş sanki de, iş çığrından çıkıp uygar düzeni sarsacak oranlara vardı mı polisin bile gücünü aşacak büyük bir sorunla karşılaş ve elni şakağına atarak ne yapacağını düşün dur.

Uygar bir ulus olabilmemiz için galiba en önemli şey, yasa saygısını ilkin yasaları uygulamakla görevli kişilerimize aşılabilmek.

BAŞKA ÇELİŞMELER

Şu Batı uygarlığı düşmanlığını ele alalım. «Biz kendi geleneklerimize dönelim, bize ne gâvurun yaşayışından? Onu taklide kalkmak İslâmlıkla bağdaşamaz,» diyorlar. Batının ne eğitim sistemini istiyorlar, ne sanatını, ne sinemasını, ne radyosunu, ne sporunu. Hepsi «bid'at» onlar için, yani dine aykırı olarak ortaya çıkmış yenilikler. Batı harflerini istemiyorlar, Batı bilimini istemiyorlar. Batıdan gelen turistleri istemiyorlar. Bunların bize kendi yaşayışlarını getireceklerinden, geleneklerimizi bozacaklarından korkuyorlar.

Yurdumuzda İslâmın tarih kalıntıları, ne kadar zorlasanız, bin yıla çıkmıyor. Ondan öncesi, Grek, Roma, daha öncesi Eti, Sümer. Kazılar yapıp herbiri bir hazine değerindeki tarih kalıntılarını ortaya çıkardınız mı gâvurun tarihine hizmettir diye kızıyorlar.

Hıristiyanlık ilk adımlarını bu topraklarda atmış. Tabii birçok izler hâlâ duruyor o çağlardan. Bunları, turistik bakımdan değerlendirmeye kalkıştınız mı, «bakın hele şu zındıklara, kiliseleri ortaya çıkarıp onarıyorlar» diye üstünüze yürüyecek oluyorlar. Bütün bu tarih ve tarihöncesi servetlerinin memleketimizin kalkınmasında oynayacağı rolü, dolayısıyla Müslüman halkımıza sağlayacağı faydaları hiçe sayıyorlar. Yunanistan'la aramızda çıkan ş

Kıbrıs faciasını bir Batı düşmanlığı hareketinin başlangıç noktası yapmak için çırpınıyorlar. Durup dururken yaratılan şu Ayasofya'nın oamie çevrilmesi dâvasına bakın.

Amerikalılar milyonlar harcayıp ve yıllarca çalışıp Ayasofya'nın duvarlarını kaplayan nefis freskleri, kalın sıvaların altından kurtarıp uygarlık dünyasına armağan ettiler. Her gün yüzlerce turist bunları hayranlıkla seyreliyor. Müslüman, resim karşısında namaz kılmaz. O halde nedir istedikleri? Bunca masraf ve emek pahasına ortaya çıkarılması bize büyük bir şeref kazandırmış olan bu şaheserleri yenibaştan bir kireç tabakası ile örtmemizi mi? Böyle bir hareketin Türk barbarlığını dillerine dolamış düşmanlarımızın eline aleyhimize bir propaganda yapmak için ne büyük bir fırsat vereceğini düşünüyorlar mı? Ama kafalarında bir parça düşünme gücü olsa, zaten böyle bir teklifle ortaya çıkarlar mıydı? Tek amaçları, Atatürk'ün yapıtlarından birini daha yıkmak.

Bütün gayretleri, bizi Batı uygarlığına bağlayan son ilintileri de koparıp atmak. Ne yapmak için? Biz düşman bir dünyanın ortasında tek başımıza mı yaşayacağız? Yoksa, Doğuya dönelim mi diyecekler? Doğu, Avrupa'nın doğusundan tutun, Asya'nın uzak doğuda bittiği noktaya kadar Bolşevik dünyası. Onlara mı döneceğiz? Zaten aşırı solcularımızın istediği de bu. Biliyorum, Neuzübillah! diye ayağa kalkacaklar. Kalkacaklar ama, dillerinden düşürmedikleri komünist tehlikesine bu tutumlarıyla nasıl yardımda bulundukları ortada. Dayanabileceğimiz ne kalıyor geriye? Araplar mı? Biraz da bu konuyu inceleyelim.

Arap dünyası bugün boydan boya sosyalist liderlerin elinde. Gericilerinizin, anlamını bilsinler bilmesinler dillerinden düşürmedikleri demokrasi, semtine uğramıyor bu dünyanın. Bu dünya, bizim gericilerimizin yaptıkları gibi, her yeniye ve doğruya «komünist» damgasını vurmuyor.

Tam tersine, komünizme de, bu ideolojinin hâkim olduğu ülkelerin devlet adamlarına da kucak açıyor, şu sakallı Castro'ya bile bir büyük devlet başkanına lâyık saygıyı gösteriyor.

Bizim gericilerimizin sözlerine bakın: Arap her şeyin üstünde; komünist her şeyin altında. Öte yanda Arapla komünist kolkola, kucak kucağa. Bizde Atatürkçüleri komünistler diye süpürge sopası ile kovalayan softalar, bu saklanamayacak gerçeği görmemezlikten gellyorlar. Gerçi bugün Arapta da Batı düşmanlığı var. Bu bakımdan bir noktada birleşiyorlar ama, Arap batı ile din uğruna uğraşmıyor, emperyalisttir diye, kapitalisttir diye —ve sosyalizm adına— uğraşiyor. Oysa ki, bizim softaların hepsi hem kapitalizmden, hem de emperyalizmden yana. Gene de Araptan fazla Arapçı.

Kavm-i Necib-i Arab'a başının üstünde yer veriyor, ama tepesine onunla birlikte Mao'yu da oturttuğunun farkında değil. Ya da değilmiş gibi görünüyor. Bu kadar körlük olabilir mi, bu kadar gaflet olabilir mi? Onun için görünüşe bakarak gericiler arasında da kökü dışarda propagandanın etkilerini arayanları nasıl suçlayabilirsiniz?

Şimdi bizim gericilerin tutumuna bakın siz: Sovyetlerle Batıya karşı, onlar da Batıya karşı. Sovyetler Araplarla çok sıkı bir yakınlık kurmuş. Onlar da aynı şeyi yapmamızı istiyorlar. Sovyetler, Arap - İsrail anlaşmazlığında Arapların yanında İsrail'e karşı cephe alıyor. Bizim softalar da aynı şeyi yapıyor ve İsrail'le dostluk kuran hükümetimizi siyonizmle suçluyorlar. Gönderdiği dumdum kurşunları ile Kıbrıs'ta her gün birkaç Türk'ün kanına giren Nâsır'ı bir yandan alkışlarken, bir yandan da Kıbrıs'a çıkarma yaparak bizi Batı dünyasından ayırmadığı için hükümete çatıyorlar. Gelin görün ki Komünizm dünyası ile bu kadar iyi anlaşabilen ve bu kadar paralel bir po-

litika güden bu adamların tek silâhları da komünizm tehlikesi.

Atatürkçülere karşı uzun yıllardır verdikleri çetin savaşlarda hep bu silâhı kullanarak yer yer üstünlükler sağladılar, hâlâ da sağlamaktalar. Komünizmin ne olduğunu bizde kimsenin, hele devletin güvenliğinden sorumlu kişilerin bilmemesinden yararlanıyorlar bu sinsî taktiklerinde. Onun için de bu konudaki koyu cahilliğin sürüp gitmesinde çıkarları var. Anayasanın garanti altına aldığı konuların hepsine saldırmamanın hür, yalnız her türlü sol düşüncenin yasak olmasını istiyorlar. Sol düşünce dedikleri şeyin en başında da tabii Atatürk'ün ilkeleri var.

İşte pek az kimsenin üzerinde durduğu bir büyük çelişme alanı daha gerici cephenin.

Gerici cephenin bir başka şaşırtıcı çelişmesi de şurada: İrkçılarla şeriatçıların aynı safta elele vermesi.

İrkçilik, adı üstünde, Türkçülüğün bir aşırı koludur. Türkçülüğün kurucularından biri ve en büyük düşünürü olan Ziya Gökalp, Türkçü'ydü ama ırkçı değildi. Türkçe konuşan, kendini Türk sayan herkesin Türk sayılması gerektiği kanısındaydı. Türkçüler arasında bir avuç kış, sanki ulusumuz pek kalabalık, pek birlikli imiş gibi, onu bölmenin, zayıflatmanın çaresini aradılar ve Hitler'e özönerek, onun bile yürütemediği bir sapık ideolojiyi bu memlekette yayabileceklerini sandılar. Bir de baktınız, ikinci göbeği Ermeniye, Araba, Çerkese ya da Arnavuda dayanan birtakım kişiler kan ve soy Türklüğü dâvasının savunucusu kesilmiştir, sanki sağlam bir nüfus kütüğümüz varmış ve sanki medenî kayıtlarımız asırlardır yurtttaşların sicillerini Müslüman, Hristiyan'dan başka kaydetmiş gibi Türkleri Öz Türkler ve sonradan Türkleşmişler diye iki bölüme ayırarak bu ikincileri birincilerin emrinde aşağı bir tabaka olarak kullanmak gibi deli saçması bir düş'ün propagandasını yapmaya kalkıştılar, hât-

ta daha da ileri giderek Rumelilik - Anadoluluk ikiliğini bile körüklemekten sakınmadılar. Aralarında bakanlık mertebesine kadar yükselerek Türk kültürüne büyük zararları dokunanlar bile olmuştur. Şimdi bu tip insanların Araba ve memleketi araplaştırmak isteyenlere karşı tutumları ne olmak gerekir? Elbette ki böyle bir akımın tam karşısında yer almaları gerekirdi. Nitekim, Türkçülük akımı ilk başladığı zaman —henüz sağcılık solculuk bizde keşfedilmemiş olduğu için— en büyük savaşını Ümmetçilere karşı vermiş ve Müslümanlar arasında fark gözetmeyen Medrese softaları ile uğraşmıştı.

Din softalarına gelince, onlara göre değil ırkçılık, milliyetçilik bile müslümanlıkla bağdaşmaz. Muhammed'in ümmeti kardeştir ve aralarında ne dil, ne ulus bakımından bir ayrılık söz konusu olamaz. Irkçılık dâvası gütmek bid'attır, gûnahtır. Muhammed'in ve Tanrının ilkeleri ile taban tabana zıt bir tutumdur. Nitekim birçok din adamları, bu arada Kürtçü Sait, bunu açıkça belirtmişlerdir yazılarında.

Ama şimdi ne görüyoruz? İslâmcılarla ırkçılık aynı gazeteler, aynı dernekler, aynı sloganlar çevresinde sınıksı birleşmişlerdir. Çünkü karşılarında ortak bir düşman var: Atatürkçülük, yani Batıcılık.

Yapıları gereği böylesine birbirini tepen iki ideolojinin, velev bir ortak düşman karşısında bile olsa, aralarındaki doldurulması imkânsız görüş uçurumunu bir yana bırakarak böylesine can ciğer kuzu sarması olmaları hangi akıl ve mantıkla açıklanabilir? Bu ne büyük, ne inanılmaz bir çelişmedir.

Bütün bu anlattığımız gerçekler ortada, su götürmez bir açıkliktadır. Daha bunlar gibi nice nice çelişmeleri vardır gericilik cephesinin. Ama bu konuları ağızlarına bile almazlar, tartışmasına asla yanaşmazlar. Bilmemezlikten, görmemezlikten gelirler onları. Çünkü, bu konular üzerinde durmak işlerine gelmez.

AVRUPALI OLMAK

Uzun görüşmeler, duraklamalar, pazarlıklar ve kararsızlıklardan sonra nihayet biz de girdik Avrupa ortak pazarına. Gerçi, imzalanan anlaşmaya göre, bu giriş ancak beş yıl sonra ortakların konuyu yeniden ele alıp gözden geçirmeleriyle, belki dört yıllık yeni bir uzatma döneminin sona kesinleşecek ve işlemeye başlayacak. Ama olsun, o topluluğa ayağımızı bir kere attık, üye adaylığımızı kabul ettirdik sayılır. Bu da bir başarı. Yunanistan Pazarına girdi, biz dışarda kalsaydık gerçekten utandırıcı bir duruma düşecektik diyenler var.

Ortak devletler arasında, belli bir zaman sonra bütün gümrük sınırlarının kaldırılması ereği güden bu anlaşmaya girmemiz ekonomimiz bakımından yararlı mı olacak, yoksa zararlı mı? Bu konuyu yetkili uzmanlar konuşadursunlar, bugün yurdumuz için, bütün anlaşmalar ve pazarlar dışında tek başına kalmaktan daha korkulu bir sonuç olamayacağına göre, bu pazarın üyesi olmamız çaresizdi bizim için. Sakıncalarına gelince, elbette faydaları ne kadar büyük olduğuna kimsenin şüphesi yok. Avrupa'nın yüzyıllardan beri endüstrileşen ve son savaştan sonra bu alanda dev adımlarıyla ilerlemiş olan güçlü devletleri karşısında biz yarım yamalak bilgilerimiz ve esnaf tezgâhlarından bozma fabrikalarımızla çıkacak, yalnız bütün pazarda değil, kendi memleketimizde de, eşitsiz bir rekabetin bütün saldırılarına göğüs germek zorunda kalacağız. Aklımızı şimdiden başınıza almazsak, yarın ya sayım suyum yok deyip bu oyuna başlamadan yarıda bırakmak, ya da körpe endüstrimizin ileri Batı

memleketlerinin rekabeti karşısında karton bir şato gibi yıkılışına tanık olmak zorunda kalırız.

Önümüzde beş, hattâ uzatmaya başvurulursa dokuz yıllık bir dönem var. Giriş koşulları dereceli olduğuna göre rekabetin bütün ağırlığını duymamız için önümüzde daha on onbeş yıllık bir süre var demektir. Bu süre, kendimize yeteri kadar çekli düzen vermemiz için yetecek mi? Bu sorunun cevabı, gerek yöneticilerimizin, gerekse sanayicilerimizin gösterecekleri anlayış, doğruluk ve yurtseverliğe bağlı olacak. Biz, daha çok vakit var diye, bugünden işe koyulacak yerde yan golip yatarsak kader saati gelip çattığı zaman kapılacağımız telâş ve acelenin bize bir yararı olmayacağını şimdiden bilelim.

İlkin bir kafa değişikliğine ihtiyacımız var. Bugün sanayiimizin daha çok katakullî, aldatmaca, yutturmaca hesaplarına dayanan tutumunu alıcıya güven aşılacak, başarıyı fiyat kırmakta değil, kalite üstünlüğünde arayacak bir zihniyetle değiştirmezsek Batı ile rekabet edebilmekte bize on yılın değil, yüz yılın bile yetmeyeceğini anlamak için bir ekonomi uzmanı olmaya hiç ihtiyaç yoktur. Sımsıkı gümrük duvarlarının korunmasında yürütülebilen bu kapkaççı zihniyetin, koruyucu duvarlar yıkıldığı gün, topyekûn iflâsla sonuçlanacağı ve sanayimizle birlikte memleketi de iflâsa sürükleyeceği apaçık ortadadır.

Bu, işin ekonomik yönü, Ama ortada olan bir gerçek var. Artık hem Avrupa Konseyinin, hem de Avrupa Ortak Pazarının üyesiyiz. Gidiş öyle gösteriyor ki pek uzak olayan bir gelecekte Avrupa Birleşik Devletleri'nin bir parçası olmaya da adayız. Oysa ki, içimizde hâlâ Panislâmizm, ya da Pantürkizm düşleri kuranlar, Batı uygarlığı mı üstün yoksa Doğu uygarlığı mı? tartışmasını sürdürmek isteyenler, bir yandan Viyana kapılarına at koşturduğumuz günlerin özlemini duyarken bir yandan da kurtuluşu çöl ufuklarından doğacak güneşte arayanlar

var. Yanımız yöremiz bir gelenek sözüdür tutturmuş kişilerle, yüzyıllardır Batının kapılarını kapayarak bizi bozgundan bozguna sürükleyen, sonunda önüne gelene el açacak duruma düşüren prangalarımızı öpüp öpüp başlarına koyan cezbelilerle dolu.

Avrupa kadını artık bikini ile plâjlarda değil, en kalabalık caddelerde dolaşıyor. Bu yaz bizim harap sokaklarımızda burunlarının ucuna kadar çarşafli kadınlarımızla karşı karşıya da geldiler ve birbirlerini hayretler içinde süzdüler. Batı uygarlığını benimsemiş devletler arasında, Avrupa birliğini meydana getirecek topluluk içinde böylesi aykırı bir durumun ne zamana kadar sürüp gidebileceğini tahmin ediyoruz?

Gümrük ve pasaport kaçakçısı hacılarımızla, camilerde rakip kovalarken tabanca ile beş on kişiyi yere seren imamlarımızla, kadınların çıplak göğüslerine doğurganlık muskası yazan ermiş kişilerimizle, oy peşinde her yeniliğe düşman kesilmiş, gündüz külâhlı, gece silâhlı politikacılarımızla, temizlik imandan gelir sözünü dillerine dolayıp pislik içinde yüzen dinî bütünlerimizle, hastalıkları üfürük bereketi ile tedavi eden şarlatanlarımızla, çarşaf-ları ayda bir değişmeyen, geceleri oparlör gürültüsünden, tahta kurusu ve sivrisinek kaşıntısından uyunmayan birinci sınıf otellerimizle, ramazanları gündüz yemek vermeyen lokantalarımızla, her gelen yabancıya gâvur diye yan gözle bakan baldırı çıplaklarımızla, tozdan topraktan ferman okunmayan bozuk kaldırımlarımızla, otomobille-riyle gelen turistleri geldiğine geleceğine pişman eden trafik kargaşalığımızla, Beyoğlu caddelerinde yol kesip adam soyan kabadayılarımızla, evet, evet bütün bunlarla giriyoruz Avrupa Birliğine, bütün bu ayıplarımızla. Bir Türkiye yolculuğu dönüşü bu gördüklerini gazetelerine yazan yabancılara da kızıyoruz üstelik, kızmak hakkını kendimizde buluyoruz.

Yok yok, boşuna aldatmaayhım kendimizi. Avrupalıların bize kucak açmaları bizde Avrupa uygarlığının ortak yanlarını bulduklarından, bizi de Batılı saydıklarından değil, açık açık söylüyorlar zaten maksatlarını, Bolşevik tehlikesine karşı Avrupa sınırını kendilerinden oldukça uzaklarda tutmaya yaradığımızdan, —o da nazlana nazlana— yardım ediyorlar bize, günün birinde usanıp da Nâsır gibi yön değiştirmeyelim diye. Koşullar değiştiği gün bu ilginin de uçup gideceğini hesaba katmalıyız.

Kendimize kendimiz yar olmadıktan sonra başkasının sadakasıyla gül gibi geçinebileceğimize güvenimiz daha ne zamana kadar sürebilir? Atom enerjisi, füzeler ve suni peykler çağında biz hâlâ kendi elceğimizle, kotarıp topraklarımıza musallat ettiğimiz kuraklığa dua berekâtıyla çare aramaya kalktıkça ne o özlemini çektiğimiz uygarlığa erişebilir, ne de şu yeryüzünde rahatça bir ömür sürebiliriz.

İlkin şu sorunun cevabını açık yüreklilikle vermeliyiz: Tanrı insanları yeryüzüne, sürünsünler ve süründükleri ölçüde öbür dünyanın nimetlerinden yararlansınlar diye mi göndermiştir?

Bizim çoğu bilgisiz din adamlarımızın iddiası bu. Nitekim, ortaçağda hristiyan din adamları da bu dâvayı güdüp uygarlığın gelişmesini önlemeye çalışırlardı.

Karar verelim, eğer Tanrının dileği buysa ve biz bu dileğe uyacaksak, ortak pazarmış, mecburi öğretimmış, plânmış, kalkınmaymış, bütün bu gâvur icadı ıvır zıvıra boş verip öbür dünyayı hak etmek için sere serpe uzanalım topraklara da bu çile hayatının biran önce sona ermesi için hep birlikte dua edelim Tanrıya. Yok, kendimize insan dediğimize göre insanca bir yaşayışımız olmasını gerekli görüyorsak ilkin şu din adına bize yolumuzu şaşırtanların elinden yakamızı kurtarmaya bakalım. Dinin bu olmadığını, olamayacağını söyleyen gerçek din adamları-

nın başımızın üstünde yerleri var, ama ille de bizi aç, sefil, perişan bırakmaya gayret odip, bir yandan sefaletimiz arttığı ölçüde Allah indinde makbul olacağımıza bizi inandırmaya bakan madrabazların topluluğumuz için alkolden de, esrardan da daha tehlikeli bir zehir olduğuna karar verelim.

BİLİM VE DİN

Halkının büyük bir bölümü hristiyan olan Lübnan'ı bir yana bırakırsanız, bugün Arabistan Yarımadasını paylaşan on Arap devleti içinde demokrasi ile yönetilen tek ülke kalmadı. Cezayir, Tunus, Fas demokrasiden uzak henüz.

Ya öbür İslâm devletleri? Sudan, Pakistan, İndonezya diktatörlük, Afganistan mutlak krallık. Geriye sayılmaya değer ne kalır? Türkiye ile İran. Topu topu iki Müslüman devleti var demokrasiye hâlâ sarılmakta direnen. Ama ikisinde de biçimsel demokrasi hem güdümlü, hem sallantıda görünüyor.

Gerçekten umut kırıcı bir görünüş! Yirmiye yakın İslâm ülkesi içinde demokrasi ile iyice kaynaşmış, ileriye doğru güvenle giden tek devlet yok, gerçek olan bu. Üzerinde aynı ulusun yaşadığı geniş bir toprak parçası ikiye bölünmüş din ayrılığı yüzünden. Müslüman olan Pakistan, denediği demokrasiye dayanamadı, diktatörlükte karar kıldı. Hindistan'sa, komünistlere bile parti kurmak hakkını tanımış geniş bir özgürlük havası içinde ulusal birliğini pekiştirmiş, rahatça gelişiyor.

Bu su götürmez gerçeklere bakarak, İslâmlıkla demokrasinin bağdaşamayacağı sonucuna mı varacağız? Bu gözlemimi söylediğim bir tanıdık, «İyi ama, İslâm dini dinlerin en demokratik olanı değil mi? İlk Halifeler işbaşına seçimle gelmiyorlar mıydı?» dedi. Orası ayrı konu. Biz, akademik bir bilim tartışmasına girmiyoruz. Sadece bugün bütün dünyanın gözleri önünde oluşan bir gerçekten söz açıyoruz. Eğer İslâm dini aslında demokrasiye en yakın din idi de sonradan çığırından çıkarılıp yanlış yollara

ürüklendi ise, kaynağa dönüş için dinde reform şart olmuyor mu? Oysaki İslâm dininin en demokratik din olduğunu savunanlar dinde reformun sözünü bile ettirmek istemiyorlar. O halde kendileri de inanmıyorlar savundukları teze.

Gene din alanında öteden beri bir başka tartışma konusu vardır İslâm ülkelerinde. İslâm dini, ilerlemeye engel midir, değil midir?

Bu sorunun ortaya atılmasına bile kızar sofular. «Ne demek?» derler. «Hâşâ! Mübarek dinimiz asla manii terakki değildir.» Ama bu cevabı bize verip de, daha arkalarını döndükleri anda başlarlar o «manii terakki olmayan» din adına fetvalar vermeye! Çalgı çalmak günahdır. Gâvur malı, haramdır. Sonra deneysel birimin bulup ortaya koyduğu yasaları ağızınıza aldınız mı neuzubillâh kâfir oldunuz gitti..

Bakın örneğin, gazeteler yazıyor. Güneydoğu illerinin müftüleri arasında yapılan bir toplantıda din adamlarının misafir öğrenci olarak okullara devam etmeleri istenince, bir müftü, yerinden fırlamış, «fizik ve kimya ile din hocalığı olmaz» diye kükremiş. Bu yargıya bakacak olursanız, ya fizikle kimyadan vazgeçmek gerekecek, ya da din adamından. Oysa ki, ancak fizik ve kimya bilen din adamları İslâmlığı ilerlemeye engel olmak ithamında ku tarabilir.

Bir başka örnek: Bir İmam Hatip Okulu öğrencilerinin dersleri boykot etmek kararına yönelten, bir dergide okuduğumuza göre, okul müdürünün tufan efsanesinin bilimsel gerçeklerle uyuşamayacağını söylemesi olmuş. Peki, ne yapsaydı bu öğretmen müdür? Bir coğrafya, ya da fizik öğrenmeniyse, dünya yuvarlak olduğuna göre bütün dünyayı örtecek bir su baskınının olamayacağı gerçeğine inanmak zorundadır. Biri, kendisine bu konuda düşünce-

sini sorduysa, riyakârlık edip düşündüğünün tersini mi söyleseydi?

Dini baskıdan kurtulduğundan beri Batıda dev adımlarıyla ilerleyen bilimin yüzyıllarca süren araştırmalar ve deneyler sonucunda vardığı gerçekleri yakından bilen bir aydın kişi, elbette ki, dünyanın bir haftada yaratıldığı efsanesi gibi Tufan efsanesine de, Âdem'le Havva'nın yaratılış efsanesine de inanamaz. Zaten bu esfanelerin kitaplı dinlerin ortaya çıkmasından çok önce yaşamış Sümerlerle Etiler arasında da yaygın olduğunu bilir.

Hristiyan kitapları da söz eder bu efsanelerden, uzun zaman bunların savunuculuğunu da yapmıştı bu din. Ama bugün, Hristiyan din adamları artık bilimin kesin gerçekleri karşısında bu çeşit efsanelerin savunuculuğunu yapmanın temsilcisi oldukları dinleri de gözden düşüreceğini bildiklerinden, böylesi tartışmalara girmezler. Öküzün boynuzunda sallanan dünya masallarıyla uyutulmuş bir çocuğun bilimin gerçekleriyle yüzyüze gelince yalnız bu efsanelere olan inançlarını değil, kendilerini aldatmış olan din adamlarına güvenlerini de kaybedeceklerini bilir, ona göre davranırlar.

Bilimle din çatışması, tarih boyunca pek uzun sürmüş, barış, bilimin karşısına çıkmaması, bilimin de din konusunu ele almaktan sakınması temeli üzerinde kurulmuştur. Bundan başka çıkar yol da yoktur.

•Hiç birşey kaybolmaz, hiç birşey yoktan var olmaz• diyen fizik - kimya yasası, cahil din adamını çileden çıkarır. Ama fizik - kimya okumuş olan bir din adamı, bu yasayı pek tabii bulur ve ona karşı gelmenin dine bir yasayı pek tabii bulur ve ona karşı gelmenin dine bir adamı, yurdunu sever ve pasaportsuz, kaçak dövizle yapılmış bir Hac ziyaretinin sevaptan çok günahı olacağını takdir eder. Büyük çoğunluğu okumuş ve bilime karşı gelmeyen din adamlarının bulunduğu bir memlekette din

ilerlemeye engel olmaktan çıkar, ahlâka, doğruluğa yararlı bir araç haline gelir.

Niçin duruyoruz sık sık bu konu üzerinde? Çünkü, ilerlemek ve çağdaş uygarlık seviyesine erişebilmek için bütün Batı dünyası gibi demokrasi düzeni içinde kalmak şart. Demokrasi düzeni içinde kalmanın başlıca şartı da: ilerlemeye engel olmayan bir ortam içinde rahatça gelişmek. Öte yandan, İslâm ülkelerinin demokrasi düzeninde tutunmakta da, hızla ilerlemede de büyük güçlüklerle karşılaştıkları bir gerçek. Şu halde, ortada ortak bir etken var: Din. Bu din, ulusların hayrına mıdır, değil midir? Elbette hayrına olmak gerekir. O halde, onu bir takım cahil din adamları yolundan saptırmışlar, yanlış yönlerle sürüklemişler. Bir kere bu gerçek üzerinde ilerleyebilmek derdinin çaresini aramak kolaylaşacak.

Ne mi yapacağız? Bir din adamı, din hocası fizik ve kimya ile bağdaşamaz dedi mi, fizik ve kimya ile bağdaşamayan bir din adamının bugünün uygarlığı ile de bağdaşamıyacağını söyleyerek inancını kendine saklamasını rica edeceğiz.

Uzay çağında hâlâ hurafelere bağlı bir din öğretimi ile yetişecek kuşaklardan ulusun yalnız zarar göreceğini daha anlamadıysa hiçbir zaman anlamayız.

DÖNÜŞ YOLU

Bir topyekûn geriye ve kötüye gidişe karşı, Atatürk devrimlerinin kişisel çıkarlar uğruna ayaklar altına alınışına karşı, bir başıboş ve ilkesiz yönetime karşı, yurttaş yurttaş düşman eden bir devlet tutumuna karşı Türk gençliğinin canını dişine takarak ayaklanması hareketi 28 Nisan 1960 da başladı ve 27 Mayıs 1960 da, ordunun da bu harekete katılarak işe el koyması ile amacına erişti.

28 Nisan 1960 dan bu yana köprülerin altından çok sular aktı, güvendiğimiz çok dağlara kar yağdı, çok umutlar kırıldı, çok ülküler pas tuttu, çok ilkeler bir yana atıldı.

O çıkış noktasından bu yana hayli yol teptik, az gittik uz gittik. Şimdi arkamıza dönüp bakmanın sırası. Acaba bizi ereklerimize ulaştıracak yolda epey ilerlerde miyiz, yoksa masalın dediği gibi bir arpa boyu yol mu gitmişiz?

Biz böyle diyeceğiz, 1960 yılına göre elbet bazı bakımlardan ilerdeyiz. Ama elde ettiklerimizi umduklarımızla karşılaştırırsak çok gerilerde kaldığımızı söyleyenleri haklı bulmamak elden gelmez.

Çok ilerdeyiz. Çünkü Devrimleri, sosyal ilerlemeyi kanatları altına alan yeni bir anayasamız var. Bu anayasayı açıkça çiğnemeye kalkışacaklara karşı yurdun bütün canlı gücünün elbirliğiyle karşı koyacağına şaşmaz güvenimiz var. Sağa sola, ileri geri ne kadar aksamalar olsa da, doğu kurnazlığı yolu ile bu memleketin kaderini gerici ve çıkarıcı yönetime çevirebileceklerini umanların hiçbir zaman bu topraklar üstünde bekledikleri ortamı bulamayacaklarından şüphe etmiyoruz. Bir büyük uyanma ve uyarma olmuştur ulus ölçüsünde. Yurdun yüzyıllardır içinde bunaldığı, üstlerine kat kat gizlilik perdeleri çekilmiş el sürülmez birtakım korkunç gerçekleri, ortaya dökülmüş, muskayla yurt dertlerine derman bulunamıyacağı gerçeği pek çok kafaya dank etmiştir. Keyfe göre, çıkara göre üstünde oynana oynana yamalı bohçaya dönmüş bir küflü iktisat politikasının, yerini yarım yamalak da olsa bir plânlı ekonomi güdümü almıştır. Eshabı kehf uykusundan uyandırılan öğretim çevreleri bir eğitimin seferberliğine sürüklenmeye zorlanmaktadır. Yobaz propagandasının parasını toplamaya alışmış politika cambazlarının yurdu yeniden eski bozuk düzenine çevirme gay-

etleri karşısında bütün zinde kuvvetlerin direnişi bu çeşit zorlamaların şakaya gelmeyeceğini bilene bilmeyene bir kere daha öğretmiş olsa gerek.

Bütün bunlar geçen yılların olumlu yanına sayılacak kazançlar. Ama bunlar yanında nice iç açıcı sonuçlar da var. İkin, eski iktidarın çıkarıcı politikası tasfiye edilince ülusun bozulmuş olan birliğinin kolayca yerine geleceği umulmuştu. 28 Mayıs'tan sonra göze çarpan manzara da bu inancı güçlendirdi. Ama zamanla sıkı tutum gevşetilip çeşitli oyunlar işe karışınca bölücü ve zayıflatıcı habıs ruhun dirildiği, eskisinden de güçlü bir halde çalışmaya koyulduğu görüldü. Bütün ileri ve aydın görüşlere karşı köy köy, mahalle mahalle bir sinsi propaganda, yalanla, iftira ile beslenen bir kin telkini yayıldıkça yayıldı, yanlış anlaşılmış bir özgürlük düşüncesinden cesaret alarak bugünkü kargaşanın tohumlarını attı.

Seçimsiz ve aydın bir Kurucu Meclis'in eline geçen yeni bir anayasa hazırlamak fırsatı da memleket gerçeklerinin yerini alan kitabi bir demokrasi anlayışına kurban edildi. Okuma - yazma bilmeyenlere seçim hakkı tanımayan bir kayıt bu memlekette hem ilköğretimi hem de gerçek demokrasiyi yerleştirecek bir kurtarıcı hamle iken buna yanaşmadı ve ileri Batı ülkelerine yaraşır bir ulusa: egemenlik anlayışı gerçekte ulustan çok bir profesyonel politikacılar egemenliğinin devamını sağladı.

Birtakım nazariyecilerin dört elle sarıldıkları çift meclis sisteminin bir parti diktatörlüğü ihtimalini önleme bakımından hiç mi hiç etkisi olamayacağı gerçeği anlaşılmadı. Eylül 1981 seçimleri bu gerçekleri apaçık ortaya çıkarınca en çok şaşırانlar da o nazariyeciler oldu. O gün bugündür işte bir bocalama içindeyiz. Hiç vakit kaybedilmeden alınması gerekli tedbirler bu bocalayış ve kendi kandırdıkları seçmenlerin kölesi haline gelmiş birtakım politika çıkarıcılarının tutumları yüzünden geri ka-

dı. Bu durumun zaman zaman memleket ölçüsünde yarattığı ağır hava ve onun sonucu tehlikeli olayların ne kadar çok aydının demokrasiye olan inancını sarstığını hep biliyoruz. İster istemez bu deveyi güdeceğiz.

Böylesine tehlikelerle dolu bir hava içinde gereken ilk şey bütün Atatürkçü ve devrimci kuvvetlerin aralarındaki görüş ayrılıklarını bir yana bırakarak tek cephede birleşmeleri, ortak tehlike ortadan kalkıncaya kadar olsun saflarını sıklaştırmaları olmalı değil miydi? Oysa bunun tersine şahit olduk. Aydınlar dediğimiz topluluk da bugün hayli dağınık ve bölünmüş bir manzara gösteriyor. Yurdu uçuruma sürükleyen bir tehlikeli gidişe karşı koyma sırasında 1980 dan önce tek cephe halinde görünen gazetecileri bir göz önüne getirin; Falih Rıfkı Atay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Nadir Nadi, Bedii Fâik, Metin Toker, Cihat Baban, Çetin Altan, İlhan Selçuk, Burhan Felek ve daha pek çok yazarların bugün aynı cephede ve aynı görüşte olduklarını ileri sürebilir miyiz? En akla gelmedik pürüzler veya kişisel meseleler ne yazık ki bu birliğe son vermiş, yurdumuz bütün tehlikelerden sanki büsbütün sıyrılmış gibi bir başıboşluk Atatürkçü cephenin de temellerini içten içe kemirmeye başlamıştır. Bir küskünlük, bir umutsuzluk hali, hattâ zaman zaman bu saydıklarımızdan bazılarını karşı cephenin işine yarayacak tutumlara bile sürüklemiştir. Sanki kesin zafer sağlanmış da, iş ganimetlerin paylaşılmasına gelmiş gibi bir didişme ve dalaşma bu cepheye çok zarar vermiş, karşı yandakilerin de cesaretlerini arttırmalarına yardım etmiştir.

Bunun yanında, gene yanlış anlaşılmış bir özgürlük kavramının verdiği rahatlıkla yurt içinde suç işleyenlerin sayısı artmış, güvenlik kuvvetlerine karşı gelme hareketleri çoğalmış, disiplinsizlik örnekleri devlette örgütleri içine yayılmış bir sorumsuzluk ve aldırma zihniyetinin

kötü etkileri dürüst yurttaşları rahatsız eden ve yarınlarının emniyetinden şüpheye düşüren bir ortam yaratmıştır. Temelleri çok önce atılmış olan bir ahlâk dışı gelişme şu son yıllarda azalacak yerde artmış olduğunu görmek bütün iyiniyet sahibi yurttaşların uykularını kaçırmaktadır.

İçine düşürülmüş olduğumuz çıkmazın en korkunç yanı da buradadır. Ekonomik ilerlemeler ne olursa olsun bir ahlâk düzelmesi ile desteklenmedikçe yurt kalkınmasının hayal olmaktan ileri gidemeyeceğini söylemek fazla kötümserlik sayılmamalıdır. Bütün iyiye, doğruya, güzele gidiş hamlelerini, yurt içinde bir çeşit beşinci kol gibi davranan, her türlü yurt sevgisini ve ahlâk ölçüsünü kaybetmiş kişiler bile bile baltalamakta, gûya Devrimci kuvvetleri yıpratmak için giriştikleri bu geniş baltalama hareketinin yurdun temellerini sarstığını ya görmemekte ya görseler bile bunu umursamamaktadırlar.

Bütün bu saydıklarımızdan çıkan sonuç: Yarınımızı güvende saymamıza yardım edecek bir ortamdan henüz çok uzaklarda bulunmaktayız. Asıl kötülük de devrimlere karşı olan ve amacına erişmek için her yolu maşru sayan gözü dönmüş bir kitlenin iktidarı elden bırakmamak için giriştiği savaşta yenilgiyi bir türlü kabul etmiyerek olanca gücüyle uğraşmaya devam etmesidir. Bu şartlar içinde bütün Atatürkçü, namuslu aydınlara düşen tek cephede toplanmaları, ütopyaları bir yana iterek günümüzün şartları içinde devrimlerden neler kurtarılması mümkünse onunla yetinmeye rıza göstererek aralarındaki birliği kiskançlıkla korumalıdırlar.

ARTAN HUZURSUZLUK

Düşünün, 27 Mayıs'tan sonra, ta seçimler yapıp Meclisler iş başına gelinceye kadar bugünkü huzursuzluk var mıydı bizde? Gerçi oturmamış, geçici bir rejimle yönetilmenin tedirginliği içindeydik. Ama profesyonel tahrikçiler yılıp sindikleri için ortalığı böylesine karıştırmak fırsatını bulamıyorlardı. Üstelik yeni anayasanın ışığında yeni ve dürüst bir demokrasi hayatının memleketi kurtaracağı umudunu aydınların büyük bir çoğunluğu paylaşıyordu. Seçimlerden sonra İkinci Cumhuriyet kurulur kurulmaz daha ilk günden bu umut suya düştü. Ortalık birden karıştı. Artık bir daha dirilmeyesiye kapanmış olduğu sanılan eski rejimi diriltmek sevdasına kapılanların yaygaraları arasında yeni düzen daha ilk adımlarını atarken yok olmak tehlikesiyle karşılaştı. Bu ilk kriz, yurdu 27 Mayıs'ta kurtarmış olan kuvvetlerin sıkı ve dayanışmalı tutumu sayesinde tehlikesizce atlatıldı.

Ondan sonrasını biliyorsunuz. İzlenmesi bile gözleri yoracak kadar hızlı bir tahtaravalli oyunu, bir köşe kapmacalar gitti. Politika hayatımızın dalgalanışından, içindekileri bilmeyiz ama, seyredenlerin başı döndü. Hani hastanelerde hastaların başları ucunda ateşin seyrini gösteren grafikler vardır, yükselişler ve inişler birbirini kovalar. Tıpkı onun gibi, o ne atılışlar, ne fırlayışlar, sonra yüz seksen derecelik o ne hızlı dönüşler ve şimşek hızıyla inişlerdi onlar! Ama her inişin bir çıkışı oldu ve her dönüşün bir ters dönüşü. En usta gözbağcıların, hokkabazların hünerlerini geride bırakan bu eşsiz emsalsiz perendeleri anlatacak gücü bulmak zor kalemde. Hâlâ ağzımız

bir karış açık, döneclikte, yalancılık ve iftirada böylesine bir ustalığın karşısında insanlığımızdan utanıyoruz.

Yok yok, artık demokrasinin normal cilveleri olmaktan çıktı bu oyunlar. Ahlâk ve mantık sınırlarını alabilmesine zorlayan bu tersinden hünerlere ad takmak bile zor. Politika değil bu seyrettiğimiz komedyanın adı. İnsanlık hiç değil, Partiler arası münasebetler bizdeki futbol kulüpleri taraftarlarını ayıran anlamsız kinleri, garazleri de aşmış, eski tulumbacı kavgalarına rahmet okutan bir sevelyeye erişmiştir. Nerdeyse ailelerarası kan dâvalarının bir geniş ve heybetli agrandismanına tanık olacağız şu birliğin, elbirliğiyle ırzına geçtiğimiz saf ve günahsız halkımız arasında.

1946 dan beri hep sen - ben kavgasıyla geçti ömrümüz. Ciddi ve gerekli işleri bir yana bıraktık, birbirimizle didiştik durduk. Sonunda bıçak kemiğe dayandı ve kahraman ordumuz bu korkunç gidişe son verdi. On yıl boyunca durmadan suç işlemiş olanlar hak ettikleri cezalara çarpıldılar. Tabii arada kurunun yanında yaş da yandı. Asıl önemli suçlulardan bir kısırı kovuşturma dışı kalırken birtakım aldatılmışlar yada sadece parmak kaldırmışlar da gitti okkanın altına. Umduk ki bu korkunç şamar artık kendimizi toplamanın zamanı geldiğine hepimizi inandıracak ve millet temsilciliğinin parsa toplama alanı olmadığını bilmeyenlere öğretecektir. Ne gezer!

Ordu ile gençliğin baskısı altında yeni bir anayasa yapılmış ve eski devrin hesabı açılmayaşıya kapatılmıştır. Yeni anayasamızın eseri olan İkinci Cumhuriyet, üstünden sünger geçilmiş eski defterleri karıştırmak için değil, yeni bir ahlâk ve kalkınma düzeni içinde ulusun bunca zamandır geri kalmış işlerine bakılsın, yıllar yılı ihmale uğramış yaraları sarılsın diye kurulmuştur. Topyekûn geri dönüp geçmişin çirkefleri arasında o yağma çağının kemik artıklarını aramaya kalkışanlar bizi yolumuzdan alı

koymasalar canlarının istediğini yapsınlar diyebilirdik. Ama öyle olmadı, iğrenç kokuları hâlâ midemizi bulandıran bir fesat ve ihanet çağını bir yandan millete bir altın devir diye sunma yolu ile baştan çıkarabildiklerini milletin te kendisi olarak kabul ettirmeye kalkanların ilki yıldır bizi nasıl yerimizde saydırdığını yüreklerimiz yanarak seyrediyoruz.

Atatürk ne demişti? Hatırlarsınız: «Yobazların bir tehlike teşkil ettiği hayaldir. Bu türlü insanların din ve imanla hiçbir samimi alâkaları yoktur. Dinî taassup onlar için bir nüfuz ve menfaat âletidir. Bu sayede bir taraftan halkı, diğer taraftan hükûmeti aldatarak, kendileri hesabına nüfuzlu bir mevki yaratırlar ve her suretle menfaat cerrerderler. Bunlar hükûmete sokulup; halk bizim her sözümüzü dinler, bizim dediğimiz yerine getirilmelidir, diye şantaj yaparlar. Sonra halka dönüp hükûmet bizim avucumuzun içindedir; sakın bizim sözümüzden çıkmaya kalkışmayınız diye tehditte bulunurlar. Yani bizzat halk arasında hiçbir nüfus ve kuvvete malik olmadıkları halde simsarlığını yaparlar.»

Şimdi Atatürk'ün o kartal görüşünün keskinliğiyle çizdiği bu tabloda «yobaz» sözünü biraz genişletip «yobaz politikacı» ile değiştirdiniz mi, bugünkü durum apaçık tanımlanmış olur. Gerçekten de öyle, 27 Mayıs'ta bayram yapan halkımız sakın sakın olup bitenleri ibretle seyrederken bu yobaz politikacı tipli mahalle mahalle, köy köy dolaştı ve akla hayale gelmez yalanlar dolanlarla, alaşağı edilen idarenin bir iman ve fazilet rejimi olduğu, onu yıkan kuvvetin ise dinden imandan yoksun birtakım komünistlerden ibare bulunduğu iftirasını yaymaya koyuldular. Kandırabildiklerinin oylarıyla meclislere geldiklerinde ise bütün millet arkamızdadır, milleti yalnız biz temsil ediyoruz nakaratıyla anayasayı bir ikinci defa çiğnemeye kalkıştılar. Tabii gereken dersi almakta gecikmediler. On-

ları İsmet Paşa kurtardı. Kurtarana düşman kesilip ortalık biraz mayna olunca yenibaştan fırladılar meydana ve gene aynı oyunu tekrarladılar, ama her seferinde şakanın dozunu biraz daha kaçırarak. Cepheden hücumla sonuç almayı imkânsız gördüklerinden bir çeşit komita, yeni de-yimiyle komando savaşları vererek karşılarındaki kuvvet-leri yıpratacaklarını ve günün birinde peşinde koştukları iktidar meyvasının dalından kucaklarına kendiliğinden düşüvereceğini hesaplıyorlardı. 27 Mayıs'tan yana olanla-sa yalan ve iftira kampanyasının zamanla aşınacağı, etki-sini kaybedeceği ve boşa çıkacağı, dolayısıyla ses çıkar-mıyarak sabretmenin en doğru yol olduğu düşüncesindeydi, bizce her iki taktik de yanlıştı. Bir kere geçmişçiler, sar-dıkları gibi ulusun tutmadığı bir partinin değil çoğunluğu hiçbir partiye bağlı olmayan Atatürkçü ve yurtsever genç-likle ordunun karşısındaydılar. Gericilerin taktiği sadece yalan ve iftira kampanyasından ibaret kalmıyor, karşılaş-tıkları durumun pasifliği ölçüsünde artan bir şımarıklıkla ulusu birbirine düşürmeye çalışıyorlar, bir halk ayaklan-masını hazırladıklarını kulaktan kulağa değil, onbinlerce insanın toplandığı meydanlardan haykırıyorlardı.

Bizce Demokrat Parti'nin haklı şikâyetleri önlemek için yasaları da, anayasayı da çiğneme pahasına izlediği şiddet yolu ne kadar tehlikeli idiye anayasayı ve yasa-ları açıkça çiğneyenlere karşı bunları savunmakla görevli kuvvetleri görevlerinden alıkoyucu bir politika da o ka-dar tehlikeli sonuçlar doğurabilirdi. Yasalar yürütölmek için yapılır, bunların yürütölmesini zorlamak ya da ön-lemek aynı derecede hukuk dışı tutumlardır ve aynı teh-likeleri yaratır.

ÜLKÜCÜLÜK DENEN BİR ŞEY VARDI

Karşımda oturan sevimli yüzlü, düzgün sözlü genci hayretle dinliyordum. Toplumumuzda ne zamandır adı hiç anılmayan birşeyden, ülkücülükten söz açmış, gerçekten inanmış insanlara özgü o iç ateşiyle konuşuyor. Yeni bir öğretmen. Bir iki yıldır bir Anadolu lisesinde çalışıyor. Görevine dört elle sarılmış. Kendi gibi yurdun yükselmesi için canla başla çalışmak gereğine inanmış gençler yetiştirmek başlıca amacı. Bu yolda henüz ele, dişe gelir birşeyler yapamamış ama, yapacağına inanıyor. Bir iki öğrencisinden umutlu. Ya öğretmen arkadaşları? Bu soruyu ona, içini açtığı bir Bakanlık ileri geleni de sormuş. «Kaç kişi var senin gibi düşünen okulunda?» demiş. İyi-niyetli genç, düşünmüş düşünmüş, ülkücülükte gerçeklere bağlı kalmanın önemini bildiği için: «Ne yazık ki tek başınayım» demiş. Bunun üzerine görmüş geçirmiş eski öğretmen, ona: «Öyleyse aman ayağını denk al,» diye öğüt vermiş. «Birşeyler yapmaya çalışırken ölçüyü elden kaçırma, arkadaşlarını tedirgin etme, hele hâdise çıkarmamaya çok dikkat et.» Sonra sözlerine şunları ekledi: «Çünkü tek başına olduğundan, coşkunluğun aşırı bir gayretkeşlik sayılacağı için sen suçlu kalırsın. Gelecek müfettiş daha başlangıçta seni haksız bulmaya hazırlanmış olacaktır. Onun için ayağını denk al.»

Bu hiç beklemediği sözler düşündürmüştü onu, biraz üzmüş de. Ama yılmamış daha, yılmayacağını da sanıyor.

Birden dayanamadım. «Ah, dedim, bilseniz sizin gibi ne çok genç tanıdım. Ülküden söz açıldı mı kor parçası kesiliyorlardı. İçlerindeki ateşin hiç sönmeyeceğine sarılmaz inançları vardı. Ama aradan yıllar geçtikten sonra

ne zaman bir tesadüf onlardan birini karşıma çıkaracak olsa o eski ateşli delikanlıyı tanımakta güçlük çektim. Hayatın seline kendini kaptırmış, çoluğa çocuğa karışmış, türlü dertler enerjisini yıpratmış, heyecanını aşındırmış, hevesini kırmıştı. O eski coşkunluğundan söz açıldı mı «Ne kadar safmısınız o zamanlar! Ne boş hayallere kendimizi kaptırmışız!» diyorlardı. «Dünyaya düzen vermek bize mi kalmıştı? O iri lâflar karın doyurmazmış. Sen ay başında sarı defterini burnuna dayadı mı bakkala ne cevap vereceğini düşün.» diye acı acı gülümsüyorlardı.

«Ama,» diyor karşımda oturan genç, «ben istesem de başka türlü davranmam ki. İçimden birşey dürtüyor beni. Böyle olmam gerektiğine inandığımdan değil, başka türlü olamadığımdan bu karakteri taşıyorum. Onun için değişebileceğimi de hiç sanmıyorum.»

«Elbette,» diyorum ona, «elbette içinizden geldiği için ülkücüsünüz, ısmarlaması olmaz zaten bunun, gösteriş için olanları hemen sırtıverir. Benim sözünü ettiğim o bir zamanın gençleri de tıpkı sizin gibiydiler. Başka türlü olamadıkları için ülkücüydüler. Başka türlü olamadıkları için de başka türlü olamayacaklarını sanıyorlardı. Oysa ki içinde bulundukları şartlar hiç de o ateşi körükleyecek cinsten değildi. Çevrelerinde hor görülecekler, tek başlarına kalacaklar, ezileceklerdi. Ukalâya çıkacaktı adları. «Şuna da bak, kendini birşey sanıyor, herkese ders vermeye kalkıyor bacaksız,» diye söyleneceklerdi ardından. Hattâ yüzüne karşı. Sonra en ateşli ülkücülük yıllarının bir hesabını çıkarmak gelecekti günün birinde akıllarına. «Uğraştın, didindin, iyi güzel ama, aldığın sonuç ne?» diye soracaklardı kendi kendilerine. O zaman sonucun acıklı durumu karşısında ellerini şakaklarına atıp uzun uzun düşüneceklerdi. «Haksız değilmiş yahu bana çıkışanlar,» diyeceklerdi, «işte kaç yıldır akıntıya kürek çekip duruyorum. Ne oldu sanki? Taşıma suyla değirmen döndürme-

ye kalkıştığımı iyice anlıyorum artık. O kadar yılı boşuna harcayacağıma büyük sözü dinleyip kendimi beğendirmeye çalışsaydım şimdiye kadar ben de bir bultaya sap olup gitmiştim,» diye boşuna harcanmış yıllarına acındıkları günler de olacak üstelik.

«İnşallah siz de bir gün bu muhasebeyi kendi kendinize yapmak ihtiyacı duymazsınız. Çünkü sonucun başka türlü çıkacağını pek sanmıyorum. Bakın koca lisede tek kaldığınızı söylüyorsunuz. Demek ki öğrencileriniz üzerine etkiniz de o nisbette zayıf olacak. Oysa ki zaten okul dışındaki yaşayışları onları durmadan tam tersi yöne çekip durmakta. Öğretmen, sıkıntılar içinde bulanırken bakkalın apartman sahibi olduğu bir toplumda yaşadığını göstermemek kabil mi ona? Bu kadar nankör olan memurluk hayatında ise destiyi kıranla geri getirenin bir tutulduğu da nasıl gözünden kaçabilir?»

«Düşüncelerinizi öğrenmek için sizi beş on yıl sonra tekrar görmeyi çok isterdim,» diye bitirdim sözlerimi.

Ülkücü genç yanımdan ayrıldıktan sonra belki de «çok karamsar bir gününe rastladım,» diye düşünmüştür arkamdan. «Kâğıt fiyatlarına yapılan beklenmedik zam ortalığı kapkara görmesine sebep olmuş herhalde.» Keşke böyle düşünmüş olsa. Ne de olsa hakkım yoktu ona tuttuğu yolun böylesine karanlık bir tablosunu çizmeye. Bize böyle tektük değil, yığınla ülkücü insan gerektiğine inanmıyor muydum? Hiç de elverişli olmayan şartlar içinde nasılsa yetişebilmiş bir ülkü aşğını da daha ilk adımlarında yıldırmanın faydası neydi?

Gerçi doğruydı söylediklerim. Hiçbir aşırılık yoktu görüşümde. Acı tecrübelerimin sonucunu bir dertleşme ihtiyacı ile açıklamıştım. Ama ne de olsa yapmamalıydım bunu. Zaman ve günün şartları heves ve gayretini iyiden iyiye aşındırıncaya kadar hak bellediği yolda yürümekten geri durmamalıydı. Hoş durmayacaktı zaten. Bu yaşta

insana herşey tozpembe görünür. En aşılmaz doruklar bile eğilir önünde kişinin.

Ama asıl konuya gelelim. Gerçekten nasıl unuttuk böylesine biz ülkü diye birşey olduğunu? Toplumun sağlığı için ekmek kadar gerekli birşey olduğunu. Oysaki ne çok sözü edilirdi daha on yıl öncesine kadar. Ne çok tartışılırdı üzerinde. Örnekler verilir, yollar çizilir, Ferhad'ın dağlar delen kazması gibi bir güçte tasvir edilirdi bize. Sonra ne oldu? Ülkü sözü ancak okul çocuklarının hep bir ağızdan okudukları —bilmem mânasını anlayarak mı?— sözlerden biri halinde kaldı dudaklarımızda. Ta eski zamanlardan kalma bir fosil gibi görünmeye başladı gözlerimize.

Evet, çok zamandır hiç ağzına alan olmamıştı da onun için birdenbire şaşırtmıştı beni bu beklenmedik ülkü konusu...

AHLÂKTAN YANA

Gelin sizinle şimdi 1 Ağustos 1950 tarihli Varlık'ta çıkan «Kurtuluş Yolu» başlıklı yazımın bir bölümünü okuyalım. Bakın ne demişim o yazımda :

«Yavaş yavaş karşısında devleti, kendisine sadece fenalık etmek isteyen bir düşman ve memuru haraç ödeyen bir zorba gibi görmeye başlamış bir millete Demokrat Parti, irtikâpla mücadele konusundaki vaktleriyle bir kurtarıcı gibi görünmüştür. «Kanımızı emen bu parti gitsin de yerine kim gelirse gelsin» düşüncesinin akın akın seçim sandıkları başına götürdüğü insanlar, şimdi işte, kendilerini yıldırılmış olan eski gidişin baştanbaşa değişmesini bekliyorlar.

«Demokrat Parti iktidara daha yeni gelmiştir. İdare bünyemizde uzun yıllar boyu birikmiş molozların bir iki hafta veya ay içinde temizlenmesi gibi bir mucize beklemeye hakkımız yoktur. Bütün istediğimiz bu partinin vaatlerini unutmaması ve icraatıyla her an millete hatırlatmasıdır.

«Usanç vereceğinden hiç korkmasınlar: Milleti verdikleri sözün samimiyetine ancak tekrarlar inandırabilirler. Millet bu mücadelenin bahsini bile işitmeye hasret kalmıştır.

«Genç ve değerli Ulaştırma Bakanımız Tevfik İleri'nin Balıkesir'de halkla yaptığı bir konuşmada söylediği sözleri gazetelerimiz derhal bağırırlarına bastılar, büyük puntolarla belirttiler: «Bu memlekette hırsız ve suistimalin kökünü mutlaka kazıyacağız ve millet kesesine el uzatmaya cür'et edecekler için gözümüzde bir damla yaş olmayacaktır.» diyen idealist Bakanın sözlerini biz sık sık

Cumhurbaşkanımızın, Başbakanımızın, İçişleri Bakanımızın ağızından da işitmek, teşkilâta gönderilen tamimlerde rastlamak isteriz. Tâ ki, bu teşkilât içinde millet zararına keselerini doldurmaktan başka bir düşüncesi olmayanlar, bu mücadele vaadinin bir defa söylenip sonra unutulmuş basit bir lâftan ibaret olmadığına kanaat getirsinler, kö-tülüğü benimseyenlerin yüreğine biraz daha korku sinsin.

Bir bu safça ileri sürdüğümüz dileğe bir de o tarihten sonraki olaylara bakın. Ne ibret alınacak şeydir o! Tefvik İleri'nin ağızından dökölüp de 1950 de yüreklerimize su serpmiş olan o sözleri, değil bir Cumhurbaşkanının ya da Başbakanın, hattâ aynı Tefvik İleri'nin de ağızından bir daha işitmek nasip olmıyacaktı. Anlaşılan yeni iktidarın acemi Ulaştırma Bakanı Tefvik İleri, eski günlerini hatırlayarak kendini bir talebe mitinginde sanmış ve heyecanla ileri geri birtakım sözler sarfettiği için büyüklerinden paparayı yemiş olacaktı ki, bir daha ağzına o ahlâk, fazilet sözlerini almaktan bucak bucak kaçınmıştır. Onun yerine ağzına bir milli sakızı dolayıp komünist kovalıyorum diye bir yığın Atatürkçü genci ordan oraya sürdürdü. Bakanlık emrine aldırdı.

O beklenmeyen ve hak edilmemiş 14 Mayıs zaferinden başları dönen Demokrat kabadayıları kendilerini işbaşına getiren millete olan vaatlerini bir kalemde silmekten çekinmediler ve bütün başarılarını sorusuz sepetsiz acele kurulmuş teşkilâtlarının görevlerine borçlu olduklarını sanarak millet yerine onları memnun etmenin yollarını aramaya koyuldular. Bu ise kolay iş değildi elbet. Bir yığın açıkgöz Demokrat Parti saflarına millet hayrına değil, sadece keselerini düşünerek doluvermişler ve türlü entrikalarla parti içinde kilit mevkilerini ele geçirmişlerdi. Bunların doymak bilmez iştahlarını doyurmak gibi yanlış bir yol tutmuş olan kodamanların artık faziletten, ahlâktan söz açmaya ne yüzleri ne de istekleri kalmıştı. Millet o

büyük devrimi ahlâk adına, fazilet adına yapmıştı ama, Demokrat Parti teşkilâtının çoğunluğu bu konularda başka türlü düşünüyordu. Onlar sadece şimdiye kadar Halk Parti'li kodamanların yararına işlemiş olan makinelerin bu sefer de kendi uğraşmış, yıpranmış, bozuk köy yollarını fersude ciplerle az mı arşınlamışlardı. Eee artık biraz da Cadillac'lara kurularak safa sürmek haklarıydı elbet.

Millete gelince, milletin sözü mü edilirdi ki. Bunca yüzyıllar çekip durmuş, açlığa alışmıştı nasıl olsa. Biraz daha kuşağı sıkar, kuyruklara girer, hak edilmemiş nimetleri paylaşanların afiyetine dua etmekten geri durmazdı elbet.

Bu düşüncelerle bir kere şu ahlâk sözünden bile korkar olduktan sonra arkası çorap söküşü gibi gelmekte gecikmedi. Yavaş yavaş erdeme bağlanmak şöyle dursun erdemin lâfını ettirmemek için ellerinden geleni yapar oldular. Kötülük, irtikâp çirkefine battıkça kendilerini ancak bu çirkefin içinde yaşamaya alışmış kişilerin tutabileceğini hesaplayarak böylelerini arayıp bulmak ve söküşü artık belli olmuş Partilerine yamamak için hiç birşeyi ihmal etmediler. Tereyağından kıl çeker gibi toplumun içinden en kötülerini, en zayıflarını seçerek cımbızla çekmekte doğrusu büyük ustalık gösterdiler. Bu bakımdan erbap kişiler olduklarını dosta düşmana ispat etmekte hiç sıkıntı çekmediler.

Yalanı dolanı baş silâhları halino getirdiler. En büyük yalanları da Atatürk devrimlerine bağlılık komedyası idi. Atatürk'ün hâlâ millet ve hole gençlik üstünde ne erişilmez bir gücü olduğunu bildikleri için ona açıkça cephe almaya cesaret edemediler. Ama eserlerini teker teker yok etmek için de her çareye başvurdular. Hayır demek âdetleri değildi. No istenirse peki derler, sözlerini de asla yerine getirmezlerdi. Kondilerinden olanlar dışında tabii. Temiz memur, dürüst yurttaş onların gözünde şüpheli

kişilerdi. Böylelerinden çekinmek gerektiğini düşünüyor ve ahlâk düşünülerinin en azılılarını böylelerini göz altında tutmakla görevlendiriyorlardı.

En büyük günahları bu yoldaki ayartıcı ve sinsi çalışmalarının toplum bünyemizde açtığı yaralar oldu. Bu yaraların öyle bir çırpıda kapanacağını sanmak en büyük gaflet olur. İçine düştüğümüz ahlâk fesadının biz daha yıllar yılı acısını çekmeye mahkûmuz. Dünün şakşakçıları çeşitli kılıklara bürünerek yeniden karşımıza birer ahlâk ve erdem havarisi pozunda çıkmakta gecikmiyeceklerdir. Nitelkim Devrim hareketinin üzerinden daha iki ay bile geçmeden bunların bir kısmı şimdiden kolları sıvanmış, şaşılacak bir yüzsüzlükle işe bile koyulmuşlardır.

Bütün yaptıklarını bir kalemde çizmiş, ayıplarının çirkef kokusu üstüne acele bir çarşaf sermiş, taptaze güleç yüzlerle karşımıza çıkıp bize fazilet dersleri verir olmuşlardır. Hattâ daha da ileri giderek namuslu kişilerden hesap sormak yetkisini bile bulur olmuşlardır kendilerinde.

DERTLİ ADAM

Bugün memleketimizde çeşitli meslekten insanlar uru-
sında en dertlisi hangisidir? diye bir soruyla karşılaşım
hiç düşünmeden «öğretmendir» karşılığını verirdim.

Başka meslekten olanların işleri tıkrında da bir öğre-
tmen mi tedirgin? Değil elbette. Ayrı ayrı dinlerseniz, dok-
toru, mühendisi, eczacısı, kimyageri, sanayicisi, tüccarı,
size işlerinde karşılaştıkları güçlükleri anlatmakla bitire-
miyecekler. Ama öylesi değil öğretmeninki. İçler acısı onun
hali.

Öğretmenin bugün içinde bulunduğ ve bunaldığı
şartları hangi yönünden ele alsanız yüreğiniz sızlar. Çün-
kü onun derdi, öteki memurlarınki gibi, yalnız kendisi
ile ilgili değil. Gerçi o da, bütün memurlarımız gibi, ge-
çim sıkıntısının yükünü omuzlarında bütün ağırlığı ile
duymaktadır. O da karısının eskimiş mantosunu, çocuk-
larının delinmiş pabuçlarını değiştirmek gerekince kara
kara düşünmekte, beklenmedik bir hastalığın reçetesini
eczacıya uzatırken elleri titremektedir. Sona ermiş bir
gazete, yada dergi abonesini yenilemenin bütçesinde aç-
cağı dükkânında gördüğü yeni yeni kitapların fiyatları ile
cebinde kalan son liralari karşılaştırdınca içini yakıcı bir
özlemin doldurduğunu duymaktadır.

Yaz tatillerinde bir deniz kıyısında dinlenmek, hat-
tâ arada bir, dış ülkelere kısa yolculuklar yapmak geç-
mez mi içinden? İnsan gibi yaşamayı, nice hamhatlatlarını,
sonradan görmelerin faydalandıkları dünya nimetlerinden
payını almayı istemez mi o da? İstemez olur mu? Ama
bütün bu yoksunluklarla da bitmiyor ki onun derdi. Kendi
çocuklarından başka, bir de yetişmeleri ellerine ve bil-

gisine emanet edilmiş yurt çocukları var ki asıl büyük derdi de bunlardır işte. Görüyor çünkü onların gönlünce yetişmediklerini, onları gönlünce yetiştirmeye gücü yetmediğini görüyor.

Bir kere yer darlığı var. Yer darlığı yüzünden çifte öğretim var, üçlü öğretim var. Hattâ dörtlülerinden söz edildiğine bile —nasıl yapılabileceğini aklına sığdıramadan— işitmiştir. Sabahlı, akşamlı, normal süresi içinde yapılan eğitimlerde bile aile yapısı sağlam olmayan çocukları gereğince eğitmenin güçlülüğünü tecrübesiyle görmüş, öğrenmiştir. Şimdi bir de öğrencinin ders saatlerini yarıya, hattâ üçte bire indirilince alınacak verimin ne olacağını kolayca hesaplamakta, karşılaştığı sonuçlar da bu karamsar hesapları fazlasıyla doğrulamaktadır.

Hani hocanın kavuk ısmarlaması misali. Başa göre olması şart olmadıktan sonra bir kavukluk bezden bir yerine üç, beş, hattâ onbeş kavuk çıkarmak işten değil. Ama neylersiniz ki, kavuk gibi öğretim de başa göre olmadı mı işe yaramıyor, sayı kabartmaktan başka.

Öğretimin ikileşmesi, üçleşmesi ile de işi bitmiyor. Bir de sınıflara, yirmi otuz yerine elli altmış öğrenci sığdırmak gerekiyor. Odanız büyükse, nefes payını da biraz kıt hesapladınız mı, sığmasına sığar tabii. Ne var ki okullarımız da şu otobüslerimizin haline döner. Sığma haddini durmadan zorladınız mı on yıl dayanacak otobüs üç yılda hurdaya çıkar. Otobüste bu sıkışıklığın zararı daha az. Çünkü, ama ayakta, ama rahatsız, gideceğiniz yere gene de ulaştırır sizi. Oysa ki haddinden fazla doldurulmuş sınıf, öğrenciyi, gideceği, gitmesi gereken yere ulaştıramaz pek. Çocuk öğrenmesi gerekenin yarısını ya öğrenir, ya öğrenemez. Öğretmen de otuz yerine altmış öğrenci yetiştirmiş olmanın zevkini çıkaramaz, çünkü bilir ki, öğrencinin sayısından çok kalitesi rol oynar memleketin kalkınmasında. Bunu bilir öğretmen, kendisine emanet

edilen çocukları iyi yetiştiremediğine yanar. Sınıf kalabalık olunca onları gereği gibi tanıyamaz, onlar üzerinde otoritesini kuramaz, hattâ ciddi bir eğitimin ilk şartı olan disiplini bile sağlamaktan âciz kalır.

Programlar, talimatlar, normlar aynen tatbik edilse sınıfın belki yarısının, belki yarısından çoğunun sınıf geçmeyeceğini bilir. Ama verim yüzde otuzun altına düştü mü bunun tek sorumlusu kendisiymiş gibi kabağın başında patlayacağını da bilir. Onun için notlarını kabartmak, bir alacak çocuğa üç, üç alacak çocuğa beş vermek zorunda kalır. Bunun vicdan azabını çekmek de ona düşer.

Öğretim kadar eğitimin de önemli olduğuna inanmıştır öğretmen. Ama okula başlayan inci gibi temiz çocukların da zamanla bozulmaya mahkûm olduklarını görerek yüreği parçalanır. Bir kere kötü muhitlerin, seviyesiz ailelerin yetiştirmesi, okula bozulmuş olarak gelen çocuklar vardır. Öğretmen bunların üzerinde yeteri kadar işlemek imkânını bulamadı mı bunlar iyi yanında düzeleceklerine en temiz arkadaşlarının da baştan çıkmasına, seviye kaybetmesine sebep olurlar. Atalarımız tevekkeli dememiş: üzüm üzüme baka baka kararır! diye. Bir de yarım günlük, çeyrek günlük öğretimin çocuklara zamanlarının büyük kısmını sokaklarda geçirmek fırsatını verdiğini ekleyin buna. Ne gelir öğretmenin elinden?

Bununla da bitmiyor iş. Okul sıkıntısının, yer sıkıntısının üstüne bir de öğretmenin sıkıntısını eklemek lâzım. Geçim sıkıntısının zorlanması durmadan seyrekleştiriyor öğretmen saflarını. Başka bir iş bulan dayıyor istifayı. 50-55 yaşlarında, yani en olgun çağlarında emekliye çıkarılanlar da cabası! Yeni yetişenler yetmiyor açılan gedikleri tıkamaya. Öğretmenlik mesleğini ne yazık ki bütün sevimli ve çekici yanlarından ettik. Yolunmuş tavuğa çevirdik. En idealist gençlerin bile hevesini kıracak engel-

lerle doldurduk. Şimdi ettiklerimizi biçiyoruz. Öğretmensizlikten kapanan ilkokullar mı, tek yada iki öğretmenle zar-zor idare edilen orta okullar mı, derslerinin çoğu vekil öğretmenlerce verilen liseler mi ararsınız, bütün acayiplikler bizde toplanmış. Sonra, bu çeşit bir eğitim sistemiyle yetişen gençlerin randıman düşüklüğünden şikâyet ediyor, suçu yeni kuşakların istidatsızlığına, havailiğine, ahlâk düşüklüğüne yükledik mi bütün sorumlardan sıyrıldığımızı sanıyoruz.

Ya yaraya tuz - biber eken köy okullarının o acıklı durumu! İyileri var, çok iyileri de var, kabul. Ama ortalama seviyemiz ne, ona bakmalı asıl. Öğretim mecburiyetini yürütebiliyor muyuz? Yürütebilmek için daha şu kadar öğretmene, şu kadar okula ihtiyacımız var, denmesin. Elimizdeki okullara devamı sağlayabiliyor muyuz? Öğretmeni, ilköğretim mecburiyetini yürütme bakımından köylü, muhtar, parti başkanı baskısından kurtarabiliyor muyuz? Bunlar sağlanmadıkça, bütün köyleri okula kavuşturmuşsunuz, ne fark eder?

Eğitimden maksat sadece okur - yazar kişiler yetiştirmek değildir. Aydınlığa kavuşmuş, üfürükçü yerine doktora inanan, yağmur duası yerine, ormanın tarlaları kuraklıktan kurtaracağını bilen, köyünde gazete okuyan kişilerle kazanılır medenilik savaşı. Bunu başaramadığımız müddetçe karanlığın yurdu bir örümcek ağı gibi sardığını bu atom çağında geriye doğru seferin hızlandığını görmeye katlanmamız gerek.

Bütün bu kötü şartlar içinde gene de görevlerini canla başla, aşkla şevkle yerine getirmek için didinen, bu uğurda hiçbir fedakarlıktan çekinmeyen öğretmenler yaşıyor aramızda. Geleceğimizden büsbütün umudu kesmeyişimiz de daha çok bu elleri öpülesi mübarek insanlar yüzündendir.

DEVİRİMCİ ÖĞRETMEN

Yurdun her yanından kopup gelen onbini aşkın Türk öğretmeni 20 Şubat 1963 günü Ankara sokaklarında buluştu, birleşti ve tarihimizde ilk defa olarak, büyük bir kuvvet olduğunu hem duydu, hem de bilmeyenlere duyurdu.

Bir kere daha anlaşıldı ki, bu memleketin ordusu gibi, gençliği gibi öğretmenleri de topyekûn Atatürkçüdür, her türlü geriliğin, din sömürücülüğünün karşısındadır. Milliyetçilik maskesi altında onu yobazlığa, ırkçılığa, şeriatçılığa âlet etmek isteyen kötü niyetli yada aklı kıt kişilerin bütün çabaları boşunadır. Bu ulu bilgi ağacının kökleri gibi yurdun en uzak köşe bucağına kadar yayılmış olan bu güçlü ülkü ordusu, yurt geleceklerini yerinde ve kaynağında görüp derdini çekmekten gelen bir inançla devrimlere karşı gelecek her kıpırdanmanın her zaman en insafsız düşmanı olacaktır.

İçtikleri antta bu gerçekleri bağırılarının olanca gücüyle bakın nasıl haykırıyorlar :

«Işık Atatürk! Yurdun en ücra köşelerine ışığı, hür ve müsbet düşüncayı götüracağız. Karanlıklarla savaştacağız. Halkçı Atatürk! Büyük Türk milletine mutluluğu, refahı ve huzuru çok görenlerin karşısındayız. Ülkücü Atatürk! Türk milletini, çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmada adsız, gönüllü, fedakâr ülkü erleriyiz. Devrimci Atatürk! Devrimlerin ışığında beslenmiş, gerçek milliyetçi Türk öğretmenleri olarak devrimlere kalkan kara elleri kıracak, kötü dilleri koparacak güçteyiz. Asker Atatürk! Sana saldıramıyanlar, artık öğretmene saldırıyor. Yanlarına komayacağız. Önder Atatürk, teşkilâtlı Türk öğretmen ordusu, 100 bin Kubilây emrindeyiz, izindeyiz. Milliyetçi Atatürk! Milli bütünlüğümüze, mutluluğumuza, kardeşliğimize kasteden her yıkıcının, her bölücünün karşısındayız.

Başöğretmen Atatürk! Eğitim hizmetlerinin gerçek sahibi Türk çocuklarının, Türk halkının vefalı dostu, biz öğretmenler seninleyiz. Bize inan, bize güven, huzurunda and içiyoruz, ölümsüz Atatürk.»

Türk öğretmenleri şimdiye kadar topluluğumuz içinde görev almış türlü meslek sahipleri arasında, en sahipsizi, en dilsizi durumundaydı. Bu, yurt içine alabildiğine dağılmış olmaktan, yalnızlıktan gelen bir çaresizlikti. Bir fabrikanın birkaç yüz işçisi bile bu yüzbinlik kitleden fazla sesini duyurabiliyordu. Ama bu gerçek günümüzde çok değişmiştir. Öğretmenlerimiz yer yer toplandılar, teşkilât kurdular. Dernekleri bölge birliklerine, onlar da bir federasyona bağlandı. İşte 20 Şubat toplantısı bu büyük birleşmeden doğan ilk müsbet olaydır.

Her yurttaşın hakkını aramaya, esirgenirse toplu bir zorlama yolu ile almaya hak kazandığı yeni Anayasa rejiminde elbette Türk öğretmeni de yıllar yılı çiğnenmiş olan haklarını korumak için sesini yükseltecekti. Ama dikkat edin, Ankara toplantısı sadece, ücretlerin artmasını isteyen bir işçi hareketinden çok daha geniş ve anlamlı bir davranış olmuştur. Türk öğretmeni herşeyden önce Atatürk devrimlerine, yeni Anayasanın ruhuna sadık kalınmasını istiyor, kalkınmamızın tek dayanağı olan bu ülkülere karşı olanlarla her zaman savaşıacağını ilân ediyor. Bu ülkücü, ulusçu bir topluluğun erkekçe haykırışıdır. Bu, öğretmen ordusunun, yüzyıllarca aldatılarak karanlıkta tutulmuş milletine, daha fazla aldatılmasına müsaade etmiyeceğini haykıran bildirisidir. Bu sese kulak verilmesi yerinde olur.

Bir kısmı kara izbelerde kara kafalı yobazlar tarafından zehirlenen Türk çocuklarının büyük çoğunluğunu bu Ata'sına bağlı inanç ordusu yetiştiriyor. Onun için yarı güçler dengesi daha da çok aydınlıktan yana ağır basacak. Bundan hiç şüpheniz olmasın. Kara kafalı yo-

baz, yarın Bakanlık koltuğuna kadar tırmanabilse dahi bu, kendi gücünün bilincine varmış büyük inanç ordusu karşısında keyfinin istediği gibi har vurup harman savuramayacak, gizli maksatlar büyük ve kutsal sözlerin perdesine bürünüp ortalığı kasıp kavuramayacak.

Şimdi bu teşkilâtlanmış öğretim ordusuna büyük bir iş düşüyor. Anayasaya karşı, kanunların apaçık yasağına karşı, türlü görevlilerin ihmal veya hoşgörüsünden yararlanarak ağlarını kuran, tuzaklarına düşürdükleri Türk yavrularını en körpe çağlarında bilime ve uygarlığa düşman etmeye çalışan örümcek kafalıların çevirdikleri dolapları izleyerek bıkmadan usanmadan görevlilere bildirmek ve bunların peşini bırakmamak. İctikleri ant en başta bunu gerektirir. Ama türlü haksızlıklara uğrayacak, en çirkin iftiralarla karalanacaklarını, bu uğurda birer Kubilây olduklarını haykırmadılar mı, aralarından üç, beş kurban verecek olsalar da, sonunda zafer şaşmaz bir şekilde onlarındır. Çünkü, zamanın geriye doğru gittiği tarihte asla görülmuş değildir.

Daha dün büyük bir şehrimizin koskoca bir okulunda olup bitenler gözümüzün önünde. Bir okulun bütün öğrencilerini müsbet bilimlere karşı, Atatürk ilkelerine karşı direnmeye sürüklemiş birtakım kışkırtıcılar bu sonuca varmak için en çirkin yalanları uydurmaktan çekinmemişlerdir. Bu türlü gerçekler gizli kalmamalı, kimlerin ne türlü entrikalar çevirdikleri yerinde tesbit edilerek sorumluların yakasına yapışılmalıdır. Yasaların suç saydığı hareketler, milliyetçilik, mukaddesatçılık, maskeleri altında da olsa, rahatça, herkesin gözü önünde yapılamamalıdır. Atatürk ilkelerinin sahipsiz olmadığını, gençlikle elele vererek öğretim ordusu var gücüyle bütün yurda duyurmalı, doğru yoldan şaşmıyanlar en az kötü niyetliler kadar cesaret sahibi olduklarını göstermelidir.

Yarın, yarına inanmış olanlarıdır. Atatürk'ün söylev-

lerinde Türk öğretmenine özel bir yer ayırması, öğretmenin görevi üzerinde o kadar çok durmuş olması boşuna değildir. Yarının aydınlık ve huzurlu Türkiye'si, elbette ki, bugünün öğretmenleri eliyle yuğrulacak. Onun için öğretim kadromuzun dünya ve yurt gerçeklerini yakından izleyen ve büyük Türkiye ülküsüne bağlı kişilerden kurulu oluşunun önemi büyüktür. Bu büyük örgütün hem kendi haklarını, hem de Atatürk devrimlerinin ışığında bir öğretim programının haklarını savunmada attıkları ilk adımı yürekten alkışlıyor, onlara güvenimizi belirtmekten sevinç duyuyoruz.

ATATÜRK DEVRİMİNİN TEMELİ

Bizde milliyetçi geçinenlerle şeriatçıların elele vermesi olayı, şaşırtıcı bir çelişmedir aslında. Bir insan hem milliyetçi hem dini bütün olamaz mı? Olabilir elbette. Örneğin Batı toplumunu ele alırsak milliyetçilikle dincilik inancını muhafazakârlık - tutuculuk ilkesinde birleştirmiş nice aydınlara raslarız.

Yalnız şu önemli noktayı unutmamak gerekir: Te'k Tanrı ilkesine dayanan üç büyük dinden hristiyanlıkta dinle milliyet birbirinden büsbütün ayrı şeylerdir. Hristiyanlık, içinde bugün pek az hristiyan yaşayan bir bölgede doğup gelişmiştir. Hristiyanlığın milli bir dili de olmamıştır. Batı Roma İmparatorluğu dini âyinlerini Lâtince yaparken, Doğu Roma İmparatorluğunda din dili Rumca olmuştur. Üstelik Tanrıdan indirdiği belirlenmiş bir kitap da yoktu ortada ki hangi dille yazıldığı önem taşıyın. İsa'nın havarisi olduklarına inanılan azizlerin rivayetlerinden meydana gelmiştir hristiyanlığın yazılı inancı. Temelli bir dil taassubu yerleşmediği için ortodoks kilisesine bağlı uluslarda eskiden âyinler Rus papazlarınca Rumca yapılırken sonradan Slav uluslar, kendi kiliselerinde kendi ruhanilerine Slav dillerine çevrilmiş dualar okutmuşlardır.

Kısacacı, ne Lâtinco, ne Yunanca, ne de başka bir dil, Tanrı dili sayılmamış, hiçbir ulus hristiyanlıkta Tanrı'nın imtiyazlı soyu aşamasına yükseltilmemiştir.

Oysa Musevilikte ve İslâm'da durum biraz değişiktir. Museviliği alıp da Yahudi milliyetini bir yana itmek mümkün değildir. Nitekim dünyanın çeşitli yerlerinde Musevi dinine girmiş olan çeşitli ulustan insanlar Musevi-

liğin binlerce yıllık geleneğinin varisi olmuşlar. Yahudi milliyeti ve milliyetçiliği içinde erimişlerdir. Bugünkü İsrail ak, kara, sarı ırkların temsilcilerinden kurulu, soya değil, dine dayalı ayrı bir milliyet niteliği çıkarmıştır ortaya.

Müslümanlık bu yönden biraz daha değişik bir görüntü içindedir. Gerçi İslâm, milliyeti reddetmiştir. Bütün mensuplarını Peygamberin ümmeti sayar. Allahın indinde bütün müminler eşittirler. Öyle ama, Kur'an Arap dilinde inmiş olduğu için gerçekte bu ümmet kavramı zamanla bir çeşit Arap milliyeti ifade eder olmuştur. İslâm ülkelerinin bütünü Arapların elindeyken tabii görülebilecek bu hal, bu ülkeler Türk egemenliği altına girdikten sonra da, Osmanlı İmparatorluğunun devamınca değişmemiştir.

Kur'an doğrudan doğruya Allah sözü olarak kabul edildiği için, hattâ son zamanlarda Kur'an dilinin Arapça değil Allahça olduğunu ileri süren yobazlar, Araplar arasında değil, bizim aramızda türemiş, bu yüzden Kur'an'ın çevrilmesine karşı ayak direyenler çıkmıştır. Muhafazakâr Müslüman din adamları, hele Araplar dışındakiler, bu dilden ancak kendileri anlamak iddiasında oldukları için, halk arasında itibarlarını sürdürmek maksadıyla Kur'anın çevrilmesine, ibadetin Arapçadan başka dillerle yapılmasına karşı çıkmışlardır.

Arapçayı Allahın kendine özgü dili olarak kabul eden dar zihniyet elbette ki Arabı da Allahın imtiyazlı kulu ve Araplığa bağlılığı şereflerin en büyüğü bilecekti. Nitekim Osmanlı İmparatorluğunda, Arap, Türk halkı arasında ayrı ve üstün bir mevkie sahip olmuş, baş tacı edilmiştir. O yüzden, bugün hâlâ yüzyıllar sürmüş Türk egemenliğinden bir baskı ve sömürü dönemi diye söz açar. Araplara şaşmamak, bu nankörlüklerini ayıplamamak elden gelmiyor.

Ama onları niye ayıplayalım? Bütün bu nankörlüklerle kırk kere şahit oldukları halde, hâlâ aramızda, İslamlığı Araba bağlamaya çalışan ve Türkiye'yi Arap kültür ve ekonomisinin bir sömürgesi haline getirmeye çalışan kondi halkımızdan bunca insan gözönünde durup dururken.

İşte İslâmın böyle yorumlanması yüzünden, Atatürk'ün kurduğu milli cumhuriyete gelinceye kadar kelimonin tam anlamıyla bir Türk milliyetçiliği söz konusu olmadı ve Türkiye'nin bir Türk devleti olduğunu ilk kez Atatürk'ün hazırlattığı Anayasa tescil etti.

Osmanlı İmparatorluğu bir din devletiydi, bir İslâm devletiydi. Başındaki hükümdar aynı zamanda Hz. Muhammed'in vekil ve yeryüzündeki bütün müslümanların önderi olmak iddiasındaydı. Bütün devlet işleri din kuralları yönünden kontrol edilir, ülkede en büyük din otoritesi sayılan Şeyhülislâm'ın izni ve onayı (yani fetvası) olmadan hiçbir iş yürütülemezdi. Müftüler de illerde aynı yetkiyle hükümet ve adliye işlerini görür yada denetlerdi. Böylece Osmanlı İmparatorluğunun dünya işleri ahret temsilcilerinin yetkisi altına girince, bütün yönetim ve üretim usulleri ortaçağlık yapısı içinde donduruldu, ilerleme imkânları kendiliğinden ortadan kalkmış oldu. Böylece, uzun bir süre, yeni bir inancın, Tanrı adını dünyaya yaymak gibi kutsal bir inancın emrinde sınır boylarını durmadan daha ilerlere götürmek için savaşmak ve başarabilmek için de düşmandan yalnız daha inançlı ve yiğit değil, aynı zamanda daha bilgili ve ilerde olmak gerektiğini bilerek ona uymuş olan Osmanlılar, hacıların hocaların, her türlü olumlu bilimlari yasaklayan, herhangi bir açıdan kâfire benzemeyi günahların en büyüğü sayan baskıları altında, hızla ilerleyen Avrupa ulusları karşısında gitgide gerileyerek onlarla başedemez olmuş, o yüzden, bunca kahramanlık ve sebil edilmiş bunca kan pahasına elde edilen toprakları yavaş yavaş bırakarak bir sü-

rekli çekiliş içinde kendine güvenini yitirmişti. Batılıyı artık savaşılmaması, önünde durulması imkânsız bir düşman gözüyle görerek sömürgeleşmesinin safhalarını âdeta bir alinyazısının sonuçları gibi izlemeye başlamıştı. Ve bu çekiliş, gele gele, sonunda anayurt Anadolu toprakları içinde de başlayınca, yani Türk'e çekilecek yer kalmayınca, Atatürk, o eşsiz dehasıyla imdada yetişti.

Atatürk'ün bütün hayatı, canı gibi sevdiği ordularının başında, bu ağır tragedya içinde geçmişti. İnanılmaz nüfuzunu yaratarak zaferi kazandığı gün ardına dönüp bakınca gördüğü manzara şu anlattığımızdan başkası değildi. Bütün o ardı arkası kosilmemiş yenilgiler dizisi, bütün bu sefalet, çaresizlik ve aciz, tertemiz halkının ruhuna bir cüzzam gibi işlenmişti yüzyıllar boyunca.

Ve düşündü: bu düzen değişmeliydi. Ve karar verdi: bu düzen değişecekti.

Düşman ordularını yenmek için normalin üstünde bir yiğitlik gerekiyordu bu işi başarmak için. Atatürk, geleceğe ilişkin tasarılarını hangi yakın dostuna açsa, adam şeytan görmüş gibi ürküyor, «olacak şey değil bunlar» diye çılgınlığı basıyordu. Hem onun yapmak istediklerinin gerçekleşmesi şart olduğuna yürekten inanmış olsa da. Atatürk yapayalnızdı. Kendini destekliyecek yetişmiş, yürekli ve inançlı kişilerden yoksundu. Ama yılmadı, biliyordu ki kaybedilmiş olandan daha fazla kaybedilecek bir şey yoktu. Gemileri yakarak ileri atılmaktan başka yol kalmamıştı. O da bunu yaptı ve kollarını sıvayarak o şaşırtıcı devrimlerini birbiri ardına sıralamaya başladı.

Bu devrimlerin en başında laiklik devrimini gelir. Bütün Atatürk devrimlerinin temelidir o. O devrimler bu sağlam temel üstünde yükseltilmemiş olsalardı çok geçmeden yıkılıp giderlerdi.

Hem din hem dünya işleri birarada yürütülemezdi. Tefsir yolları yüzyıllardan beri kapanarak dondurulmuş

bilgiler ve geleneklerle dünya işleri yönetilirdi. Yönetilmesi, kazanılmış zaferin değerini hiçe indirecek ve yüzyıllar sürmüş bir uykudan uyanmak için ele geçmiş bu son fırsat da yitirilmiş olacaktı. Bu gerçekleri kanında ve otlunda duyan Atatürk, dünya işlerini din işlerinden kesip ayırdı. Hacılar hocalar saltanatına son verdi. Dünya işleri üstüne yeterli bilgilerle donatılmamış kişilerin bu işte söz sahibi olamayacağı ilkesini kesin olarak her işin başına geçirdi.

Türkiye eskisi gibi bir din devleti değil, lâik bir devlet olacaktı. Bu, Türk halkı dinsiz olacak anlamına gelmiyordu. Türkiye’de herkes istediği dine inanmakta, onun gereklerini yerine getirmekte tam özgürlüğe sahipti. Ama hiç kimse din adına dünya işlerine düzen vermeye kalkışamayacaktı. Eğer başlangıçta bu ilke kabul edilmemiş olsaydı, devrimlerin hiçbirli yürütülmezdi. Ne yeni harfler alınabilir, ne kıyafet yasası gerçekleştirilebilir, ne tek öğretim düzeni sağlanabilir, ne medeni kanun kabul edilir, ne de hattâ cumhuriyet kurulabilirdi. Ancak bu devrimler sayesinde ki yüzyıllık hasta adam dirilmiş, Türkiye yüzyıldan beri tümüyle yitirmiş olduğu itibar ve güveni kazanmıştı dünya uluslarının gözünde. Bununla da kalmıyordu. Atatürk, bu lâiklik devrimiyle esir müslüman uluslara kurtuluş yolunda en büyük dersi ve örneği vermişti. Onun içindir ki Hindistan’da olsun, İran yada Arap ülkelerinde olsun, bütün aydın ve yurtsever kişiler Atatürk’ün büyüklüğünü anlamış ve O’nun açtığı çığırın ülkelerini kurtaracak tek yol olduğuna iman ederek kısa zamanda büyük başarılar elde etmişlerdi.

Şimdi çevrenize bir göz atın. Nedir bunca yıldır çektiğiniz sıkıntıların nedeni? Ulusu ikiye bölerek kardeşi kardeşe düşman eden bu korkunç ve tehlikeli ortam nasıl meydana gelmiştir? Tek nedeni var bunun. Atatürk devriminin üstünde yükseldiği lâiklik ilkesini oradan çe-

kip almayı çıkarlarına uygun gören insanların türemiş olması aramızda. Tarihten ibret almayı hiç bilmeyen yada çıkarları söz konusu olunca umursamıyan birtakım azgın politikacılar durmadan halkı tahrik etmiş, kül bağlamış ateşi eşelemekten yarar ummuşlardır. Çevremizde tanık olduğumuz sarsıntılar ve yıkılışlar bu yüzdendir. Atatürk, gericiliğin zararlarına karşı lâiklik ilkesiyle sağlam bir baraj kurmuştur. Yirmi yıldır politika arenasında perende atan, dünyalıklarını doğrultma hırsıyla ahret işlerini dillerine dolayan ikiyüzlü insanların sinsî çabalariyle bu sağlam barajda ufak ufak gedikler açıldı önce. Bugün yobazlar o gedikleri büyütüp birleştirerek barajı temelinden yıkmak sevdasiyle yanıp tutuşuyorlar, ama baraj yıkıldığı gün sellerin yalnız lâikliğı değil, Türkiye'yi, dolayısıyla kendilerini de birlikte götüreceğini akıllarına getirmiyecek kadar habersizdirler içinde yaşadıkları dünyadan.

ŞERİAT MI UYGARLIK MI?

Ne der anayasamızın 10. maddesi?

«Kimse, devletin sosyal, iktisadi, siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya şahsi çıkar veya nüfuz sağlaması amacıyla, her ne suretle olursa, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek ve tüzel kişiler hakkında, kanunun gösterdiği hükümler uygulanır ve siyasi partiler, Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır.»

Şimdi Cumhuriyet gazetesinin 28 Eylül 1974 tarihli sayısında Fikret Otyam'ın açıkladığı şu korkunç gerçeğe bakınız :

«Kuran kursu öğrencileriinn yemininin bir bölümüne bir kez daha göz atalım: «Kısa zamanda ümmet esasın? dayanan şeriat devletin kurulması için devlet idaresinde söz sahibi olacak mevkilere gelmek için çalışacağım.»

Ama iş bununla da bitmiyor, değerli yazar arkadaşımız, Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğünün Diyanet İşleri Başkanlığı eski binasındaki bir kız öğrenci yurdunda ve bir bakanın emirleriyle, olup biten akıl almaz olayları da sayıp dökmekte, ilgili bakandan bu konuda açıklama istemektedir.

Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyetinin Başbakan Yardımcısı ise, yabancı bir gazetecinin sorularını yanıtlarken, Suudi Arabistan'da (Arap dünyasında bile ancak krallıkla yönetilen tek ülke var bu durumda) Yürürlükte olan şeriat yasalarını savunuyor. Muhabirin: «Çağımızda şeriat yasalarının yürürlükte bulunduğu bir Türkiye'de

şünebilir misiniz?» sorusunu da «Teorik olarak pekâlâ mümkündür» diye, çiğnediği yasaları hiç düşünmeden göğsünü gere gere yanıtlatabiliyor.

Sayın Erbakan'ın kurduğu ve başında bulunduğu, di-ni diyemediği için milli dediği Nizam Partisi, lâik Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına aykırı davranışları yüzünden Anayasa Mahkemesince kapatılmış değil miydi? Ve Sayın Bakan bu yüzden bir süre o hayranı olduğu Suudi Arabistan'da bol bol din havası koklamak fırsatını bulmamış mıydı?

Bugün aynı mahkemede, yine onun başında bulunduğu Selâmet Partisi için aynı suçtan bir dâva açılrsa, kanıtlar daha bol ve daha kesin olduğu için, hiç şüphe yok ki sonuç aynı olur. Ne vazık ki Anayasa Mahkemesinin savcısı yoktur. O yüce mahkemede görülen dâvâlar kanunla yetkili kılınmış makamların başvurularıyla açılabilir ancak.

Düşünce suçundan parti kapatılması demokrasi kurallarına uymaz dersiniz, Anayasanın yasaklayıcı yargıları yalnız sol partilere mi uygulanacak sorusu gelmez mi akla?

Batı ölçüsünde sınırsız bir fikir özgürlüğü aşamasına geldi mi ülkemiz? Çevreme bir göz atınca henüz kesinlikle karar veremiyorum. Buna inanılıyorsa, lâik cumhuriyetimizin devamını sağlamak için Anayasamıza ve Ceza Kanunumuza konulmuş olan düşünce ve yayın özgürlüğünü kısıtlayıcı bütün maddelerin kaldırılması gerekmez mi? Neden kaldırılmıyor öyleyse?

Bu maddeler yerlerinde durduğu sürece yasaların tümüyle uygulanması gerekir. Hele Anayasanın, yasaların temeli olduğu düşünülürse. Uygulamada görülecek çatlakların, gösterilecek umursamazlığın bütün yasalarımızı ve adliye sistemimizi olumsuz yönden etkileyeceği düşünce-sindeyim.

Atatürk'e ve devrimlerine tümüyle karşı olan, özel konuşmalarında, büyük önderimizi deccal diyo nitelendirip başınıza gelen bütün kötülüklerin tek sorumlusu olarak o yüce devrimciyi gösteren, onun dört elle sarılmamız gereken devrimlerine. özellikle kadın özgürlüğüne, öğretim birliğine, çağdaş hukuk ve bilime karşı çıkan, gerici propagandalarıyla milli birliğimizi bozmak için yıllar yılı çalışanlar son zamanlarda neden bu kadar aceleci ve dolayısıyla böylesine cesur davranmaktalar? Çünkü biliyorlar ki eğitim düzenimiz genişleyip çağımız seviyesine eriştiği ölçüde Atatürk ilkeleri ulusumuzdan gitgide daha çok destek görecektir, patolojik düşlerinin gerçekleşme olanağı büsbütün ortadan kalkacaktır. Bu son fırsattır, diyorlar herhalde.

Milli eğitimini bütünüyle gerçekleştirmiş bir ülkede artık bir şerhat devleti ancak düste görülebilir. Telâşları ondandır.

Başbakan Yardımcısının, konuşmayı yapan ve banda alan Alman gazetecisini de şaşkınlığa uğratan bu tümüyle gerici, orta çağa, hatta ondan da öncesine dönük tutumu nasıl olur da hiçbir tepkiye yer vermeden geçiştirilebilir ve nasıl olur da yasalarımızı göz göre göre çığneyerek bu davranışlarıyla seçim yatırımı yapabilen kişiler, kanıtlar ortada iken Türkiye Cumhuriyetinin çok önemli mevkilerinde boy gösterebilirler.

Anayasamızın 21. maddesinin bir fıkrası şöyledir: «Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.» Oysa yurdumuzda herkesin bildiği gibi, çağdaş bilime, akıl ve mantığa, yeniyeye ve ileriye tümüyle ters düşen ve ilerlemenin şartlarını durdurmayı amaçlıyan okullar ve kurslar, mantar gibi her yerde bitip, herkesin gözü önünde Anayasamıza aykırı işlemlerini sürdürebilmektedir.

Ne der Atatürk? «Bizi yanlış yola sevkeden habisler, biliniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşlerdir. Saf ve nezih halkımızı hep şeriat sözleriyle aldatagelmışlerdir. Tarihimizi okuyunuz, görürsünüz ki, milleti mahveden, esir eden harabeden fenalıklar hep din kılığı altındaki küfür ve alçaklıktan gelmiştir. Onlar her hayırlı hareketi dinle karşılarlar, halbuki hamdolsun hepimiz müslümanız, hepimiz dindarız, artık bizim dinin icaplarını, dinin yasaklarını öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur...»

Yine Atatürk der ki: «Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçüyle hangi şeyin dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz. Hangi şey ki, akla, mantığa, milletin menfaatine, islâmiyetin menfaatine uygunsa, hiç kimseye sormayın, o şey dindir. Eğer bizim dinimiz akla, mantığa uygun bir din olmasaydı mükemmel olamazdı, dinlerin sonuçu su olamazdı.»

Şunu da der Atatürk: «Gerici fikirler güdenler belli bir sınıfta dayanacaklarını sanıyorlar. Bu, katiyen bir vehimdir, zandır. Terakki yolumuzun üstüne dikilmek isteyenleri elip geçeceğiz. Yenilik vadisinde duracak değiliz. Dünya korkunç bir akımla ilerliyor. Biz bu âhengin dışında kalabilir miyiz?»

«Ey millet, iyi biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler meczuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki tarikat, medeniyet tarikatıdır» diye ekler ayrıca bir konuşmasında.

Varlık, yayınlandığı günden bugüne kadar, hiç şaşmadan Atatürk ilkelerini savundu. Bizi kurtuluşa, kalkınmaya, birliğe ve mutluluğa götürecek tek yolun Atatürk yolu olduğu inancını tekrarladı durmadan. Mevki ve kimlikleri ne olursa olsun, Atatürk'e ve onun eserine, ilkelerine ters düşenlere her zaman karşı çıktı. Usanmadan

sürdürdük bu savaşı, bundan sonra da yılmadan sürdüreceğiz. Hiç bir gerici gücün onun yüce yapısını yıkmaya yetmeyeceğine yürekten inanarak.

Atatürk devrimleri içinde kalkınmış, belini doğrultmuş, bugünkü uygarlık aşamasına erişmiş ulusumuzun yüzünü geriye çevirmeye çalışan maceracıların millî birliğimizi parçalama çabalarına elimizden gelen her çaroye başvurarak karşı durmak görevimizdir, bu görevimizi yerine getirmekten bizi hiçbir güç alıkoyamayacaktır.

ÇAĞIMIZIN HASTALIĞI

Çağımızın hastalığı, 19. yüzyıl Avrupa'sının büyük mimarı diyebileceğimiz şüphecilğin bir yana atılarak hoş-görünün sözlüklerimizden âdeta silinmiş olmasıdır.

Kafalarımızdan bölmeleri, çok şükür kaldırdık. Ne kadar övünsek az. Seri malı kundura çıkaran tezgâhlar gibi tek tip fikir çıkarmayı, inandığımızdan başka gerçeğe olmadığına, olamayacağına yemin etmeyi en büyük hüner sayıyoruz.

Bu inanma tekeli tarihin en eski çağlarından beri süregelmekte ya, günümüzde Engizisyon çağına bile rahmet okutacak kadar soysuzlaşmış. Bakıyorsunuz, yüzmilyonlarca insan bir adama tapmaya, onu tanrılaştırmaya çağrılıyor. «Stalin baba»nın aleyhine en küçük imada bulunan derhal kurşuna diziliyor. Sonra etrafının zoraki alkışları yüzünden denâsına kendi de inanarak şımarmış bu adamcağız ölünce, aradan daha beş-on yıl geçmeden vaktiyle uşaklığını ederek övgüsünü ağızdan bir an bile düşürmemiş olanlar bu sefer de onu vatan haini ilân ediveriyorlar. «Stalin baba»ya sövdü diye asılmış adamın oğlu bu sefer de Stalin'in vatan hainliğine inanmadı diye asılacak. Bir vakitler Dostoyevski'yi okudu diye hapiste çürütülenler, buyruk değişince Dostoyevski'nin dehâsını tartışmak hakkından mahrum edilecekler. Bir zamanlar Hitler'in nutuklarından çılgınca bir coşkunuğa kapılarak kaz adımlarıyla dünyayı fethetmek için çıkanlar lânet okuyorlar şimdi ona.

Kafa kafaya vermiş beş-on adam, oturdukları masa başında durmadan yeni kurallar çırpıştıracaklar, milyonlarca insan da bu kurallar uğruna mezbahaya sürülen

öküzler gibi sağa sola saldırtılacak. O korkunç cehennem içinde yaşayanlar bu güdülmez deveyi ıstır ıstomoz gütmek zorundadır diyelim. Ama bütün zorlamalar dışında da parola ile düşünmeye can atan insanların yasak sevgisine, tek tip inanç aşkına ne demeli, bunu noyo yormalı?

19 uncu yüzyılın hür düşünme ve bilim yolundaki büyük ilerlemelerinden sonra yirminci yüzyılın fikir alanında bu derece soysuzlaşmış olması utanç verici değil midir?

Tek tip düşünmeye alışmış olanlara sorarsanız bütün çabaları insanların daha iyi yaşaması içindir. Özgürlük içindir. Eşitlik içindir. Açlığın, yoksulluğun yeryüzünden kalkması içindir. Ah! daha önceki çağların yasakçı despotları da hep aynı ülkü peşinde değil miydiler? İnsanlara ne kadar kötülük yapılmışsa hep onların şu yeryüzünde veya öbür dünyada daha iyi yaşamaları, rahat etmeleri adına olmamış mıdır?

Tarihi baştanbaşa kana ve zulme boyayan bunca demeden sonra hâlâ insanlığın kurtuluşunu şüpheye yer vermeyen doktrinlerden beklemek için adamda nasıl bir inanma hastalığı, ne çeşit bir hoşgörü noksanı olmak gerekir. Hastalık yalnız şu yada bu iktisadi doktrine iman etmiş insanlara mahsus da değil. Hiç birşeye inanmayıp her gün kanaat değiştirenlerde bile, bakıyorsunuz, son inancına körükörüne saygı isteyen bir direniş. Nereye bakarsanız bakın hep o dediği dedik, çaldığı düdüğü davranış, kendi görüşünden başkasına söz hakkı tanımayan yasakçı buyuruş.

Bütün dünyada böyle ya bu, bizde büsbütün beter. Çünkü «Kaale...» diye söze başlayan, hür düşünceye kapılarını sımsıkı kapamış bir medrese zihniyeti iliklerimize kadar işlemiş bir kere. En sağından en soluna kadar her dünya görüşü kademesinde hep o kesin, karşısındakinin

göz ve ağız açtırmayan buyurucu eda. Kendimizin de, inandığımız kişilerin de yanılabilirliğini aklımıza bile getirmiyoruz. Karşımızdakinin söylediğine bakmaya, bize karşı ileri sürdüğü delilleri aklın mihengine vurmaya tenezzül etmiyoruz. Birtakım dogmalara bel bağlamışız. Bunlar üzerinde tartışılabilirliğini bile kabule yanaşmıyoruz. Fikirlerin, inanışların tek kalıptan çıkmış sabunlar gibi birbirinin tıpatıp eşi olmasını istiyoruz. Zaten insanlar şimdiye kadar ne çekmişlerse hep bu bir örnek kanışlar, başka türlü düşünmeye hayat hakkı tanımayan kalıplaşmış inançlar yüzünden çekmişler.

Batıdan özendik, biz de demokrasi yoluna girelim, başka memlekellere karşı ayıp oluyor, dedik. Ama demokrasinin temel taşı başka inançlara saygı ve hoşgörü olduğunu çabucak unuttuk. Kim eline biraz kuvvet geçirse, yurdun, ulusun kurtuluşu adına hemen başkalarını susturmaya kalkıştı. Sıra kapaklarıyla susturamadıklarımız için kanunlar çıkardık, gene de sesi çıkanlar oluyor diye daha keskinlerini, daha insafsızlarını araştırmaya koyulduk. Hep «benim dediğim doğru, başkası halt etmiş» teranesi, hep o kesin, kesici çıkışlar, hep o karşısındakini en azından vatan hainliğiyle suçlayan kırasıya saldırışlar.

Politika alanında öyle de sanat alanında başka türlü mü? Çok çok geri kalmışız. Şurada topu topu üçbuçuk kişiyiz, elbirliğiyle ve sanata hakkını vererek yürüsek, belki birşeyler yapabilecek, biz de dünyada adımızı andırabileceğiz. Ama nerede? Herkes birbirinin ayağına çelme takmak, ötekinin önüne geçmek için ne yapacağını hesaplamakla meşgul.

İlle de «sanatçı şu yoldan gidecek, benim dediğime uymazsa beş para etmez!»

En az şey yapabilmiş olanlar bu kırıcı yarışta en başta yer almışlar, sağa sola bakmadan ver yansın ediyor-

lar. Ama bunu yaparken sanat değerlerinin kendi buyruklarıyla meydana gelmediğini, gelemiyecoğini, akıntıya kürek çektiklerini fark etmiyorlar bile.

Büyük sözler ağızlardan düşmüyor. Tıpkı politika alanındakilerin kalkınma, kurtuluş gibi sözlerden uyanıısına tenezzül etmeyişleri gibi, sanatımızı düzene sokmak iddiasında olanlarımız da hep toplumun mutluluğu, yarınki iyi günler uğruna «fi-sebilullah» savaşıyorlar. Başkalarının iyiliğinden gayri bir düşünceleri yok. Toplumun acıları uykularını kaçırıyor. Ama gel gör ki, çoğu davranışların altında ya bir sinir hastalığı var, ya çekememezlik, yahut da başarısızlığın kuyruk acısı.

ATATÜRK AYDINLIĞI

Bir büyük, bir gülünç, gülünç olduğu kadar da korkunç oyun oynanır uzun yıllardan beri politika arenasımızda.

Atatürk'e, Atatürkçülüğe yürekten, yada çıkarları gereği düşman olan bir yığın gerici, Atatürk'ün tek temsilcileri pozunda, Ata'nın yolunda yürümekte direnenleri yıldırıp susturmak için akıl almaz çarelere baş vurmaktadırlar.

Atatürk adına Anıt Kabirde el bağlayıp antlar içtikten sonra, onun adını bile tarihimizden kazımak için soyunup yağlanarak meydana duran nice yalancı pehlivanların beceriksiz peşrevlerini seyretmekten, falsolu naralarını işitmekten bütün gerçek Atatürkçüler usandılar ama büyük Atamızı yitirdiğimiz gün her geçen yılla biraz daha gerilerde kaldıkça kulaklarımızı tırmalayan naraları hep daha gür ve daha iğrenç yükselmekten geri kalmadı.

Bu politika esnafına bakacak olursanız hiç mi hiç karsuları yoktur geri kalmışlığımızda, ezilmişliğinizde, bunalımdan bunalıma düşerek ulusal birliğimizi bir türlü gerçekleştirilmeyişimizde, Atatürk'ün gösterdiği yolda kolları sıvayıp ileri atılamayaşımızda, hep akıntıya kürek çekerek yıllardan beri yerimizde sayışımızda. Bütün günah anayasayı kaldırmak isteyen aşırı akımlardadır. Oysa anayasayı kaldırmak için elinden geleni ardına koymayan bir aşırı akımın tam göbeğine yan gelip çöreklenmişlerdir. İftira makinelerini işletmekte öylesine bir yüzüstülüğe varmışlardır ki içlerinden biri Atatürkçülüğün komünistlerce maske olarak kullanıldığını, Atatürkçüyüm diyenlerden şüphe etmek gerektiğini bile ileri sürmek cesaretini bul-

muştur kendinde. Bir başkası da Adalat Partisi'ne karşı çıkanların tümüyle komünist olduklarını yazarak suçlama yarışında ondan da ileri gitmiş ve bu partiden daha sağcılarını bile komünistlik şüphesinin kapsamı içine alıvermiştir, partizanlık gayretiyle. Böylece yurdumuzdaki komünistleri sayısını çoğaltma yolunda bir artırma odobiyatıdır sürüp gidiyor ülkemizde. Hiç şüphesiz komünizm korku ve kompleksinin, komünizmin kendisinden gelebilecek tehlikelerden çok daha büyük yıkıntılara yol açtığına en açık örneklerdir bunlar.

Ulusal egemenlik, daha doğrusu kendi değişleriyle milli irade der, orda dururlar. Demokrasi sözü hiç düşmez dillerinden. Bütün kapıları açan anahtardır bu sözcük ağızlarında. Nedir demokrasi diye soracak olursanız cevap hazırdır: «Sandıktan çıkmak!» Ama demokrasi kavramı içinde bütün düşüncelere tam özgürlük varmış, anayasaya uyma zorunluğu varmış, işlerine gelmeyen bütün bu engelleri ellerinin tersiyle silip atıverirler bir yana.

Bir taraf istediği gibi konuşacak, anayasayı açıkça ve göğsünü gere gere çiğneyecek, kendi görüşlerine aykırı inançları milli iradeye karşı gelmekle, vatana ihanetle suçlayacak, kimse ona yan bakamayacak, apaçık yolsuzluklarını, ters gidişlerini eleştiremeyecek, öteyandan yurttan ulustan, özgürlükten yana olanlar, ihanet suçlaması altında susup pusacaklar ve bunun adı demokrasi olacak.

Atatürk'ün Türk gençliğine emanet ettiği Cumhuriyetin ilkeleri arasında en başta devrimcilik gelir. Ama sözde Atatürkçüler öylesine huylanırlar ki bu sözcükten bazı ellerinden gelse sözlüklerden söküp atacaklardır onu, göklere çıkardıkları «ulu hakan Abdülhamid'i sanı»na «devri saltanatı»nda olduğu gibi.

Bu tür politika mudrabazları Atatürkçü geçirirler ama Atatürk'ün laiklik ilkesine de çok tutunurlar. Laikliğin dinsizlik demeye geldiği yalanını halk arasında yaya-

rak cadı kazanını kaynatacakları ortamın ellerinden gitmesini önlemeye çalışırlar. Lâikliğin vicdan özgürlüğü demek olduğunu unutarak vicdan özgürlüğü adına bir yobazlar baskısı kurmak için çaba harcamaktan hiç geri durmazlar. Batı batı diye çırpınırlar ya, örnek diye hep ileri sürdükleri Batı'nın ancak bu lâiklik ilkesi sayesinde Ortaçağ karanlıklarından kurtularak bugünkü mutlu düzeye eriştiğini, Osmanlı İmparatorluğununsa bu gidişe ayak uyduracak yerde dünya işlerinde yobazların değişmez yargılarından şaşmadığı için battığını hiç akıllarına getirmozlor. Belki getirirler de yüksek çıkarları uğruna vicdanlarının sosini bastırarak bile bile yalan söylerler.

Sahto Atatürkçüler, Atatürk'ün getirdiği tarih görüşüne karşıdırlar. Atatürk'ün dilin özleşmesi davasına karşıdırlar. Bu yola tam bir inançla gönül bağlayanları ulusal birliğe ihanetle suçlarlar. Sanki dil konusunda bir ulusal birlik varmış gibi. Halktan bir adamın, burdan da geçtim bugün liseyi bitirmiş gençlerin bile anlayamayacağı çağdaş bir dille yazıp konuşmanın ulusal birliğe ne bakımından ve nasıl yararlı olabileceği sorusuna cevap aramak zahmetine katlanmadıkları gibi öz dilimize gönül verenleri suçlamaya kalkışırken doğrudan doğruya Atatürk'ü suçladıklarını da hatırlamamış görünürler.

Neymiş öz dil dediğin? Kuşaklar arasındaki anlayış ve birliği bozacak bir davranışmış! Oysa yakın tarihimize bir göz atsalar, yüz yıl önce de öz Türkçe akımının aynı suçlamalarla yerdön yere vurulduğunu görürlerdi. Ne oldu o saldırıları yapanlar ve onların savundukları ağıdalı dil? O yüzyıl önceki dilin yorinde yeller esiyor şimdi. Onda da Türk Dil Kurumu mu kaldırdı ortadan, yada niyeti bozuk kişiler mi? Dil dediğin ne kimse tarafından zorla değiştirilebilir, nede böyle bir değişme ekımı varsa korkutma ile önlenebilir. Bunlar önünde durulmaz toplumsal ol-

gulardır. Hoşlanırsınız yada hoşlanmazsınız, o başka. Ama dili birtakım iftiralar, bilim dışı davranışlarla ne ilori götürebilirsiniz, ne de geri getirebilirsiniz? Bu dil arınması sürüp gidecek daha uzun yıllar, yüz yıllarca sürmüş bir yozlaştırma çabasının son izleri de temizleninceye kadar. Nedir bu boşuna telâş, nedir bu kendi fildişi kulelerine kapanıp zamanı geri çevirmek için Don Kişot'vari saldırılar.

Halka rağmen de olsa halk için sloganını bir yana iten sahte Atatürkçülerin ağzından düşmez halka gitmek, halkla birlikte, halk içinde olmak gibi tekerlemeler. Halkımız, içinde yüzdüğü bilgisizliği, yozlaştırılmış gelenekçiliği tutuyor, olumlu bilgilere boş verip hurafelere dört elle sarılıyor mu, yoksulluğunun, ezilmişliğin, cahillikinin tek nedenini tanrısal bir yazgı sayıyor mu, ağa'yı velinimetini bilip ona kul köle oluyor, onun göstordüğü partiye veriyor mu oylarını, dört elle sarılırlar bu yanılgısına halkın. Cami istiyorsa halk, bir yerine dört verir, köy çocuklarıyla doldururlar imam hatip okullarını. Tek bilinçlenmesi dursun halkın, sömürülmesi kolay olsun diye. Bu tutuma karşı çıkanları halktan kopmuşlukla, halka inanmamakla suçlar, halkın yükselmesini tek amaç bilen gerçek halkçıları halkın gözünden düşürmek için hiçbir fırsatı kaçırmazlar. Sefaleti yok etmeye çalışacak yerde sefalet edebiyatını yok etmek için ellerinden geleni yaparlar. Atatürk'ün ve ondan önceki büyük devrimcilerin devrimlerini halka rağmen yapmış olduklarını, ama sonradan bilinçlenen halkın bu büyük önderlerin değerini kavrayıp onlara gönülden bağlandığını görmemezlikten gelir, halkın yozlaştırılmış inançlarını pohpohlamanın halk sevgisi, halktan yanalık sayılamayacağı gerçeğini kabul etmek istemezler.

Ulusçuluk demek bütün değerlendirilmeleri ulusal çıkarlar açısından yapmak demektir. Bu yönüyle Atatürk

tarihimizin en büyük ulusçusudur. Onun sayesinde sakat bir ümmetçilik zihniyeti ilk kez gerçek bir ulusçuluk ilkesine dönüşmüş, halkımız ilk kez göğsünü gere gere Türküm, hatta önce Türk sonra Müslümanım diyebilmiştir.

Ulusal çıkarlarımız bize ulusal kaynaklarımızın üstüne titremeyi, olumlu bilimlerin ışığında ortaçağ karanlığından sıyrılmayı, tam özgürlük içinde ulusumuzu çağdaş uygarlık düzeyine (üstüne çıkarmayı bir yana bırakın, çoktan yitirdik o umudu) biraz olsun yaklaştırmayı halkı bir avuç çıkararcının sömürme aracı olmaktan kurtarmayı, bütün olanaklarımızı sağlam bir gelişme uğrunda seferber etmeyi buyurur.

Yirmi yılı aşkın bir süreden beri, şaşkınlıktan açılmış gözlerimizin önünde bir acıklı güldürü oynanıp durmakta! Bitip bitip yeniden başlayan, Arabın yaleyli gibi bir türlü sonu gelmeyen. Düşünce alanında her şeyin kalpı sürülmekte piyasaya. Yalancı Atatürkçülük, yalancı demokrasi hayranlığı, yalancı ulusçuluk, yalancı kalkıncılık, yalancı eğitimcilik...

Ama bütün bu yalan dolaplarını bugüne kadar başarı ile çevirmiş olanların gerçek Ataütrkçülere kazdıkları çukurlara kendilerinin düşeceği günler uzak değildir. Elbette ki günü gelecek sabır taşı çatlayacaktır, inanılmaz bir yüzsüzlükle oynanan bu komedyaya son verilecek, değerler hiyerarşisi içinde herkes gerçek yerini alacak, bu toprağa bağlı. Türklüğe ve Atatürk'e inanmış Türk halkı, yurt ufuklarına yığılmış kara bulutları dağıtıp yurdumuzda iyinin, doğrunun, gerçeğin ışığını yakarak yeniden Atatürk aydınlığına kavuşturacaktır bu kutsal Türkiyemizi...

POLİTİKA AHLÂKI

Yurdumuz son zamanlarda bir kıyasıya dövüş ve sövüş alanı haline gelmiştir. İkiye bölünmüş bir ulus olduğumuz apaçık ortada, onun için «milli birlik»e en çok ihtiyacımız olduğu bir sırada bu deyimî ağzına almaya kimse kendinde güç bulamıyor.

Oluşum halinde bir toplum da diyebiliriz bugünkü görünüşümüze. Düşünce özgürlüğüne en geniş yeri veren bir Anayasanın hoşgörüsü altında, şimdiye kadar gizlenmiş, ya da pek kapalı söylenmiş, nice gerçekler ve görüşler şimdi apaçık ortaya dökülüyor. En sağdan en sola kadar bütün ilkeler rahatça savunuluyor. Düşünce alanında görülmemiş bir hoşgörü havası esiyor kısacası.

Bu düşünce özgürlüğü yanında toplanma ve yürüyüş yasakları da tarihe karıştı. Bayrağını açıp peşine beş-on kişi takan, sokağa fırlıyor, sesli sessiz yürüyüşlere geçiyor. Bunun bir adım ötesi sağa sola saldırarak düşüncelerini zorla kabul ettirmektir ki, o noktaya varıldı mı memleketin güvenliği bozulacağından ve zaten ortalıkta pek görünmeyen huzurdan büsbütün eser kalmıyacağından özgürlükleri sınırlamaya doğru yoni bir gidiş kendiliğinden belirebilir. Henüz birtakım aşırılıklara düşülmemişse bunun başlıca sebebi; yaşadığı bazı müdahalelerden korkulması da değil midir?

Bu memlekette yalnız sağduyu, yalnız akıl egemen olsaydı, bunların hiçbirinin olmaması gerekirdi. Nedir hep birlikte istediğimiz, daha doğrusu istememiz gereken? Yurdumuzda huzurun, güvenliğin kurulması, her alanda bizi çok gerilerde bırakmış olan ileri ulusların seviyesine bir an önce ulaşmak. Bunun ayrı yolları olmamak gere-

kirdi. Oysa ki, yurdumuzda birtakım kişiler, hem de öyle bir avuç değil, kalabalık kişiler ileriye doğru gidişimizi hemen durdurmak isteğinde ve çabasıındalar. Türkiye'nin ilerlemesini isteyenlere, bu ilerlemenin ancak Atatürk'ün gösterdiği yönde mümkün olabileceğine inananlara düşman kesilmişler. Bulsalar bir kaşık suda boğacaklar onları. Halk Partisi'ymiş, bilmem ne partisiymiş, kavga, ne partiler, ne de zümreler arasındadır. Açık bir gerçek şu : Bugün memleketimizde tek kavga var. Atatürk'ten yana, ilerilikten yana olanlarla Atatürk'e karşı olanlar, geriliği tutanlar arasında. Bu memleketin huzur içinde kalkınması, hepimizin en candan dileği olmalı değil mi? Peki, nasıl oluyor da bu yurttta yaşayan insanların büyük bir bölümü kendi yararlarına karşı bir tutumun tarafılsı olabiliyorlar? Bu mantığa sığmaz olayın başlıca sebebi, biliyoruz, cahilliktir. Yani, bilgiden hak ettiği payı alamamış büyük bir kısım yurtttaşımız, kendi yararlarını çiğnediklerini hiç farketmeden gerici propagandaların ağına düşmüş, sürükleniyorlar. Bu propagandaları kim yürütüyor diyeceksiniz. Bir kere o gerici propaganda bu memleket için yeni bir şey değil. Yüzyıllardan beri, sömürenlerin sömürdükleri kişileri uyutmak ve avutmak için bulmuş oldukları tek çıkar yol bu. Yanlış bir dünya görüşü aşılannmış milyonlara. Bugün de sömürenler, çıkarları uğruna aynı propagandayı geniş ölçüde yürütmek zorundadır. Bunların da büyük bir kısmı aldattıkları halk kadar cahil. Ancak bilirkşi olduklarına inandırabilmişler kitleyi. Onu avuçları içine almasını bilmişler. Bir de bunların dışında bir aydınlar zümresi var, aynı propagandayı yürüten. Bunlar, demokrasi ile birlikte türemişler çokluk. Demokrasi madem ki halkın oyu üzerino kurulmuştur, madem ki halk oyunun oldukça önemli bir çoğunluğu da geri düşüncelerle beslenmiştir, şu halde bu görüşte olan kişilerin oylarını kazanmak için onlardan görünmek, onlar gibi dü

şündüklerine çevrelerini inandırmak gerekir. İşte demokrasiden, yani 1946'dan bu yana aydınlar arasında peyda oluveren, sayıları da şaşılacak bir şekilde artan gerici kişiler, sadece bu noktadan yola çıkmış olanlardır.

Bir ruh çarpıklığı sonucunda her doğruya karşı gelmeye iç yapılarının sürüklediği kişileri bir yana bırakacak olursanız, gerici aydınlar, ya hiçbir zaman gerçek aydın olamamış kişilerdir, yada çıkar düşünceleri kazanç hırsları, içlerinde her türlü doğru düşünceyi susturacak kadar güçlü olan insanlar. Bunlar, oy peşinde koşarlar, sürüm peşinde koşarlar. Oy, Demokrat Parti devrindeki görünüşüyle, kısa yoldan servet demek olduğu gibi, gerici inanışları sömürme akımı da yayın alanında kısa zamanda çok kazanç getiren yollardan biri olarak görünüyor. Bu yola girenler, çevrelerindeki rekabet yüzünden okurlarına, yada seçmenlerine hoş görünebilmek için her gün gericilik dozlarını biraz daha artırmak zorundadırlar. 15 Eylül 1961'den bu yana, gerici imzalar üzerinde çıkan yazıları sırasıyla gözden geçirmek bu görüşün ne kadar yerinde olduğunu anlamaya yeter.

Buradan şu sonuca varıyorum ki, geri düşüncelerin tutsağı olmuş kalabalıkların sayısında önemli azalmalar olmadıkça, bu memlekette gerici aydınlar meselesi demokratik düzen içinde kendiliğinden bir çözüme varamaz. Halk kitleleri içinde gerici düşüncelerin azalması ise ancak eğitim yolu ile, bir de ordu sınıfları içinde yapılacak olumlu propagandalarla mümkün olabilecektir. Bu gerçektir ki, gerici oylara dayanmayı ilke edinen Demokrat Parti'yi halk eğitimi ile ilk eğitim sorunlarını ciddi bir şekilde ele almaktan buca buca kaçırmıştır.

Milli irade ve Anayasa sözlerini dillerinden düşürmeyen gericilerin Anayasamızın yalnız düşünce ve davranış özgürlüğü ile ilgili maddelerini mi okumuş olduklarını soracağı geliyor adamın. Öyle ya, kendileri için

hak gördüklerini, bu Anayasa adına istiyorlar da aynı Anayasanın devletimizin temelini atarken Türkiye Cumhuriyetini nasıl tarif ettiği gerçeği üzerinde durmak gereğini hiç duymuyorlar. Bu kişiler, Anayasaya ve onu tasdik etmiş olan milli iradeye gerçekten bağlı iseler, yeni Anayasamızın devletimizin çizdiği ilericisi, lâik ve sosyal adaletçi rotaya da sadık kalmaları gerekmez mi? Anayasanın yalnız kendi yararlarına olan nimetlerini benimsyip, kendi zararlarına saydıkları buyruklarını ıskale geçebileceklerini sananlar, Anayasayı çiğnemenin sakıncaları üzerinde düşünmemelidirler.

Bugün politika bakımından memleketimizin gösterdiği içinden çıkılması güç olacak derecede karışık durum, politika alanında boy gösteren ve ipleri ellerinde tutanlardan büyük bir kısmının özü başka, sözü başka bir yol tutturmuş olmalarından ileri geliyor. Ağızlarından Anayasayı düşürmedikleri halde, Anayasaya karşı olanlar yuvarlak masa kararlarını imzalarıyla tasdik ettikleri halde bunları yürürlüğe koymaktan bucak bucak kaçanlar, 27 Mayıs'ı meşru gördüklerini açık oturumlarda tekrarladıkları halde, her fırsatta ihtilâl'i çekistirmekten geri durmayanlar, Atatürk derken önlerini ilikleyip saygı ile eğildikleri, hattâ işlerine gelince Atatürk'ün sözlerini taniş diye gösterdikleri halde, Büyük Kurtarıcı'nın her yaptığı yıkmak için ellerinden geleni esirgemiyenler, toplumumuzu ötedenberi kemiren bir hastalığın açık belirtilerinden başka birşey değildir. Demokrasiden önce de, sonra da devlet ve politika işlerinde ahlâk bakımından hiç de iyi not almış değiliz. Yassıada duruşmalarından ve ortaya dökülen bunca rezaletten sonra, politikaya merak saracak kişilerimizin olanlardan gerekli ibret dersini çıkaracakları ve dürüstlüğü şart koşan yeni Anayasamızın ışığında daha olumlu bir yolda yürümeye gayret edecekleri umulmuştu. Oysa ki, bunun tam tersi ile karşılaştık.

Partiler içindeki ikiyüzlü tutum, bugüne kadar görülmedik oranlara yükseldi ve seçimlerden sonra tabiatıyla meclislerin içine doldu. Bugün işte bu görüşün karşısındayız ve sormak zorunda kalıyoruz: Yasama organında ahlâk cephesini temsil eden kişiler, çoğunluğu ellerinde tutarak gidişimizin Anayasa dışı ve ona karşı bir yöne çarpılmasını önlemeyi başarabilecekler midir? Çünkü, bu yöndeki bir başarısızlık demokrasinin, bir süre için de olsa, memleketimizde iflâsı ile sonuçlanacak, bunun cezasını ise yalnız demokrasi dâvasına ihanet edenler değil, topyekûn bütün ulus çekecektir.

Yaşayışımızın, şehirlerimizin, sokaklarımızın pisliğine alıştık, ama politika hayatımızın çıkardığı iğrenç kokulara bir türlü alışamıyoruz.

KADER GÜNÜ

Devlet Tiyatromuzun 1961 de Atina'da verdiği ilk temsil büyük bir başarı kazanmış ve komşu memleket başınında yeni sanatımız üzerinde candan övgülerle dolu yazılar çıkmasına yol açmıştı. Bu yazılarda ilk göze çarpan şey, yalnız bu başarının değil, Atina'da Sophokles'i oynamaya kalkışımızın yarattığı sürprizdir. Bu da, Yunan aydınlarının belki de haklı olarak, kendilerini ne kadar ileride gördüklerini, kültür ve sanat seviyemizi ne derece küçümsediklerini gösterir. Bakın bu vesileyle Yunanlı bir yazar, P. Paleologos, *To Vima* gazetesinde ne yazıyor «Türkler kim, Yunan trajedisi oynamak kim! Evet, Türkler oynayacaklar. Uzun asırlar istibdadın duraklamaya mahkûm ettiği bir millet. Herşeye sıfırdan başladılar. Bundan 40 yıl önce tiyatro bakımından seviyeleri sıfırdı. Bugünkü sanatçıların anaları ferace giyiyorlardı. Bu akşam ise İokasti rolünde bir Türk kadınıni göreceğiz. Bir atölyede model olarak, kürsüde yargıç olarak, uçakta pilot olarak, üniversitede öğrenci olarak gördüğümüz Türk kadını gibi.»

Türkler kim, Yunan trajedisi oynamak kim! Hiç gücü müze gitmesin bu sözler! Yalnız yakın komşumuz Yunanlıların değil, bütün medenî dünya aydınlarının ağzından hakkımızda çıkacak yargı ne yazık ki bundan başkası değildir. Kırk yıl önce seviyesi sıfır olan bir tiyatroyu bu kadar kısa bir zaman içinde çağdaş dünya sanatı seviyesine yükseltmeyi başardığımız başkalarını inandırmak için bunu onlara ispat etmek zorundayız.

Ama asıl konumuz bu değil bizim. Alınsak da, alınmasak da yabancıların hakkımızdaki düşüncelerini pek

dostça yansıtan bu sözler üzerinde başka bir açıdan durmak istiyoruz.

Kırk yıl önce biz yalnız tiyarto alanında mı sıfırdan yola çıktık? Kırk yıl önce sanat adına, sanayi adına, öğretim ve kültür adına başkalarına gösterecek değil, kendi kendimize övünecek kadar olsun nemiz vardı bizim?

Bugünkü Devlet Tiyatromuzun yükseldiği Ankara'da 40 yıl önce çamurlu sokakların kerpiç evlerinde çalışıyordu Bakanlıklar. Harap, perişan bir küçük kasabadan başka birşey değildi o Ankara.

40 yıl! Yunanlı yazarın bu rakamı ele alışı boşuna değildir. 40 yıl, aşağı yukarı, bir çelik iradenin ellerinde memleket kaderinin yuğrulma tarihidir. Atatürk 1938 de öldü ama, o günden bugüne de Türkiye'nin kaderine gene Onun iradesi hâkimdir. Bu ilerleyiş hamlesine kastedenleri kaç kereler yere vuranın Ondan başkası olmadığını yakından görmedik mi?

40 yıl önce, belki de olacakları sezdikleri için, dış düşmanlarımız hasta adam'ı diriltten Kemalizm'i daha çekirdek halindeyken ezmeye çok çalışmışlardı, ama güçleri yetmemişti buna. Atatürk ve eserinin artık dışarda düşmanı kalmamıştır. Türkiye'nin kuvvetlenmesinden en çok zarara uğrayan komşularımız bile, o büyük Adam'ın yarattığı eseri hayranlıkla seyrediyor ve övüyorlar. Bu eserin düşmanlarına yalnız yurdumuzda rastlanması ne acı bir gerçektir!

Devrimlerimize dış bileyon iç düşmanlarımızın nedir istedikleri? Apaçık! Tiyatroyu istemiyorlar, resmi istemiyorlar, sporu istemiyorlar. Bütün bu kalkınmayı yaratmış olan lâik okullarımızı istemiyorlar, orada okunan ve kültür alanındaki başarılarımızın büyük yardımcısı olan yeni harflerimizi istemiyorlar. Bizi yoktan var eden ne varsa hiçbirini istemiyorlar. Nedir istedikleri? Kırk yıl önce nerede isek oraya dönmemizi istiyorlar. Sıfıra dönmemizi

istiyorlar. Avukatlık eden, uçak kullanan, mimar, doktor, mühendis olarak yarattığımız ulu yapıya harç koymuş olan Türk kadınının gene feracesine bürünmesini istiyorlar. Kırk yıla da yetinmiyecekler ellerinde olsa, daha gerilere, Ortaçağın göbeğine kadar sürecekler bizi.

Seçim kampanyası, iç durumumuz ve gericî kuvvetlerin rotası hakkında bildiğimiz, ama ne yazık ki pek çabuk unuttuğumuz gerçekleri bize bir kere daha hatırlatmak bakımından ne kadar çürük temeller üzerinde kurulmuş olduğunu, bu memleketin kaderi üzerinde hak iddia eden partiler içinde ortalama bilgi ve ahlâk seviyesinin ne kadar düşük olduğunu bir kere daha yakından görüp acı acı düşünmek fırsatını bulduk.

Türkiye'de asıl toplum savaşının gericilerle ilericiler arasında, köy öğretmenleriyle köy hocaları arasında verildiğini, fırsat düştükçe belirttik. Seçim kampanyası da bu görüşümüzü doğruladı. Kişisel çıkarları bir yana bırakırsak, memleket yararlarının, yani ekonomik etkenin gerektiği ölçüde politikamızda rol oynamadığını bir kere daha, yakından gözlerimizle gördük.

Hem sefaletten sızlanıp, hem de şeriat isteyenlerin ekonomi anlayışından ne kadar yoksun olduklarını nasıl görmemezlikten gelebiliriz? İçinde bulundukları sefaletin sorumlusunu çok uzaklarda aramaları için sebep yok. Onu ta yanibaşlarında, kendilerini her gün cami köşelerinde bir lokma bir hırka ve yalan dünya felsefesiyle uyutan akıl hocalarında bulacaklardır. Eski yazı gibi, çarşaf gibi, medreso gibi, hurafeler gibi geriliğimizin sebebi ve kaynağı olan ilkol tutumlara mukaddesat, gelenek gibi gözalıcı adlar takan ve ulusçuluk maskesi altında bu yıkıcı kalıntılara dört elle sarılan kişilerden memlekete hayır gelmez.

DOĞUNUN CEKTIĞİ

Le Figaro Littéraire gazetesinde ünlü Fransız yazarı David Rousset'nin Mısır'ın bugünkü durumunu inceleyen çok olgun ve yararlı bir yazısı çıktı: «Nâsır'ın kâbusu : çılgınca bir nüfus artışı» başlığını taşıyan bu yazıda Mısır halkının sosyal yapısı şöyle tanımlanıyor :

«Mısır'ın günümüz tarihine etkin bir unsur olarak girdiği yıllardan, Bonaparte'la Mehmed Ali'denberi bu ülkenin toplum yaşayışında temelden bir ayrılık meydana geldi. Kahire ile İskenderiye'nin yüksek tabaka halkı köy halkına taban tabana yabancı kesildi. Bu ayrılış yalnız bir toplum anlaşmazlığı, bir sınıf ayrılığından ibaret değildir. Daha derin bir uçurum ifade eder. Mısır halkı o günden bugüne iki tarih çağını birlikte yaşadı. Memurlar, burjuvazi, politikacılar, aydınlar çevresi Batı uygarlığının gidişine uydu. Davranışları, dili, kültürü ile Akdeniz'de yeni bir yaratış oldu. Bu şehirli halkın ayrı bir uygarlık teşkil edişi şu son onbeş yıl içinde Mısır'ı tanımış olan herkes için bir gerçektir, gerçek kalmakta devam da ediyor.»

Bundan sonra yazar, şehirlerde gördüğü lüks ve refahlı hayatla, o saray yavrusu konaklarda oturan, ana dillerini unutup Fransızca, İngilizce konuşan insanların yaşayışlarıyla perişan, yarı aç, cahillik ve hastalıklar içinde yüzen yoz inanışların elinde tutsak olan köy halkının çaresizliğini karşılaştırıyor ve aynı ulus içinde bu inanılmaz ayrılığın doğurduğu dramı belirtiyor. «Mısır'ın sanayileşmesi, diyor, köylünün, fellâhın değişmesini, topyekûn değişmesini gerektirir. Fellâhların yapacakları işin mekanik hareketlerini öğrenmeleri yetmiyecektir. Endüst-

riyel refleks endüstriyel bir zihniyet ister. Bu kökten değişikliğin gerçekleşmesi ise son derece güç bir iştir. Aslında bu düşünce seviyesinden bambaşka bir zihniyet dünyasına geçiş demektir. Bu geçişin kapsadığı alana fabrika ile hiçbir ilgisi yok gibi görünen inançlar ve duygulara kadar herşey girer. Böylece köy, Mısır'ın sanayileşmesine ne kadar gerekli ise o kadar da onu engelleyen bir varlık oluyor.»

Bu noktalardan köylerdeki nüfus artışının önemli konusuna geçen yazar, şehirlerde yüksek ve uygar hayat düzeyinin aşırı doğumları kendiliğinden önlediğini, üstelik gebelliğe karşı korunma tedbirleri almanın şehirlerde hayli kolay olduğunu, binlerce yıllık geleneklerinin çemberine kısılp kalmış köylerde ise buna imkân bulunmadığını, köy erkeklerinin erkekliği çocuklarının sayısı ile ölçtüklerini anlatarak, hükümetin köylerde doğumları kısıtlamak için başvurduğu çarelerin başarısızlığa uğradığını, üstelik köylerde sağlığı koruma bakımından elde edilen gelişmelerin doğum çokluğundaki ağırlığı büsbütün arttırdığını, bu ilerlemelerin sonucu yılda 600 bin ek doğum halinde ortaya çıktığını ve bunun Mısır için korkunç bir tehlike doğurduğunu açıklıyor.

Yazarın yukarıda kısmen özetlediğim gözlem ve düşüncelerinin Türkiye'mizin gerçeklerine nasıl tıtatıp uyduğunu görüyorsunuz. Zaten Mısır'ı kaldırın yerine Suriye deyin, Hicaz ya da Irak deyin, İran deyin, Pakistan deyin, hiç umu hiç birşey değişmez. Geri kalmış İslâm ülkelerinin hepsinde toplum görünüşü şu Batılı düşünürün gördüğü gibidir. Bütün bu ülkelerde mutlu bir şehir azınlığı Batılı bir uygarlığın en geniş refahı içinde yaşarken köyler ve kasabalar halkı, sefalet ve bakımsızlık içinde durmadan çoğulup şehirlerin dağını tepesini gecекondularla dolduracak bir parazit nüfus fazlasını yetiştirmekle uğraşırlar. Çığ gibi büyüyen bu okumamış,

yarı aç yığınlar, bu toplumların yarısını için bir yanardağın lavları gibi içten içe kaynayıp durmaktadır.

Tehlike canları durmadan çalarken biz nelerle uğraşıyoruz? Anayasamızın buyurduğu yönde köy eğitimi ve toprak reformlarını, vergi eşitliği ilkelerini bir an önce gerçekleştirip toplum yapımızın büyük hastalığını gidermeye çalışacak yerde biz, halk yararına olan her şeyi bir yana iterek halk zararına, ama parti yararına olan tehlikeli yolları benimsiyoruz. Mısır'da Nâsır bütün gerekli tedbirleri aldığı halde gidişin sakatlığını durdurmayı başaramıyor. Tehlike öylesine büyük! Ya biz, bu tam tersine tutumumuzla, bu yokuş aşağı paldır küldür gidişe daha ne kadar dayanabileceğiz?

Oysa bütün akli başında aydınlarımız bir nokta üzerinde birleşiyorlar. Türkiye'nin iyiliği de kötülüğü de köylerimizin durumuna bağlı bugün. Büyük şehirlerimizin bir kısım halkı yirminci yüzyıl uygarlığının tadını doya doya çıkarırken, yurdun kenar köşesine serpilmiş on milyonlarca yurttaşın, onuncu yüzyılın karanlıkları içinde, kendine de yurduna da hayrı dokunmadan bitkisel bir yaşayışın içinde bunalması aklın alacağı, duyan yüreklerin dayanacağı şey değildir. Böyle gelmiş böyle gider de diyemeyiz. Gerçi şimdiye kadar böyle gelmiş ama, bundan sonra böyle gidemez. Bunu işte kufamıza iyice koymamız şart. Gidemez, çünkü bu bahtsız geri halkımızın nüfus fazlasını alıp götüren savaşlar da yok, hastalıklar da. Gerçi hâlâ yurdumuz ölüm oranları en yüksek ülkelerden biridir. Ama doğum oranının yüksekliği öylesinedir ki, yurdumuzun nüfusu bereketi sıcak topraklara düşmüş gür bir muz fidanı gibi çatırtılarla büyümektedir. Kurtuluş savaşından sonra ilk nüfus sayımız bize 13 milyon rakamını vermişti. Kırk yıl sonra otuz milyonu aşmış bulunuyoruz. Bir kırk yıl sonra yüz milyonun üstüne çıkmış olacağız bu gidişle. Oysaki bu topraklar daha bu-

günden besleyemez olmuştur kalabalığımızı. Yarın açlık tehlikesi ile karşı karşıyayız. Yarına hacet yok, bugün bile Amerikan yardımı olmasa aç kalırız.

Hızla sanayileşmek, halkımızı okutup toprak işçiliğinden sanayi işçiliği seviyesine yükselecek şekilde çağdaş bilgilerle cihazlamak, köy halkının uygarlık seviyesinin yükselmesine engel olan derebeylik kalıntılarını kökünden silip süpürmek, en aşağı gelir seviyesindeki ücretlilerin gelirlerine olduğu gibi, çok daha büyük gelirleri de devlet yararına kısıtlamak, geri, ortaçağlık, uygarlığa karşı görenek ve geleneklerle etkili bir şekilde savaşmak, toplum yapımızın düzensizliklerini gidermek için gerekli tedbirleri hızla almak ve uyanmak, uyanmak, uyanmak zorundayız.

Bu uyku daha uzun süremez, bu uykunun sonrasız bir uyku haline girmesine razı olamayız. Bütün kişisel çıkar hesapları bu gerçeğin karşısında boyun eğmek zorundadır. Boyun eğecektir de. Ama bize kaybettirdiği zamana yazık oluyor.

YURT GERÇEKLERİ

Tuhaf bir kaderi olmuştur bizde toprak reformu düşüncesinin. Atatürk bu reformun mutlaka yapılmasını istemiştir. İnönü, Cumhurbaşkanlığı sırasında bu düşüncenin gerçekleşmesi için bir hayli çalışmıştır. Bu uğurda gelmiş geçmiş tarım bakanları birçok tasarılar hazırlamışlar, yerli, yabancı uzmanlara sayısız raporlar yazdırmışlar, çeşitli ülkelerin bu yoldaki gelişmeleri inceden inceye elden geçirilmiş, komisyonlar kurulmuş, enine boyuna çalışmalar yapılmıştır. Yapılmıştır ya, otuz, otuzbeş yıllık geçmişi olan bu çalışmaların hiçbirisi şimdiye kadar dişe dokunur bir sonuç vermemiş, devlet topraklarının köylüye dağıtılması için vaktiyle —iş olsun diye— çıka-

rılmış bir kanun bile bir yığın toprak dağıtma komisyonu kurulup memurlara bir yığın para ödenmekle beraber bir türlü yürütülememiştir. Bu sonuç da bu memlekette toprak ağalarının rejimi ne kadar sıkı bir baskı altında tuttuklarına, parlâmentolara ne kadar hâkim olduklarına açık bir kanıt sayılabilir.

Bu çalışmaların bir tarihi yazılacak olsa ibretle okunacak bir kitap ve pek azımızın bildiği bir sürü acı gerçek çıkacaktır ortaya.

«Toprak reformu değil, tarım reformu!» sloganıyla ortaya fırlayanlar pek çirkin birtakım kişisel çıkarlar hesabına bu ulusu yeniden maceralara sürüklemek hevesi peşindedirler. Oysa ki bunların şimdi istedikleri tarım reformu Menderes tarafından daha on yıl önce büyük iddialarla ortaya atılmış, kurulmuş fabrikaların yedek parçalarına döviz bulunamazken tarım âletlerinin motorlaşması uğrunda milyarlar harcanmıştır. Bunun tek sonucu toprak ağalarının milyonlarını beş-on katına çıkarmak, buna karşılık tarla ırgatlığı ile kıt kanaat geçinen yüzbinlerce insanı işsiz bırakmak olmuştur. O dövizler, oy avcılığı peşinde, tarım ürünlerinde pek küçük bir artışa karşılık yüzbinlerce işsiz yaratma yerine devlet sanayiini güçlendirmek için kullanılsaydı bugün Türkiyo'nin kadri çok değişmiş olurdu. Bu denenmiş ve iflâs etmiş yola bizi bir kere daha sokmak isteyenlerin en az yurtseverliğinden şüphe etmek gerekir.

Masalların o karşı konulmaz devini akla getiren toprak ağası heyulâsı bu memlekette nasıl yaratılmış ve nasıl olmuş da Atatürk çağında bile kılına dokunulamamıştır. Oysa ki en büyük toplum yaralarımızdan biri ve geri kalmamızın başlıca sebebi olmuştur bu derebeyi düzeni. Toprak ağasının toprağına dokunulamaz. Toprakları üstünde istediği kimseleri istediği şartlarla çalıştırması özgürlüğüne dokunulamaz. Toprak ağasından vergi iste-

nemez. Kısacası toprak ağası yurt içinde, ulustan ayrı, hakları mukaddesat arasına karışmış, buna karşılık hiçbir sorumu olmayan, bu memleketin tek ve gerçek sahipleri olarak keyiflerinin istediği gibi yaşar, topraklarını canları isterse işletir, istemezse işletmez, kazandığı paraları son santimine kadar âfiyetle yer.

Bu bakımdan sanayici ile toprakçı arasında büyük bir ayrım olduğuna dikkati çekmek isterim. Sanayiciler içinde makine sıtmasından kendilerini kurtarabilen azdır. Beş-on makinesine her yıl iki-üç yenisini eklemek, endüstri alanında çalışan özel teşebbüsün kendini kurtarmadığı bir ıhtırastır. Bu da, kazancının hayli yüklü olan vergilerden artakalan önemli bir kısmını yatırıma çeker.

Oysaki toprak sahiplerinin çoğu zaten ellerindeki toprakların tümünü işletebilmek gücünde olmadıkları ya da buna ihtiyaç duymadıkları için topraklarını arttırmaya para harcamaz genellikle. Harcamış olsaydı bile bu bir yatırım olmayacak, toprağın verimli ellerden daha verimsiz ellere geçmesi sonucundan başka bir sonuç doğurmaya-caktı. Peki, bu çalışma karşılığı olmayan, vergi ödeme-yen büyük kazançlar ne olur? Ne olacak, memlekette bir yığın avâre mirasyedi, zararlı politikacı yaratır ve bu-nun, ilk bakışta göze çarpmıyan, bir yığın kötü sonuç-ları yurdun bünyesini içten içe kemirir. İşte bir örneğini şu son Ankara cinayetinde görmedik mi? Milliyet'in 6 Ocak 1965 sayısında bu cinayet tahkikatı ile ilgili bir haberden şu satırları aktaracağım buraya: «Soruşturmayı yönetenler dün akşama kadar ortaokul, lise, kolej ve bir kısmı üniversite öğrencisi 50 kızı dinlemişlerdir. İkinci Şube'ye celbedilen yaşı 15 ilâ 19 olan bu genç kızlar F... Ç... ile arkadaşları vasıtası ile tanıştıklarını, bu tanışık-lığın kısa bir süre devam etmiş olduğunu bildirmiştir. Dün öğleden sonra ifadelori alınan kızların çoğunun fa-kir aile kızları olduğu bilhassa dikkati çekmiştir.» Bu

kızlar, gazeteye göre, ölen milyonerin pek cömert davranışını, fakir babası olduğunu da söylemişlerdir. İşte bir toprak milyoneri ve bir D.P. politikacısının hazin âkibeti ile ortaya çıkardığı birtakım gerçekler. Toprak reformu derken bu gerçekler üzerinde enine boyuna düşünülmesi gerekir. Çalışmadan kazanılan bol para ve bu kazancı alabildiğine devam ettirmek için politika madrabazları ile fakir kızlara cömertçe açılan keselerin toplumu nasıl zehirlediğini, ne facialara yol açtığını görüyoruz. Fuhşun kaynağı burda, lüks araba saltanatının kaynağı burada, düşük politika gradusunun kaynağı gene burda aranmalı. Elbette yalnız burda değil, ama en çok burda!

Şimdi bir bu gerçeklere, bir de henüz Meclisten geçmemiş güdük toprak reformu tasarısına bakıyoruz da, gerçekleşmesi için en az 25 yıla ihtiyaç olduğu önceden ilân edilen bu cılız tasarı karşısında bile bir avuç toprak ağasının kopardığı kızılca kıyamete şaşmamak elimizden gelmiyor. Onlar adına Adana'da konuşan temsilcileri, bu tasarı gerçekleşirse memlekette öyle hâdiseler olur ki, devlet ve polis bile bunlarla baş edemez diye devlete meydan okurcasına bir çıkış da yaptı üstelik.

Hemen ardından patlak veren Karakurt olayı, acaba bu tehdidin haber verdiği ayaklanma hareketi başladı mı? düşüncesini akla getiriyor. İki olay arasında doğrudan doğruya bir ilişki bulunduğunu hiç sanmam, ama toprak sahiplerinin kendi çıkarlarını koruyacağına inandıkları ortamın bu Karakurt köyünde devletin karşısına çıkan ortam olduğundan da şüphe etmeyin. Toprak ağalarını toprak paryalarına savundurmamak marifetini din sömürücülerinden başka kimse gösteremez.

Bir iki yobazla çıkarıcının peşine takılan birkaç yüz cahil adamın yurdun en ileri bölgelerinden birinde durup dururken devlet otoritesine ve kanunlarına böylesine pervasız saldırıların karşısında bir telâş, bir karışmadır gitti.

Oysa yeni olan ne var bu olayda? Yıllardır biz bunu ve bundan çok daha korkunçlarını beklemek gerektiğini yazar dururuz. Yurdun bütün aklı başında insanları durmadan uyarır başımızdakileri. İnönü'ye sıkılan kurşunlardan bu yana ne kadar zaman geçti? Açın o günün gazetelerini, tıpatıp aynı telâş, aynı öfke havasını bulacaksınız. Gericiliğin kökünü kazımadan söz açanlar, derhal gerekli bütün tedbirlerin alınacağını haber verenler ve beş-on kişinin tevkif edilmesi! Sonra ne oldu? Dağ doğura doğura fare doğurdu. Biçare aldatılmış bir cahil, işlediği suç yüzünden beş-on yıl hapse hüküm giydi ve mesele kapandı. Ne tedbir alındı, ne bir kımıldama oldu.

Şimdi gene aynı neden aynı sonuçları doğurma yolundadır. Gene ne olacaksa beş-on aldatılmış cahil kişiye olacak ve böylece, Menemen ayaklanmasından otuzbeş yıl sonra meydana gelen bu daha geniş çaptaki gericilik olayı, büyük sarsıntılara ve kan dökülmesine yol açmadığı için, böylece kapanmış sayılacaktır. Bu gidişle yurdu daha korkunç, daha önlenemez tehlikelerin beklediğini kimse hesaba katmıyacak, asıl sorumlular üzerinde kimse durmıyacaktır. Durmıyacaktır, çünkü bu sorunlar üzerinde durulmasının partilere oy kaybettirdiğine ve gerici partileri büsbütün güçlendirdiğine inanılmıştır bir kere.

Kimse bu yasayı bozamaz, bu kaderin önüne geçemez. Demokrasi demokrasi diye erdemlerini saya saya bitirmedigimiz düzenin karşısına çıkanları da sonra yurt ihanetiyle suçlamaya kalkarız.

Ya tam özgürlük verir, güçlü olan gücü yettiğini tepelesin dersiniz, yada sağ sol ayrımı gözetmeden bütün kışkırtıcıları kanunların buyurduğu sıkı disiplin altına alırsınız. Atatürk bu ikinci yolu seçti ve gerçekten de başarılı bir idare kurdu. Şimdi özgürlük, demokrasi edebiyatıyla yalnız sol düşüncüyü baskı altında tutarken yurdu yıkmakta olan icra halindeki bir sağ aşırılığı devletin

tepesine böyle çıkarmaya göz yumarsanız o devlette ne huzur kalır, ne yarına güven.

Doğrusu bize de usanç verdi bu konu artık. Yaz yaz aynı şeyleri yaz, aynı tehlikeleri haber ver, tehlikeler gerçekleşince birkaç günlük bir kımıldama, ardından aynı hamam, aynı tas. Değişen hiç birşey yok. Hayır, değişen birşey var! O da, günden güne kötüleşen yurdun durumudur.

Alay mı ediyoruz Allah aşkına? Devlet eliyle yetiştirdiğimiz onbinlerce suçludan arasına pek ileri giden bir ikisini tıkmaya hikmet-i hükümet adının verildiği bir ülkede ne olsun bekliyoruz?

ÇIKMAZDA

Bizim icadımız olan dolmuşlar, halk psikolojisini iskandil etmek isteyenler için eşi bulunmaz araçlardır. Çünkü orada insanlar, kendi aralarında ve rahatça konuşurlar. Sizin hazırlanmış sorularınıza verilen cevaplardaki yapmacılık ve çekingenlik yoktur söylenenlerde. İçlerini açıklığı ile dökerler.

Bir dolmuşta gidiyorum. Ön sırada, şoförün yanına gençten bir adam oturmuş. Belli konuştuklarından, o da şoför. Önce kendi dertlerinden söz açtılar. Açtılar ağızlarını, yumdular gözlerini, veriştiriyorlar trafik polisine. O ne insafsızlıkmış, durmadan ceza kesiyorlarmış. Suçları da neymiş yani? Eminönü meydanını dolduran biçare yolcuların ayaklarını yerden kesmek için bir dakikacık dursalar, hemen 25 kâğıdın başına oluyormuş. Türölü haksızlıklara uğruyorlarmış. Zaten bu memlekette yaşanmazmış.

Ama bir yandan bunu söylüyorlar ya, dikkat ediyorum, adım başına bir trafik suçu işliyor şoför, hem de trafik memurlarının gözleri önünde. Kimse hesabını sormuyor yaptıklarının. Tabii cesaret edip yüzlerine söyleyemiyorum. İçimden dedim ki, «Şu beğenmediğin memleketin sınırlarından arabanla hele bir çık da aklın başına gelsin. Böyle kolunu sallaya sallaya suç işletiyorlar mıymış adama, o zaman görürsün. Neymiş 25 lira para cezası kesiyormuş trafik memuru. Yüzüncü, yada ikiyüzüncü suçu için. Oysa ki, orularda daha ilk suçundan ikiyüz kâğıdını alırlar adamın. Suçlarını tekrarlamaya kalktın mı da cezalardan ceza beğen. Alimallah bir hafta içinde fino köpeği haline getirirler senin gibi âsileri...»

Gel gör ki, bu içinden geçenleri yüksek sesle de söyleyen anlatamazsın adama haksız olduğunu, yanlış düşündüğünü. Kendi menfaati ile hakkı aynı şey saymayı almış bir kere. Ev soyan hırsız da bu kadar küçük bir suç için yattığı yılların çokluğuna şaşar da, bunu haksızlıkların en büyüğü sayar.

Ama bu kadarla kalmadı ki şoförün söylenmeleri. Trafik konusundan bir sıçrayışta memleket meselesine atlayıverdiler. Zaten bu memlekette hangi iş düzgün gidiyormuş, baştakilerin halkı malkı düşündükleri yokmuş. «Bu memlekete eli kırbaçlı adam lazım, annadın mı?» Eh, artık trafik konusundan çıkıldığı için kırbaç akla gelmişti. Herhalde kırbacın tadını ilk tatması gerekenler de trafik memurları olacaktı hesapça.

Sonra aydınlardan şikâyet ettiler. Kendilerinden olmayanları adam yerine koymuyor, onlarla konuşmaya tenezzül etmiyorlarmış. Lâfın burasında gençten adam atıldı: «Bak, dedi, adam olunca Ali Fuat Başgil gibi olmalı. Her akşam gelir, Kumpapı'da meyhaneye, senin gibi bağdaş kurar. Şoför demez, hamal demez, herkesle senli benli konuşur. Böylesi adamlar lazım bu memlekete.»

Başgil için söyledikleri doğru mu, değil mi, bilmem orasını, zaten önemli de değil bu, ama düşündüm sonradan. Halka kendini sevdirmek için bu kadar kolay yol varken, ne diye türlü bilgiler edinmek için kafa yormalı? Ne diye halkın iyiliğini, mutluluğunu ülkü edinip kendini sevimsiz kılmalı? Git meyhaneye, çek kafayı, bir iki şoförle, hamalla hoş - beş et, politikada senden makbulü olmasın!... Politikacının bu çeşidine bizde bu derece bol rastlanıyorsa, sebebi ortamın bu seviyesi değil mi?

Evet, biliyoruz, halka kendini sevdirmenin bu kolay yolunu, ama onun bir de zor yolu var. Atatürk'ün, uğruna bütün ömrünü harcadığı yol.

Sözünü ettiğim adamlar bir dereceye kadar şehir

okumuşu sayılır. Bunun bir de köylü, kara cahili var. Yurt yönetiminden hiç mi hiç birşey anlamaz. Bütün düşünebildiği eli kırbaçlı şef, yada gece - gündüz seccadesinden kalkmıyarak duası berekâtiyle ulusunu kurtaracak dini bütün bir baştır. Kırbacın yada imanın kimde olduğunu yüzüne bakarak anlayacak değil ya, sözüne bakacak tabii. Siz ona Anayasadan, üniversite muhtariyetinden söz açarsanız elbette «bu herifte hiç iş yok» deyip aranızdan güler. Eh, ille de Meclis koltuğuna oturup, onun çeşitli nimetlerinden faydalanmak isteyen politikacı ne yapar? Sırtında yumurta küfesi yok ya, bütün okuduklarını, inandıklarını bir yana iterek, cahil kalabalıkların hoşuna giden şeyleri söyler, olmayacak dualara âmin der, hacını koltuğunun altına kıştırarak doksan dokuzluk kallavi tesbihi elinden düşürmez.

Seçimlerden sonra da ülkü adamları milli iradenin bu garip tecellisi karşısında apışıp dövmekten başka çare bulamazlar. Bunda şaşılacak ne var? Gerçek bu. Gerçek bu ya, yurt yönetimi için bunun dışında akla gelen çarelerin hiçbirisi de pek iççekici değil. İşte aydının büyük dramı burada başlıyor. Demokrasinin akla sığmaz sonuçlarıyla karşılaşınca, karamsarlığa kapılan aydın kişi, Atatürk'ün mutlu çağını hatırlayarak demir iradeli, ülkücü bir önder hayal ediyor, sonra her başa geçenin gücünü ve inancını önceden ölçmek kabil olmadığına göre, böyle bir yolun karşısına çıkardığı büyük tehlikeleri göze alamayarak gene demokrasiye dönecek oluyor; bu sefer demokrasiye bile bile kastedenlerin yeni ve korkunç bir oyunu ile karşılaşınca yeniden karamsarlık uçurumunun dibinde buluyor kendini.

Sorarsanız, herkes demokrasiden yana. Başka ülkü güden yok. Ama demokrasiyi herkes başka türlü anlıyor, anlaşmazlık da buradan başlıyor. Örneğin, demokrasi

dâvasının en inançlı savunucusu olan Akis dergisini ola-
laalım. Bakın son çıkan sayısında ne diyor bu dergi :
«Memlekette herkesin bildiği bir gerçek var; bugünkü ta-
kımıyla A. P.'nin Türkiye'de iktidarı almasına asla, ama
asla müsaade edilmeyeceğidir.» İmkân olmadığı demiyor,
«müsaade edilmeyeceği» diyor. Demek gelecek seçimlerde
A. P. kesin çoğunlukla da Meclise gelse, gene iktidarın ona
verilmeyeceğine inanıyor. Gerçek olan da belki budur,
belki A. P. iktidara lâyık bir parti olmaktan çıkmıştır. Ama
bunun sonucu olarak vatandaş da demez mi ki, beni idare
edecek partiyi seçmeme müsaade etmeyecekseniz ne diye
zahmet ettirip beni sandık başına çağırırsınız?

Gene aynı sayıda Meclisin bir çeşit sabotaja uğratıl-
dığı çalışma imkânını bulamadığı anlatılarak şöyle de-
niyor: «İşin böyle yürümesine imkân olmadığına göre,
bu hafta Ankara'da çok kimse Anayasanın Meclisin feshi
ve seçimlerin yenilenmesi ile ilgili maddesini okuyor, göz-
den geçiriyor, bunun işletilmesinden başka çare kalıp kal-
madığını kendi kendine soruyordu.»

Başka çare kalmadığına inanıyorsak, Meclisi feshe-
delim ve yeni seçimlere gidelim. Ama seçim sonuçları
bugünkü Meclisi de aratacak kadar hayal kırıcı çıkarsa, ne
olacak? Çoğunluğu alan bir Partiye iktidar verilmediği gün
demokrasiye paydos denilmiş olmayacak mı? Şu halde
Akis, bugünkü haliyle demokrasinin işlemesinden hemen
hemen umut kesmiş görünüyor. Öte yandan, yeni seçim-
lerden istediği sonuç alınmazsa, demokrasiye paydos de-
nileceğini biliyor. Böylece, açıkça bu memlekette demok-
rasi yürümez, yürümeycek diyenlerle bir noktada birleş-
miş olmuyor mu?

Bugünkü durumumuzda demokrasiye gerçekten dört
elle sarılan bir İnönü ile bir de gerici kuvvetler kalmış
görünüyor. İnönü kendi gayretleri sayesinde şimdiye kadar
olduğu gibi, bundan sonra da demokrasiyi kurtarabilece-

ğine inanıyor. Gericilerse gelecek seçimlerin yüzlerini mutlaka güldüreceğine inançları tam olduğu için, demokrasiden yanadırlar. Seçimlerden umudu kestikleri gün, demokrasiye herkesten çok karşı çıkacaklarına şüphe mi var?

Hâsılı, demokrasiyi herkes kendi düşüncelerine uygun bir rejimin temeli olabildiği ölçüde benimsiyor ve gidiş başka bir yön tuttuğu gün, ondan buz gibi soğuyor. Birinci koalisyon bozulduktan ve ikinci koalisyonun ilk temasları başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra, İnönö'nün bile bu konuda ne karamsar sözler söylemiş olduğu hatırlardadır.

İçinde bulunduğumuz çıkmazı böylece özetledikten sonra, bugünkü durumda kör - topal da olsa, demokrasi-nin yürütülmesinden başka bir çare göremediğimizi kaç kereler tekrarladık. Ama ne yalan söyliyelim, bugünkü gidişin istenen yolda olduğu Atatürk ilkelerinden hiçbir tâviz verilmediği aşırı iyimserliğe de katılamıyoruz. Ne diyor İnönü :

«Atatürk devrimleri ile demokrasi arasında organik bağlantı vardır. Bu bağlantı şu anlamda organik: Demokrasi, Atatürk devrimlerinin tabii sonucudur. İkisi arasında, ağaçla kökleri arasındaki kadar tabii ve kaçınılmaz bir bağlantı vardır. Atatürk devrimlerinin başlıca amaçlarından biri, demokrasi için gerekli ortamı hazırlamaktır. Türklerin zihnini bâtıl inanışlardan, düşünce engellerinden, tabulardan kurtarıp hür ve olumlu düşünmeye alıştırmaktır.»

Kabul, Atatürk devrimlerinin başlıca amaçlarından biri buydu, diyelim. Atatürk yurttaki gerçek demokrasinin kurulmasını da bu amaca bağlamıştı. Ancak, bu amacın gerçekleşmiş olduğunu nasıl öne sürebiliriz? Ne yazık ki, Atatürk'ün ölümünden sonra devrimlerinin, en küçük bir tâviz verilmeden yaşatılması gereği yeteri kadar anlaşıl-

mamış, dolayısıyla bu amaca götürecek yol, kısaltılması gerekirken uzatılmış, sonraları büsbütün bırakılmıştır.

Demokrasi için gerekli ortamı hazırlamış olduğumuzu bugün kendimizi aldatmadan nasıl ileri sürebiliriz? Bunun başlıca şartı, halkımızın eğitilmesi idi. Bunu başarabildik mi? Bizzat İnönü'nün de söylediği gibi, halkımızın bâtıl inanışlardan kurtarılması, hür ve olumlu düşünmeye alıştırılmasıydı. Bu yönde Atatürk çağına göre ilerde olduğumuzu savunmaya imkân var mı?

Aslında dâva şöyle deyimlenmeliydi. Bunun için yapılacak ilk iş de demokrasiye elverişli ortamı yaratmaktır.

Ne yazık ki, bu ortam yaratılmadan demokrasi yoluna gidildiği için o gün bugündür içinde bunaldığımız bir çıkmazda dönüp duruyor, Atatürk devrimlerinin de, demokrasinin de asıl amacı olan halkın iyiliği ve ilerlemesi yolunda ele gelir, dişe dokunur başarılar kazanamıyoruz.

50. YILDA DÜŞÜNCELER

1923 ortamını gözönüne getirmeden Cumhuriyet yönetimi altında geçen son 50 yılımızın bize neler kazandırdığını iyice kavrayamayız.

Ne durumdaydı 1923 Türkiye'si?

1911 den başlayarak hemen hemen aralıksız birbirini kovalamış dört savaşın ilk üçünü yüz kızartıcı bozgunlara uğrayarak yitirdikten sonra, son sığınağımız Anadolu'yu, Atatürk'ün öncülüğünde, inanılmaz koşullar içinde emperyalizmin doymak bilmez iştahına yem olmaktan kurtarmıştık. Kurtarmıştık ama bu sürekli savaşlarda en gözde evlâtlarını toprağa vermiş, yorgun, bitkin, yoksul insanların barındığı, türlü dertler ve hastalıklar içinde kıvranan, yakılmış, yıkılmış, yolları, sanayii olmayan bir ülkeydi elimizde kalan.

Toz toprak içinde, çürük, çarık, harap bir kasaba görüntüsünde bir başkent, azınlıklar dışında kalan halkı derisine kadar yüzülmüş bir İstanbul, yanıp yıkılmış bir İzmir, yoksulluğunun kaygısı içinde çırpınan kasabalar, kara sabanlarını çekecek hayvanlarını yitirmiş köyler ve alabildiğine insansız, yozlaşmış ovalarda cılız ürünler.

Ordusunu yeniden kurup silâhlamak için de, küçük ve köhne el tozgâhlarından ibaret kalmış sanayiini yeniden kurmak için de, kara sabanla zar zor sürülen verimsiz topraklarının beslenmoye yetmediği halkını doyurmak için de, yollarını, demiryollarını yapacak makineleri edinmek, hemen hemen sıfıra inmiş denizciliğini diriltmek için de, sözün kısası uygar bir ülke olmaya ilk adımlarını atmak için ne gerekirse hepsini dışardan getirmek zorunda olan bir ülkeydi Anadolu.

Emperyalist devletler, bu ülkenin acıklı halini alaycı bir gülümsemeyle izliyor. Atatürk'ün, Lozan anlaşmasıyla çetin bir direnmeyi yenerek kopardığı hakları, yaşayabilmek, ayakta durabilmek için beş on milyonluk bir kredi karşılığında yalvara yakara geri vereceği günün gecikmeyeceğini düşünüyorlardı. İşin kötüsü, kendilerini bileli bari çevrelerinde yalnız felâket, yalnız yıkılış ve çöküş görmüş olan aydınların büyük bir bölümü de alışkanlık haline gelmiş bir umutsuzluk içinde bu görüşe katılmaktan kendilerini alamıyorlardı. Beşinde hem kendi dev gücüne hem de ulusunun büyük yaratıcılığına iman etmiş bir önder bulunmasaydı, inançsız ve güvensiz birtakım yarı aydınların elinde Türkiye Cumhuriyeti, belki de on yılını tamamlayamadan, böyle korkunç bir âkıbete uğrayabilirdi.

1923'ten bugüne Türkiyemiz gerçekten büyük hamleler yapmış, çok yol almıştır. Yalnız bu gerçeği ortaya koyarken bir sorunun aklımıza takılmaması olanaksızdır : Atatürk devrimleri doğrultusundan ayrılmamış olsaydık neler olur, Türkiyemiz bugün hangi aşamada bulunurdu? Kısaca bir göz atalım ülkemizin Atatürk sonrası dönemine.

1943 de yayınlanan «Nereye Gidiyoruz?» adlı eserimde, II. Dünya savaşı sonunda, bir hazırlık dönemi geçirmeden ve eğitim devrimimizin, köy enstitülerinin ürününü toplamaya vakit kalmadan ileri batı ülkeleri anlayışında bir demokrasi denemesine girişmemizi eleştirmiştım. Okuyup yazarlarının sayısı yüzde 50'nin üstüne çıkmadan girişilecek halk oyuna dayanan bir demokrasi denemesinin, bilinçlenmemiş halk yığınlarını ayartmak için, partileri devrimlerden tavizler vermeye sürükleyeceği düşüncesindeydim. Nitekim öyle oldu. 1946 seçiminde halk partisi, daha

önce Terakkiperver Cumhuriyet Partisi ile serbest fırka dememesinde olduğu gibi anayasaya aykırı bir din propagandasından güçlenen Demokrat Parti karşısında iktidarı kaybetmemek için seçim sonuçlarını göz göre göre değiştirmek zorunda kalmıştı. Bu, ikinci büyük hata olmuş. doğru dürüst yapılan 1950 seçimlerinde Halk Partisi'nin ezilmesine yol açmıştı.

O gün bugündür, partiler, seçim kazandıran bu yağlı kuyruğa, Halk Partisini de aralarına alarak, dört elle sarıldılar, anayasamızın lâayiklik ilkesini hiçe sayan bir din propagandası yarışıdır başladı. Bu arada çöp sepetine atılan ikinci ilke de anayasamıza geçmiş devletçilik ilkesi oldu.

Böylece hızla gelişen özel sektörün, devletin bütün kaynaklarını, hattâ devlet sektörünün kârlarını bile sömürmesine, üstelik el birliğiyle sağladığı büyük bir vergi kaybı yüzünden devletçi girişimlerin daralmasına yol açılmış oldu. Ekonomi alanında, başlangıçta olduğu gibi, devlet sektörünün plânlı öncülüğü altında çalışmalar yürütölmüş olsaydı ağır sanayiimiz, onun ardından da makine sanayiimiz tamamlanmış, böylece de ihracata ve tüketime yönelen sanayie, sarsıntısız ve sağlam temeller üzerinde geçilmiş olacaktı.

1950'ye, özellikle 1946'ya kadar kişisel kaymalar, sapmalar bir yana bırakılırsa yurt hizmeti görüşünden gücünü alarak görevini yürüten devlet memurları (bürokrasi) demokrasiye giriş hareketiyle birlikte iktidara gelecek partiye göre değişecek tutumu göz önüne alarak bir ürkeklik, çekingenlik psikozuna düştüler, daha sonra korktuklarına uğrayınca da büsbütün paniğe uğradılar, yavaş yavaş devlet otoritesinin yerini parti otoritesi almaya başladı. İl başkanlarının, tarafsız olmaları gereken müstecarlar ve genel müdürler, illerde valiler ve yüksek memurlar üzerindeki baskıları devlet otoritesini büsbütün

yıktı, bir kısım memurların, böylece sürüklendikleri kanun dışı eylemleri bir süre sonra kendi çıkarları için de yürütmeye alışmaları gibi kötü bir geleneğin bürokrasimize sızmasına zemin hazırlanmış oldu.

Tek elden, tek plânla, yurt sevgisine dayanan tek ulkü doğrultusunda yürütülmesi gereken resmi çalışmalarda büyük sapmalar, aksamalar, sarsıntılar belirmesi önlenemez bir sonuç haline geldi.

Devlet sektörünün öncülüğü ve üstünlüğü altında varılacak kesin hedefler yerine bir particilik ve vurgunculuk başı boşluğu içinde geçen ekonomik çalışmalar varabilecekleri hedefin çok gerilerinde kalmaya mahkûm oldu.

Devlet elinde az kârlı ama mutlaka gerekli ağır sanayi yerine özel sektör eliyle kurulan çok kârlı ama çok zaman da gereksiz bir tüketim sanayii, reklam gücüyle halkı her gün daha çok ve daha pahalı bir tüketime iterken bu yoldan edinilen şaşırtıcı kazançların büyük bir bölümü de, aralarında bir kısım Türklerin de bulunduğu azınlık patronlarının servetlerini yurt dışına aktarmalarına ya da yabancı ülkelerden getirilen lüks tüketim eşyasına harcanmasına yol açtığından ekonomimize yeterince yararlı olamadı.

Bence, Atatürk ilkelerinden bu sapmalar olmasaydı ülkemizin endüstri potansiyeli bugün daha yüksek bir düzeyde bulunacak; hava, deniz, kara yol ve araçlarına daha büyük yatırımlar yapmak olanağı elde edilecek ve genellikle halkımızın yaşam düzeyi de, buna paralel olarak, daha ileri bir görüntü ve daha sağlam bir sosyal yapı içinde bulunacaktı.

Atatürkçü eğitim ilkelerinden ayrılmış olmasaydı tam kurtuluşumuz için mutlaka gerekli olan sekiz sınıflı ilk

öğretim davası bugüne kadar yüzde yüz gerçekleşmiş olacaktı. Ne yazık ki bu uğurda girişilmiş olan köy enstitüleri ve halkevleri girişimlerinin temelden yıkılmış olması, köyleri kalkındıracak öğretmenler yerine eğitim ve kalkınma davamıza karşı çıkacak dinsel okullara kaydırılan çalışmalar bu dirimlik davamızın temelden sarsılmasına yol açtığı gibi halkımız arasında da daha önce elde edilmiş birliğin yıkılmasının nedeni oldu.

Partiler çabasıyla durmadan körüklenen sola karşı alerji, yurdumuzun kurtuluş kavgasında Atatürk'ü düşmanla olduğu kadar uğraştıran yobaz çevrelerce, iktidarın anlaşılma işbirliğini de sağlayarak, Atatürk ilkelerine karşı bir silâh huline getirildi. İleri ve uygar Türkiye Cumhuriyeti temelinden sarsılarak hacılar hocalar tekkelere ve dualar berekâtıyla el altından bir şeriat rejimine dönüştürülmeye çalışıldı. İlkokullardan başlayarak, orta okullara, liselere ve sonunda üniversitelere yüksek öğretim kurumlarına kadar elde edilen köprü başları aracılığıyla bir mukaddesat savaşıdır başladı devrimleri hedef alan. Sözde demokrasimizin başlangıcına kadar kusursuz işleyen milli birliğimiz parçalandı, memlekette yaratılan ikilik, zıtlasma, hatta düşmanlaşma, partilerin çoğalma-sıyla kamu oyunun büsbütün parçalanmasına yol açtı.

Bütün demokratik ülkelerde bu görüş ayrılıkları var ve tabii karşılanır demeyin. Orada düşünme, konuşma, yazma özgürlüğü de var. Çok eski geleneklere dayanan bu özgürlük yanında bilinçlenmiş bir halk oyu, partilerin çatışmasında dinin, paranın ve her türlü ideolojinin oynadığı rolü tehlikesiz hale getirir. Bizde ise durum tam tersinedir ve demokrasi kuralları kolaylıkla oyuna, gürültüye getirilir. Kırk kero tokrarlanıp tutulmamış vaatlerle halkın aldatılması, oy'unu kendi çıkarları aleyhine vermesi gene de sağlanır.

Ordunun bilinçli ve yurtsever subaylarının demokrat

partinin yurt çıkarlarına ters düşen keyfi ve partizan tutumuna katlanamayarak giriştikleri ve partizan çovroler dışında, halkımızca bir bayram havası içinde karşılanan 27 Mayıs hareketi yeni bir bağımsızlık ve özgürlük havası getirmişti yurdumuza. İyiniyetlerle girişilen bu harokot zamanla, biraz içinden, daha çok da dışından yozlaştırılmış olmasaydı bugün uygarlık ve ilerleme yolunda alınan sonuçlar daha ağır çekerdi. Ne var ki yeni anayasamız düzenlenirken eski anayasadaki Demokrat Parti'nin ulusun başına belâ kesilmesini sağlayan boşlukların doldurulmasında önemli bazı hatalara düşülmüştür. Bunun da sorumlusu Kurucu Meclisteki çoğunluğu oluşturan Halk Partisinin eski milletvekilleri de nüfuzlu kişileri idi. İnönü'nün buyruğu altındaki Halk Partililer önlerinde açılan iktidar yolunda ellerinin oldukça serbest kalması kaygısındaydılar.

Aslında parlamentonun çalışmalarını geciktirmekten başka bir işe yaramayan Senatoya hiç ihtiyaç yoktu. Milletvekillerinin bir bölümü yada Senatonun en az yarısı henüz bilinçlenmemiş halk tarafından değil, üniversiteler danıştay, yargıtay ve benzerleri gibi amme kuruluşlarınca seçilmiş olsalar, bir de Anayasa Mahkemesine verilen Meclislerce kabul edilen kanunları kontrol görevi dışında iktidarın icra yolu ile anayasaya aykırı düşen tutumlarını da kontrol etmek için köklü tedbirler düşünülmüş olsaydı Halk oyunun sağlandığı büyük çoğunluğun sarhoşluğu içinde bir iktidarın 12 mart olayını zorunlu kılacak çarpık bir tutuma düşmesi önlenmiş olurdu.

12 Mart sonrasındaki çeşitli bocalamaların, hangi güce bağlı oldukları bilinmeyen çeşitli hükümetlerin yurdumuza kaybettirdiği zamanlar keyfi ve yanlış tutumlar, halk arasındaki bölünmeyi büsbütün artırmak gibi olumsuz sonuçlar doğurdu.

Diyeceğim şu ki, kurallarından uzaklaştırılmış, yozlaş-

tırılmış bir göstermelik demokrasi tutumu içinde ulusumuz çok zaman kaybetmiş, bocalamış, kestirme yolları bırakarak en inanılmaz zikzaklarla yolunu uzatmış ve varması gereken hedeflere ulaşamamıştır.

50 yıl öncesiyle bugünkü durumumuzu karşılaştıran gözlerimizi kamaştıran ilerlemeler bize birtakım gerçekleri unutturmamalıdır. Dünyamız hiç bir yerde, elli yıl önceki dünya değildir. İnsanlık bu yarım yüz yıllık dönem içinde astronomik rakamlarla ölçülebilecek akıl almaz hamleler yapmıştır. Kendi başarıımızı ölçmek için kullanmamız gereken tek gerçekçi metot bu başarılarla kendi durumumuzu karşılaştırmaktır. Böyle bir karşılaştırma ise bizi ne yazık ki hayal kırıklığına uğratacak sonuçlar verecektir ister istemez. Çok geri kalmış bazı İslâm ülkelerini bir yana bırakırsak, elli yıl önce durumları bizden pek farklı olmayan birçok ülkelerin, ister kapitalist ister sosyalist usulle yönetilmiş olsunlar, bizden çok daha ileri aşamalara varmış olduklarını kabul etmek zorundayız.

Eğitim alanında olsun, kültür ve sanat alanında olsun, milli gelir ve endüstri potansiyeli bakımından olsun, yapılacak istatistik karşılaştırmalar, son elli yıldaki ilerlememizin içimize doldurduğu sevince bir hayli de acı karışmasına sebep oluyor.

Atatürk yaşamış olsaydı, ya da Atatürk'ten sonra devrimci ilkeleri ayaklar altına alınmış olmasaydı, son dünya savaşının ağır yıkıntılarına uğramış olan yurdumuz bugün, hiç değilse çevremizdeki küçük komşu ülkelerden daha geri değil, çok ilerde olurdu. Ulusal gelirden adam başına düşen pay bakımından nüfusumuzda okuma yazma bilmeyenlerin oranı bakımından, yaş ortalaması bakımından dünya istatistiklerinde Türkiyemiz türedi Afrika ülkelerinin paralelinde, en geri sıralarda yer alırken gereksiz bir nüfus artışında, hayat pahalılığının yoksul

halkın yetişemediği doruklara tırnanmasında, gecekonduların yayılmasında, orman yangınlarının ve onun sonucu olan erozyonun dehşet verici ölçüde çoğalmasında, trafik kazalarının artışıyla en ön sıralardaki yerimizi kimselere kaptırmak istemeyen bir gevşeklik içinde yürüyoruz.

Elli yıllık Cumhuriyetimizin bilançosunu çıkarırken içimizi sızlatan işte bu gerçekleri unutamayışımızdır. Ama, gene de, çıkarları uğrunda yurt ihanetini meslek edinenlerle kara bir gaflet içinde yüzenler ne kadar çırpınırlarsa çırpınsınlar, artık ne cumhuriyetimizi saltanat ve hilâfet rejimine çevirmenin, ne alfabemizi yeniden arap harfleriyle donatmanın, ne vatan kavramını Kâbe'yi de içine alacak ya da bütün Turan'ı kapsayacak bir hayal ölçüsü içinde genişletme'nin, ne eğitimi (ne kadar yozlaştırılsa da) olumlu bilimlerden koparıp skolâstik bir duygusallığa döndürmenin, ne yolumuzu batıdan güneye çevirmenin, ne dilimize arap - fars sözcüklerini boca etmenin, ne kadını edindiği uygar haklardan yoksun bırakmanın olanağı kalmamıştır.

Bütün ters çabalara karşın bu sağlam temellere oturtulmuş devrimlerin bugün de bütün güçleriyle ayakta duruşları, Atatürk'e yürekten düşman olanların bile, her adı anılışta, saygı duruşuna geçmeleri, Atatürk devrimlerinin Türk Ulusu için ne sarsılmaz bir değer taşıdığını bize tanıtlamaktadır.

Kör kursakları ve ölçüsüz çıkarları uğruna onun devrimlerini yıkmaya çalışmış ve çalışacak olanları, bütün Atatürkçülerle birlikte lânetle anarken, ölümünden otuzbeş yıl sonra da, hâlâ, çok sevdiği ulusunun üstüne kanatlarını gererek onu düşmanlarının özledikleri uçurumlara sürüklenmekten koruyan BÜYÜK ATA'mıza yürekten bağlılığımızı bir kez daha tekrarlarız.

NİÇİN ATATÜRK VE HEP ATATÜRK

Yıl 1918... Sünnet olacağım. Sordular evden: Ne aialım sana? diye. Tek istediğim şu oldu: İstanbul'da ne kadar dergi varsa hepsinin son sayılarını istiyorum.

On - onbir yaşındaydım henüz. Ama evimize yakın tü-tüncüden her hafta aldığım Nat Penkerton (şimdiki gençlik adını bile işitmemiştir bu Amerikan polis hafiyesinin) ve Şarlok Holmes öykülerinden usanmış olacağım ki artık daha ciddi şeyler okumak hevesine kapılmışım.

Bir sürü dergi konuldu yatağıma. Abartmayalım: O zamanlar çıkan dergilerin sayısı beş altıyı geçmezdi zaten. E... gitgide bozgunlarımızla gelişen birinci dünya savaşının son yılı. Ne beklenirdi başka? Herkes can derdine düşmüş. Bir karanlık ortam, üzgün bezgin insanlar, yüreklerle oturan acılar, acılar...

İşte, o gelen dergiler arasında Yeni Mecmua'nın Çanakkale nüsha-i fevkaladesi de vardı. Dergiden çok, dergi boyutunda kalın ve ağır bir sayfa yığınıydı. Çanakkale savaşının türlü ayrıntılarını anlatan bu dergide en se-verek okuduğum Ruşen Eşref'in Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı uzun ve canlı mülâkat oldu. Ne kadar büyük bir ilgi ile okuduğumu anlatamam. Bir kahramanlık destanı serildi gözlerimin önüne. Göğüs kabartan bir fedakârlık anıtı. Bir süre sonra Üskübe gidişimizde bu okkaya çeker koca kitabı da beraberinde götürmüştüm. Okuna okuna yaprakları dağılmış bir kâğıt yığınınna dönüşmüştü zamanla. Ruşen Eşref onu kitap halinde de yayınladı sonradan.

Mustafa Kemal Paşa ile ilk karşılaşmam böyle oldu. Ona yürekten bağlanışımın doğuşu da.

Sonra... Sonra, Mustafa Kemal Paşa Anafartalarda düşmanı denize dökmüştü ama başka cephelerde, düşmanın sayı ve silah açısından büyük üstünlüğü çökertiyordu yavaş yavaş ordularımızı. Kahramanlık yetmiyordu. Bozgun dönemi başlamıştı. Kısa bir süre sonra Mondros Mütarekesi imzalandı. Şartsız, şurtsuz silahları bırakmayı, teslim olmayı kabul ederek Boğazları düşman gemilerine açıyorduk. Bir karanlık sis çökmüş gibiydi İstanbul'un üstüne. Bütün yüzler asık, bütün gönüller yaralıydı.

Bir süre sonra düşman donanması İstanbul'a giriyordu. Kadıköy'ünde Moda'daki evimizin pencerelerinden Mar-maradan gelen ardı arkası kesilmez dretnotları, torpido-botları, denizaltıları seyrediyorduk. Yavaş yavaş, süzüle süzüle Dolmabahçe önlerine dizilerek toplarını saraya çevirmiş, hazır bekliyorlardı. Birkaç parçadan ibaret zayıf Osmanlı donanmasına da el koymuştu düşman.

Savaş yıllarını İstanbul'da geçirmiştik. Ama artık Balkan yolları açılmıştı. Yunan cephesinde Fransız kuvvetleri yanında yer almış olan Sırp birlikleri Makedonya'ya inmiş, Üsküb'ü almışlardı. Yugoslav Krallığı yabancı memleketlerdeki Makedonya asıllı eski tabalarını çağırıyor, onlara her türlü yardımın yapılacağını bildiriyordu. Belli bir süre içinde memlekete döneceklerle geride bıraktıkları malları, toprakları geri verileceği de vadedilmişti.

Biz de annemle birlikte ister istemez Üsküb'ün yolunu tuttuk. Şimdi bir günde alınan yol o sırada türlü güçlükler karantinalar yüzünden hayli uzun sürmüştü. Üç dört hafta sanırım. Savaş yıllarında Bulgar işgali altında kalmış olan Üsküb yeniden Yugoslav bayrağını dalgalandıran bir şehir olmuştu.

Ara sıra elimize geçen İstanbul gazetelerinden Türkiye'nin geçirdiği acıklı durumu öğreniyorduk. Bu gazetelerde sık sık bir Mustafa Kemal Paşa adına raslanır ol-

muştı. İzmir'e Yunan ordusunun çıkışından sonra Ankara'da yeni bir devlet kurulmuş, yeni bir Meclis çalışmaya başlamıştı. Bu, ikinci karşılaşmamdı Kemal Paşa ile. Önceleri pek umutsuz görünen bu haberler gitgide daha ferahlatıcı boyutlara erişiyordu. Ankara'da Mustafa Kemal Paşanın buyruğu altında gitgide güçleşen genç, dinç yeni bir Türkiye'nin doğuşunu sevinçle, umutla izliyorduk. Kemal Paşanın yarattığı yeni bir ordu düşmanın yurt içine doğru yürüyüşünü durdurmuştu. Osmanlı devletinin cenaze töreninden süklüm püklüm geri dönenlerin umutsuzluğu bu haberlerle yeniden uyanmaya başlamıştı. Ve içimde Mustafa Kemal sevgisi, eskisinden çok daha güçlü boyutlara çıkıyordu.

Artık 13-14 yaşlarındaydım. Üsküp'teki tek Türk ilkokulunun Kuran kurslarını andıran ezberciliğinden hiçbir hayır gelmeyeceğini anladığım için Üsküp'te yeni açılan Fransız okuluna gidiyor, hem uygar bir eğitim görüyor hem bir dil öğreniyordum.

Üsküp'te tek tek yaprak halinde çıkan Türkçe gazete de Türkiye haberlerine pek az raslanırdı. Ama arasıra İstanbul'dan gelme gazete ve dergilerin sızdığı oluyordu. Onlardan birinde Sedat Simavi'nin bastırıldığı renkli Mustafa Kemal portresi ilanını görmüştüm. Tutarını bir zarfa koyarak posta ile gönderdim İstanbul'a. Bir iki hafta sonra sağlam bir ambalaj içinde geldi resim. Onu çerçeveleterek odamızın baş köşesine asmıştım. Anadoludan müjdeli haberler daha sık geldikçe o portreye göğsüm kabarak sevgiyle, hayranlıkla bakıyor, Türkiye'yi içine düştüğü korkunç durumdan kurtaracak bir mucize olacaksa bu genç paşanın eseri olacağına daha candan inanıyordum.

Bir ara, kısa bir süre için İstanbul'a gitmiştik. İstanbul artık o eski başı eğik, umutsuz İstanbul değildi. İstanbul kaynıyordu. Halkı topluyor, işgal kuvvetlerine karşı

mitingler düzenliyor; protesto yürüyüşleri yapıyordu. Bir akşam ben de böyle bir kalabalık içinde Beyoğlu'na yürüyordum. Beyazıt'tan yola koyulan ve gitgide çoğalan topluluk Eminönü'ne vardığında yüzlerce kişilik uzun bir kuyruk halini almıştı. Yürüyüşü önlemek için işgal kafilemiz kayıklara doluşarak Galata'ya geçti. Ama kayık sinde marşlar söyleyerek, bağrışarak yürüyorduk. Elimde, evden getirdiğim bir Türk bayrağını dalgalandırıyordum. Bir ara işgal kuvvetlerinin çıkardığı kıtalardan bir Fransız grubu kamyonla yanımızdan geçerken bir genç asker elimdeki bayrağı kaptı. Yırtıp atacak diye düşünmüştüm. Tersine, asker kolunu kaldırmış, bayrağı dalgalandırarak haklı ayaklanmamıza katıldığını anlatıyordu. Demek işgal kuvvetleri de, hiç değilse bir bölümü bize sempati duyuyor, davamızın haklılığına inanıyordu. Onlara görüş değiştirten tek olay, Anadolu'da Kemal Paşanın komutasında gerçekleşen bir milletin uyanışıydı.

Bir süre sonra gene Mustafa Kemal Paşa komutasındaki Türk ordularının bütün cephe boyunca taarruza geçtiğini gazetelerden öğrendik. Kıtalarımız aşılmaz denen Yunan tahkimatını bir vuruşta perişan ederek bozgun düşman kuvvetlerini önüne katmış İzmir'e doğru, insan gücünü aşan bir hızla, ilerliyordu. Bir gün Babıâli, -şimdiki Ankara caddesinin sonundaki bir binada Akşam gazetesinin önünde büyük bir kalabalık gördüm, ne oluyor diye baktım, halk gazetenin taze taze baskıdan çıkmış nüshalarını kapışuyordu. Ben de bir gazete aldım. Boylu boyunca iri harflerle attığı başlık şöyle diyordu: «Elhamdülillah İzmir'i aldık.» Artık Mustafa Kemal sevgisi bir daha kopmayacak bir inanca çevrilmişti yüreğimde.

Üsküp'e cönme zamanımız gelmişti. Beyazıt'taki bir dükkândan bir milli mücadele kalpağı almıştım. Bu kalpak Üsküp'te Fransız okulunu bitirinceye kadar başımdan çıkmadığı gibi 1924 de başlayan Galatasaray öğrenciliğinin

süresinin sonlarına kadar başımdan çıkmamıştı. Ta, Atatürk'ün şapka devrimi müjdesini verdiği günlere kadar. Galatasaray lisesi herkesten önce davranarak bütün öğrencilerinin baş ölçülerini aldırması ve bir iki hafta içinde hepimiz önü siperli lacivert kasketlerimizi giymeye başlamıştık. Fes denilen o püsküllü beladan kurtulmuş olduk. Bu kadar cesurca bir girişime Mustafa Kemal'den başka kim karar verebilirdi.

Sonra devrimler büyük bir hızla birbirini kovaladı. Bir ortaçağlık devlet, dünyanın «hasta adam» adını taktığı bir bozuk - düzen imparatorluk yıkılmış, yerine uygarlığa kapılarını sonuna kadar açmış gürbüz bir cumhuriyet kurulmuştu.

1922'de Mudanya mütarekesi imzalanmış, o korkunç Mondros mütarekesinin intikamı alınmış, o yüzler karası Sevr andlaşması yırtılıp atılmış; yerine Lozan andlaşmasıyla Misaki Mili sınırlarımız tanınmıştı. Devlet haline giren yüz kızartıcı Düyunu Umumiye yönetimi ortadan kalkmış, tam bağımsızlığımız garanti altına alınmıştı.

1926'da medeni kanun kabul edilmişti.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Arap hayranlığı ve ondan etkilenme alışkanlığı tümüyle ortadan kaldırılmıştı. Yazı devrimleriyle arap harfleri kaldırılarak lâtîn âlfabesine dayanan yeni Türk alfabesi kabul edilmişti. Türkün yüzyıllardır yitirdiği benliğine yeniden kavuşması için gereken önlemler alınmıştı. İlkönce arap - fars kırması bir niteliğe çevrilen Osmanlıcaya son veriliyor ve Atatürk 1932'de Dolmabahçe sarayında birinci dil kurultayını topluyordu. Bana da bir davet kartı geldiği zaman ne kadar sevinmiş olduğumu hâlâ hatırlarım. O tarihi kurultayın çalışmalarında hazır bulunmuş olmanın gururunu duyuyordum. Dil konusunda konuşanlar arasında eski âdetlerinden vaz geçemiyerek dil reformunda hızlı ve aceleci bir tutumun bilimsel görüşe uymayacağını, dili zorlama me-

totlarla değiştirmeye kalkmanın yanlış bir yol tutmak olacağını ileri sürenler de çıktı ama bu görüşleri çürüten başka hatiplerin konuşmaları daha ağır basıyordu. Onların ve Atatürk'ün görüşü haklı çıktı zamanla. Bugün 1930'lardan çok başka, çok daha milli bir dil konuştuğumuzun ancak her ileri atılışa hayır demeye alışmış eski kafalar inkâr edebilir.

Sonra ertesı yıl Ankara Dil Kurumunun temeli atıldı. Dil devrimi başladı. O zamanlar çalıştığım Hakimiyeti Milliye Gazetesinde Falih Rıfkı Atay her gün bir liste getirerek yeni karşılıkların kullanılacağını Atatürk'ün emriyle dikte ederdi gazeteci arkadaşlara. Bir ara saflarında birkaç yıl çalıştığım o Kurumun dilimizin gelişmesinde büyük payı olduğunu yadsıyanlar hâlâ çıksa bile bunlar ancak tümüyle Atatürk devrimlerine karşı çıkıp yeni Türkiye Cumhuriyetini yeniden Osmanlı batağına batırma düşleri gören bir avuç gerici arasından çıkmaktadır. Soyadı yasasını da unutmayalım.

Ya öteki devrimleri Atatürk'ün? Bizi Arabı izlemekten azat eden lâıyklik, nice yüzyıllar boyu boyuna insanlara kurtuluş yolunu açan halkçılık, Türk'ü bir aşiret beyliğinden üreme bir devlet olarak gösterip ondan öncesini hiçe sayan köhne bir tarih görüşünün saçmalığını ortaya çıkaran da Atatürk olmadı mı? Tarihsel araştırmalar, kazılar yolu ile Anadolu'nun geçirmiş olduğu çeşitli uygarlıklarını ortaya koyup Anadolu uygarlığının ne kadar eski ve zengin olduğunu belgelerle saptayarak yeni bir tarih görüşünü ortaya koyan o değil midir? «Cihangirane bir devlet çıkardık bir aşiretten» dar görüşüne son verdiğini nasıl unutabiliriz?

Halifeliliği kaldıran, Şeyhüliılamlık kapısını kapayan, medreseler yerine çağdaş okullarla güçlü yeni nesiller yetiştiren Atatürk değil midir? Anadolu'nun göbeğinde ilk fabrikalarla Türk endüstrisinin temellerini atmadı mı?

Uzun yıllar süren savaşlar sonucunda yoksul düşmüş bir ülkede kısa zamanda yaratılan çağdaş yapıtlar ve kurullar onun buyruğuyla gelişmedi mi?

Türkiye dünyanın gözünde yeniden büyük bir itibara kavuşmuşsa bunun şerefi kimindi? Cenazesinin Muvakkat kabrine nakli töreninde bütün büyük devletlerin kıtalarınca selamlanmak ve izlenmek kaç devlet başkanına nasip olmuştur?

Saymakla bitmez. Atatürk bize, ne kadar güçlü düşmanlarca sarılmış olsa da yıkılması olanaksız Türkiye Cumhuriyetini en büyük mirası olarak bırakan eşsiz önderdir. Ölümünden yıllar sonra bir yığın bozguncunun bütün çabalarına karşın Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti gene dimdik ayakta değil midir?

Ne yazık ki çok erken ayrıldı aramızdan Atatürk'ümüz. Daha on yıl yaşamış olsaydı bugün karşılaştığımız güçlüklerden hiçbirisiyle karşılaşmayacaktık.

Ne de olsa hâlâ sultanlık, halifelik, Şeyhülislamlık düşleri gören ve ardımızda bıraktığımız karanlık günleri yeni baştan diriltmeye uğraşan oyun - bozucuların çabalarını boşa çıkaran, gene onun, ölümünden sonra bile gericiilere korku salan kişiliği değil midir?

Büyükülüğünün çapını kavramak için «Söylev» ini okumak yeter. Hiçbir devlet kurucu böyle bir anıt - yapı bırakmamıştır ardında.

Niçin Atatürk diyorlar. Hep mi Atatürk, diyorlar... Elbette, elbette Atatürk. Kitaplar yazılar, yazılmıştır da bu konuda ama gene de unutmamalıyız, unutturmaya çalışanlara karşı çıkmalıyız devamlı olarak. Kendilerinin hiçliğini Atatürk'ün anısına dil uzatarak bir kerteye kadar gidermek isteyenlerin nesli tükeninceye kadar yazmak, durmadan yazmak gerekli bir iştir.

Türk ulusunun yürekten sevgi ve güvenini kazanmış olan, o her atılıшта ileriye, hep ileriye dev adımlariyle yü-

rüyen Atatürk'ü düşünüyorum ve onun yanında günümüz yöneticilerinin Güliwer cüceler ülkesindeki görünümünü geliyor gözlerimin önüne. Atamızın çizmelerine tırmanmayı çalışırken birer birer kayıp düşen cüceler kalabalığı hora tepiyorlar beceriksiz adımlarıyla.

Niçin Atatürk? diyenlere bu kısacık yazı ile bazı gerçekleri bir kez daha tekrarlamak zorunda kaldıysam özür dilerim okurlarımdan.

SON

İÇİNDEKİLER

Birkaç Söz	5
Atatürk'le Gelen (Varlık, 1.11.1964)	7
Atatürk'le Giden (Varlık, 1.11.1965)	10
Atatürk'ten Kalan (Varlık, 1.11.1963)	16
Atatürk ve Lâiklik (Varlık, 1.11.1952)	25
Kurtarıcı Atatürk (Varlık, 1.11.1960)	28
Gene Kurtarır (Varlık, 1.11.1962)	32
Atatürk Milliyetçiliği (Varlık, 1.8.1962)	36
Çağdaş Milliyetçilik (Varlık, 1.1.1959)	40
Milliyetçilik ve Gelenekler (Varlık, 1.10.1951)	45
Gelenek ve Gelecek (Varlık, 1.5.1954)	50
Türk Ulusçuluğu (Varlık, 1.9.1960)	54
Niçin "Atatürk (Varlık, 1.11.1956)	59
Atatürk ve Demokrasi (Varlık, 1.11.1955)	62
Sol - Sağ (Varlık, 15.4.1964)	67
Atatürk ve Batı Düşüncesi (Sümerbank dergisi: 1963 Atatürk özel sayısı)	72
Geriye Marş Marş (Varlık, 15.9.1957)	77
Bir İleri Üç Geri (Varlık, 1.11.1958)	80

İki Türkiye (Varlık, 15.2.1953) ...	86
Akla Kara (Varlık, 15.10.1963)	90
Biz Nelerle Uğraşıyoruz (Varlık, 15.10.1957) ...	93
Her Şeyin Başı (Varlık, 1.10.1960)	98
Yaşama Sevgisi (Varlık, 15.4.1953)	102
Geriliğin Çelişmeleri (Varlık, 9.4.1964)	109
Başka Çelişmeler (Varlık, 1.6.1964)	113
Avrupalı Olmak (Varlık, 1.10.1963)	118
Bilim ve Din (Varlık, 1.4.1963) ...	123
Dönüş Yolu (Varlık, 1.5.1963)	126
Artan Huzursuzluk (Varlık, 15.4.1963)	127
Ülkücülük Denen Bir Şey Vardı (Varlık, 1.9.1958) ...	13
Ahlaktan Yana (Varlık, 1.8.1960)	13
Dertli Adam (Varlık, 1.9.1959)	14
Devrimci Öğretmen (Varlık, 1.3.1963)	147
Atatürk Devriminin Temeli (Varlık, 1.11.1968)	151
Şeriat Mı Uygarlık Mı (Varlık, 11.11.1974)	157
Çağımızın Hastalığı (Varlık, 1.3.1959)	162
Atatürk Aydınlığı (Varlık, 1.11.1972)	166
Politika Ahlakı (Varlık, 15.2.1962) ...	171
Kader Günü (Varlık, 15.10.1961)	176
Doğunun Çektiği (Varlık, 15.8.1964) ...	179
Yurt Gerçekleri (Varlık, 1.2.1965)	182
Çıkmazda (Varlık, 1.2.1963)	188
50. Yılda Düşünceler (Varlık, 1.11.1973)	194
Niçin Atatürk ve Hep Atatürk (Varlık, 1.11.1977) ..	202

Atatürk yolu
tek kurtuluş yolumuz bizim.
Akli başında hiçbir Türk aydınının
kuşkusu yok bundan.
Ama yurdun yararına olan bu çıkar yolu bırakıp
birtakım birbirinden beter
çıkmazlara saplananlarımız günden güne çoğalıyor
Atatürk'ün adını dillerinden düşürmeyen
nice kişilerimiz de onlara çığırtkanlık etmekten,
ters yolları göstermekten geri durmuyorlar,
küçük çıkarlar, çirkin politika
oyunları yüzünden.
Yaşar Nabi, Atatürk devrimleri konusunda
yılarca süren savaşının
bir özetini veriyor bu kitapta.
Bu uğurda savaşanlara
yeni bir destek olur düşüncesiyle.